

UNIVERSITATEA DE STAT DIN TIRASPOL
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: .....

BUIESTRU LILIA

COORDONATELE CONCEPTUALE ALE SISTEMULUI NAȚIONAL DE FORMARE
A CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE
Specialitatea 531.01 - Teoria generală a educației

Teză de doctor în științe ale educației

Conducător științific:

POGOLȘA Lilia,
dr. hab., prof. univ.

Comisia de îndrumare:

PETROVSCHI Nina
dr. hab., conf. univ.

VICOL Nelu,
dr., conf. univ.

BOTGROS Ion,
dr., conf. univ.

CHIȘINĂU, 2020

Buimestru Lilia, 2020

CUPRINS

ADNOTARE (română, rusă, engleză)	4
LISTA TABELELOR	7
LISTA FIGURILOR	8
LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE	10
I. REPERE CONCEPTUALE ALE FORMĂRII CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE	
1.1 Abordarea concepționale a sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții	20
1.2 Relevanța cadrului legislativ în formarea conducătorilor de autovehicule	48
1.3 Elaborarea Modelului teoretic al sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule	59
1.4 Concluzii la capitolul I	67
II. METODOLOGIA FORMĂRII PROFESIONALE A CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE	
2.1 Demersul metodologic în formarea profesională a cadrelor didactice necesare sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	68
2.2 Elaborarea Modelului pedagogic de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare a conducătorilor de autovehicule	88
2.3 Dimensiunea metodologică a Modelului pedagogic	107
2.4 Concluzii la capitolul II	111
III. DEMERSUL EXPERIMENTAL ÎN FORMAREA CADRELOR DIDACTICE DIN SISTEMUL DE FORMARE PROFESIONALĂ A CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE	
3.1 Constatarea nivelului de formare a competenței psihopedagogice a cadrelor didactice	113
3.2 Formarea competenței psihopedagogice a cadrelor didactice	124
3.3 Validarea formării competenței psihopedagogice a cadrelor didactice	127
3.4 Concluzii la capitolul III	132
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	133
BIBLIOGRAFIE	136
ANEXE	
Anexa 1 Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova	159
Anexa 2 Curriculum pentru formarea conducătorilor de autovehicule, categoria B	172
Anexa 3 Metodologia de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	196
Anexa 4 Program de recalificare profesională, specialitatea <i>psihopedagogie</i>	201
Anexa 5 Curriculum la disciplina Pedagogie, componentă a Programului de recalificare profesională, specialitatea <i>psihopedagogie</i>	210
Anexa 6 Chestionar 1 privind constatarea nivelului de competență psihopedagogică a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	219
Anexa 7 Chestionar 2 privind validarea rezultatelor experimentului pedagogic	221

ADNOTARE

Lilia Buimestru, *Cordonatele conceptuale ale sistemului național de pregătire a conducătorilor de autovehicule.*
Teză de doctor în științe pedagogice, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, 2020

Volumul și structura tezei: Teza include: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, text de bază – 135 pagini, bibliografie – 238 titluri, 29 tabele, 36 figuri și 7 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 22 lucrări științifice.

Cuvinte cheie – învățare pe tot parcursul vieții, conducător de autovehicul, formare profesională, program de recalificare, curriculum, competență psihopedagogică.

Scopul lucrării constă în fundamentarea teoretică și metodologică a coordonatelor conceptuale ale sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, în vederea eficientizării ofertelor de formare specifice sistemului, orientat spre promovarea siguranței traficului rutier.

Obiectivele cercetării vizează: 1) elucidarea reperelor conceptuale ale sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții; 2) analiza racordării cadrului legislativ național de formare a conducătorilor de autovehicule la cadrul legislativ european; 3) conceptualizarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și elaborarea *Modelului teoretic* al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule; 4) elaborarea *Metodologiei* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule; 5) elaborarea și validarea *Modelului pedagogic* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Noutatea și originalitatea științifică constă în: 1) *fundamentarea coordonatelor conceptuale* ale sistemului de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții; 2) stabilirea relevanței între cadrul legislativ național și european în formarea conducătorilor de autovehicule; 3) elaborarea *Concepției* formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova; 4) fundamentarea și elaborarea *Metodologiei* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule; 5) elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Problema științifică soluționată în cercetare este *fundamentarea teoretică și metodologică* a coordonatelor conceptuale ale sistemului de formare a conducătorilor de autovehicule și elaborarea *Modelului pedagogic* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, în vederea eficientizării serviciilor educaționale/ofertelor de formare în cadrul sistemului.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de: 1) *modelul de investigare și dezvoltare* a sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, cu dimensiuni epistemice, legislative, psihopedagogice integrate în *modelul teoretic* al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule; 2) modelarea teoretică și experimentală a *metodologiei* și *modelului pedagogic* de formare profesională a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Valoarea aplicativă constă în: 1) configurarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule ca suport în eficientizarea serviciilor educaționale/ofertelor de formare în cadrul sistemului; 2) elaborarea și implementarea *Metodologiei* de formare a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule; 3) elaborarea și implementarea *Programului de recalificare profesională* în formarea cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării au fost implementate în cadrul Institutului de Științe ale Educației, în cadrul conferințelor internaționale și naționale, prin intermediul publicațiilor științifice în reviste naționale de specialitate.

АННОТАЦИЯ

Лилия Буйместру, *Концептуальные координаты национальной системы подготовки водителей транспортных средств.*

Докторская диссертация в области педагогических наук, Тираспольский Государственный Университ, Кишинёв, 2020 г.

Объём и состав диссертации: Диссертация включает: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, основной текст – 135 страниц, библиография – 238 наименований, 29 таблицы, 36 рисунка и 7 приложений. Полученные результаты опубликованы в 22 научных работах.

Ключевые слова – обучение на протяжении всей жизни, водитель транспортного средства, профессиональная подготовка, программа переквалификации, учебный план (куррикулум), психопедагогическая компетентность.

Цель работы состоит в теоретическом и методологическом обосновании концептуальных координат национальной системы профессиональной подготовки водителей транспортных средств.

Цели исследования: 1) разъяснение концептуального контекста национальной системы обучения водителей транспортных средств с точки зрения непрерывного обучения; 2) анализ соответствия национальной законодательной базы по обучению водителей европейской законодательной базе; 3) концептуализация национальной системы профессиональной подготовки водителей и разработка *Теоретической модели* национальной системы профессиональной подготовки водителей.; 4) разработка *Методики* профессиональной подготовки учителей в национальной системе профессиональной подготовки водителей; 5) разработка и утверждение *Педагогической модели* профессиональной подготовки учителей в национальной системе профессиональной подготовки водителей.

Научная новизна и оригинальность состоит из: 1) обоснования концептуальных координат системы подготовки водителей с точки зрения непрерывного обучения; 2) установка соответствия между национальной и европейской законодательной базой в обучении водителей; 3) разработка *Концепции* профессионального обучения водителей в Республике Молдова; 4) обоснование и разработка *Методики* профессиональной подготовки учителей в национальной системе профессиональной подготовки водителей; 5) разработка и экспериментальное утверждение *Педагогической модели* профессиональной подготовки учителей в национальной системе профессиональной подготовки водителей.

Научная проблема, решаемая в исследовании это *теоретическое и методологическое обоснование* концептуальных координат системы подготовки водителей и разработка *Педагогической модели* подготовки учителей в национальной системе подготовки водителей с целью оптимизации образовательных услуг / предложений по обучению в рамках системы.

Теоретическая значимость исследования подтверждена: 1) *моделью исследования и развития* национальной системы профессиональной подготовки водителей с эпистемологическим, законодательным и психолого-педагогическим аспектами, интегрированными в теоретическую модель национальной системы профессиональной подготовки водителей; 2) теоретико-экспериментальным моделированием методико-педагогической модели подготовки учителей национальной системы профессиональной подготовки водителей.

Прикладная значимость состоит из: 1) конфигурации национальной системы профессионального обучения водителей в качестве поддержки в оптимизации образовательных услуг/предложений по обучению в рамках системы; 2) разработка и внедрение *Методики* подготовки учителей национальной системы профессиональной подготовки водителей.; 3) разработка и реализация *Программы профессиональной переподготовки* учителей национальной системы профессиональной подготовки водителей.

Внедрение научных результатов: результаты исследований были внедрены в рамках Института Педагогических Наук, в рамках международных и национальных конференций, посредством научных публикаций, в национальных специализированных журналах.

ANNOTATION

**Lilia Buimestru, *Conceptual coordinates of the national system for training drivers.*
Doctoral thesis in pedagogical sciences, Tiraspol State University, Chisinau, 2020.**

Thesis volume and structure: The thesis includes: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, basic text - 135 pages, bibliography - 238 titles, 29 tables, 36 figures and 7 annexes. The obtained results are published in 22 scientific works.

Keywords - lifelong learning, vehicle driver, vocational training, retraining program, curriculum, psycho-pedagogical competence.

The purpose of the work consists in the theoretical and methodological substantiation of the conceptual coordinates of the national system of professional training of vehicle drivers.

Research objectives are about: 1) the elucidation of the conceptual landmarks of the national training system for drivers from the perspective of lifelong learning; 2) analysis of the relevance of the national legislative framework for the training of vehicle drivers with the European legislative framework; 3) conceptualization of the national system of professional training of vehicle drivers and the elaboration of the *Theoretical Model* of the national system of professional training of drivers; 4) elaboration of the *Methodology* of professional training of teaching staff from the national system of professional training of drivers; 5) development and validation of the *Pedagogical Model* for professional training of teaching staff in the national system of professional training of drivers.

The scientific novelty and originality consists in: 1) the *substantiation of the conceptual coordinates* of the driver training system from the perspective of lifelong learning; 2) establishment of the relevance between the national and European legislative framework in the training of vehicle drivers; 3) elaboration of the *Concept* of professional training of drivers in the Republic of Moldova; 4) substantiation and elaboration of the *Methodology* of professional training of teaching staff in the national system of professional training of drivers; 5) elaboration and experimental validation of the *Pedagogical Model* of professional training of teaching staff in the national system of professional training of drivers.

The scientific problem solved in this research is the *theoretical and methodological substantiation* of the conceptual coordinates of the driver training system and the elaboration of the *Pedagogical Model* of professional training of teaching staff in the national driver training system, in order to streamline educational services / training offers within the system.

The theoretical value of the research is supported by: 1) the *model of investigation and development* of the national system of professional training of vehicle drivers, with epistemic, legislative, psycho-pedagogical approaches integrated in the *theoretical model* of the national system of professional training of drivers; 2) the theoretical and experimental modeling of the *methodology and pedagogical model* of teaching staff training for the national system of professional training of drivers.

The applicative value consists in: 1) the configuration of the national system of professional training of drivers as a support in the efficiency of educational services / training offers within the system; 2) elaboration and implementation of the *Methodology* of professional training of teaching staff from the national system of professional training of drivers; 3) development and implementation of the *Professional Retraining Program* in teaching staff training for the national system of professional training of drivers.

The implementation of the scientific results: the research results were implemented within the Institute of Educational Sciences, during international and national conferences, through scientific publications, in national specialized journals.

LISTA TABELELOR

1.	Tabelul 1.1	Modele, teorii ale învățării	27
2.	Tabelul 1.2	Gruparea teoriilor învățării în modele	28
3.	Tabelul 1.3	Evoluția conceptului de învățare permanentă	37
4.	Tabelul 1.4	Învățarea pe tot parcursul vieții	38
5.	Tabelul 1.5	Delimitarea vârstei adulte	39
6.	Tabelul 1.6	Contexte de învățare a adulților	42
7.	Tabelul 1.7	Abordarea învățării de către adulți	43
8.	Tabelul 1.8	Conexitatea: permis de conducere/caracteristicile tehnice ale vehiculului/vârsta conducătorului	51
9.	Tabelul 1.9	Transpunerea cadrului normativ național la cadrul normativ european .	52
10.	Tabelul 1.10	Program de instruire a personalului din domeniul transportului rutier: norme metodologice	55
11.	Tabelul 1.11	Program de instruire a personalului din domeniul transportului rutier: Tematica și repartizarea orientativă a orelor	56
12.	Tabelul 1.12	Acte solicitate personalului didactic	57
13.	Tabelul 1.13	Cerințe minime pentru ocuparea funcțiilor didactice	57
14.	Tabelul 2.1	Cunoștințe, aptitudini și comportamente solicitate în conducerea autovehiculelor	68
15.	Tabelul 2.2	Planul de învățământ în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, categoria B	75
16.	Tabelul 2.3	Modulul: Bazele legislației în traficul rutier	76
17.	Tabelul 2.4	Unități de învățare	76
18.	Tabelul 2.5	Studiu individual ghidat de cadrul didactic	77
19.	Tabelul 2.6	Pregătirea inițială pentru cariera didactică în UE	84
20.	Tabelul 2.7	Acte normativ-reglatorii pentru implementarea Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova ...	92
21.	Tabelul 2.8	Asigurarea implementării Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova	93
22.	Tabelul 2.9	Conexiuni conceptuale: conducători de autovehicule, contexte de formare, procese de formare	96
23.	Tabelul 2.10	Program de recalificare profesională	107
24.	Tabelul 2.11	Relația: Componente-Unități de curs-Credite ECTS	109
25.	Tabelul 3.1	Criterii și descriptori de performanță a dimensiunii noțional - terminologice	117
26.	Tabelul 3.2	Dimensiunea noțional-terminologică: constatare	117
27.	Tabelul 3.3	Organizarea și realizarea activităților/programelor de formare psihopedagogică : constatare	122
28.	Tabelul 3.4	Rezultate experimentale: etapa de control (GEF)	127
29.	Tabelul 3.5	Rezultate experimentale: etapa de control (GEC)	127

LISTA FIGURILOR

1.	Figura 1.1	Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională ECVET (European Credit System for Vocational Education).....	21
2.	Figura 1.2	Sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	45
3.	Figura 1.3	Principii de bază în învățarea adulților/conducători de autovehicule	45
4.	Figura 1.4	Învățarea pe tot parcursul vieții	49
5.	Figura 1.5	Sistemul Conducător-Autovehicul-Drum-Mediu	61
6.	Figura 1.6	Sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule în contextul siguranței traficului rutier	62
7.	Figura 1.7	Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule categorie/subcategorie/vârstă	63
8.	Figura 1.8	Formarea profesională inițială a conducătorilor de autovehicule	63
9.	Figura 1.9	Formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule de la o categorie/subcategorie la alta	64
10.	Figura 1.10	Formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule în cadrul categoriei	64
11.	Figura 1.11	Modelul teoretic al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	65
12.	Figura 2.1	Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	90
13.	Figura 2.2	Modele de formare a cadrelor didactice	94
14.	Figura 2.3	Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule	95
15.	Figura 2.4	Dimensiuni ale Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule ...	95
16.	Figura 3.1	Personalul didactic implicat în formarea conducătorilor de autovehicule	113
17.	Figura 3.2	Profesorii care au promovat modulul psihopedagogie (60 credite)	114
18.	Figura 3.3	Experiența profesională a personalului didactic	115
19.	Figura 3.4	Rezultate constatatoare a dimensiunii noțional-terminologice (GEF)	118
20.	Figura 3.5	Rezultate constatatoare a dimensiunii noțional-terminologice (GEC)	118
21.	Figura 3.6	Proiectarea activităților didactice: constatare (GEF)	119
22.	Figura 3.7	Proiectarea activităților didactice: constatare (GEC)	119
23.	Figura 3.8	Elaborarea suporturilor didactice: constatare (GEF)	119
24.	Figura 3.9	Elaborarea suporturilor didactice: constatare (GEC)	119
25.	Figura 3.10	Adaptarea conținuturilor la particularitățile de învățare: constatare (GEF)	120
26.	Figura 3.11	Adaptarea conținuturilor la particularitățile de învățare: constatare (GEC)	120
27.	Figura 3.12	Organizarea activităților/programelor psihopedagogice: constatare (GEF)	121
28.	Figura 3.13	Organizarea activităților/programelor psihopedagogice: constatare (GEC)	121
29.	Figura 3.14	Rezultate experimentale: etapa de control (GEF)	127
30.	Figura 3.15	Rezultate experimentale: etapa de control (GEC)	127
31.	Figura 3.16	Proiectarea activităților didactice: după formare (GEF)	128
32.	Figura 3.17	Proiectarea activităților didactice: rezultate comparative GEF/GEC	129
33.	Figura 3.18	Elaborarea suporturilor didactice: după formare (GEF)	129
34.	Figura 3.19	Elaborarea suporturilor didactice: rezultate comparative GEF/GEC	130
35.	Figura 3.20	Adaptarea conținuturilor la particularitățile de învățare: după formare (GEF)	130
36.	Figura 3.21	Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: rezultate comparative GEF/GEC	131

LISTA ABREVIERILOR

ANACEC	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare
ANTA	Agenția Națională Transport Auto
ASP	Agenția Servicii Publice
ATIC	Academia de Transporturi, Informatică și Comunicații
CAEM	Clasificatorul Activităților din Economia Republicii Moldova
CADM	Sistemul Conducător – autovehicul – drum - mediu
CNCRM	Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova
CORM	Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova
CPSpAN	Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională
CRIA	Combinatul Republican de Instruire Auto
CT	Colegiul de Transporturi
CTICE	Centrul Tehnologii Informaționale și Comunicaționale în Educație
EQF	Cadrul european al calificărilor pentru învățarea pe tot parcursul vieții
ECVET	Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională
ISCED	Clasificarea Internațională Standard a Educației
FPCA	Formarea Profesională a Conducătorilor Auto
ISST „Intehagro”	Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Tehnică „Intehagro”
IȘE	Institutul de Științe ale Educației
GEF	Grup experimental cu formare
GEC	Grup experimental de control
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MTIC	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale
SECEFP	Sistem european de credite pentru educație și formare profesională
STR	Siguranța traficului rutier
UASM	Universitatea Agrară de Stat din Moldova
UCA	Uniunea Conducătorilor Auto
UTM	Universitatea Tehnică a Moldovei

INTRODUCERE

Actualitatea temei derivă din contextul exigent al documentelor de politici în domeniul siguranței traficului rutier și al realității de pe drumurile publice, a conducătorului de autovehicul care evidențiază componentele, valoarea și calitatea întregului sistem de siguranță rutieră. Siguranța rutieră este o problemă societală de importanță majoră. În „EUROPA 2020 – O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”¹, se subliniază importanța coeziunii sociale, a unei economii mai verzi, a *educației și inovării* pentru Europa. Aceste obiective reflectă diverse aspecte ale politicii europene în domeniul transporturilor care trebuie să asigure mobilitatea durabilă pentru toți cetățenii, eliminarea emisiilor de carbon, utilizarea la maximum a progreselor tehnologice, etc. [132, p. 11-12]. Prin urmare, este necesară o abordare integrată, holistică și coerentă, care să aibă în vedere sinergia cu politicile în domeniul siguranței rutiere la nivel european și/sau internațional, național și local, iar acestea să integreze obiective conexe a altor politici publice: mediu, ocuparea forței de muncă, *educație*, sănătate publică, cercetare etc. și viceversa.

Prima verigă din lanțul siguranței rutiere reprezintă participanții la trafic și comportamentul lor. De aceea, **îmbunătățirea gradului de educație și instruire a participanților la trafic**² a devenit obiectivul nr.1 la nivel UE și la nivel național [192; 2019; 220; 222]. În viziunea consolidată a autorităților publice centrale cu atribuții în domeniul siguranței traficului rutier [96]: Guvernul Republicii Moldova [85; 92]; Ministerul Economiei și Infrastructurii [77]; Ministerul educației, Culturii și Cercetării [78]; Ministerul Apărării [79]; Ministerul Afacerilor Interne [80]; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale [81]; Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului [82], materializată prin Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale pentru siguranță rutieră [133] se recunoaște că siguranța traficului rutier reprezintă o *problemă complexă*, soluționarea căreia necesită o *abordare de sistem*, o colaborare și o coordonare optimă între toate componentele sistemului: reglementare prin acte normative sincronizate, autovehicule cu sisteme de siguranță avansate, drumuri și infrastructură dezvoltate, *participanți la trafic bine instruiți*. Una dintre direcțiile de asigurare, garantare a siguranței rutiere este *comportamentul conducătorilor de autovehicule* ca participanți la trafic, *rezultantă a pregătirii lor profesionale*, corelată cu particularitățile, calitatea, eficiența transporturilor și cu

---

¹ Pentru un spațiu european de siguranță rutieră: orientări pentru politica de siguranță rutieră 2011-2020/Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor;

² Participant la trafic – persoana care ia parte la procesul circulației în calitate de conducător – care conduce un vehicul, un grup organizat de oameni, însoțește animale izolate, de călărie, turme, cirezi; biciclist; pieton; pasager;

particularitățile, nevoile de formare/dezvoltare profesională. În viziunea secretarului Consiliului național de securitate a circulației rutiere V. Bulmaga „nivelul redus de disciplină în trafic a conducătorilor de vehicule *este condiționat în mare parte de ineficiența procesului de pregătire în cadrul instituțiilor de profil și de examinarea superficială a cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice* ale acestora în cadrul centrelor de examinare. În consecință, diversitatea planurilor didactice utilizate, de rând cu *baza tehnico-materială proastă și necorespunderea calificării cadrelor didactice* normativelor aprobate, conduc la o calitate precară a procesului de instruire în ansamblu, soldată cu o fiabilitate redusă a absolvenților acestuia în calitate de participanți la trafic” [38].

Tema cercetării s-a profilat în contextul realității și vizează sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, *în complexitatea problematicii* pe care o reprezintă ca sistem: a siguranței rutiere, a cadrului normativ și legislativ în domeniu, inclusiv al transporturilor rutiere, al pieții muncii, al documentelor de politici educaționale, al cadrelor didactice, dând sens integrativ sistemului, direcționat spre eficiență și siguranță. Or, funcționarea eficientă a sistemului național de formare profesională a conducătorilor auto este condiționată de specificul structurii lui, ale cărui elemente componente sunt interdependente, se completează reciproc și trebuie să asigure unitatea, flexibilitatea, continuitatea și durabilitatea întregului sistem de siguranță rutieră [48].

Unii cercetători consideră siguranța rutieră ca consecință nefastă a sistemului de transport, care se transformă și în problemă a acestui sector. Costurile directe ale numărului tot mai mare de accidente rutiere [185] sunt suportate de sectorul de sănătate, domeniul afacerilor și de către familiile celor implicați (în accidente rutiere). Devine imperios crearea/promovarea unui parteneriat între toate grupurile-cheie în societate: mediul guvernamental, mediul privat, mediul non-guvernamental, mediul public, axat pe promovare/îmbunătățirea siguranței rutiere [29]. Politica în aspectul siguranței rutiere este construită în jurul cetățenilor ca factori de acțiune, încurajați să-și asume responsabilitatea în ceea ce privește siguranța lor și a celor din jur. Scopul prioritar, în acest aspect [apud 96;144] este creșterea gradului de siguranță rutieră care să permită deplasarea sigură și ecologică a cetățenilor pe drumurile publice, promovarea *principiului egalității între toți participanții la trafic*, ca veriga esențială în lanțul siguranței rutiere, manifestată și prin comportamentul în trafic al conducătorilor de autovehicule.

Cadrul normativ și legislativ în domeniul transporturilor rutiere evidențiază conjunctura politicii interne și externe a Republicii Moldova, în aspectul integrării europene [161], a dezvoltării durabile, care urmărește și încearcă să găsească un cadru teoretic stabil pentru luarea deciziilor în orice situație în care se regăsește *un raport de tipul om/mediu*, fie că e vorba de mediul

înconjurător, economic sau social [1]. „Sectorul transporturilor și infrastructurii reprezintă domeniul cu cele mai multe conotații economice în măsură să contribuie la creștere economică vizibilă a țării și să înlănească dezvoltarea altor domenii.” Este recunoscut că cetățenii și bunurile sunt transportate prin toate modalitățile de transport, dar cu prevalare a transportului rutier [apud 144].

Dezvoltarea pieții transporturilor rutiere solicită conducătorilor de autovehicule *o formare profesională de calitate*, care să le permită accesul și performanța în activitatea lor de conducere auto, orientată spre îmbunătățirea siguranței rutiere, a egalității condițiilor concurențiale și a mobilității între diferite state. Formarea profesională de calitate poate fi promovată prin măsuri interdependente, coordonate și funcționale între angajatori, angajați și furnizori de educație și formare profesională, încât programele oferite să formeze absolvenți care să dețină competențe peotriva așteptărilor angajatorilor [102].

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova, este specifică [34] prin diversificarea traseelor și componentelor de formare *categorii/subcategorii* AM, A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, F, H [138], prin deschiderea către piața muncii și cerințele acesteia, prin posibilitatea re(venirii) în sistem, prin construirea unui traseu individualizat de formare profesională în dependență de posibilitățile/oportunitățile vieții și nevoile de integrare socioprofesională. Contextul de formare a conducătorilor de autovehicule din Republica Moldova *necesită a fi conceptualizat ca sistem*, întrucât sunt elaborate reglementări contradictorii sau desincronizate, în anumite aspecte activitățile se suprapun, iar în altele cum ar fi formarea cadrelor didactice, rămân fără atenție [26].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. *Sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule* este unul multidimensional, complex, distinct pe: categorii/subcategorii de vehicule și permise de conducere [136], autovehicule pentru transportul rutier de mărfuri (autovehicule specializate) și certificate de competență profesională, autovehicule pentru transportul rutier de persoane și certificate de competență profesională, în trafic național și internațional [188, 189]. Caracteristicile generale ale unor categorii de vehicule, aspecte ale semnalizării rutiere sunt expuse în *Convenția asupra circulației rutiere*³ (1968) [166], categoriile permiselor de conducere, cunoștințe minime pentru formarea profesională sunt expuse în *Directivele Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene* (2002) [65], (2003) [64], (2006) [169], *Decizia Uniunii Europene privind echivalarea între categoriile de permise de conducere* (2016) [63]. În baza acestor documente de politici, în

---

³ În vigoare pentru Republica Moldova din 26 mai 1994;

Republica Moldova a fost elaborat un cadru normativ și legislativ specific domeniului [83; 84; 86; apud 96; 125; 135; 137; apud 138; 139; 204], analizat prin prisma cercetării propuse, evidențiind contradicțiile și desincronizările [apud 26; apud 48].

În aspectul *mobilității și echivalării* calificărilor, categoriilor de permise de conducere se înscriu în: recomandările europene [192; 193], proiecte de politici publice [132], articole [28; 116], ghiduri [62].

În aspectul *organizării, managementului, auditului siguranței traficului rutier, comportamentului conducătorului auto, conducerii autovehiculului, accidentelor în traficul rutier*, se înscriu cercetările mai multor autori autohtoni: *Onceanu V.* [115; 120], *D. Novorojdin* [114; 117], *A. Daicu* [59; 61], *P. Voleac* [184], *V. Ceban, D. Ceban* [42], *A. Antoci* [4], *V. Plămădeală* [5], *Ig. Beșleaga, E. Banari, V. Jeman* [8], *I. Ignatiuc* [118], *E. Lungu, M. Roșcovan* [98], *M. V. Lungu, V. Bodrug* [97], autori de peste hotare *F. A. Burlacu* [39], *B. Ломакин* [231] ș. a.

Conducerea auto este influențată de particularitățile *psihologice ale conducătorilor auto*, exteriorizate prin comportamentul în trafic, cercetat de: *A. Potâng* [197], *I. Botnari* [159], *V. Mîslițchi* [180], *T. Guțu* [179], *C. Havârneanu* [75], *A. Azanov* [223], *C. Борисова* [224], *A. Романов* [236], *Д. Капский, И. Лобачь, П. Пегин* [227], *Е. Кудряшова, Е. Литвинова* [229], *В. Логачев, И. Кучеренко, В. Тюлькин, А. Лысакова* [230], *С. Смирнова К. Долгов К. Дятлов М. Родин* [237] ș. a.

Unii autori consideră formarea profesională a conducătorilor de autovehicule o componentă a transportului rutier: *S. Armașu* [119], *V. Bulmaga* [apud 38], *Gh. Botnariuc* [11] ș. a., alții reduc formarea doar la programul de formare sau la unele componente de program: *M. Hasan, I. Cozari, C. Beresteanu* [74], *Gh. Ermurache* [66], *D. Ududovici* [150], *C. Aizenștadt* [3], *H. Королев* [91], *В. Иванов* [149], *С. Зеленин* [226], *В. Павлов* [232], *Е. Зайцева* [225], *Т. Кочетова* [228] ș. a.

Rămâne incert aspectul formării profesionale a cadrelor didactice, care să pună în valoare programele de formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, relevante cadrului normativ și legislativ specific domeniului, în contextul învățării pe tot parcursul vieții.

Studiul analitico-sintetic al cercetărilor științifice, al documentelor de politici în domeniul educației și al transporturilor rutiere, precum și practica actuală de formare profesională a conducătorilor de autovehicule a permis să elucidăm câteva **contradicții** în problema vizată:

- Presiunea asupra calității serviciilor de transport rutier în contextul politicilor de asociere UE, promovarea unor instrumente de asigurare a calității la toate nivelurile de formare profesională, impun formării profesionale a conducătorilor de autovehicule diverse *concepțe nefundamentate teoretic, neadaptate, nevalidate experimental*, care abordează particularitățile formării profesionale a conducătorilor de autovehicule unilateral și face

imposibilă atingerea unor rezultate bune la nivel de unitate de formare, la nivel de sistem, la nivel social.

- Implementarea diferitor prevederi ale documentelor de politici, sistemic, coerent, integrat, în vederea formării profesionale a conducătorilor de autovehicule la nivelul solicitat/așteptat al calificării este blocată de: **1)** caracterul nedeterminat al conceptelor/componentelor de formare profesională, specifice problematicii actuale a formării profesionale în contextul învățării și formării adulților, ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții; **2) contribuția limitată a cadrelor didactice** în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule; **3)** lipsa unor metodologii, programe de formare, fundamentate științific și validate experimental.

Or, caracterul nedeterminat al conceptelor, demersurilor teoretico-metodologice ale formării profesionale a conducătorilor de autovehicule la nivel de sistem, dar și la nivel de unitate de formare afectează funcționalitatea sistemului și conturează **problema de cercetare**: Care sunt coordonatele conceptuale și metodologice ale sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, în contextul învățării pe tot parcursul vieții, care să faciliteze eficientizarea serviciilor educaționale/ofertelor de formare specifice sistemului, orientate spre promovarea siguranței traficului rutier.

Obiectul cercetării îl constituie sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Scopul cercetării: Fundamentarea teoretică și metodologică a coordonatelor conceptuale ale sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Obiective ale cercetării:

- ✓ elucidarea reperelor conceptuale ale sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții;
- ✓ analiza racordării cadrului legislativ național de formare a conducătorilor de autovehicule la cadrul legislativ european;
- ✓ conceptualizarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și elaborarea *Modelului teoretic* al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ elaborarea *Metodologiei de formare profesională a cadrelor didactice* din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ elaborarea și validarea *Modelului pedagogic* de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;

Ipoteza cercetării: Conceptualizarea și asigurarea metodologică a sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule va facilita eficientizarea serviciilor educaționale/ofertelor de formare, direcționare spre promovarea siguranței traficului rutier, dacă:

- ✓ se va întemeia pe dimensiuni epistemice, psihopedagogice relevante în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ se va asigura sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule cu cadre didactice formate.

Metodologia cercetării s-a constituit dintr-un ansamblu de metode teoretice: documentarea științifică, analiza și sinteza științifică, generalizarea și sistematizarea, abstractizarea și modelarea teoretică; empirice: observarea, analiza și sinteza produselor activității cadrelor didactice: ingineri, instructori auto, analiza documentelor unităților furnizori de programe de formare a conducătorilor de autovehicule; metode pentru introducerea și aplicarea măsurilor ameliorative: experimentul pedagogic, observarea comportamentului subiecților, chestionarul; metode pentru interpretarea rezultatelor: interpretarea teoretică, interpretarea datelor prin diagrame, tabele.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării:

1. Elaborarea *Concepției* formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova.
2. Elaborarea *Modelului teoretic* al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
3. Elaborarea *Metodologiei de formare a cadrelor didactice* din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
4. Elaborarea și implementarea *Modelului pedagogic de formare a cadrelor didactice* din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule
5. Elaborarea și implementarea *Programului de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie*.

Semnificația teoretică a cercetării constă în:

- analiza sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și elaborarea *Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova* ;
- elaborarea *modelului teoretic* al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- elaborarea *metodologiei și modelului pedagogic* de formare a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Valoarea aplicativă a cercetării este justificată de:

- *configurarea sistemului* național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule ca suport pentru serviciile educaționale/ofertele de formare în cadrul sistemului, orientate spre promovarea siguranței traficului rutier;
- elaborarea și implementarea *Metodologiei de formare a cadrelor didactice* pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
- elaborarea și implementarea *Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie* pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin diseminarea rezultatelor cercetării teoretice prin intermediul comunicărilor la conferințe științifice naționale și internaționale și a publicațiilor științifice în revistele de specialitate, prin elaborarea Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova care a fost aprobată și pusă în aplicare prin ordinul MECC nr. 1542 din 18.10.2018, elaborarea Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie, aprobat de CȘD al IȘE, coordonat cu MECC și implementat în cadrul catedrei Psihopedagogie și Management Educațional IȘE în perioada 2019-2020.

Aprobarea rezultatelor științifice este asigurată de investigațiile teoretice și experiențiale la tema cercetării. Rezultatele investigației au fost prezentate:

1. *în culegere monografică*: Interferențe conceptuale ale sistemului de formare a conducătorilor de autovehicule. Chișinău: (în curs de apariție);
2. *în ghid metodologic*: *Conducerea în siguranță a autovehiculului*. Chișinău: 2020 [15];
3. *în suport didactic*: *Reguli de circulație*. Chișinău: 2019 [19];
4. *în articole din reviste științifice de specialitate*:
  - ✓ Revista *Univers Pedagogic*, Nr. 4(64), 2019 [18];
  - ✓ Revista *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației*, Nr. 9(119), 2018 [25];
  - ✓ Revista *Univers Pedagogic*, Nr. 3(59), 2018 [26];
  - ✓ Revista *Acta Et Commentationes. Seria Științe ale Educației*, Nr. 2(11), 2017 [27];
  - ✓ Revista *Univers Pedagogic*, Nr. 3(55), 2017 [28];
5. *în publicații din cadrul conferințelor internaționale și naționale*:
  - ✓ *Perspective curriculare în formarea conducătorilor auto*. Conferință științifico-practică internațională, Bălți, USARB, 2020 [13];
  - ✓ *Cadrul didactic - promotor al politicilor educaționale*. Conferință științifică internațională, Chișinău, IȘE, 2019 [20];

- ✓ *Management educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Conferință științifico-practică internațională, Bălți, USARB, 2018 [21; 22];
- ✓ *Educația din perspectiva valorilor*. Conferință Internațională, Alba Iulia, România, 2018, „Universitatea 1 Decembrie 1918” [23];
- ✓ *Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Conferința științifică internațională, Chișinău, 2018, IȘE [24];
- ✓ *Teoria și practica administrării publice*. Conferință științifico-practică cu participare internațională, Chișinău, 2017, Academia de Administrare Publică [29];
- ✓ *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*. Conferință Științifică Internațională, Cahul, 2017, Universitatea de Stat „B. P. Hașdeu” [30];
- ✓ *Creaticon: creativitate-formare-performanță*. Simpozion național, Iași, România, 2017 [31];
- ✓ *Structura și dinamica personalității umane în epoca globalizării: perspective psiho-socio-pedagogice*. Conferință științifică internațională, Bălți, 2017, USARB, [32];
- ✓ *Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar*. Conferință științifico-practică națională cu participare internațională, Chișinău, 2017, UST, [33];
- ✓ *Transporturi: inginerie, economie și management*. Conferință Națională Științifico-Practică, Chișinău, 2017, UTM [34];
- ✓ *Monitorizarea cunoașterii axată pe obținerea performanțelor*. Conferință științifico-practică națională cu participare internațională, Chișinău, 2016, UST [35];.

Publicații la tema tezei: Rezultatele cercetării au fost prezentate în 3 reviste științifice de specialitate de categoria B și C (5); în participări la conferințe științifice naționale și internaționale (12).

Volumul și structura tezei. Teza este constituită din introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 238 surse bibliografice, 7 anexe. În total conține 135 pagini text de bază, sunt inserate 29 tabele și 36 figuri.

Cuvinte-cheie: învățare pe tot parcursul vieții, conducător de autovehicul, formare profesională, program de recalificare, curriculum, competență psihopedagogică.

Sumarul compartimentelor tezei

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare. Sunt formulate problema cercetării, scopul, obiectivele, ipoteza și direcțiile de soluționare. Sunt

evidențiate reperele teoretice ale cercetării și descrisă valoarea științifică și praxiologică a cercetării, este susținută teoretic și metodologic noutatea științifică și originalitatea cercetării privind coordonatele conceptuale ale sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule.

Capitolul 1. **Repere conceptuale ale formării conducătorilor de autovehicule** prezintă descrierea sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, valorificând diferite teorii ale învățării și conversiunea lor în diferite modele de instruire/învățare. Analiza contextului conceptual analitic evidențiază particularitățile de învățare ale conducătorului de autovehicul, ca adult, cu abordare pe diverse variabile: caracteristici de bază, experiență anterioară, montajul psihologic, relevanța cunoștințelor, mediul curricular, planificarea, determinarea necesităților, designul lecției, activitatea de bază, evaluarea (*M. Knowles*). Acestea sunt transpuse într-un plan de idei distinctiv formării conducătorilor de autovehicule, care se desfășoară în cadrul unui sistem cu activități și relații interconexe și interrelaționate, cu responsabilități extinse [54, p. 8]. Prin considerarea, că în dependență de categorii/subcategorii de autovehicule, sunt evidențiate diferite scopuri și obiective pentru învățare a conducătorilor de autovehicule, diferențiate individual și situațional, corelate cu diferite categorii de vârstă, cu nevoia de a ști, cu conceptului de sine, cu experiență anterioară, cu pregătirea pentru a învăța, cu orientarea spre a învăța și motivația de a învăța [126, p. 109].

În logica cercetării, este analizată argumentativ și problematic formarea conducătorilor de autovehicule în contextul cadrului legislativ european și național [44; 45; 63; 64; 65; 138; 144; 145]. Ca urmare a sintezei teoretice întreprinse sunt evidențiate concepte, caracteristici și indicatori privind formarea profesională în vederea obținerii *permisului de conducere* de diferite categorii/subcategorii A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, F, H [138] și formarea profesională în vederea obținerii *certificatului de competență profesională* în transportul rutier de mărfuri și transportul rutier de persoane [45], componente care indică asupra oportunităților de amplificare a interacțiunii și continuității lor pentru a asigura calitatea, eficiența sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule, a transporturilor rutiere și a siguranței traficului rutier [48].

Reperetele conceptuale ale formării conducătorilor de autovehicule sunt integrate într-un *model teoretic*, care pune în valoare subiectul cercetat: *ca rezultat*, în cazul în care se exprimă în termeni de cunoștințe, priceperi, deprinderi, obișnuințe, adaptare etc.; *ca proces*, în cazul în care se referă la componentele de formare și succesiunea lor, exprimat în termeni de permis de conducere de categoria/subcategoria A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F; *ca acțiune, dirijată pedagogic*, colectivă sau individuală, exprimată în termeni de predare,

învățare, exersare, evaluare asociați particularităților de învățare (teorii, modele, particularități de învățare a adulților/conducători de autovehicule), tehnicilor și metodelor adecvate conținutului învățării subiectului care învață, *valorificate de cadrele didactice*.

Capitolul 2. **Metodologia formării profesionale a conducătorilor de autovehicule** prezintă analiza și evaluarea documentelor de politici educaționale privind formarea conducătorilor de autovehicule [46; 134]. Sunt identificate, evidențiate, corelate diverse concepte în cadrul sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule în aspect de proces de instruire/formare a adulților în cadrul învățării pe tot parcursul vieții [214], prin formare profesională inițială, formare profesională continuă, calificare, recalificare, necesare pentru dobândirea/formarea sau dezvoltarea competențelor profesionale.

Metodologia de formare a conducătorilor de autovehicule configurată praxiologic de tip produs include:

- *Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova, aprobată prin ordinul MECC nr. 1542 din 18.10.18;*
- *proiectul Metodologiei de formare profesională a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;*
- *Modelului pedagogic de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare a conducătorilor de autovehicule*

Capitolul 3. **Demersul experimental în formarea cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule** a fost precedat de realizarea unui studiu național care a conturat contextul de formare a cadrelor didactice și a direcționat componenta experimentală a cercetării: constatare, formare, validare. Experimentul de constatare scoate în evidență lacunele și dificultățile în formarea cadrelor didactice. Formarea este asigurată prin elaborarea, aprobarea și implementarea *Programului de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie*. Rezultatele obținute, prin comparare, demonstrează progres și justifică ipoteza de cercetare.

Concluziile generale structurează rezultatele cercetării: semnificația teoretică, valoarea practică, corelate cu tema, scopul, obiectivele, ipoteza. În temeiul lor sunt oferite **sugestii și recomandări**.

I. REPERE CONCEPTUALE

ALE FORMĂRII CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE

1.1 Abordarea conceptuală a sistemului național de formare a conducătorilor de autovehicule din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții

Formarea profesională devine tot mai inteligentă, adaptabilă la schimbare și solicită sistemelor de educație și formare să răspundă cererilor pieții forței de muncă și ale cursanților. O formare profesională relevantă oferă angajatorilor cele mai bune șanse să recruteze personal cu competențe în măsură să asigure succesul întreprinderii și, în același timp, oferă persoanelor oportunități pentru o carieră de succes, plină de satisfacții. Astfel, prioritate devine învățarea pe tot parcursul vieții, pentru obținerea competențelor pentru mai multe locuri de muncă și deschidere pentru calificări de nivel superior. Pentru a răspunde provocărilor, Uniunea Europeană, entitate economică importantă la nivel mondial, identifică, începând cu anul 1990, nevoia de structurare a problemelor ocupării, a educației și formării profesionale. Se dezvoltă în acest sens, strategii (Strategia europeană de cooperare în educație și formare profesională, Strategia Lisabona, Strategia Europa 2020, Strategia Educație și formare profesională 2020 etc.) care cuprind: principii, obiective strategice și direcții de acțiune ce au în vedere: **educația și formarea pe tot parcursul vieții** și asigurarea calității acestora.

Pentru a răspunde provocărilor primul principiu *al Pilonului european al drepturilor sociale* (1) prevede că orice persoană are dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții favorabile incluziunii și de calitate pentru a dobândi și a menține aptitudini care îi permit să participe deplin în societate și să gestioneze cu succes tranzițiile pe piața forței de muncă. Acesta prevede, de asemenea, dreptul tuturor persoanelor la „asistență rapidă și adaptată pentru îmbunătățirea perspectivelor de încadrare în muncă sau de desfășurare a unor activități independente, formare profesională și recalificare, pentru continuarea studiilor și sprijin pentru căutarea unui loc de muncă.

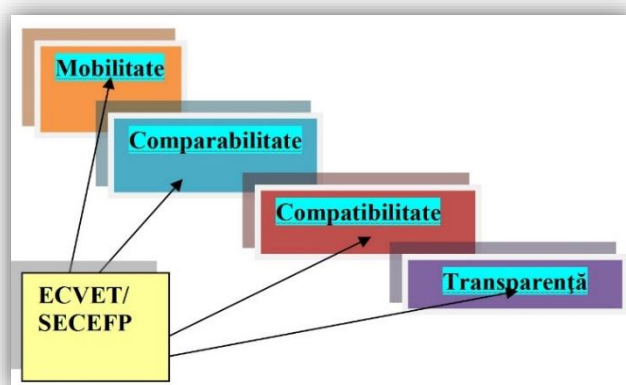
Încurajarea *dezvoltării competențelor* este unul dintre obiectivele viziunii de realizare a unui *Spațiu european al educației* care ar avea posibilitatea „să valorifice întregul potențial al educației și culturii, ca factori motrici ai creării de locuri de muncă, ai echității sociale și ai cetățeniei active, precum și ca mod de a trăi identitatea europeană în deplina sa diversitate [171].

„Principiile comune pentru asigurarea calității în educație și formare” sunt incluse în anexa III la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind instituirea *Cadrului european de calificări pentru învățarea de-a lungul vieții* (denumit CEC). Cadrulul trebuie să susțină punerea în aplicare a CEC, în special calitatea certificării rezultatelor

învățării. Acesta trebuie să susțină, de asemenea, punerea în aplicare a altor instrumente europene precum Sistemul european de credite pentru EFP și Principiile europene comune pentru identificarea și validarea învățării nonformale și informale.

Aceste inițiative sunt recunoscute și introduse și de autoritățile naționale:

- *Cadrul european al competențelor cheie pentru Educație și Formare pe parcursul întregii vieți* [221];
- *Cadrul european al calificărilor (CEC)*, pentru a facilita înțelegerea calificărilor de la țară la țară, de la sector la sector [162];
- *Cadrul european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională* [200];
- *Cadrul Europass*, set comun de documente destinat să ajute persoanele să-și prezinte cu claritate competențele, aptitudinile și calificările [194];
- *Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET)*, aceasta permite obținerea calificării într-o țară și obținerea recunoașterii acestei calificări într-o altă țară [201].

Figura 1.1 ECVET (European Credit System for Vocational Education)

Aceste inițiative, îmbunătățesc modul în care trebuie înțelese rezultatele învățării, pun accentul pe transparență, mobilitate, transferabilitate între statele comunitare și sectoare, dar și în interiorul acestora; contribuie la dezvoltarea și extinderea cooperării europene în domeniul educației și formării; permit mobilitate, comparabilitate, compatibilitate, transparență, figura 1.1; presupun respectarea unor principii, reguli, convenții într-o manieră coerentă și rațională [13], integrate și promovate prin „*învățarea pe tot parcursul vieții*” [211], stabilită de Codul educației drept parte a misiunii educației (art.5 (e)) în Republica Moldova.

În general, în studiul învățării se implică diverse științe, nu numai pedagogia și psihologia, ci și axiologia, praxiologia, logica, neurofiziologia, sociologia, lingvistica etc. Natura învățării, multiplele interdependențe care pot fi identificate între formele, tipurile, procesele implicate scot în evidență interferențe care nu pot fi abordate decât interdisciplinar. Raportate la fundamentele ei: filosofice, sociologice, pedagogice, psihologice, praxiologice, logice etc., am putea să ne referim mai degrabă la științele învățării. Pentru a cuprinde complexitatea este nevoie de un efort rațional, definit și coerent. Nu este, probabil, lipsit de importanță să menționăm, de la început că principalele explicații și soluții privind învățarea se regăsesc în cadrele concepțiilor și orientărilor cu largă capacitate de cuprindere a condițiilor existenței și dezvoltării ființei umane: **behaviorismul, cognitivismul, constructivismul**. La acestea, adaugându-se și altele mai vechi: naturalismul, realismul, idealismul, pragmatismul, existențialismul. Astăzi, problematica învățării este dominată de cognitivism și constructivism, iar a învăța *poate* să însemne: a crea obișnuințe (*W. James*); a schimba semnificația propriei experiențe (*Chevrier s.a.*); a se comporta (*B. F. Skinner*); a acționa (*P. L. Galperin, A. N. Leontiev*); a se adapta (*E. Durkheim*); a anticipa și a interioriza (*P. L. Galperin*); a reuși/a înțelege (*J. Piaget*); a conștientiza (*J. Bruner*); a interacționa cu cei din jur, cu mediul înconjurător, cu profesorul (*L. Allal ș. a.*); a însuși procese mentale superioare (*B. S. Bloom*); a însuși procese cognitive (*J. Bruner*); a însuși scheme/structuri cognitive (*J. Piaget*); a însuși diverse concepte (*L. S. Vigotski*); a însuși diverse forme (*W. Kohler*); a însuși/forma reprezentări (*G. Bachelard*); a însuși/a face conexiuni (*G. Tiberghien*); a însuși cunoștințe relaționale/rețele conceptuale și cunoștințe procedurale/scheme de acțiune (*J. F. Richard*); a asculta de reguli; a merge la școală; a fi încadrat într-un sistem de influențe organizate; a te lăsa însoțit de un adult mai vârstnic și mai înțelept; a explora diverse medii [*apud* 198].

Apar întrebările:

Ce este învățarea?

În sens larg (în general): „Învățarea este procesul dobândirii experienței individuale de comportare” A. N. Leontie. „Învățarea este o modificare în comportament, realizată prin soluționarea unei probleme care pune individul în relație cu mediul” A. Clausse. „Învățarea reprezintă acea modificare a dispoziției sau a capacității umane care poate fi menținută și care nu poate fi atribuită procesului de creștere” R. Gagne.

În sens restrâns (în contextul procesului de instruire): „Învățarea este o activitate sistematică, dirijată, desfășurată într-un cadru organizat (instituții specializate de instruire și educație), orientată în direcția asimilării de cunoștințe și a formării structurilor psihice și de personalitate.”(...) [*apud* 156, p.64].

Ce se învață? (conținutul învățării):

- răspunsuri senzoriomotorii, priceperi, deprinderi;
- noțiuni (concepte, cuvinte), semne, simboluri;
- principii (reguli, propoziții, fraze);
- sisteme de informații, diverse viziuni de orizont;
- algoritmi intelectuali (scheme de acțiune, structuri sau pattern-uri);
- tipare afective, atitudini, moduri de a acționa, trebuințe, interese, motivații;
- rezolvarea de probleme și chiar comportamentele creative.

Robert E. Slavin (1986) susține că învățarea este o schimbare individuală, cauzată de experiență, și deosebește *schimbări datorate creșterii* (vârstă) și dezvoltării și *schimbări determinate de învățare*. I. Neașcu afirmă despre învățare ca „*cunoaștere-produs*” în ideea transmiterii de cultură și ca „*cunoaștere-proces*” ca implicare profundă a activităților mentale personale. Important în sensul enunțurilor cu valoare de definiție, că pentru a vorbi despre învățare (*proces de formare, acumulare de experiențe, schimbare în comportament ca urmare a interacțiunii subiectului cu mediul, achiziție de cunoștințe, priceperi, deprinderi, proces al cărui rezultat este o schimbare durabilă, rezultat vizibil al unui proces de acumulare etc.*) D. Sălăvăstru, consideră că trebuie să fie îndeplinite câteva condiții:

- să existe o schimbare în comportament;
- schimbarea să fie rezultat al experienței;
- schimbarea să fie durabilă [*apud* 205 p.10-11].

Cum, prin ce forme?

Psihologul R. Gagné construiește o clasificare ierarhică a învățării, bine cunoscută în literatura de specialitate, în care nivelul superior este complex și se bazează pe achiziția celor inferioare, după cum urmează:

- *Învățarea de semnale*: învățare involuntară, specifică vieții fiecăruia și se leagă de nevoile primare. Este vorba despre reflexul condiționat al lui Pavlov: un comportament de răspuns, condiționat de apariția unui semnal.
- *Învățarea stimul – răspuns*: aduce un adaus tipului anterior de învățare, în sensul că la acest nivel subiectul dă un răspuns specific la un stimul determinat, și este capabil să realizeze cu exactitate, o acțiune delimitată. Învățarea S-R este implicată în învățarea actelor motrice voluntare (D. Sălăvăstru, 2008, p.267).
- *Învățarea prin înlănțuire*: învățarea de secvențe care se referă la învățarea unor serii de comportamente stimul-răspuns, într-o anumită secvențiere determinată.
- *Învățarea prin asociații verbale*: se referă la secvențieri verbale.

- *Învățarea prin discriminare*: a învăța să se răspundă diferențiat unor caracteristici ale obiectelor care ajută în/la distingerea acestora.
- *Învățarea noțiunilor*: formarea noțiunilor și conceptelor, presupune capacitatea celui ce învață de a clasifica obiectele pe baza unor proprietăți comune. Trebuie de menționat importanța și rolul limbajului în acest tip de învățare.
- *Învățarea regulilor*: învățarea unui lanț de mai multe concepte, noțiuni.
- *Rezolvarea de probleme*: bazată pe gândire, pe învățarea și aplicarea regulilor. Este un proces care generează o nouă învățare [*ibidem*, p. 11-12].

Astfel, problema învățării conduce la variate raționamente și teorii ale învățării, ca „*modele conceptuale care îmbină nivelul ipotezelor cu cel al principiilor în vederea cunoașterii sistematice a activității de învățare printr-un ansamblu de afirmații științifice cu valoare informațională informativă, explicativă, predictivă, rezumativă, normativă, realizată/realizabilă în diferite variante specifice unor autori sau școli de gândire*” [*ibidem*, p. 36].

Mai mulți cercetătorii [12; 177; 181; 182; 191; 195; 198; 210; 215] sintetizează, esențializează și grupează teoriile învățării în:

A) teorii asociaționiste sau a condiționării:

- *teoria condiționării clasice* (*Pavlov*, reflex înnăscut necondiționat/reflex condiționat);
- *behaviorismul* (*J. B. Watson*, concepție bazată pe condiționare, expresie a unui fenomen de transfer care apare la nivelul comportamentului);
- *teoria conexiunistă* (*E. C. Thorndyke*, teoria întăririi legăturilor, subliniază natura comportamentală a conexiunii stimul-răspuns, formulând legea efectului (factor principal al întăririi), în cazul stării de satisfacție);
- *teoria condiționării operante/comportamentale* (*B. F. Skinner*, împarte comportamentul în comportament de răspuns, când un stimul cunoscut produce un răspuns; comportament operant, când apare un răspuns spontan pentru un stimul necunoscut);
- *teoria condiționării prin contiguitate* (*E. R. Guthrie*, învățarea provine din contiguitate, un răspuns apărut în prezența unei combinații de stimuli tinde să reapară într-o situație care produce stimulii respectivi);
- *teoria reducerii sistematice a tensiunii* (*Clark L. Hull*, învățarea este consecința faptului că trebuința este satisfăcută, fie direct, fie indirect. Hull introduce conceptul de *variabile intermediare* încercând să formuleze legi precise ale învățării, care se referă la stările persistente ale organismului (așezate între *recepție și execuție*). În învățare, performanța poate fi afectată de inhibiția provocată de oboseală sau durere, dar care poate să dispară

prin odihnă. *K. W. Spence* (1956; 1960) și *N. Miller* (1967) continuă concepția lui Hull: primul susține *rolul motivației interne*, al doilea susține că învățarea urmărește *dezvoltarea unei căi efective de reducere a impulsurilor*).

B) teorii cognitive:

- **teoria gestaltului** (*Wertheimer* (1912-1954), *Köler* (1925-1929) și *Kofka* (1924-1935), subiectul percepe relațiile semnificative din ambianță, le intuiește și le rezolvă. *Procesul de învățare* constă într-o configurație, într-o unificare sau mai multe configurații; sau printr-o descompunere a unei configurații în mai multe. *Sinteza și analiza* sunt cele două scheme generale după care se desfășoară procesul structurării câmpului perceptive);
- **teoria spațiului vital psihologic** (*K. Lewin*, activitatea individului este determinată de scopuri și obiective, legate de trebuințe, care exercită atracții sau respingeri sub formă de tensiuni. Barierele, care pot apărea, pot fi depășite, ocolite sau renunțate. Nivelul de aspirație, este determinat de ambianța comportamentală, structurată după experiența proprie și de mediul social);
- **teoria așteptării** sau **a formării sintezelor cognitive** (*E. C. Tolman*, subiectul devine participant activ în procesul învățării, organizând stimulii, acordându-le semnificație și răspunzând în consecință. Invățarea astfel, reprezintă formarea unor unități sintetice sau structuri de tip "gestalt"⁴ între datele cognitive; *R. S. Woodworth* (1954,1958) consideră învățarea, proces de constituire a structurilor cognitive, cu *caracter secvențial*: S1→ S2→ S3→.... *Guillaume* (1947) consideră învățarea *reținerea valorii* semnalizatoare a anumitor evenimente la nivelul proceselor perceptive și cognitive, ceea ce are drept consecință modificarea conduitei);
- **teoria meditației** (*Ch. Osgood* explică învățarea prin rolul mijlocitor pe care-l joacă însușirea semnificației unor excitanți, fără anumite reacții instrumentale; *O. Mowrer* (1956) susține învățarea selectivă și formarea deprinderilor prin încercare și eroare, dar și descoperirea soluțiilor ce presupune dobândirea semnificațiilor noi, ca urmare a contiguității sau întăririi).

C) teoriile acțiunii:

- **teoria psihogenezei stadiale a operațiilor intelectuale** (*J. Piaget*, învățarea este proces de achiziție realizat prin mijlocirea experienței anterioare, poate consta în formarea de deprinderi, în învățarea legilor, fenomenelor. Învățarea este fundamentată de către Piaget

---

⁴ Gestaltism – concepție psihologică și filozofică a formei potrivit căreia un tot fiind construit din structuri perfect integrate are caracteristici proprii, care nu rezultă din elementele lui constitutive, iat întregul nu poate fi considerat o simplă însumare a acestor elemente; configuraționism;

pe procesele de asimilare și acomodare, considerate părți ale unui proces unitar și echilibrat calitativ. Învățarea este transformarea schemelor de acțiune senzorio-motorie sau cognitiv-reacțională, care tind inițial să asimileze obiectele prin încorporarea în conduită, dar care poate fi și o tendință compensatorie de acomodare a individului la obiectele care "rezistă asimilării". În acest proces este inclusă motivația. Astfel, învățarea, ca de altfel întreaga dezvoltare a individului, are la bază fenomenul *echilibrării active între subiect și obiect*. Această teorie a lui Piaget a fost numită „*teoria echilibrării*”);

- **teoria acțiunilor mentale** (A. N. Leontiev și P. I. Galperin, *teoria acțiunilor intelectuale* (mentale). Pornind de la ideea unității conștiinței cu activitatea, ei demonstrează că procesul formării acțiunilor se desfășoară în etape, activitatea psihică fiind rezultatul transformării unor acțiuni materiale exterioare în planul reflectării, adică în planul percepției, al reprezentării și al noțiunilor. Altfel spus, acțiunea umană are patru proprietăți primare: 1. *nivelul la care se efectuează*; 2. *măsura generalizării ei*; 3. *completitudinea operațiilor efectiv îndeplinite*; 4. *măsura automatizării ei*. Etapele învățării acțiunilor mentale sunt: -*familiarizarea cu sarcina* (reprezentarea preliminară a sarcinii); - *execuția acțiunii, maturizarea ei*; - *trecerea acțiunii în planul vorbirii cu glas tare* (fără sprijinul obiectelor); - *transferarea acțiunii din plan verbal în plan interior* (expunerea liberă în gând a acțiunii); formularea acțiunii intelectuale în limbaj interior, formula verbală este redusă, concentrată, decurge automat. Formarea acțiunilor mentale constituie fundamentul formării celorlalte procese psihice).

D) alte teorii:

- **teoria neuro- fiziologică** (prezintă mecanismele neurologice ale învățării din care reținem ipoteza recrutării neuronilor pentru un anumit circuit și a legii "primul venit, primul servit");
- **teoria modelelor statistico -matematice** (inițiată de către Hull în care învățarea este o modificare sistematică a posibilității răspunsului);
- **teoria informației și a comunicării** (bazată pe ideile lui *Shanon* și *Weaver*, folosită mai mult în descrierea cantitativă a învățării verbale în care apar noțiunile de cantitate de informație, capacitatea canalului, procesul informațional, discret și continuu);
- **teoria cibernetică** (încearcă să explice mecanismele comune între organism și mașini, în care esențial este conceptul de feed-back ca element a autocontrolului și autoreglării);
- **teoria instruirii** (J. K. Bruner, dezvoltarea intelectului este dependentă de instrumentele folosite, educația necesitând să asigure elaborarea proceselor, funcțiilor psihice prin activități care le solicită specific. În acest sens, o instruire bună trebuie: - să realizeze

predispoziția pentru învățare; - să structureze cunoștințele ca să fie repede înțelese; - să stabilească ordinea cea mai eficientă a materialului de învățat; - să precizeze natura și ritmul recompenselor și pedepselor).

Teoriile învățării pot fi grupate după mai multe criterii, cele mai cunoscute clasificări fiind realizate de către Hilgard și Bower. Profesorul I. Neacșu de la Universitatea din București face următoarea clasificare, tabelul 1.1. [apud 210, p. 38-41]

Tabelul 1.1 Modele, teorii ale învățării

Nr. d/o	Modelul categorial al învățării/ Paradigma	Teorii ale învățării	Autori reprezentativi
I	Paradigma asociaționistă, condiționare clasică	Teoria condiționării clasice	I.P Pavlov, J. Konorski
		Teoria condiționării prin contiguitate	E. Guthrie
		Teoria condiționării anticipate, simultane și întârziate	G. Gorn, K.R Werner
II	Paradigma behavioristă	Teoria conexionistă	E. L Thorndike
		Teoria condiționării operante	B. F Skinner
		Teoria condiționării active	S. M Widrick
		Teoria așteptării	E. Tolman
		Teoria mediației	C. E. Osgood
		Teoria reducerii sistematice a tensiunii comportamentale	C. Hull
		Teoria revizuită a celor doi factori	O. H. Mowrer
III	Paradigma formalizată, Matematic-informațională și cibernetică	Teoria matematică a învățării	R. Bush
		Teoria eșantionări stimulului	E. Estes, H. Burke
		Teoria algoritmilor informaționali	G. Klaus, L. B. Itelson
		Teoria modelelor de tip Marcov	O. Onicescu, M. Iosifescu
		Teoria modelelor informaționale	M. Malița, C. Zidăroiu
IV	Paradigma compensatorie și recuperatorie	Teoria structurilor compensatorii în situație de handicap/deficit	R. Zazzo, R. Perren
		Teoria recuperării comportamentelor cu probleme	M. Herbert
V	Paradigma gestaltistă	Teoria principiilor organizării	M. Wertheimer
		Teoria insight-ului (gestaltului)	W. Kohler, K. Koffka
		Teoria câmpului	K. Lewin E Tolman
		Teoria schemelor cadru (frame-ului)	F.C. Bartlett
VI	Paradigma psihosocială	Teoria imitației	N. E. Miller, J. Dollard
		Teoria proceselor mediate de imitație	A. Bandura
		Teoria comportamentelor interpersonale	R. F. Bales
		Teoria atribuirii	B. Weier
		Teoria resocializării conduitelor deviante	A. S. Makarenko
		Teoria sociogenezei culturale	L. S Vigotski
		Teoria dezvoltării competențelor personale	R. Cohn
		Teoria învățării prin cooperare	R. Slavin
VII	Paradigma cognitivă, operațional-genetică și dinamică	Teoria formării pe etape a acțiunilor mentale	Galperin, A. R. Luria
		Teoria psihogenezei stadiale a operațiilor intelectuale	J. Piaget
		Teoria structural-operatorie (neopiagetiană)	J. Bideaut, S. Griffin
		Teoria învățării accelerate	M. Lawlor, P. Handley

		Teoria anticipării operaționale	P. Popescu- Neveanu
		Teoria gradient dinamică	D. Todoran
VIII	Paradigma cognitivistă	Teoria structurală, genetic cognitivă	J. S Bruner
		Teoria organizatorilor cognitivi verbali	D. P. Ausubel
		Teoria cumulativ-ierarhică	R. M. Gagne
		Teoria cognitiv-neurală	D. Meyer
		Teoria cognitivă a stilurilor de învățare	A.L Leino, R. Sims
IX	Paradigma metacognitivistă	Teoria transformațională	W. Randall
		Teoria procesării transformaționale	J. Bettmann
		Teoria învățării comprehensiv-critică	R. Ruggiero
		Teoria învățării autoorganizatoare	M. Bekerman
		Teoria învățării multistrategice	V. Orlando
X	Paradigma integrativistă	Teoria holodinamică	W. Randall
		Teoria învățării depline	B. S. Bloom
		Teoria interdependenței proceselor cognitive	J. Nuttin
		Teoria integratorie plurideterministă	J. Linhart
		Teoria integrativ – interdisciplinară	J. Nisbert
		Teoria alosterică	G.D. Vecchi
XI	Paradigma autodidaxologică	Teorii ale învățării complete, perfective și ale autoinstruirii	H. Lowe, J- Kidd
XII	Paradigma creativă	Teoria problem-solving-ului	W. Glaser
		Teoria jocului de rol	F. Shaffel
		Teoria investigației prin grup	J. Dewey
		Teoria simulării	S. Boocock
		Teoria grupului sinectic	W. Gordon
		Teoria brainstormingului	A. Osborne
		Teoria investigației sociale	B. Massialas
		Teoria gândirii laterale	E. de Bono
		Teoria inteligenței multiple	H. Gardner
XIII	Paradigma intervențiilor și terapiilor convenționale și neconvenționale	Teoria psihodinamică a terapiei ca învățare	S. Freud. E Erikson
		Teoria învățării prin relaxare	J. Wolpe
		Teoria formării prin modele asertive	J. Wolpe
		Teoria învățării prin simulare	R. Glasser
		Teoria învățării prin ajutor centrat pe client	C. Rogers
		Teoria antrenamentului mental pozitiv	J. Cantella
XIV	Paradigma persuasivă destinată consumului de servicii și mesaje publice	Teoria programării neurolingvistice	R. Bandler, J. Grindler
		Teoria căutării informației utile	W. Hoyer
		Teoria procesării mesajelor Multi-media	J. R. Bettman
		Teoria învățării decizionale în consumul informațiilor publice	J. Howard
		Teoria învățării persuasive	J. Kapferer, G. Guislain

Întrucât teoriile învățării pot fi grupate după diferite criterii. În tabelul 1.2 prezentăm gruparea teoriilor învățării în trei modele generale: *behaviorist*, *cognitivist*, *constructivist* (după Iucu, 2001; Bernat, 2003) [apud 181, p.44-47]:

Tabelul 1.2 Gruparea teoriilor învățării în modele

Model/ Criterii	Modelul behaviorist	Modelul cognitivist	Modelul constructivist
Concepte cheie	Aprecieri, asociere, auto-disciplină,	Accesibilizare, analiză, algoritm, anticipare,	Acomodare, acțiune mintală și obiectuală,

	autoritate, comportament, caracter, condiționare, conexiune, consecință, control, disciplină, feedback, imitare, întărire, modelare comportamentală, măsurabil, răspuns, recompensă, pedeapsă, stimul.	competență, cogniție, dezvoltare memorare, organizare, procese reprezentare, cognitivă, sinteză, structură.	concepte, configurație, intelectuală, operație, percepție, informației, procese cognitive, schemă	alternative, aplicabilitate, asimilare, cooperare, conflict sociocognitiv, construire de cunoștințe, context, creativitate, diversitate, explorare, individualizare, interacțiune, învățare mediată, multiculturalism, nondirectivism, personalizare, progres, situație de învățare.
Conduită și manifestare	Pune accentul pe procesele psihice observabile, măsurabile, considerând pe cel ce învață persoană pasivă, modelabilă și supusă procesului de învățare.	Pune accentul pe manifestările mintale, mai mult sau mai puțin observabile, considerând pe cel ce învață persoană activă, implicată în propria instruire.		Pune accentul pe cel care învață, cunoașterea apărând din valorificarea experiențelor anterioare care nu provin neapărat din mediu, ci pot fi mediate. Învățarea este rezultatul unei construcții mintale și un act de autorealizare a potențialului persoanei.
Variabilitatea conduitei umane	Ia în considerare trei variabile a conduitei umane: comportamentul tipic al subiectului care învață, tipul de întărire folosit și viteza învățării.	Diferențele interindividuale derivă din experiența de cunoaștere cu care fiecare subiect se angajează în procesul de instruire.		Învățarea depinde de calitatea experiențelor anterioare ale subiectului, de trăsăturile persoanelor care pot media experiențele, de contextul în care se produce experiența de învățare și de trăsăturile culturale ale acestui context.
Scopul educațional	Producerea de schimbări comportamentale în direcția dorită.	Dezvoltarea capacității și abilităților de a învăța mai bine.		Autoactualizarea, modelare de roluri și comportamente.
Rolul profesorului	Profesorul trebuie să structureze materialul supus învățării în conformitate cu principiul pașilor mici, să aranjeze mediul ambiant pentru a obține răspunsul dorit.	Rolul profesorului este acela de a orienta atenția celui care învață asupra aspectelor cheie ale materiei de învățat, de a structura conținutul activității de învățare.		Profesorul îndeplinește roluri multiple: planifică și organizează activitățile, coordonează, îndrumă, motivează, consiliază, evaluează activitățile.
Motivația învățării	Motivația este un fenomen exterior celui ce învață, un rezultat al condițiilor de mediu; comportamentul se modelează făcând apel la sistemul de recompense și pedepse.	Ia în considerare aspectul intrinsec al motivației, intervenția conexasă a altor variabile a celui ce învață în procesul învățării.		Motivație intrinsecă ca rezultat al valorificării experiențelor celui ce învață, al demonstrării utilității practice a celor ce învață, al parteneriatului profesor-elev.
Evaluarea	Comportamentul este evaluat din perspectiva stimul-răspuns.	Independența răspunsului față de stimulii externi. Comportamentul este analizat		Comportamentul este analizat din perspectiva construcției mintale a

		în funcție de modul în care se produce învățarea, de capacitățile intelectuale implicate.	învățării, a capacităților implicare în rezolvarea problemelor.
Aplicații în plan educațional	Modelarea comportamentelor prin sistemul întăririlor; elaborarea de regulamente școlare în baza sistemului de recompense și pedepse. Instruirea programată. Feedback-ul didactic și utilizarea lui la lecție.	Utilizarea metodelor intuitive care acționează asupra mecanismelor de percepție și reprezentare; Utilizarea materialelor didactice ca suport concret pentru învățare; Principiul respectării particularităților de vârstă și psihoindividuale în instruire; Feed-forward-ul didactic și utilizare lui la lecție; Predarea bazată pe organizatori cognitivi ca instrument de organizare a cunoștințelor; Organizarea secvențială a instruirii. Achizițiile anterioare ca suport pentru noile cunoștințe.	Învățarea prin cooperare ca principiu organizator al instruirii; Predarea centrată pe elev, utilizarea de strategii active și interactive; Perspectiva multiculturalității în instruire; Contextualizarea învățării; Evaluare centrată pe competențe, pe capacitatea de rezolvare de probleme diverse; Personalizarea, individualizarea învățării.
Reprezentanți	<i>I. P. Pavlov</i> – Condiționarea clasică; <i>Ed. Thorndike</i> – Teoria conexionismului; <i>B. F. Skinner</i> – Condiționarea operantă; <i>A. Bandura</i> – Învățarea socială sau învățarea prin imitație	<i>W. Kohler</i> – Învățarea prin imitație; <i>E. Tolman</i> – Învățarea latentă; <i>J. Piaget</i> – Teoria psihogenezei cunoștințelor și a operațiilor intelectuale; <i>J. Bruner</i> – Teoria genetic-cognitivă și structurală; <i>D. Ausubel</i> – Teoria organizatorilor cognitivi și anticipativi de progres.	<i>J. Piaget</i> – Teoria psihogenezei cunoștințelor și a operațiilor intelectuale; <i>J. Bruner</i> – Teoria genetic-cognitivă și structurală; <i>L. S. Vâgotski</i> – Constructivismul social – Zona proximei dezvoltări.

Din punctul de plecare epistemologic, o teorie este convingătoare și se confirmă în practică, dacă îndeplinește anumite funcții, consideră I. Neașcu și formulează pentru teoriile învățării, următoarele funcții:

- *Funcția informațională, sau funcția referențială*, care oferă o imagine a unui domeniu al realității, adică o reprezentare sau un model al acesteia. Din acest punct de vedere o teorie a învățării satisface condițiile unei teorii, în sensul că: vizează o arie a cunoașterii, un mod de a analiza și de a face cercetare asupra învățării.

- *Funcția explicativă*, care vine să precizeze de ce s-a produs sau nu un fenomen de învățare; în acest fel se ajunge la o înțelegere de bază a esenței proceselor ca unul din scopurile nu numai ale științei, ci și ale tuturor formelor de cunoaștere; ca tipuri de explicații utilizate în diferitele teorii ale învățării:
  - *explicația bazată pe raționamentul deductiv*, bazată pe legități (de tip nomologicdeductivă);
  - *explicația bazată pe raționamente nedeductive*, utilizând frecvent diferite procedee și variante explicative ca: explicație genetică; explicație de tip cauzal; explicație teleologic-funcțională prin raportare la scop;
- *Funcția predictivă sau de anticipare* – în baza căreia are loc derivarea unor noi elemente, componente și evoluții ale subiecților care învață, ce nu pot fi explicate de la sine; această funcție corelează strâns cu cea explicativă;
- *Funcția rezumativă și sistematizatoare* care satisface cerința de a sintetiza și unifica marea cantitate de cunoștințe referitoare la legile învățării și, mai ales, la relațiile fundamentale dintre diverși factori, astfel încât aceștia să poată fi generalizați în plan teoretic;
- *Funcția praxiologică, normativă și prescriptivă* în baza căreia cunoașterea unei teorii a învățării aplicate unui domeniu să mărească viteza de surprindere a esențelor și să asigure practicienilor o priză mai bună a variabilelor instruirii; din acest punct de vedere, o teorie a învățării trebuie să conțină și unele indicații metodologice prin care se poate asimila și controla o informație, o deprindere, o atitudine. În condițiile în care o teorie a învățării asigură/dispune de aceste funcții, atunci aceasta conține intrinsec valența de a fi apreciată drept un model eficient de *achiziție informațională, de construcție, reconstrucție și chiar de dezvoltare a determinantilor învățării umane* [apud 210, p.37]

În același timp, **orice teorie a învățării** (fiecare încearcă într-o măsură mai mare sau mai mica să explice mecanismele învățării, factorii, condițiile de organizare, de optimizare) **își dovedește eficiența** în măsura în care poate fi transpusă **într-un model de instruire**, însoțit de repere metodologice (procedee, metode, tehnici, strategii etc.) [apud 181, p. 48].

În linia demersului de *conversie a teoriilor învățării în modele de instruire*, I. Neacșu (1999) analizează următoarele idei:

- ✓ Instruirea constituie o construcție a dezvoltării deprinderilor, priceperilor, abilităților, capacităților, competențelor cognitive, ca obiective ale dezvoltării;

- ✓ instruirea organizează mediul rațional de influențare a acestei dezvoltări, iar abordarea ei sistematică pune în evidență determinările, elementele, procesele, factorii, relațiile, evoluția de la intrări la ieșiri;
- ✓ instruirea reflectă unitatea dintre predare și învățare, ca doi poli care valorifică relațiile dintre elementele lor;
- ✓ diversitatea modalităților de combinare multidirecțională a acestora generează variate modele de reprezentare a conceperii instruirii, a perspectivelor de analiză, de proiectare concretă a situațiilor specifice;
- ✓ instruirea valorifică datele psihologice ale învățării, într-un context real de formare-dezvoltare complexă a personalității, arătând ce și cât trebuie realizat (obiective), în ce condiții specifice (resurse, norme), cum (metodologie), în ce fel de procesualitate;
- ✓ instruirea nu se substituie predării, (aceasta evidențiază rolurile profesorului), dar relaționează metodologic, managerial, procesual cu predarea și învățarea;
- ✓ ***pe diferite modele ale învățării se pot construi (teoretic) modele ale instruirii***, cu condiția că sunt luați în considerare toți parametri săi specifici, fapt care devine restrictiv în mod practic;
- ✓ ***dar***, abordările interdisciplinare deschid și alte perspective de construire a instruirii, decât cea pur psihologică, încă dominantă: „Se va depăși instruirea centrată pe produs, pe speculație, pe exercițiu intelectual în sine etc., devenind o teorie personalizată, responsabilă și solidară cu toate cuceririle, dar și neîmplinirile pedagogiei practice moderne” [170, p. 389-391].

Ca produs al activității științifice: „ca o convenție științifică utilizată atât de profesori, cât și de cercetători, în scopul construirii unei structuri de epistemologie educațională în relație cu procesele de predare și învățare” sunt elaborate și ***modele didactice***. Ioan Cerghit (2002) consideră că din necesitate practică: „Datorită naturii diferite și complexității aparte a fenomenelor specifice de rezolvat, soluțiile procesuale s-au proiectat sub forma concretă a unor modele sau sisteme didactice, relativ distincte, de structurare a proceselor de predare-învățare”, cu particularități în dependență de alegerile și combinațiile pe care le realizează: adoptarea unor concepții (filozofii) despre cunoaștere (știință), precum și dezvoltarea cunoașterii individuale; orientarea spre anumite sisteme de valori (conținuturi și finalități); perceperea și definirea în diverse maniere a învățării; promovarea unor tipuri de experiențe de învățare; fiecare dintre acestea sugerând un tip de predare și preferințe pentru utilizarea strategiilor (metodologii) diferite; așteptarea obținerii de efecte diferite; utilizarea unor moduri deosebite de evaluare. [177, p.390]

Marea varietate de *modele pedagogice* face dificilă gruparea și clasificare acestora, după un criteriu satisfăcător, de aceea există multe variante de clasificare.

Oferim varianta elaborată de R. Iucu [*ibidem*, p.391-398]:

Modele ale procesului de învățământ (I. Cerghit, 1992 și I. Neacșu, 2000): *modelul interactiv* (corelația și interacțiunea reciprocă predare - învățare - evaluare); *modelul sistemic* (abordează elementele procesului de învățământ în interacțiune, raportându-le la cerințele întregului); *modelul informational* (dezvoltă implicațiile teoriei informației în procesul de învățământ prin studiul categoriilor de informații vehiculate în circuitele interacționale ale procesului de învățământ); *modelul cibernetic* (analizează rolul mecanismelor de feed-back în dinamica procesului de învățământ vizând reglarea și autoreglarea acestuia); *modelul câmpului educațional* (construit în baza conceptului de „spațiu de instruire”); *modelul situațiilor de instruire* (are ca premisă ideea că învățarea este contextuală; organizarea contextului învățării asigură succesul la elev).

Modele didactice (din perspectiva analizelor realizate de Abascal, Fortes și Gervilla, 1998): *modelul Socratic* (pune accent pe comunicarea orală, pe descoperirea adevărului prin tehnica întrebărilor); *modelul tradițional* (abordat ca model limitat, deoarece produce pasivitatea elevului, fiind caracterizat prin verbalism, diminuarea responsabilității elevului și a profesorului); *modelul activismului* (valorizează elevul, eforturile sale personale, motivația și climatul democratic de interacțiune); *modelele raționalității tehnologice și ale scientismului*, *modelul lui Kaufman* (derivat din filosofiele educaționale de tip pozitivist și neopozitivist, fiind expresia testabilității, intersubiectivității, formalizării logico-matematice și experimentalismului); *modelele bazale*, *modelul lui Glaser*; *modelul SFAI al lui Fernandez* (corelează variabila predării și variabila învățării cu condițiile interne și externe); *modele calitative*, *modelul învățării depline a lui J. Carroll*, *B. S. Bloom*; *modelul interacțiunii verbale a lui N. A. Flanders*; *modelul lui H. Taba* (centrate pe eficiență); *modele de tranziție către paradigme flexibile și deschise*, *modelul lui H. E. Mitzel*; *modelul lui M. J. Dunkin*; *modelul lui J. Biddle* (consideră că procesul de instruire este rezultatul interacțiunii a patru tipuri de variabile, definite prin surse, factori, componente și criterii de succes sau eficacitate (variabile contextuale, ale procesului, productive); *modelele orientate spre designul instruirii*, *modelul lui Reigeluth*; *modelul lui Winnie și Marx* (sugerează necesitatea proiectării instruirii luând în calcul trei categorii de variabile: preinstructive (planificarea profesorului/aptitudinea elevului); instructive (comportamentul profesorului/ elevului); postinstructive (învățarea elevului); *modele contextuale*, *modelul lui Doyle*, *modelul lui Tikunoff* (sugerează importanța contextelor în care are loc instruirea și relația dintre calitatea instruirii și calitatea contextelor de instruire), *modele de investigare-acțiune*, *modelul lui Elliot*; *modelul lui*

Lowick (în care „câmpul practic” coexistă cu „câmpul reflexiv”, ceea ce face ca acțiunea să se transforme în investigație, iar rezultatele acesteia să optimizeze acțiunea, între acțiune și decizie stabilindu-se o legătură directă).

Modele instructionale, conversia teoriilor învățării în modele de instruire, în care predarea și învățarea se corelează, ca rezultată a acțiunii comune a profesorului și elevului: *modele de instruire generate de teorii ale învățării* (modele de instruire derivate din teoriile asociaționiste, bazate pe învățarea abordată ca proces de acumulare și prelucrare a experienței senzoriale, care concep învățarea prin reunirea linear – ascendentă, pornind de la senzații – percepții – reprezentări – noțiuni (concepte) – raționamente (idei); *modele de instruire* derivate din teoriile învățării fundamentate pe mecanismele *condiționării*: focalizate pe realizarea de legături relativ stabile între anumiți stimuli, menite să-l conducă pe educat să descopere proprietăți, principii, legități ale realității; *modele de instruire* bazate pe teoriile *semiotice* (verbale) ale învățării: centrate pe folosirea limbajului ca instrument care esențializează orice structură a procesului de învățare; *modele de instruire* bazate pe teoriile *operaționale* ale învățării: bazate pe evidențierea izomorfismului de structură și procesualitate dintre instruire (predare-învățare) și constituirea acțiunilor mintale și noțiunilor fundamentale.

Modele de instruire cu o legitimare predominant pedagogic (R. Titone, R. Iucu, S. Panțuru): *modelul logocentric*, specific învățământului tradițional; pornește de la premisa că știința este un rezultat finit și un bilanț de adevăruri concretizate într-un corp de cunoștințe ce trebuie transmise educatului prin metode analitice; *modelul empiriocentric*: promovează aspectul formativ al învățării într-o abordare a situațiilor de instruire, vizând ansamblul experiențelor educatului: acțională, afectivă, cognitivă, individuală și socială; elevii prin familiarizare cu logica investigației științifice și cu tehnicile de cercetare, își planifică singuri activitățile de investigare, le realizează sistematic, se autoevaluează și își programează noi teme și probleme de abordare investigativ – experimentală a cunoașterii; *modelul psihocentric*: centrat pe elev, cu o metodologie adecvată la evoluția și dinamismul învățării; modelul este întâlnit sub diferite forme: *teoria treptelor formale ale cunoașterii intelectuale* (J. F. Herbart, T. Ziller, W. Rein), *modelul unităților de instruire* (H. Parhurst, C. Washburne, D. P. Morris), *modelul centrelor de interes* (O. Decroly), *modelele instruirii centrate pe rezolvarea de probleme/proiecte* (W. H. Kilpatrick, J. Dewey), „*mastrry learning*” (J. P. Carroll, B. S. Bloom), *modelul secvențelor ierarhizate ale învățării* (R. M. Gagné); *modelul sociocentric*: centrat pe activitatea de grup, metode de tip cooperatist, de autoconducere, dezbateri, cercetare în echipă; modele reprezentative: *sistemul Winnetka* (C. Washburne), *activitatea pe grupe mari de elevi* (R. Cousinet, C. Freinet), *modelul comunității de muncă sau Planul Jena* (P. Petersen), *modelul coloniei și al detașamentului* (A. S. Makarenko); *modelul*

etnocentric: centrat pe raționalizarea procesului de predare: învățare, prin descompunerea învățării în operațiile componente; din perspectiva acestui model, instruirea devine o înlănțuire de procedee și tehnici de lucru; *modelul modular*: corespunde, în principal, direcțiilor de abordare holistică a instruirii și învățării; este un model caracterizat prin recurență, reversibilitate cíclică și programe modulare special organizate pentru a răspunde atât particularităților subiecților, cât și obiectivelor de tip integrative.

Modele ale instruirii propuse de școala germană: *modelul formativ*: bazat pe obiective care vizează dezvoltarea personalității, utilizând valori politico – sociale și educaționale; *modelul informațional*: bazat pe idei promovate de direcțiile cognitiviste, cibernetice și pe tehnologiile moderne ale instruirii; *modelul acțiunii didactice*: are ca punct de plecare specificul procesului de învățământ, destinațiile sale fundamentale; este deschis orientărilor noi din teoria curriculumului, a taxonomiei obiectivelor educaționale, a planului de studii și promovează trei principii: *principiul formării* (bazat pe obiective), *principiul dezvoltării* (bazat pe particularitățile situației de plecare în instruire), *principiul acțiunii* (bazat pe formarea seturilor de învățare, structurarea conținuturilor și orientarea procesului de învățare); aceste principii configurează „pachetul de predare”, devenind condiție a instruirii eficiente.

Modele ale predării

Modele centrate pe procesarea informației: *învățarea conceptelor*: descrie designul conceptual la nivelul structurilor cognitive (J. Bruner, J. J. Goodnow și T. F. Pettigrew); *gândirea inductivă*: ilustrează modalitățile de colectare, organizare și utilizare a informației (H. Taba); *gândirea investigativă*: valorifică gândirea cauzală și procesele cognitive complexe, pentru a prelungi reflecția de la factori la teorii (J. R. Suchman); *învățarea prin organizatori anticipative*: model centrat pe teoria organizatorilor anticipativi de progres a lui D. P. Ausubel și F. G. Robinson; *memorizarea*: model fundamentat pe noile abordări ale memoriei, din care derivă tehnici speciale de organizare a materialului de învățat (S. L. Pressey și G. R. Levin); *dezvoltarea intelectuală*: modelul psihologiei cognitive; exprimă ideea adaptării cerințelor învățării la nivelul impus de stadiul dezvoltării ontogenetice (J. Piaget, L. Kohlberg, E. V. Sullivan, L. Siegel); *modelul cercetării științifice*: sintetizează esența învățării stimulate prin strategii cognitive complexe, respectiv, prin absorbția unor informații întemeiate pe reperele unei scheme științifice elaborate (J. S. Bruner).

Modele centrate pe persoană: *predarea nondirectivă*: model inspirat din pedagogia nondirectivă (C. Rogers) și teoretizat de Snyders; model ce impune schimbarea rolului profesorului în consilier, organizator al spațiului instrucțional și resursă în situațiile problemă create de nevoile elevilor; *sinectica*: model dezvoltat de J. M. Gordon, ce valorifică lucrul în grup

pentru dezvoltarea creativității; *predarea „conștientizantă”*: model centrat pe susținerea eu-lui și pe antrenamentul conștient dezvoltat în grup, constând în stimularea reflecției personale referitoare la propria persoană, la ceilalți și la interacțiunile eu – celălalt – ceilalți; *reuniunile clasei*: model adaptat după R. Glaser ce promovează realizarea unei atmosfere pozitive și a unui climat favorabil de studiu în clasă, în contextul unor norme și principii psihosociale cu rol reglator, prin angajarea deopotrivă a cadrului didactic și a elevilor.

Modele centrate pe dimensiunea socială: *ancheta de grup*: model ce redefinește valorile educaționale ale grupului prin interacțiunea rezolutivă (H. Thelen, S. Sharon); *jocul de rol*: semnificativ pentru diagnoză și intervenție în cazul valorilor sociale și comportamentelor de adaptare; *cercetarea (ancheta) juridică*: model al studiului de caz aplicat, promovat în educația civică pentru asimilarea normelor sociale (D. Oliver, J. Shaver); „*laboratorul social*”: centrat pe studiul dezvoltării competențelor interpersonale prin trăire/ activitate comună în grup, în situații sociale specifice și a efectelor pe care le au stilurile interacționale atât la nivelul persoanei, cât și la nivelul organizației.

Modele comportamentale: *învățarea deplină* (mastery learning): promovează ideea optimizării și a eficientizării instruirii prin adaptarea acesteia la ritmul și modul de gândire al fiecăruia (J. B. Carroll, B. S. Bloom, J. H. Block, P. Peterson); *învățarea controlului personal*: vizează optimizarea comportamentului personal și dezvoltarea strategiilor self – managementului prin utilizarea feed-back-ului; *învățarea prin simulare*: reproducerea realității în vederea dezvoltării deprinderilor și abilităților profesionale, a dezvoltării cognitive; *instruirea prin afirmare*: posibilitatea diminuării situației de stres apărută în condițiile exploatării incorecte a virtuților comunicării, prin analiza comunicării interpersonale și la nivel de grup.

Așadar, problematica învățării [90; 165; 206; 216] ne oferă diverse perspective de cercetare, iar în societatea actuală, când știința pedagogică orientează tot mai accentuat învățământul spre achiziții transferabile și contextualizate devine necesar de a prelungi **învățarea pe tot parcursul vieții** [152; 155; 170; 175; 208].

Actualmente, în științele educației se atestă un șir de noțiuni care desemnează fenomenul învățării pe tot parcursul vieții: „*educația adulților*” (adult education); „*educație permanentă*” (permanent education); „*educație recurentă*” (recurrent education); „*educație pe parcursul vieții*” (lifelong education); „*învățare pe parcursul vieții*” (lifelong learning), fiecare punând în relevanță **un anume aspect** al fenomenului examinat: particularitățile de vârstă, caracterul continuu al învățării, reluarea învățării, complementaritatea învățării în raport cu alte activități ale adultului, dezvoltarea continuă a ființei umane etc.

Cercetătorii T. Callo, L. Cuznețov, M. Hadîrcă, A. Afanas prezintă sintetic deplasarea de accent care s-a produs, la nivel european, dinspre conceptul de educație permanentă spre cel de *învățare pe tot parcursul vieții*, tabelul 1.3 [73, p. 36-37].

Tabelul 1.3. Evoluția conceptului de învățare permanentă

Nr.	Conceptul	Sursa	Temeiuri
1	-Educație permanentă	P. Lengrand. Introducere în educația permanentă. București: EDP, 1973.	1.Crearea structurilor care să ajute ființa umană, în tot cursul existenței sale, în procesul continuu de pregătire și dezvoltare. 2.Pregătirea individului pentru ca să devină propriul subiect al dezvoltării sale.
2	- Învățare permanentă - Învățare de-a lungul întregii vieți - Învățare pe toată durata vieții	Memorandum privind învățarea permanentă. Comisia Europeană, 2000.	1.Învățarea permanentă este „umbrela” comună sub care sunt unite toate tipurile de învățare și formare. 2.U.E formulează cele 6 mesaje-cheie privind învățarea permanentă.
3	- Învățare pe parcursul întregii vieți	Raport asupra progresului înregistrat în implementarea strategiilor pentru învățarea permanentă în Europa. Bruxelles, 2003.	1.Utilizarea și valorificarea în mod corespunzător a rezultatelor învățării. 2.Menținerea și dezvoltarea celor 8 competențe-cheie.
4	- Învățare pe parcursul întregii vieți	Cadrul European al calificărilor în perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți.Comisia Europeană, Bruxelles, 2005.	1.Crearea unor sisteme de validare a învățării non-formale și informale. 2.Crearea culturii învățării până la finalul vieții.
5	- Educație, formare și învățare de-a lungul vieții	EUROPA 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii. Comunicare a Comisiei Europene. Bruxelles, 2010.	1.Necesitatea unui nivel înalt de calificare pentru circa 16 mln. de locuri de muncă (până în 2020). 2.Oferirea posibilității dobândirii și dezvoltării unor noi competențe pe tot parcursul vieții.
6	- Învățare permanentă	Hotărârea privind aprobarea metodologiei de organizare și funcționare a centrelor comunitare de învățare permanentă, 2011.	Hotărârea privind aprobarea metodologiei de organizare și funcționare a centrelor comunitare de învățare permanentă, 2011.

Prin urmare, conceptul de învățare permanentă/ pe tot parcursul vieții este derivat din conceptul educație permanentă cu sensul de *activitate intenționată de învățare realizată continuu, cu scopul îmbunătățirii cunoștințelor, deprinderilor și competențelor*, iar a învăța să înveți devine competență-cheie necesară oricărui individ într-o societate bazată pe cunoaștere [*ibidem*, p.37].

Învățarea pe tot parcursul vieții este definită ca *o resursă umană inepuizabilă, care trebuie dezvoltată ca un proces continuu, de la leagăn și până la sfârșitul vieții și în care educația de bază*

sau învățământul general de calitate constituie fundamentul esențial; ca proces continuu de integrare, într-un sistem coerent și convergent de acțiune pedagogică a tuturor influențelor educaționale exercitate asupra individului, în modalități variate și specifice, pe toată durata vieții. [ibidem, p.38].

Mesajele –cheie ale Memorandumului asupra Învățării Permanente: *Noi competențe de bază pentru toți; Realizarea unor investiții superioare în resursele umane; Încurajarea inovației în predare și învățare; Valorificarea învățării; Regândirea orientării și consilierii; Aproximarea învățării de domiciliu* [100] transmit ideea că modelele învățării, ale muncii și ale vieții necesită o nouă abordare, în scopul construirii unei societăți bazate pe cunoaștere, în care fiecare individ să poate să-și dezvolte propriul potențial. Învățarea trebuie să se extindă dincolo de cadrul școlar și să ocupe întreaga activitate umană, *personală și profesională*, pentru că omul poate și trebuie să învețe permanent, pentru a ști să îmbine optim realitatea cu posibilitățile prospective, tabelul 1.4 [ibidem, p.53-55].

Tabelul 1.4. Învățarea pe tot parcursul vieții

Învățarea pe tot parcursul vieții			
Funcții	Scop	Obiective	Finalități
Civică de protecție socială, de socializare, de regularizare a relațiilor interumane, de aplanare a conflictelor, reglare a intereselor de diferit ordin etc.	formarea-dezvoltarea permanentă a personalității umane, astfel încât omul să se integreze operativ și cu efect social, pe piața muncii, să fie mulțumit de sine, de viața sa personală, să nu fie în opoziție cu el însuși, să-și gestioneze propria viață, printr-o participare cât mai activă în societatea informațională bazată pe cunoaștere.	Menținerea și actualizarea pe parcursul vieții a competențelor-cheie;	promovarea unei cetățenii active și promovarea ocupării forței de muncă, acestea urmărind dezvoltarea plenară a persoanei și dezvoltarea sustenabilă a societății.
Economică profesionalizare, asistență socioeconomică, dedezvoltare a forței de muncă, cultura muncii, cultura tehnologiei etc.		Dobândirea și actualizarea competențelor profesionale;	
Culturală cognitivă, de informare, culturală, axiologică, antropologică, personalizatoare, divertisment, inovatoare etc.		Dobândirea și actualizarea competențelor personale; Dezvoltarea competitivității în ocuparea forței de muncă.	
Principii: expansiunea-inovația- integrarea			

Din necesitatea cercetării, ne vom referi la **învățarea pe tot parcursul vieții a adulților**. „**Învățarea la adulți este influențată** în principal de trei factori: *persoana care învață, contextul în care învață și procesul efectiv de învățare* (Dumitru Al. Ion, Iordache M.).

Persoana care învață este persoana adultă, care trece obiectiv, prin multe și diverse transformări. DEX-ul explică: adult este persoana care a ajuns la maturitate; persoana aflată în perioada de la 17-18 ani până la 50 de ani; este organismul care și-a terminat creșterea și a ajuns în stadiul de a se reproduce.

„După *Ion Frățilă*, vârsta adultului este „o lungă perioadă din viața omului, compusă din mai multe etape de vârstă, în care personalitatea continuă să se dezvolte (...), are loc afirmarea ei pleneră (punerea în valoare a disponibilităților fizice și psihice)”;

R. Mucchielli numește adulți „bărbații și femeile care au depășit vârsta de 23 de ani, intrați în viața profesională, asumându-și roluri sociale active și responsabilități familiale și având o experiență directă a vieții (...) eliberați de tipul de relații de dependență și de „mentalitate” caracteristice copilăriei și adolescenței, intrați în tip de relații sociale, de interdependență, asumându-și organizarea propriei existențe și a „orizontului lor social” (a proiectelor individuale și sociale), și având, cu realism și pragmatism eficient, o conștiință suficientă a poziției lor sociale, a situației lor, a aspirațiilor și a posibilităților de care dispun”;

I. Al. Dumitru găsește următoarele definiții ale adultului: „*biologic*, adultul este o persoană de o anumită vârstă, capabilă de reproducere; există un nivel de maturizare a funcțiilor biologice ale organismului; *juridic*, adultul este o persoană care își poate exercita drepturi și responsabilități): de a vota, de a obține permis de conducere, de a întemeia o familie; *social*, adultul este o persoană care își exercită rolurile sociale derivate dintr-un anumit statut: cetățean, părinte, soț; *psihologic* (cea mai importantă), adultul este o persoană care reușește conturarea unui *concept de sine*, bazat pe anumite principii și valori, pe independența și capacitatea de asumare a responsabilității”;

S. Sava susține că adultul se diferențiază de alte vârste tocmai prin capacitatea lui de a se instrui și educa” [*apud*, 176].

După *Knowles* „adulții sunt autonomi, orientați spre sine, dispun de experiență de viață și cunoștințe, sunt orientați spre scopuri și activități relevante, sunt practici, au nevoie de a fi tratați cu respect”. Delimitarea vârstei adulte este prezentată de diferiți cercetători, diferit. Prezentăm o sinteză de *Lavinia Jipa*, tabelul 1.5” [*apud*, 176].

Tabelul 1.5. Delimitarea vârstei adulte

<i>Moers (1952)</i>	<i>Correll (1965)</i>	<i>Bergler (1966)</i>	<i>Löwe (1975)</i>	<i>Levinson (1978, 1986)</i>	<i>Clasificări actuale</i>
- 0-20 ani: prima perioadă a vieții; - 21-30 ani: tineretea;	- 19-30 ani: perioada timpurie a existenței adulte; - 30-55	- 20-35 ani; - 35-50 ani; - 50-60 ani; - adulți	- 18/20-25/30 ani: vârsta timpurie a adultului; 25/30 -40/50	- 17-45 ani: perioada adultă timpurie; - 40-60 ani: perioada adultă	- 18-30 ani: pregătire profesională, încadrare profesională, întemeierea unei familii;

- 31-44 ani: mijlocul vieții; - 45-55 ani: timpul crizei și al auto-cunoașterii; - 56/58-69 ani: perioada bătrâneții	ani: perioada mediană a existenței adulte; - de la 55 de ani: perioada târzie a vârstei adulte.	bătrâni trecuți de 60 de ani; - adulți foarte bătrâni, de peste 80 de ani	ani: vârsta mediană; - 45/50 -65/70 ani: vârsta târzie a adultului	mijlocie; - peste 60 de ani: perioada adultă târzie.	- 30-60 ani: etapa creației spirituale și materiale; tregeri de la o activitate la alta; nevoia de intensificare a pregătirii; - după 60 de ani: aduțea târzie, pensionare
--	--	--	--	---	--

Ursula Șchiopu, E. Verza (1981, p. 254) propun subetape a perioadei adulte, cu anume caracteristici:

1) **35/45 ani**, vârsta adultă caracterizată de stabilitate, implantație profesională intensă, activitate cumulativă, activă creatoare. Statusurile și rolurile încep să fie mai încărcate de responsabilități. Copiii încep să frecventeze școala și crește conținutul subidentității de părinte.

2) **45/55 ani**, vârsta adultă propriu-zisă, unde continuă dezvoltarea planurilor profesionale și sociale, dar are loc diminuarea subidentităților de soț și părinte. Evoluția feminină este relativ mai tensionată și încărcată de indispoziții și anxietăți cu substrat biologic și hormonal (menopauza).

3) **55/65 ani**, vârsta adultă prelungită, caracterizată de diminuarea forțelor fizice. Are loc denuclearizarea familiei și diminuarea până la anulare a subidentității profesionale (momentul retragerii din viața profesională). Rămâne activă subidentitatea maritală și cea social-culturală și are loc tranziția către vârstele de regresie.

C. Gould este un alt cercetător preocupat de dezvoltarea adultului. În studiile sale propune mai multe etape, și anume: elevarea de dominanță, **de la 16 la 18 ani**, unde axa comportamentală este lupta pentru câștigarea independenței, **de la 18 la 22 ani**, perioada părăsirii familiei, unde caracteristica este construirea relațiilor de prietenie ca substitute ale familiei, **de la 22 la 28 ani**, perioada construirii unei vieți funcționale (efective), **de la 29 la 34 de ani**, perioada crizei de evaluare, **de la 35 la 43 de ani**, criza relativă la încheierea perioadei de tinerețe, **de la 43 la 50 ani**, atingerea unei relative stabilități, **de la 50 în sus** perioada maturității depline, când adultul în vârstă este axat pe valorizarea activităților zilnice în detrimentul planurilor de lungă durată.

Psihologia vârstelor, din necesitatea de a înțelege modul cum se constituie caracteristicile, funcțiile, procesele psihice de la cele mai fragede vârste și evoluția lor pe tot parcursul existenței umane, cu toate progresele ce caracterizează fiecare vârstă, propune o altă viziune [apud 12, 160;

207], sau *crize* în viziunea lui Erikson, sau *limitări ale persoanei* la vârsta adultă (M. Roger), aduse de:

- ✓ diminuarea curiozității universale a copilăriei;
- ✓ slăbirea impresiei probabilităților infinite, specific adolescenței;
- ✓ scăderea inteligenței (ajunsă la valoare absolută între 13 și 17ani); compensarea acesteia printr-o mai mare capacitate de organizare a cunoștințelor dobândite;
- ✓ în anumite aspecte rolurile sociale riscă să marcheze și să înăbușe personalitatea;
- ✓ se schimbă motivațiile, trebuințele, sentimentele, aspirațiile, așteptările;
- ✓ se restrâng plasticitatea eului, puterea sa nelimitată de adaptare, fiind înlocuite printr-un anumit echilibru defensiv;
- ✓ rezistența la schimbări devine din ce în ce mai puternică [apud, 176, p. 34].

Astfel, adultul se face cunoscut/descoperit prin caracteristicile vârstei, în aspectul:

a) schimbărilor fizice; b) dezvoltării cognitive; c) dezvoltării personalității.

N. Vințanu consideră că specific adulților este angajarea lor într-o *multitudine de roluri*: de muncă, de familie, activități politice sau obștești. Formarea adultului, după *Burgeoise (1997)* este legată de reprezentarea mentală a ceea ce persoana crede și speră că poate obține dincolo de cadrul de învățare, respectiv influențele asupra vieții lui. *Cantor* consideră că *motivațiile* de învățare a adulților apar: *pentru a iniția sau a menține relații sociale; pentru a-și menține locul de muncă; pentru a avansa în post; pentru un interes personal* etc., iar *Wlodowski* consideră că motivația este determinată de factorii: *succes, voință, valoare, plăcere*⁵. S. Sava apreciază ca stimularea motivației adultului de a se implica în noi activități de învățare sunt atitudinea pozitivă și autoevaluarea favorabilă: *stima de sine ridicată, experiența de a reuși, reușita prin experiență favorabilă* [apud, 176].

Sursă sau obstacol în învățarea adulților poate constitui *experiența anterioară*, care este diferită și diferit organizată (*J. R. Kidd*). Aceasta este influențată de specificul profesiei și de modul de relaționare cu activitățile ce le presupune, „felul în care adulții se confruntă cu cerințele profesionale nu aduce cu sine numai un randament intelectual diferit, dar condiționează și deosebiri de mentalitate între profesioniștii diferitelor grupe, în stilul comportamentelor, al atitudinilor sau în stilul de gândire” (*Bachmann, 1964; Löwe Hans, p. 117*) [apud, 176].

---

⁵ *Wlodowski* consideră că motivația adultului față de învățare este determinată de patru factori: *succesul* (adulții doresc să obțină succesul în învățare); *voința* (adulții doresc să cunoască sensul alegerii în învățare); *valoarea* (adulții doresc să învețe ceea ce ei apreciază) *plăcerea* (adulții doresc să experimenteze învățarea ca pe o bucurie, ca pe o plăcere) (Apud Dumitru, Iordache, p. 19) [176];

Contextul în care învață adulții este diferit de școală, ca organizare, ca conținut, ca activitate a formatorilor, ca participare a celor ce învață.

Învățarea adulților, în viziunea cercetătorilor, însumă anumite **particularități**:

- ✓ se percep ca activi, își folosesc experiența de învățare; învață pentru a avea succes profesional, ca părinte;
- ✓ disponibilitatea de a învăța este legată de experiență și de nevoia de a dezvolta roluri și adaptarea la schimbările din viață;
- ✓ învață în funcție de rezultatele pe care doresc să le obțină; sunt centrați pe dezvoltarea personală și profesională de succes;
- ✓ au așteptări bine formulate; ce se bazează pe experiențe trecute;
- ✓ sunt orientați pentru aplicabilitate imediată;
- ✓ au idei diferite despre ce este important pentru a învăța;
- ✓ dispun de deprinderi de lucru cu materialele și de autoorganizare; conștientizează nevoile și interesele celorlalți; manifestă deschidere, flexibilitate, adaptabilitate;
- ✓ dispun de experiență vastă;
- ✓ au motivație internă: potențial și dorința de perfecționare;
- ✓ resping informațiile noi care contravin sistemului lor de idei și valori;
- ✓ sunt îngrijorați de trecerea timpului;
- ✓ grupurile de adulți sunt eterogene.

I. Al Dumitru identifică patru categorii de situații/contexte în formarea adulților, Tabelul 1.6 [176, p. 145 – 146]:

Tabelul 1.6. Contexte de învățare a adulților

<i>Contexte de învățare a adulților</i>	
învățarea <i>la nivel individual</i>	<p><i>a)</i> un individ proiectează o activitate de formare pentru sine;</p> <p><i>b)</i> un individ sau un grup proiectează o activitate formativă pentru un alt individ;</p>
învățarea desfășurată <i>cu un grup de adulți</i>	<p><i>c)</i> un grup proiectează o activitate de formare pentru el însuși;</p> <p><i>d)</i> un profesor sau un grup de profesori proiectează o activitate de formare pentru un grup, și, uneori, cu ajutorul acestora;</p> <p><i>e)</i> o comunitate (un grup) proiectează o activitate pentru un grup mai mare de beneficiari;</p> <p><i>f)</i> două sau mai multe grupuri proiectează o activitate pentru mai multe grupuri de beneficiari;</p>
învățarea desfășurată <i>sub auspiciile unei instituții</i>	<p><i>g)</i> este propusă o nouă instituție (un cadru instituțional adecvat) cu rol educativ-formativ;</p> <p><i>h)</i> o instituție propune o activitate de formare într-o nouă formă;</p>

	<i>i)</i> o instituție propune o nouă activitate într-o formă deja consacrată; <i>j)</i> două sau mai multe instituții propun o activitate de formare rezultată din combinația mai multor programe de servicii educaționale;
educația <i>în masă</i> a adulților	<i>k)</i> un individ, un grup sau o instituție propun activități de formare pentru un public larg.

Procesul de învățare a adulților este prezentat de *M. Knowles* diferențiat de procesul de învățare a preadulților, prin modalitățile de abordare a învățării, Tabelul 1.7 [217].

Tabelul 1.7. Abordarea învățării de către adulți

Variabila	Adult
Caracteristici de bază	Independent, autodirectiv
Experiență anterioară	Importantă, oferă resurse pentru facilitarea învățării
Montajul psihologic	Se bazează pe necesități
Relevanța cunoștințelor	Aplicabilitate imediată
Mediul curricular	Colaborativ, informal, adaptat necesităților; centrare pe problem, sarcini
Planificarea	Efectuată în comun cu profesorul
Determinarea necesităților	Efectuată în comun cu profesorul; autodiagnosticare
Designul lecției	Secționată în funcție de necesități, focusată pe problemă, sarcini etc.
Activitatea de bază	Experimentarea
Evaluarea	Efectuată în comun cu profesorul și reciproc

Contextul trebuie completat cu învățarea experiențială, după **modelul lui Kolb**: a face, a reflecta, a conceptualiza, a aplica. **Modelul lui Gibb** (1988) care completează modelul anterior și propune un ciclu de învățare, bazat pe reflecție în descrierea experienței: sentimentele și gândurile despre experiență; evaluarea experienței legată de ceea ce a funcționat bine și ceea ce a funcționat mai puțin bine; analiza înțelegerii situației; concluziile despre ceea ce s-a învățat și ce s-a putut face diferit; planul de acțiune pentru modul în care să se facă față situațiilor similare în viitor sau modificările generale care pot fi considerate adecvate.

Problema cheie a învățării adulților, deschise și flexibile, este *învățarea pe bază de competențe* și dezvoltarea la adult a aptitudinii *de a învăța*.

Diferențele individuale dintre oameni cresc odată cu vârsta; metodele și organizarea activității sunt legate de scopurile și de trebuințele celui care învață; de aceea trebuie să se asigure

diferența de stil⁶, timp, loc și ritm de învățare. **Învățarea adulților** nu poate fi/deveni obligatorie, **trebuie adaptată la nevoile solicitanților, oferind** celor ce studiază **libertatea de a alege conținuturi, metode, loc, timp, modalități de evaluare.**

I. Al. Dumitru propune următorul design al activităților de formare a adulților:

1. Identificarea nevoilor de formare a unor categorii de adulți, nevoi determinate în termeni de trebuințe, dorințe/aspirații și oportunități;
2. Determinarea unor posibile activități de formare a adulților, în funcție de nevoile identificate.

Astfel, programele prezintă o mare diversitate:

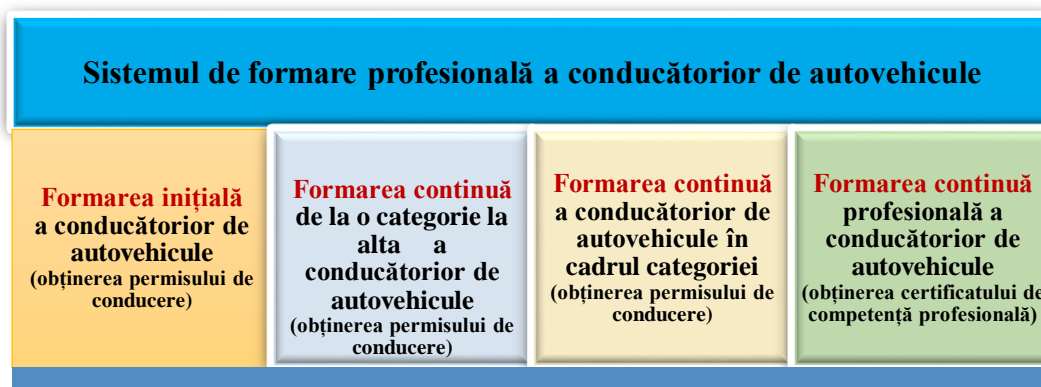
- ✓ *cursuri predate full-time*, bazate pe conferințe; sunt folosite de instituțiile de educație superioară;
- ✓ *cursuri predate part-time*; programe de pregătire bazate pe muncă; conținutul pregătirii are mai mare relevanță; oferă șansa ca indivizii să îmbine munca cu studiul;
- ✓ *programe deschise, flexibile, de învățare la distanță*; prezintă situațiile de învățare individuală, prin mijloace concepute pentru studiul individual, după un program ales personal; instituția furnizează suport tutorial, consiliere;
- ✓ *învățarea bazată pe resurse*, unde instituția oferă instrucție, consiliere, acces la materiale și echipamente;
- ✓ *învățarea „on-line”*, include învățarea bazată pe computer, care poate fi adaptată pentru lucru individual sau în grup virtual;
- ✓ *învățarea colaborativă* este utilizată în grupuri de lucru;
- ✓ *studiul independent*, care permite adaptarea curriculum-ului la nevoile individuale.

Cele expuse, ne permite să afirmăm că *învățarea la adult* reprezintă/integrează, în esență, *forma tradițională*, ce oferă cunoștințe exprimate în teorii, concepte, fapte, practici și cea *modernă/andragogică*, care oferă posibilitatea de a înțelege aceste cunoștințe prin aplicarea lor în timp real, care dezvoltă la adulți *abilități, competențe și comportamente /atitudini, valori* pentru desfășurarea unei anumite activități într-un context anume.

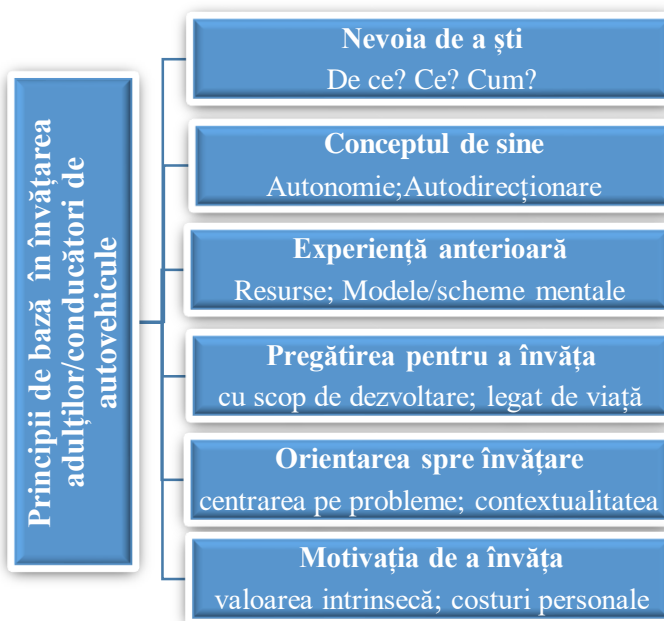
⁶ Honey și Mumford (1986) au identificat patru stiluri sau preferințe diferite pe care oamenii le folosesc când învață. Ei consideră că majoritatea oamenilor tind să urmeze doar unul sau două stiluri și că activitățile de învățare diferite pot fi mai potrivite stilurilor particulare: **Activist** - oameni care învață făcând. Le place să se implice în experiențe noi și vor „încerca orice odată”; **Reflector** – învață observând și gândindu-se la ce s-a întâmplat în timpul sau după o experiență. Le place să ia în considerare perspective diferite înainte de a dezvolta o opinie. Ei petrec timp ascultând și observând, tind să fie precauți; **Teoretician** – preferă să înțeleagă teoria din spatele acțiunilor. Ei preferă să folosească modele, concepte și dovezi pentru a învăța. Le place să analizeze și să sintetizeze și să accepte cu greu o atitudine subiectivă; **Pragmatic** – sunt diferiți de activiști, deoarece, în timp ce le place să încerce diferite lucruri, acțiunea se bazează pe un anumit scop. Prin urmare, pragmaticii preferă să facă și să fie informați [164];

Codul educației stipulează că *învățarea pe tot parcursul vieții* cuprinde învățământul general, profesional – tehnic, superior și *formarea profesională continuă a adulților* [45]. Astfel, formarea conducătorilor de autovehicule, poate fi încadrată în formarea profesională continuă a adulților, ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții, care se desfășoară în cadrul unui sistem cu activități și relații interconexe și interrelaționate, cu responsabilități extinse [54, p. 8], figura 1.2.

Figura 1.2. Sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Referindu-ne la activitatea de conducere a unui autovehicul, specialiștii consideră că conducătorului auto îi sunt necesare anumite abilități, competențe, atitudini, care să-i permită să conducă autovehiculul în mod optim în diverse situații și condiții, fără a perturba stabilitatea sistemului circulației rutiere și fără a se expune pe el sau pe alții, în mod obișnuit, la riscuri rutiere sau incidente/accidente rutiere [115]. Putem considera, că în dependență de categorii/subcategoriile de autovehicule, pot fi evidențiate diferite scopuri și obiective pentru învățare a conducătorilor de autovehicule, diferențiate individual și situațional, corelate cu diferite categorii de vârstă/adulți, cu nevoia de a ști, cu conceptului de sine, cu experiență anterioară, cu pregătirea pentru a învăța, cu orientarea spre a învăța și motivația de a învăța [126, p. 109], figura 1.3.

Figura 1.3. Principii de bază în învățarea adulților/conducători de autovehicule

Considerând învățarea ca proces de perfecționare pe tot parcursul vieții, realizat în cadrul practicii sau ca achiziție urmare a experienței, particularitățile învățării/formării conducătorilor de autovehicule sunt determinate de contextul social, dar și de expresia individuală pe care o dobândește conducătorul de autovehicule. Subordonată psihologic, învățarea/ formarea conducătorilor de autovehicule reprezintă modalitatea de asimilare a cunoștințelor și de formare intelectuală, emoțională, de elaborare a deprinderilor de conducere a autovehiculului, a conștiinței și comportamentului social, cult în traficul rutier, precum și modalitatea de expresie a personalității acestora.

Din perspectiva *învățării pe tot parcursul vieții*, ca formă specifică de învățare a adulților, relevantă formării conducătorilor de autovehicule, considerăm tezele esențiale ale *învățării autodirijate*, sintetizate după Horst Siebert:

1. Concepera învățării autodirijate este diferită de cea a pedagogiei normative (adulții/conducători de autovehicule învață să ia hotărâri și să răspundă pentru hotărârea luată în trafic).
2. Accentul este pus pe însușire și nu pe transmiterea cunoștințelor (formarea competențelor profesionale (acționarea asupra autovehiculului) este privită ca autorealizare individuală a adultului/conducător de autovehicul).
3. Învățarea autodirijată are o determinare biografică (fiecare persoană/conducător de autovehicul are o individualitate proprie, o anumită structură de personalitate ce se reflectă în modul și stilul de învățare).
4. Învățarea autodirijată este o activitate bazată pe autoresponsabilizare (adulții/conducători de autovehicule învață pentru a obține permis de conducere numai dacă își doresc acest lucru; în plus, ei decid, fiecare pentru sine ce categorie de permis de conducere îi este importantă).
5. În procesul învățării, autoorganizarea presupune constructivism (învățarea presupune producerea de cunoștințe, construirea de sensuri și semnificații de către conducătorul de autovehicul în mod individual (conducerea autovehiculului este individuală)).
6. Învățarea autodirijată necesită contexte sociale (depinde de trăiri și experiențe singulare ce diferențiază conducătorii de autovehicul, dar, în același timp, presupune și trăiri consensuale din traficul rutier).
7. Autodirijarea se referă nu numai la metode, ci și la conținutul învățării (conținuturile învățării/conducerea autovehiculului se construiesc printr-un proces și o activitate individuală și grup/ conducerea autovehiculului în traficul rutier).
8. Autodirijarea este un proces cognitiv și emoțional (gândirea, învățarea și comportamentul au o importantă componentă emoțională; emoțiile orientează și focalizează atenția; emoțiile influențează stilul de gândire, susțin energetic activitățile, direcționează atitudinile; învățarea este

expresia manifestării personalității sub toate aspectele ei: cognitiv, afectiv, atitudinal și comportamental) [126, pp. 120-122].

Viitorul conducător de autovehicule se implică în urmărirea efectivă a unui scop (permis de conducere de o anumită categorie/subcategorie), rezultatul acestei implicări este experiența personală autoformativă, care poate fi valorizată pe plan intern prin punerea în relație a realizării scopului cu aptitudinile și efortul investit, pe de o parte, și cu condițiile externe concrete ale activității, pe de altă parte.

Productiv pentru cercetarea noastră se conturează condițiile învățării (*R. Gagné, 1975*): interne și externe, care se descompun în mai multe elemente.

Dintre **condițiile interne ale învățării** menționăm:

a) factorii biologici: vârsta, particularitățile anatomo-fiziologice ale analizatorilor, activitatea nervoasă superioară, starea sănătății, bioritmul intelectual (condiția sănătății este obligatorie pentru înscrierea la un program auto [113];

b) factori psihici: stadiul dezvoltării structurilor cognitive, operatorii, psihomotorii, afective și sociomorale; nivelul inteligenței, aptitudinile speciale, mecanismele psihice, personalitatea (temperament, caracter), priceperile, deprinderile, tehnicile de muncă intelectuală și nivelul de cunoștințe anterioare (condiția psihologică este obligatorie pentru înscrierea la un program auto [169;138].

Dintre **condițiile externe** menționăm:

a) pregătirea profesorului, în sensul de planificare a materiei de predat, de proiectare a lecției în conformitate cu programa și cu nivelul de pregătire ale elevilor/cursanților, dozare a activităților independente și de grup, respectând ritmul de învățare al fiecărui elev;

b) factori socio-organizaționali cu rol important: precizarea obiectivelor învățării la fiecare lecție; asigurarea receptării materialului în condiții optime pentru a facilita asociațiile mentale complexe; asigurarea transferului cunoștințelor și a înțelegerii aplicabilității lor; informarea elevilor asupra rezultatelor învățării;

c) factori temporali: distribuția în timp a învățării;

d) factori psihoergonomici dintre care: resursele materiale utilizate, care oferă posibilități crescute de informare și evitarea factorilor stresanți (zgomote, supraîncărcarea, relațiile tensionate) [198].

Dintre cele expuse, evidențiem rolul important în asigurarea calității procesului învățării/formării conducătorilor de autovehicule a cadrelor didactice, care pentru a pune în valoare învățarea (pe tot parcursul vieții), ei însuși au nevoie să parcurgă un traseu al propriei formări, să facă un bilanț al competențelor sale și să promoveze programe de formare – activități teoretice și practice, instituționalizate, în vederea formării/ amplificării *cunoștințelor psihopedagogice* și de

specialitate necesare pentru dezvoltarea unor aptitudini și atitudini socio-profesionale optime în raport cu cerințele unui învățământ de calitate [140]

I. Al. Dumitru susține că profesorii – formatori trebuie să dovedească anumite caracteristici: *să dispună de experiență în domeniu; să dovedească empatie* (să înțeleagă realist dorințele și așteptările cursanților); *să adapteze formarea la nivelul experienței și capacităților cursanților*; să aibă în vedere așteptările cursanților); *să manifeste entuziasm* (să se angajeze în a fi un bun mediator); *să ofere claritate* (limbaj adecvat, organizare și argumentare pentru a fi urmărit și înțeles de către cursanți); *să fie competent* (să stăpânească într-un grad înalt conținuturile științifice; să aplice metode participative; să dovedească interes pentru obținerea rezultatelor eficiente) [176 p. 19; p. 50-51].

În concluzie, abordarea învățării la nivelul epistemologic permite evidențierea modelelor generale: **behaviorist, cognitivist, constructivist** [181], care se confirmă în practică prin îndeplinirea **funcțiilor**: *informațională, explicativă, predictivă, rezumativă, praxiologică, normativă, prescriptivă* (I. Neașcu) [210], direcționate spre valențe de apreciere prin conversiunea în diverse modele pedagogice, cu relevanță în **învățarea pe tot parcursul vieții** în diverse aspecte: particularități de vârstă; caracterul continuu al învățării; reluarea învățării; complementaritatea învățării în raport cu dezvoltarea continuă a ființei umane, etc.

Învățarea pe tot parcursul vieții cuprinde învățământul general, profesional – tehnic, superior și *formarea profesională continuă a adulților* [44].

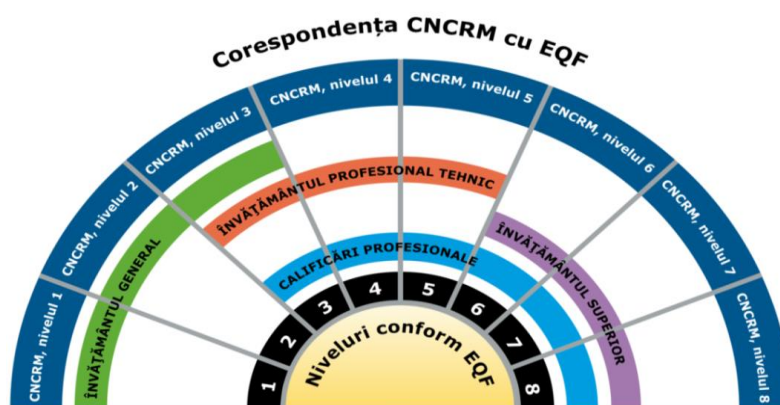
Formarea conducătorilor de autovehicule, poate fi încadrată în *formarea profesională continuă a adulților, ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții*, care se desfășoară în cadrul unui sistem cu activități și relații interconexe și interrelaționate [54], **ca rezultat**, în cazul în care se exprimă în termeni de cunoștințe, priceperi, deprinderi, obișnuințe, adaptare etc.; **ca proces**, în cazul în care se referă la componentele de formare și succesiunea lor, exprimat în termeni de permis de conducere de categoria/subcategoria A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F; **ca acțiune, dirijată pedagogic**, colectivă sau individuală, exprimată în termeni *predare, învățare, exersare, evaluare asociați particularităților de învățare (a adulților/conducători de autovehicule), tehnicilor și metodelor adecvate conținutului învățării subiectului care învață, valorificate de cadrele didactice.*

1.2. Cadrul legislativ în formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Într-o lume aflată în schimbare rapidă și puternic interconectată, fiecare persoană are nevoie de o gamă largă de aptitudini și competențe, iar dezvoltarea acestor competențe trebuie să se desfășoare în mod continuu, **pe tot parcursul vieții**. Este important faptul că, deși certificatele și

diplomele referitoare la diferite calificări rămân adesea valide pe durata vieții profesionale a unei persoane, cunoștințele, aptitudinile și competențele necesare pe piața muncii și în societate, în ansamblu, evoluează rapid. Prin urmare, certificările și calificările formale, odată dobândite, rămân a fi adesea insuficiente pentru a asigura inserția profesională continuă pe parcursul vieții [196]. Recunoscând importanța dezvoltării forței de muncă în vederea îmbunătățirii perspectivelor socioeconomice ale țării, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020: Șapte soluții pentru Republica Moldova” (Moldova 2020), care urmărește o serie de priorități intersectoriale de dezvoltare, una din ele fiind „racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie”. Strategia națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017–2021 aprobată prin Hotărârea Guvernului Nr.1473/2017 prevede stimularea creării noilor locuri de muncă de calitate, crearea locurilor de muncă în sate și orașe mici, *corelarea adecvată a ofertei educaționale cu cerințele pieței muncii, implementarea politicilor de îmbătrânire activă și învățarea pe tot parcursul vieții*, creșterea gradului de incluziune pe piața muncii, îmbunătățirea cooperării între principalii actori pe piața muncii [40, anexa 2], figura 1.4.

Figura 1.4. Învățarea pe tot parcursul vieții

În Republica Moldova a fost elaborat cadru național al calificărilor (CNCRM) [Apud 40] unic, integru, deschis și flexibil, care cuprinde toate nivelurile și formele de învățământ profesional, orientat spre satisfacerea necesităților concrete în cadre calificate ale pieții forței de muncă, la *alinierea învățării pe tot parcursul vieții la dezvoltarea economică a țării*, la sprijinirea politicilor și strategiilor naționale din domeniul educației și formării profesionale [apud 40, art. 2], în corespundere cu politicile europene (Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 22 mai 2017 privind Cadrul european al calificărilor pentru învățarea pe tot parcursul vieții¹ și de abrogare a Recomandării Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții (2017/C189/03)) [202];

valorificate prin mai multe acte legislative și normative naționale în vigoare: Legea nr. 244/2017 cu privire la comitetele sectoriale pentru formarea profesională, cu modificările ulterioare [93]; Hotărârea Guvernului nr. 482/2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialiștilor în învățământul superior [110]; Hotărârea Guvernului nr. 853/2015 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar [112]; Hotărârea Guvernului nr. 425/2015 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor [111]; Metodologia de elaborare a calificărilor, Ordinul nr. 217/2018 MECC [102].

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule (FPCA) este o componentă a învățării pe tot parcursul vieții, percepută ca un deziderat al politicii interne și externe, axată pe mobilitatea sistemelor de transport: calitatea, eficiența și siguranța acestuia, direcționat spre securitatea circulației rutiere și reducerea numărului de accidente rutiere. Documentele cu referință la siguranța rutieră, ca abordare sistemică, pun mare accent pe **sistemul educațional, ca investiție pe termen mediu și lung**, ca modalitate eficientă de reducere a numărului de accidente rutiere, prin: implementarea programelor obligatorii de educație rutieră în școli, **educația/formarea profesională inițială și continuă a cadrelor didactice** în domeniul educației/siguranței rutiere, educația/formarea continuă a conducătorilor auto și a transportatorilor rutieri [48].

În Republica Moldova FPCA se organizează în corespundere cu prevederile mai multor documente: Codul nr. 150/2014 transporturilor rutiere [45]; Legea nr. 131/2007 privind siguranța traficului rutier [96]; Regulamentul cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier [138], elaborate și implementate totodată, și pentru armonizarea cadrului normativ național la prevederile legislației comunitare.

Permisul de conducere este un element esențial al *politicii de mobilitate și recunoaștere reciprocă în domeniul transporturilor rutiere*, conform Deciziei Uniunii Europene 2016/1945 a Comisiei din 14 octombrie 2016 [63], contribuie și facilitează libera circulație a conducătorilor auto. Prin documentele de politici: Directiva 2006/126/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 2006 [169] sunt definite categoriile/ subcategoriile, caracteristicile tehnice, vârsta minimă a candidatului în conducători auto, informație inclusă în tabelul 1.8⁷.

---

⁷ Pentru claritatea conținutului din tabel, expunem anumite noțiuni, în conformitate cu *Convenția asupra circulației rutiere*, la care a aderat și Republica Moldova: *greutate maximă autorizată* – greutatea maximă a vehiculului încărcat, declarată admisibilă de autoritatea competentă din statul în care vehiculul este înmatriculat; *greutatea în gol* – greutatea vehiculului fără echipaj, pasageri sau încărcătură, dar cu plinul de carburant și cu utilajul normal de bord; *greutatea în sarcină* – greutatea efectivă a vehiculului astfel cum este încărcat, cu echipajul și pasagerii la bord [166].

**Tabelul 1.8. Conexitatea: permis de conducere/caracteristicile tehnice ale vehiculului/
vârsta conducătorului**

Categorie/ subcategorie	Caracteristicile tehnice ale vehiculului	Vârsta minimă
subcategoria AM	<i>mopeduri</i> , vehicule cu două sau trei roți, având o viteză maximă proiectată care nu depășește 45km/h (cu excepția celor care au o viteză maximă proiectată mai mică sau egală cu 25 km/h) și cvadriciclurile ușoare (masa neîncărcată nu depășește 350 kg, viteză maximă proiectată care nu depășește 45km/h [Directiva 2002/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 18 martie 2002 privind omologarea autovehiculelor cu două sau trei roți. Publicată în Jurnalul oficial al Uniunii Europene L 124/1 din 09 mai 2002]);	16 ani
subcategoria A1	<i>motociclete</i> cu cilindrul maximă de 125 cm ³ cu putere maximă 11 kW și cu un raport de putere/greutate de cel mult 0,1 kW/kg și triciclu cu motor cu puterea maximă de 15 kW;	16 ani
subcategoria A2	<i>motociclete</i> cu o putere maximă de 35 kW, cu un raport de putere/greutate care nu depășește 0,2 kW/kg și care nu sunt derivate dintr-un vehicul având mai mult de dublul puterii sale;	18 ani
categoria A	<i>motociclete</i> ; <i>tricicluri</i> cu motor cu puterea de peste 15 kW;	20/24 ani (și experiență de conducere de 2 ani pentru A2) 21 ani
subcategoria B1	<i>cvadricicluri</i> ;	16 ani
categoria B	<i>autovehicule</i> a căror masă maximă autorizată nu depășește 3500 kg și care sunt concepute și construite pentru transportul a maximum opt pasageri în afara conducătorului auto; la autovehiculele din această categorie se poate atașa o remorcă, având o masă maximă autorizată care nu depășește 750 kg;	18 ani
categoria BE	<i>ansamblurile de vehicule</i> formate dintr-un vehicul tractor din categoria B și o remorcă sau o semiremorcă a căror masă maximă autorizată nu depășește 3500 kg;	18 ani
subcategoria C1	<i>autovehicule</i> , altele decât cele din categoria D1 sau D, a căror masă maximă autorizată depășește 3500 kg, fără să depășească 7500 kg, și care sunt proiectate și construite pentru transportul a maximum opt pasageri în afara conducătorului auto; la autovehiculele din această	18 ani

Completăm cu noțiuni conformitate cu prevederile *Directivei 2002/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 18 martie 2002 privind omologarea autovehiculelor*⁷ cu două sau trei roți: *motocicletă* – vehicule cu două roți, cu sau fără ataș; *triciclu cu motor* – vehicule cu trei roți dispuse simetric; *autovehicul* – orice vehicul cu motor, utilizat în mod obișnuit pentru transportul persoanelor sau mărfurilor pe drum sau pentru tractarea, pe drum, a vehiculelor utilizate pentru transportul persoanelor sau mărfurilor, acest termen include troleibuzele, adică vehiculele conectate la o linie electrică și care nu circulă pe șine. Nu include tractoarele agricole sau forestiere; *tractor agricol sau forestier* – orice vehicul cu motor, care circulă pe roți sau pe șenile, având cel puțin două axe, a cărei principală funcție constă în puterea sa de tracțiune, conceput în special pentru a trage, a împinge, a transporta sau a acționa anumite scule, utilaje sau remorci utilizate în exploatarea agricolă sau forestieră și a cărui utilizare pentru transportul pe drum al persoanelor sau al mărfurilor sau pentru tractarea, pe drum, a vehiculelor utilizate pentru transportul persoanelor sau al mărfurilor nu este decât o funcție secundară” [65].

	categorie se poate atașa o remorcă, cu o masă maximă autorizată de 750 kg;	
subcategoria C1E	ansamblurile de vehicule în care vehiculul tractor face parte din categoria C1, iar remorca sau semiremorca sa are o masă maximă autorizată de peste 750 kg, cu condiția ca masa autorizată a ansamblului să nu depășească 12 000 kg;	18 ani
categoria C	autovehicule , altele decât cele din categoria D1 sau D, a căror masa maximă autorizată depășește 3 500 kg și care sunt proiectate și construite pentru transportul a maximum opt pasageri în afară de conducătorul auto; la autovehiculele din această categorie se poate atașa o remorcă cu masă maximă autorizată care nu depășește 750 kg;	21 ani
categoria CE	ansamblurile de vehicule în care vehiculul tractor face parte din categoria C, iar remorca sau semiremorca sa are o masă maximă autorizată de peste 750 kg;	21 ani
subcategoria D1	autovehicule proiectate și construite pentru transportul a maximum 16 pasageri în afară de conducătorul auto și care au o lungime maximă ce nu depășește 8 m; la autovehiculele din această categorie se poate atașa o remorcă, având o masă maximă autorizată care nu depășește 750 kg;	21 ani
subcategoria D1E	ansamblurile de vehicule în care vehiculul tractor face parte din categoria D1, iar remorca sa are o masă maximă autorizată de peste 750 kg;	21 ani
categoria D	autovehicule concepute și construite pentru transportul a peste opt pasageri în afară de conducătorul auto; la autovehiculele care pot fi conduse cu un permis de categoria D se poate de atașa o remorcă având o masă maximă autorizată care nu depășește 750 kg;	24 ani
categoria DE	ansamblurile de vehicule în care vehiculul tractor face parte din categoria D, iar remorca sa are o masă maximă autorizată de peste 750 kg;	24 ani

Analiza comparată a prevederilor *Directivei 2006/126/CE* și *Hotărârii Guvernului nr.1452/2007*, cu completările ulterioare, denotă transpunerea parțială în cadrul normativ național a prevederilor europene, vizibil din tabelul nr. 1.9.

Tabelul 1.9. Transpunerea cadrului normativ național la cadrul normativ european

Categorie/ Subcategorie	Prevederile Directivei 2006/126/CE	Prevederile HG nr.1452,
	implementarea normelor minime privind aptitudinile fizice și mentale necesare pentru conducerea vehiculelor	lipsesc
	stabilirea normelor minime privind accesul la profesia de examinator și cerințele privind formarea examinerilor	lipsesc
	caracteristicile tehnice ale vehiculelor trebuie relaționate cu aptitudinile necesare pentru conducere	lipsesc
	adoptarea deciziilor specifice pentru a favoriza accesul persoanelor cu handicap fizic la conducerea vehiculelor	lipsesc
		utilizarea greșită a noțiunii <i>masă totală maximă autorizată</i>

categoria C	transportul a maximum opt pasageri în afară de conducătorul auto	cu un număr de locuri <i>pe scaune</i> nu mai mare de 8
subcategoria D1	autovehicule proiectate și construite pentru transportul a maximum 16 pasageri în afară de conducătorul auto	autovehicul destinat transportului de persoane, având <i>mai mult de 8, dar nu mai mult de 16</i> locuri <i>pe scaune</i> , în afara locului conducătorului
categoria F		troleibuz
categoria H		tractor pe roți cu sau fără remorcă, precum și mașini autopropulsate și <i>mecanisme cu destinație diferită</i>
categoria I		tramvai

Prevederile *Directivei 2006/126/CE* și *Hotărârii Guvernului nr.1452/2007*, cu completările ulterioare stabilesc modelul permisului de conducere, recunoașterea reciprocă a permiselor de conducere, măsurile împotriva falsificării permiselor de conducere, etapele progresive și echivalările dintre categorii/subcategorii, condițiile de eliberare, valabilitate și reînnoire a permiselor de conducere, diverse dispoziții privind schimbarea, retragerea, înlocuirea și recunoașterea permiselor de conducere [138].

Analiza detaliată pe categorii, relevă că permisul de conducere de categoria H se eliberează în conformitate cu *Hotărârea Guvernului nr. 778 din 20 noiembrie 1995* [139], care stipulează „modul general de atestare și conferire a calificării persoanelor ce posedă profesii de muncă cu diverse forme de instruire, în funcție de cerințele de pregătire a cadrelor de tractoriști, categoriile „A”, „B”, „C”, „D”, „E”, „F”, pentru ramurile agrară, de construcții, rutieră și alte ramuri ale economiei naționale”⁸ [132]; se susțin examene [138, titlul V], după promovarea programului de formare/instruire, în baza unor *Instrucțiuni* [88]. „Pentru a solicita examinarea în vederea obținerii permisului de conducere de categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, în cadrul Instituției Publice *Agencia Servicii Publice*, persoana trebuie să îndeplinească următoarele condiții: - să corespundă vârstei; - să fie *aptă* din punct de vedere *psihofiziologic intelectual* pentru a conduce autovehicule pe drumurile publice; - să fie *aptă* din punct de vedere *medical* pentru a conduce autovehicule din categoriile/subcategoriile pentru care solicită examinarea [113;125]; - să facă dovada că *a absolvit cursurile unei școli*, organizate de unități licențiate, în condițiile legii” [*apud* 138, p.13]. „Să susțină: 1) proba teoretică, de cunoaștere a legislației rutiere, a tehnicilor de acordare a primului ajutor medical și a noțiunilor generale de

⁸ În context, este necesar de precizat că categoriile de tractoare au caracteristici distincte, după cum urmează: „A”- tractoare cu roți de o clasă până la 1,4 KN (1,4 T.F.); „B” – tractoare cu roți de o clasă peste 1,4 KN (1,4 T.F.); „C” – tractoare cu șenile; „D” – mașini autopropulsate cu transmisie mecanică; „E” – mașini autopropulsate cu transmisie hidraulică; „F” – mașini pentru ameliorații și de construcție a drumurilor, inclusiv excavatoare cu benă cu capacitatea de până la 0,65, m³; caracteristici necesare de a fi incluse în programele de formare/instruire;

mecanică auto; 2) proba practică de conducere a autovehiculului în poligon și traseu, corespunzătoare categoriei/subcategoriei de permis solicitat, cu excepția subcategoriilor A1 și A2 și categoriei A, pentru care se verifică numai îndemânarea de conducere în poligoane; 3) candidații care solicită permis de conducere din categoria F și I, susțin proba de conducere *la școlile auto la care au fost instruiți*, iar candidații care solicită permis de conducere a autovehiculelor din categoria H – *la subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului de Stat „Intehagro”* [apud 138, p. 26].

Analiza comparată a prevederilor *Regulamentului cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier*, a evidențiat **lipsa de conformitate** a p. 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 46 cu prevederile *Legii nr. 131/2007 privind siguranța traficului rutier*, cu completările ulterioare: p. 7, litera h), i); p. 10; p. 13, litera d); p. 17, litera c, i); p. 22 [apud 96, art. 10]; cu prevederile *Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților*: p. 12; p. 17 [134]; cu prevederile *Metodologiei de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții* [101]. Condițiile de obținere a permisului de conducere sunt diferite pentru diferite categorii de permis. Mai mult, *Regulamentul Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Tehnică „Intehagro”* [87], prevede că acest Inspectorat se subordonează *Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare*⁹, este instituție gestionară, finanțată din contul mijloacelor încasate din prestarea serviciilor cu plată agenților economici cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare [ibidem, p.1], elaborează și editează documentația tehnico-normativă pe problemele supravegherii de stat asupra stării tehnice și respectării regulilor de exploatare a mașinilor autopropulsate și altor tipuri de tehnică; participă la elaborarea actelor normative ce reglementează modul de pregătire și atestare a tractoriștilor-mecanici [ibidem, p.5].

În contextul cercetării, constatăm că Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Tehnică „Intehagro” actualmente, nu se regăsește nici în organigrama ministerului de profil, nici în lista instituțiilor subordonate¹⁰. Astfel, condițiile de eliberare a permisului de conducere, categoria H rămân incerte, precum și componentele programului de formare profesională.

„Pentru obținerea permisului de conducere din categoria F, candidații susțin proba de conducere la școlile auto la care au fost instruiți” [apud 138], fără alte precizări.

Pentru a putea practica activitatea de conducător auto în transportul rutier de mărfuri și persoane, *Codul transporturilor rutiere nr. 150/2014* stipulează că, persoana **trebuie să dețină certificat de competență profesională**, eliberat de Agenția Națională Transport Auto (ANTA), în

⁹ Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a fost reorganizat în anul 2017 prin HG 695/2017;

¹⁰ <http://madr.gov.md/ro>, accesat 22.01.19;

urma frecventării *unor cursuri* de calificare inițială, în cadrul centrelor de instruire, perfecționare și atestare profesională, autorizate de Agenție, finalizate cu o examinare sub formă de test-grilă. Pregătirea profesională va fi asigurată în centre de instruire, perfecționare și atestare profesională *autorizate de Agenție, în baza unor programe de instruire* aprobate de organul central de specialitate și de Ministerul Educației [45, cap. V]. Studiul prevederilor Regulamentului ANTA, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 539/2008, se constată că Agenția nu are în atribuțiile sale *autorizarea activităților de instruire și formare profesională* [83, cap. II].

Codul educației nr. 152/2014, prevede că programele de formare profesională se supun evaluării în vederea acreditării sau autorizării de funcționare provizorie, în condițiile legii, prevedere valabilă pentru orice tip de program de formare. Decizia cu privire la autorizarea de funcționare provizorie, la acreditare, neacreditare sau la retragerea dreptului de organizare a unui program de formare profesională se adoptă de Ministerul Educației, în baza rezultatelor evaluării efectuate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) [apud 44, Titlul VII; 173; 178; 203]. Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, *în scopul realizării unei politici de stat unice în domeniul formării profesionale continue* a emis *Ordinul nr. 9/2015*, cu modificările ulterioare, prin care a aprobat:

- **Normele metodologice** cu privire la elaborarea Programelor de instruire a personalului din domeniul transportului rutier, modelul este prezentat în tabelul 1.10;
- tematica și repartizarea orientativă a orelor pentru cursuri, în conformitate cu Programele de instruire, tabelul 1.11 [188].

Ulterior, a fost aprobată procedura de descriere a etapelor de organizare a procesului de perfecționare și atestare profesională a personalului de specialitate din domeniul transporturilor rutiere [189], fără a se ține cont de documentele de politici și practici educaționale.

Tabelul 1.10. Program de instruire a personalului din domeniul transportului rutier: norme metodologice

Nr. d/o	Componente structurale	
	Preliminarii	
1.	Competențe profesionale/generale	<ul style="list-style-type: none"> • Cunoaștere • Aplicare • Integrare
2.	Obiectivele generale ale cursului	
	Taxonomia obiectivelor/competențelor transdisciplinare și cross-curriculare	I. Cunoaștere și înțelegere II. Aplicare III. Integrare 3.1 Creative și productive 3.2 Personale și interpersonale 3.3 Sistemice 3.4 Cross – curriculare

3.	Tematica și repartizarea orientativă a orelor pentru cursul de bază	3.1 Conținuturi structurate pe teme
4.	Sugestii metodologice de predare – învățare – evaluare	
5.	Bibliografie	5.1 Manualul și/sau ghidul metodologic 5.2 Referințe bibliografice generale
6.	Teste de evaluare finală	

**Tabelul 1.11. Program de instruire a personalului din domeniul transportului rutier:
 Tematica și repartizarea orientativă a orelor**

Tematica	Numărul de ore	
	pregătirea inițială	pregătirea periodică
Elemente de drept civil Elemente de drept comercial Elemente de drept social Elemente de drept fiscal Gestiunea comercială și financiară a întreprinderii Accesul la piață Siguranța rutieră Tehnica securității Măsuri de prim ajutor		
Total ore: - pregătirea inițială: minim 60 ore; - pregătirea periodică: minim 30 ore	60	30

Cele expuse, sunt în contradicție cu prevederile: *Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților* (HG nr. 193/2017), *Metodologia de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții* (ordinul nr.70/2019 MECC), care prevăd că „furnizorii de educație sunt obligați să respecte procedura de evaluare externă realizată de ANACEC în vederea autorizării provizorii sau acreditării”, „formarea profesională continuă se realizează în baza programelor elaborate de furnizorii de formare a adulților, pe domenii de activitate, se coordonează cu ministerele de resort și MECC, în conformitate cu normele metodologice aprobate prin ordinul ministerului educației; procesele curriculare în formarea profesională continuă a adulților se bazează pe principiul formării competențelor profesionale elaborate în baza standardelor ocupaționale și a Cadrului Național al Calificărilor” [134, cap. II; III].

Analiza detaliată a cadrului legislativ de formare profesională a conducătorilor de autovehicule/transportatori rutieri, ne permite să evidențiem că: activitățile pe acest segment poartă un *caracter confuz pronunțat*; nu asigură unitate a documentelor de politici, nici pe componenta transport rutier, nici pe componenta învățare pe tot parcursul vieții.

Mai mult, se atestă și problema cadrelor didactice.

Prevederile Legii 131/2007 privind siguranța traficului rutier fac următoarea distincție:

- „profesor de siguranță rutieră – cadru didactic atestat profesional în condițiile prezentei legi pentru instruirea teoretico-practică la modulele de specialitate a cursanților în cadrul unității de instruire a personalului din domeniul transportului rutier, în vederea obținerii permisului de conducere;
- *instructor în conducere auto* - cadru didactic atestat profesional în condițiile prezentei legi pentru instruirea practică în conducerea autovehiculelor a cursanților în cadrul unității de instruire a personalului din domeniul transportului rutier, în vederea obținerii permisului de conducere” [96, art. 2]

Personalul didactic trebuie să dețină următoarele documente [*ibidem*, art. 23], tabelul 1.12.

Tabelul 1.12. Acte solicitate personalului didactic

Personal didactic	Acte solicitate
profesori de siguranță rutieră	<ul style="list-style-type: none"> ▪ diplomele de studii; ▪ certificatul de atestare profesională; ▪ permisul de conducere; ▪ declarație pe propria răspundere privind lipsa antecedentelor penale;
instructorii în conducerea auto	<ul style="list-style-type: none"> ▪ certificatul de atestare profesională; ▪ permisul de conducere pentru categoriile/subcategoriile de vehicule pentru care va presta activitatea de instruire; ▪ declarație pe propria răspundere privind lipsa antecedentelor penale și contravenționale;
personalul didactic specializat în disciplinele Acordarea primului ajutor și Instruirea antialcoolică și antidrog	<ul style="list-style-type: none"> ▪ diplomele de studii în domeniu; ▪ certificatul de atestare profesională, după caz;
profesori unităților de formare inițială și perfecționare periodică a conducătorilor de autovehicule, a cadrelor manageriale din domeniul transportului rutier și/sau a experților din cadrul stațiilor de inspecție tehnică	<ul style="list-style-type: none"> ▪ diploma de studii superioare în domeniul ingineriei și/sau al tehnologiei transportului auto ori, după caz, al tehnologiilor de operare în transportul auto, ▪ documentele care certifică experiența de muncă de minimum 5 ani în domeniu; ▪ certificatul de atestare profesională;

Relaționam conținutul tabelului cu cerințele minime pentru ocuparea funcțiilor didactice conform art. 132 al Codului educației, tabelul 1.13.

Tabelul 1.13. Cerințe minime pentru ocuparea funcțiilor didactice

Componente ale sistemului de învățământ	Nivel ISCED de calificare
în educația timpurie	cel puțin nivel 4 ISCED în domeniu
în învățământul primar	cel puțin nivel 5 ISCED în domeniu
în învățământul gimnazial	cel puțin nivel 6 ISCED în domeniu și modulul psihopedagogic
în învățământul liceal	cel puțin nivel 7 ISCED în domeniu și modulul psihopedagogic

în învățământul profesional tehnic	cel puțin nivel 5 ISCED în domeniu și modulul psihopedagogic
în învățământul superior	nivel 8 ISCED
Pentru ocuparea funcțiilor didactice, absolvenții programelor de studii superioare nepedagogice vor urma obligatoriu modulul psihopedagogic corespunzător unui număr de 60 de credite de studii transferabile	

Completăm cu prevederile Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților: „furnizorii de formare a adulților trebuie să angajeze *personal didactic* care *deține diplome de studii superioare* în domeniul de formare [134, p.9]; „furnizorii de formare a adulților trebuie să prezinte dovezi că realizează programele de formare profesională cu formatori care au profiluri sau specialitatea corespunzătoare programei de pregătire și, respectiv, care au *pregătirea psihopedagogică* specifică educației adulților, conform standardelor ocupaționale” [ibidem, p. 53].

Cele expuse ne permite să facem următoarele constatări:

1. Prevederile Legii 131/2007 sunt în discordanță cu prevederile Codului educației nr. 152/2014 și Hotărârea Guvernului nr. 193/2017.
2. Denumirea ocupațiilor (profesie, funcție) incluse în prevederile Legii 131/2007 *profesor de siguranță rutieră și instructor în conducere auto* nu corespund Calificatorului ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14) [46].
3. *Diploma de studii* solicitată nu indică nivelul ISCED și domeniul de formare profesională.
4. Pentru instructorii auto nu se solicită nici un nivel minim ISCED, nu sunt respectate cerințele minime pentru ocuparea funcțiilor didactice.
5. *Certificatul de atestare profesională* nu corespunde tipologiei actelor de studii din Republica Moldova [89; 121].

În concluzie, actualmente cadrul legislativ, normativ în vigoare în Republica Moldova, în aspectul formării conducătorilor de autovehicule este orientat spre armonizarea cu reglementările UE în domeniu, ca angajamente asumate, dar evidențiază incoerență, neconsecvență, confuzii și necesită modificări, actualizări și completări.

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, în aspect pedagogic, evidențiază un caracter procesual de formare teoretică și practică pentru exercitarea conducerii autovehiculului de diferite categorii/subcategorii și integrarea ulterioară în traficul rutier, determinat de formarea/dezvoltarea competențelor profesionale ca finalitate a programelor de formare.

Instituțiile ofertante de programe de formare a conducătorilor de autovehicule **au nevoie de cadre didactice** cu nivel de formare racordat la cerințele și schimbările sistemului de educație și formare profesională. Se impune formarea profesională psihopedagogică a cadrelor didactice, axată pe performanță profesională, capabile să proiecteze, realizeze, ghideze, evalueze activități de învățare, direcționate spre necesitățile individuale ale beneficiarilor, spre performanța

sistemului national de transport rutier de mărfuri și personae, dar și spre promovarea siguranței traficului rutier.

1.3. Elaborarea Modelului teoretic al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Codul Educației, Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova, Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților și alte documente reglementează și pun în valoare un ansamblu de concepte relevante subiectului cercetat:

- *învățarea pe tot parcursul vieții* - proces continuu de oportunități flexibile de învățare, corelând învățarea și competențele dobândite în instituțiile formale cu dezvoltarea competențelor în contexte nonformale și informale [34, p.10];
  - *formare continuă a adulților* este componentă a învățării pe tot parcursul vieții, care asigură accesul continuu la știință, informație, cultură, în vederea adaptării flexibile a individului la noile realități socio-economice în permanentă schimbare și în scopul dezvoltării competențelor necesare pentru activitatea profesională și socială [44, art.3; 40, p.3, 16];
  - *adult* este persoana care are vârsta la care poate stabili raporturi de muncă și poate participa la programe de formare profesională, în condițiile legii [*ibidem*, p.10];
  - *ocupație* – activitate utilă, aducătoare de venit (în bani sau natură) pe care o desfășoară o persoană în mod obișnuit într-o unitate economico-socială și care constituie pentru aceasta sursă de existență; ocupația poate fi exprimată prin funcție sau meserie [*apud* 40, p.3, 17];
  - *formarea profesională* este procesul de instruire în urma căruia se obține o calificare atestată printr-un certificat sau o diplomă, eliberată în condițiile legii [*apud* 40 p.3, 16; *apud* 44]; cuprinde formarea profesională inițială și formarea profesională continuă;
  - *formarea profesională inițială* asigură pregătirea pentru dobândirea/formarea competențelor profesionale minime necesare pentru obținerea unui loc de muncă [*apud* 134, p.10];
  - *formarea profesională continuă* este ulterioară formării inițiale și asigură fie dezvoltarea competențelor profesionale deja dobândite/formate, fie dobândirea de noi competențe;
  - *calificarea* – recunoaștere oficială a valorii rezultatelor individuale ale învățării pentru piața muncii, precum și a educației și formării profesionale continue printr-un act de studii (diplomă, certificat, atestat) ce conferă dreptul legal de a practica o profesie/meserie.
- Modalități de recunoaștere a calificării:

a) *formală* – proces de atribuire a unui statut oficial deprinderilor și/sau competențelor demonstrate de o persoană, prin acordarea unui certificat sau prin acordarea echivalării, prin acordarea unităților de credite, validarea deprinderilor și /sau competențelor;

b) *socială* – confirmarea valorii deprinderilor și/sau a competențelor unei persoane de către partenerii economici și sociali [40, p.3, 9]; dobândirea unui ansamblu de competențe profesionale care permit persoanei interesate să desfășoare activități specifice unei ocupații sau profesii;

- *perfecționarea* – pregătire profesională care conduce la dezvoltarea sau completarea cunoștințelor, deprinderilor sau competențelor profesionale ale unei persoane care deține deja o calificare [134, p.10];
- *specializarea* – obținerea de cunoștințe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații sau profesii [*ibidem*, p.10];
- *recalificarea* – pregătire/instruire profesională pentru obținerea unei noi calificări profesionale sau a unei noi meserii [*ibidem*, p.10];
- *competențele profesionale* – capacitatea confirmată de a folosi cunoștințele, abilitățile și atitudinile personale și sociale în situații de muncă sau de studiu, în dezvoltarea profesională și personală [apud 40, p.3, 10]; capacitatea de a aplica, transfera și combina cunoștințe și deprinderi în situații și medii de muncă diverse, pentru a realiza activitățile cerute la locul de muncă, la nivelul calitativ specificat în standardul ocupațional [*ibidem*, p.10].¹¹

Analiza detaliată a acestor concepte ne permite să atribuim formării conducătorilor de autovehicule sintagma *formare profesională a conducătorilor de autovehicule*, ca semnificație a unui *proces de instruire/formare* a adulților în cadrul *învățării pe tot parcursul vieții*, prin formare profesională inițială, formare profesională continuă, calificare, recalificare (în dependență de traseul de formare ales/solicitat) orientat spre dobândirea/formarea sau dezvoltarea competențelor profesionale, cu următoarele caracteristici:

1. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule [6; 43; 49; 55; 58; 130; 146; 147] reprezintă traficul rutier cu raporturi proprii, reglementate prin acte legislative și normative; cu elementele determinante: conducător – autovehicul – drum – mediu (CADM) [34] Figura 1.5,

---

¹¹ Specialiștii în domeniu susțin că competențele profesionale se pot clasifica: **competențe profesionale tradiționale** (conceptuale, tehnice și integrate, relevante carierei profesionale); **competențe profesionale liberale** (comunicare și relaționare interpersonală, contextuale, de adaptare, gândire critică, leadership etc.); **atitudini** (identitate profesională, etică profesională, angajament pentru optimizarea prestației, motivației pentru învățare continuă pe parcursul vieții, sensibilitate estetică etc.) [167, p. 17];

destinat transporturilor de mărfuri și persoane, organizat și orientat spre performanță, prin prevenirea și reducerea numărului de accidente rutiere [144;145].

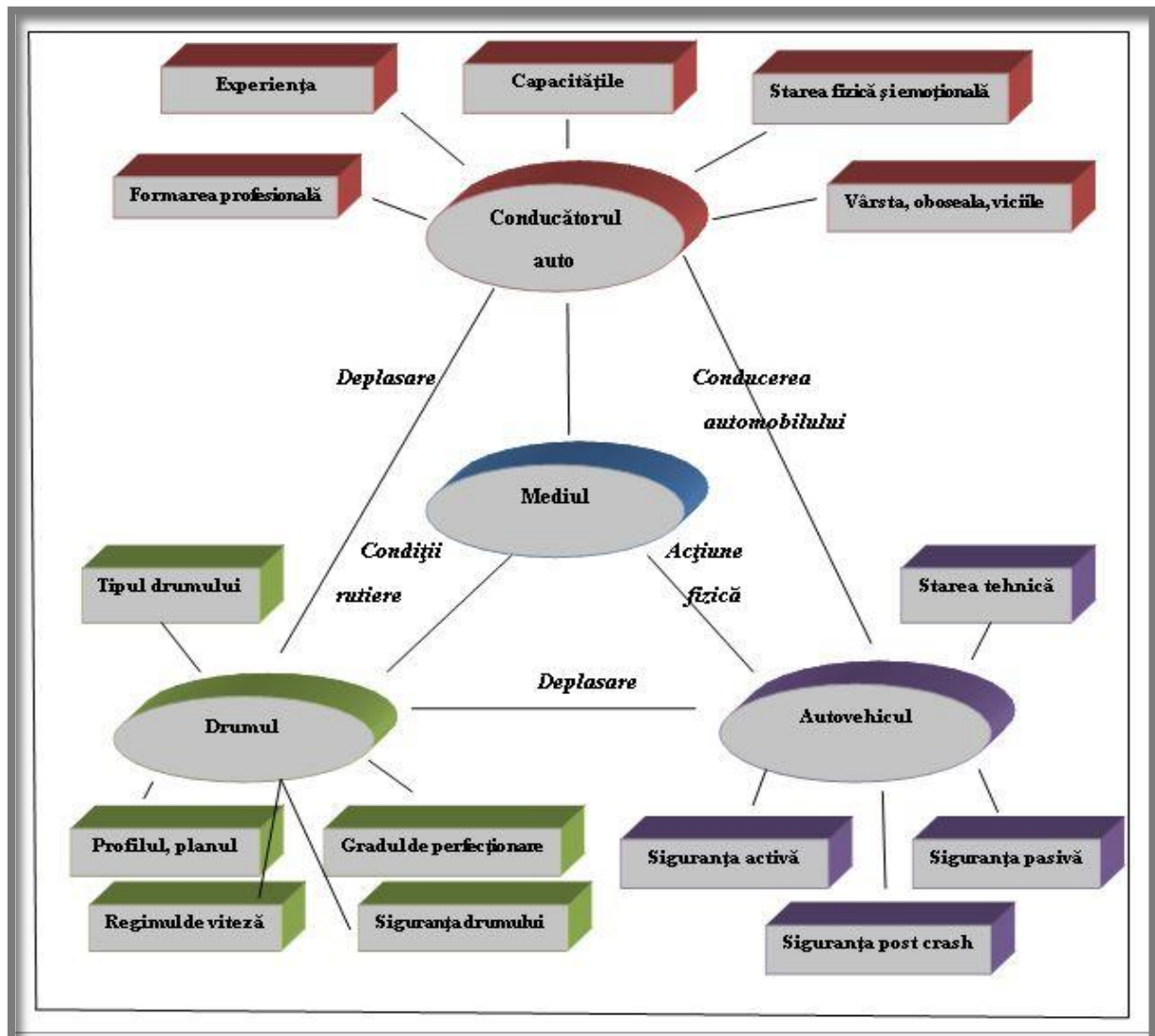
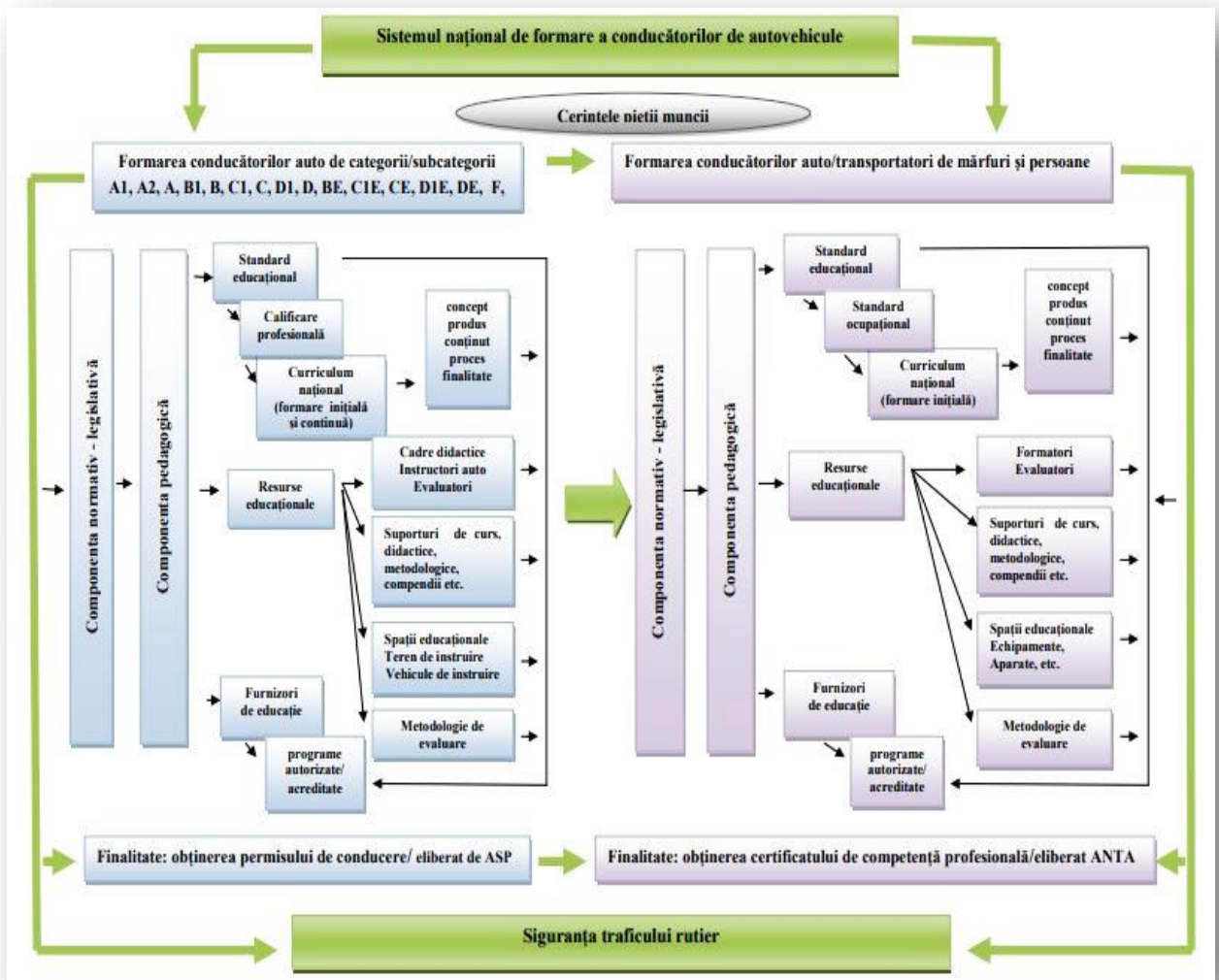

Figura 1.5. Sistemul Conducător-Autovehicul-Drum-Mediu

2. Traficul rutier integrează totalitatea operațiilor de transport rutier, și impune **educația și formarea participanților la trafic**: conducătorii auto, pietonii, pasagerii, bicicliștii.

3. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule configurează un proces sistemic [54], alcătuit dintr-un ansamblu de elemente, interrelaționate și interconținute reciproc [96; 45], Figura 1.6. Sistemul asigură, integrează formarea profesională [157], continuitatea, mobilitatea conducătorilor de autovehicule, este subordonat cerințelor cererii și ofertei pe piața muncii/a transporturilor rutiere, iar rezultatele învățării/ competențe dobândite în diverse contexte sunt certificate, recunoscute și promovate la nivel de sistem/ societate¹².

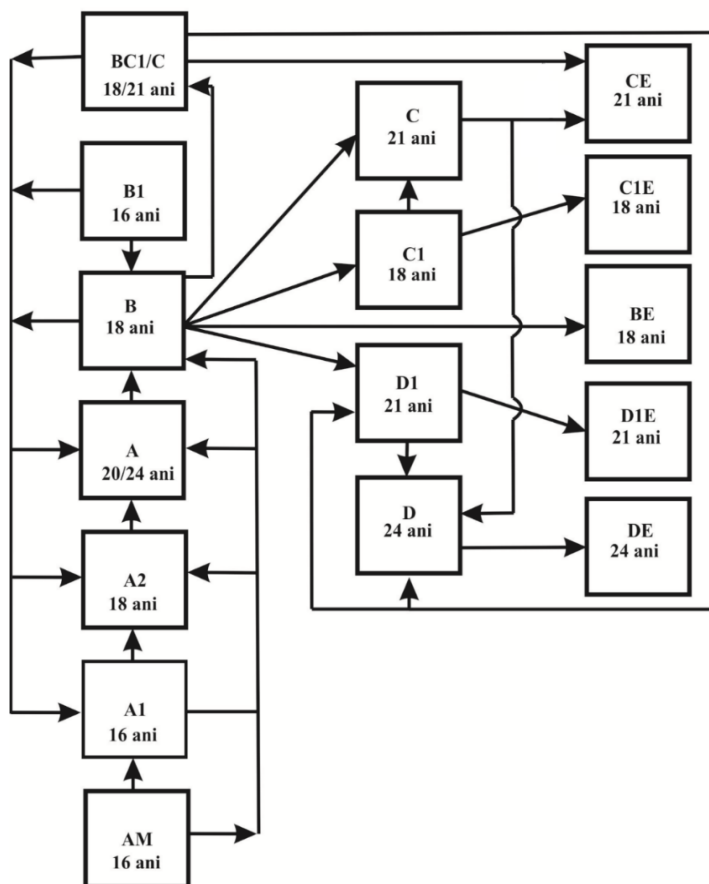

Figura 1.6. Sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule în contextul siguranței traficului rutier

4. În conformitate cu actele normative în vigoare, internaționale și naționale, formarea profesională a conducătorilor de autovehicule pentru obținerea permisului de conducere este corelată cu o

¹² Conform datelor statistice referitor la componența *Registrului de stat al conducătorilor de vehicule* în profil de categoriile conducătorilor de vehicule la 01 ianuarie 2019, sunt înregistrați: la categoria B- 519566 persoane, la categoria B,C- 121791 persoane, la categoria/subcategoria B,C1- 10425 persoane, la categoria B,CE- 6331 persoane, la categoria B,C,D- 10140 persoane, la categoria B,C,DE- 26797 persoane, la categoria B,C,D,BE,CE, DE- 21212 persoane [212];

anumită categorie/subcategorie de vehicul și o anumită vârstă a conducătorului, Figura 1.7 [54, p. 9].

Figura 1.7. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule categorie/subcategorie/vârstă

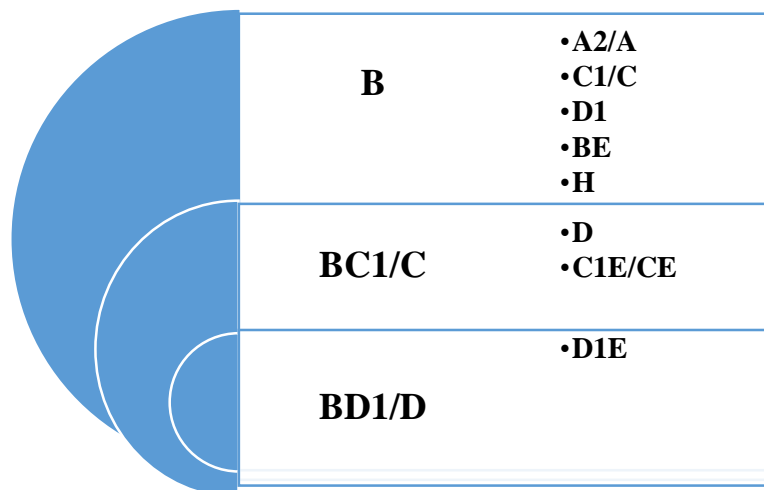
5. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule pentru obținerea permisului de conducere include:

- formarea profesională inițială a conducătorilor de autovehicule, figura 1.8 [*ibidem*, p. 10];

Formarea profesională inițială a conducătorilor de autovehicule		
Categoria A subcategorii	Categoria B subcategoria	Categoria BC subcategoria
AM	B1	C1
A1		
A2		

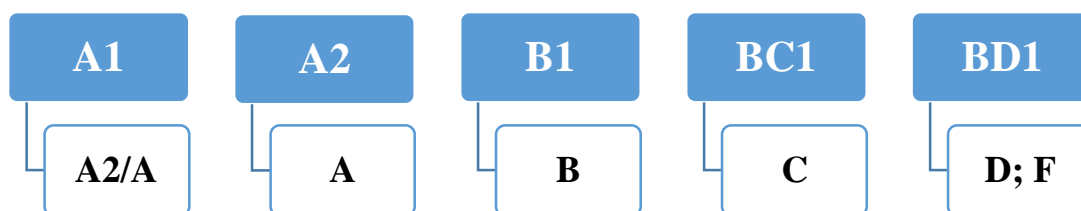
Figura 1.8. Formarea profesională inițială a conducătorilor de autovehicule

- formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule de la o categorie la alta, figura 1.9 [*ibidem*, p. 11];

Figura 1.9. Formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule de la o categorie/subcategorie la alta

- formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule în cadrul categoriei, figura 1.10 [54, p. 12].

Figura 1.10. Formarea profesională continuă a conducătorilor de autovehicule în cadrul categoriei

6. Ulterior obținerii permisului de conducere, conform Codului transporturilor cod nr.150/2014, conducătorii de autovehicule urmează formarea profesională pentru transportul de mărfuri¹³ și persoane în trafic național și internațional, Figura 1.7.

7. Calitatea formării profesionale a conducătorilor de autovehicule poate fi asigurată de cadrele didactice, ca figură cheie în realizarea demersului educațional de formare profesională. Cadrelor didactice le aparține rolul strategic în formarea specialiștilor de calitate – conducători de autovehicule. De nivelul lor de pregătire depinde cum vor fi conducătorii auto formați, la ce nivel

¹³ Tipuri de transport rutier de mărfuri: transporturi de mărfuri generale; transporturi de mărfuri perisabile; transporturi de mărfuri periculoase; transporturi de animale vii; transporturi de mărfuri cu mase și/sau dimensiuni depășite (agabaritice); transporturi cu vehicule specializate; transporturi speciale cu vehicule;

vor putea aplica și integra cunoștințele, cât de efectiv vor demonstra competențele profesionale formate în mediile profesional/social.

Așadar, cele expuse ne permit să elaborăm modelul teoretic¹⁴ al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, Figura 1.11.

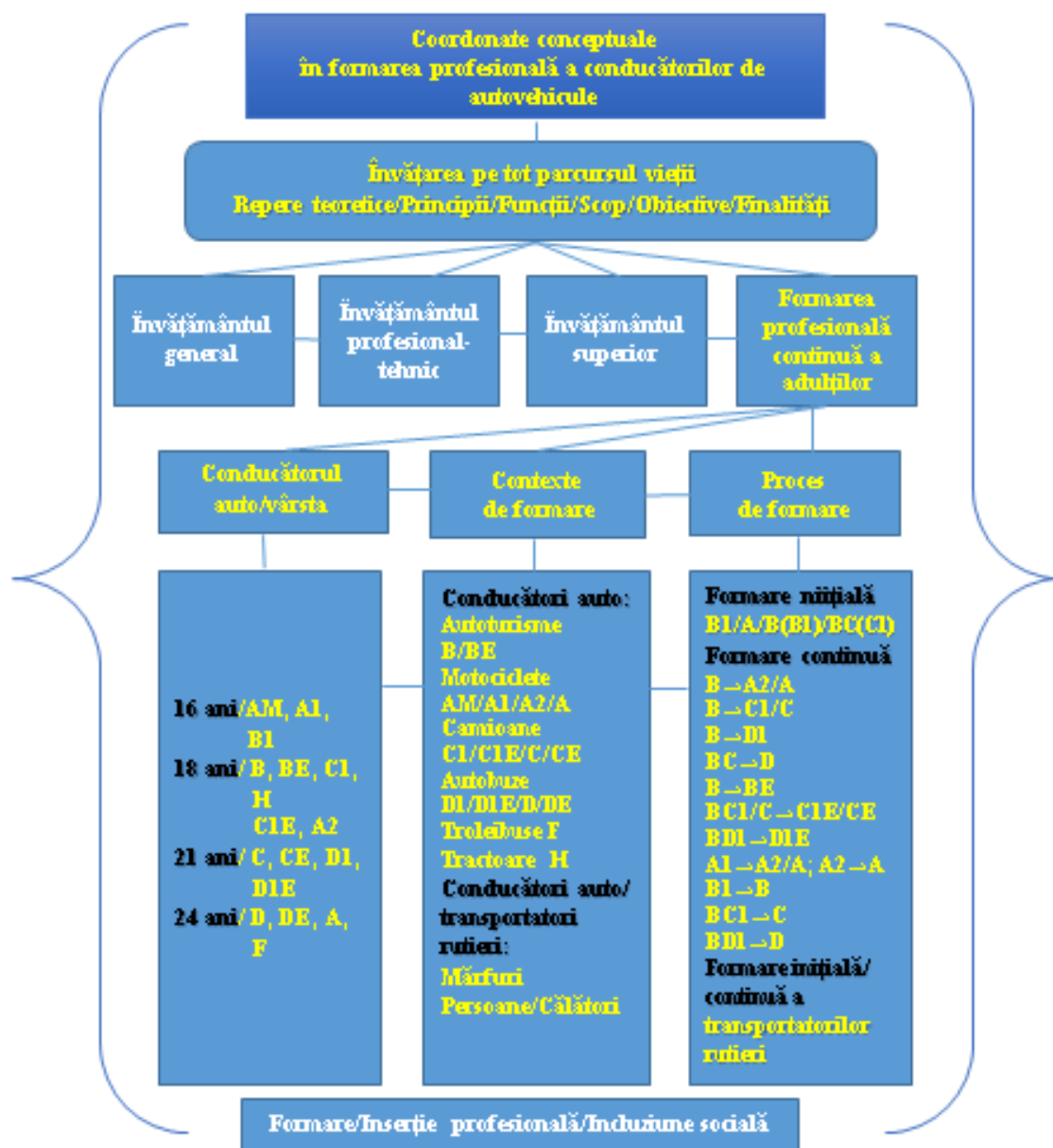

Figura 1.11. Modelul teoretic al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

14 Modelul este dezvoltat în Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova, aprobată prin Ordinul MECC nr. 1542 din 18.10.2018 (Anexa 1);

Modelul teoretic valorifică:

Coordonate conceptuale în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule:

- a) **Învățarea pe tot parcursul vieții** este proces continuu de integrare, într-un sistem coerent și convergențiu de acțiune pedagogică a tuturor influențelor educaționale exercitate asupra individului, în modalități variate și specifice, pe toată durata întregii sale vieți [73, p. 38].
- b) **Formarea profesională continuă a adulților (învățarea adulților)** ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții; ca preocupare importantă în planul politicilor la nivel european și național în vederea îmbunătățirii calității și eficienței educației și formării profesionale la toate nivelurile (obiectiv al cadrului strategic pentru Cooperarea Europeană în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ET 2020)); ca achiziționare și practicare a metodologiilor, priceperilor, atitudinilor și valorilor necesare pentru a trăi într-o lume în continuă schimbare; ca proces de pregătire pentru a face față la dinamica și varietatea situațiilor profesionale și sociale. Învățarea adulților este influențată de *persoana care învață, contextul în care învață și procesul efectiv de învățare (Dumitru Al. Ion, Iordache M.)*.
- c) Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule este dependentă de **vârsta conducătorului** [54, 138, 169], Figura 1.8 care se caracterizează prin: *schimbări fizice, dezvoltare cognitivă, dezvoltarea personalității* și cuprinde palierele: *social*, manifestat prin raționalitate și stabilitate, stil de comportament și capacitate de autogestiune; *economic*, manifestat prin statut profesional, calificarea în domeniu.
- d) Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule se organizează pe cale formală, în mod distinct, pe niveluri de pregătire: categorii/subcategorii de permis de conducere A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I, profesii, ocupații, meserii și specializări: transporturi rutiere de mărfuri și persoane, ținându-se seama de competențele profesionale generale și specifice, de nevoile angajatorilor/angajaților, de cerințele posturilor pe care le ocupă, de posibilitățile de promovare sau de încadrare în muncă, de cerințele de pe piața muncii și a propriilor aspirații [48]. Semnificative sunt **contextele**: din unitățile de instruire a personalului din domeniul transportului rutier [96], din centrele de instruire, perfecționare și atestare profesională a personalului din domeniul transportului rutier [45]; din grupele de formare [136; 138] și individuale [54].
- e) **Procesul** de formare profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile, în esență, mijlocește caracterul bilateral între: conducătorul de autovehicul ca cursant/formabil, responsabil de învățare și **cadrul didactic**, responsabil de organizarea, conducerea, îndrumarea, consilierea formabililor și de asigurarea predării –

învățării- evaluării. *Cadrele didactice* realizează un tip deosebit de comunicare pedagogică, care pune în valoare motivațiile și atitudinile formabililor, contribuind la modificarea pozitivă a comportamentelor și a afirmării viitorilor conducători de autovehicule, ca investiție pe tot parcursul vieții, orientată spre *inserție profesională și incluziune socială*.

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Abordarea învățării la nivelul epistemologic permite evidențierea modelelor generale: *behaviorist, cognitivist, constructivist* [181], care se confirmă în practică prin îndeplinirea *funcțiilor: informațională, explicativă, predictivă, rezumativă, praxiologică, normativă, prescriptivă* (I. Neașcu) [210], direcționate spre valențe de apreciere prin conversiunea în diverse modele pedagogice, cu relevanță în *învățarea pe tot parcursul vieții* în diverse aspecte: particularități de vârstă; caracterul continuu al învățării; reluarea învățării; complementaritatea învățării în raport cu dezvoltarea continuă a ființei umane, etc.

2. În contextul învățării pe tot parcursul vieții, *perioada adultă*, este una dintre perioadele cele mai pline de variații și, în pofida modelelor de periodizare, majoritatea autorilor recunosc faptul că adulții trec prin stadiile propuse de ei pe paliere largi de vârstă. Pe de altă parte, fiecare aspect al dezvoltării adultului pe fiecare stadiu este trăit diferit, fiind afectat de *contextul individual de viață și de propriile trăsături de personalitate*. *Adulții* sunt caracterizați ca *autonomi și independenți; cu experiență de viață și cunoștințe; orientați spre un scop; orientați spre relevanță; practici; cu nevoia să fie respectați*, iar instructorii/formatorii trebuie să le recunoască că experiența lor este valoroasă (M. Knowles).

3. *Învățarea pe tot parcursul vieții* cuprinde învățământul general, profesional – tehnic, superior și *formarea profesională continuă a adulților* [44].

4. **Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule**, poate fi încadrată în *formarea profesională continuă a adulților, ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții*, care se desfășoară în cadrul unui sistem cu activități și relații interconexe și interrelaționate [54], *ca rezultat*, în cazul în care se exprimă în termeni de cunoștințe, priceperi, deprinderi, obișnuințe, adaptare etc.; *ca proces*, în cazul în care se referă la componentele de formare și succesiunea lor, exprimat în termeni de permis de conducere de categoria/subcategoria A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F; *ca acțiune, dirijată pedagogic*, colectivă sau individuală, exprimată în termeni predare, învățare, exersare, evaluare asociați particularităților de învățare (a adulților/conducători de autovehicule), tehnicilor și metodelor adecvate conținutului învățării subiectului care învață, *valorificate de cadrele didactice*.

II. METODOLOGIA FORMĂRII PROFESIONALE A CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE

2.1. Demersul metodologic în formarea profesională a cadrelor didactice necesare sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule este subordonată unui larg cadru legislativ (internațional, național prezentat în cap. I), întrucât permisele de conducere a autovehiculelor permit deplasarea pe toate drumurile rutiere ale lumii. Directiva 126/2006 UE prevede luarea tuturor măsurilor pentru a elibera un model unic de permis de conducere tuturor deținătorilor [169, p. 4]. Iar din motive de siguranță rutieră trebuie să fie stabilite *cerințe minime* pentru eliberarea unui permis de conducere. În acest scop trebuie *definite cunoștințele, aptitudinile și comportamentele legate de conducerea autovehiculelor, iar examenul să se bazeze pe aceste concepte* [ibidem, p.8].

Din necesitatea cercetării, prezentăm sinteza unor prevederi ale Directivei 126/2006 [ibidem, anexa II], aplicate și în Republica Moldova [54; 138], Tabelul 2.1.

Tabelul 2.1. Cunoștințe, aptitudini și comportamente solicitate în conducerea autovehiculelor

Context/Proces de formare	Cunoștințe	Aptitudini și comportamente
A1, A2, A Motociclete	<ul style="list-style-type: none"> - Reglementări: semnalizarea rutieră, indicatoare, marcaje, prioritate, limite de viteze. - Distanța de siguranță. - Distanța de frânare. - Caracteristica diferitor tipuri de drum. - Mecanica auto: depistarea defecțiunilor la suspensii, la sistemele de direcție, frânare. - Echipamentele de siguranță/de protecție. - Consumul de carburanți. - Emisii poluante. 	<ul style="list-style-type: none"> - Percepția, evaluarea și luarea deciziilor; timpul de reacție. - Comportamente modificate sub influența stărilor emoționale, a oboselii, medicamentelor, alcoolului, drogurilor. - Comportament în caz de accident rutier. - Acordarea primului ajutor în traficul rutier. - Punerea în ordine a echipamentelor de protecție. - Verificarea aleatorie a stării pneurilor, frânelor, pneurilor, frânelor, direcției, comutatorului de oprire în caz de urgență (în cazul în care există), lanțurilor, nivelului uleiului, luminilor, catadioptrilor, indicatoarelor de direcție și dispozitivului de avertizare sonoră. - Diversitatea manevrelor de conducere.
B, B1, BE Autoturisme Ansambluri de vehicule	<ul style="list-style-type: none"> - Reglementări: semnalizarea rutieră, indicatoare, marcaje, prioritate, limite de viteze. - Distanța de siguranță. - Distanța de frânare. 	<ul style="list-style-type: none"> Percepția, evaluarea și luarea deciziilor; timpul de reacție. - Comportamente modificate sub influența stărilor emoționale, a oboselii, medicamentelor, alcoolului, drogurilor. - Comportament în caz de accident rutier.

CE	<p>regulatele de viteză. Sistemul ABS.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reparații curente. - Tipuri, componente, conexiuni, utilizarea sistemelor de cuplare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verificarea mecanismului de cuplare și a conexiunilor sistemului de frânare și ale circuitelor electrice. - Cuplarea, decuplarea, recuplarea remorcii.
<p>D, DE, D1, D1E Autobuze Ansambluri de vehicule</p> <p>D, DE</p> <p>DE</p>	<p>Reglementări: semnalizarea rutieră, indicatoare, marcaje, prioritate, limite de viteze.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Distanța de siguranță. - Distanța de frânare. - Caracteristica diferitor tipuri de drum. - Mecanica auto: depistarea defecțiunilor la suspensii, la sistemele de direcție, frânare. - Echipamentele de siguranță. - Consumul de carburanți. - Emisii poluante. - Timp de conducere/odihnă. - Regulamentul (CEE) nr. 3820/85. - Regulamentul (CEE) nr. 3821/85. - Documente necesare transportului de călători internațional/național. - Scoaterea și înlocuirea roților. - Greutate. Dimensiuni speciale. Limitatoare de viteză. - Obstrucția câmpului vizual în dependență de vehicul. - Harta rutieră. Sisteme de navigație. - Transportarea călătorilor. Copiilor. <p>Principii constructive: motor cu ardere internă. Sistem de alimentare cu carburant. Sistem electric. Sistem de aprindere. Sistem de transmisie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fluide: de răcire, de spălare, ulei de motor. - Montarea, utilizarea, întreținerea anvelopelor. - Tipuri, componente, conexiuni, utilizarea garniturilor de frână, regulatele de viteză. Sistemul ABS. - Reparații curente. - Tipuri, componente, conexiuni, utilizarea sistemelor de cuplare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Percepția, evaluarea și luarea deciziilor; timpul de reacție. - Comportamente modificate sub influența stărilor emoționale, a oboselii, medicamentelor, alcoolului, drogurilor. - Comportament în caz de accident rutier. - Acordarea primului ajutor în traficul rutier. - Reglarea scaunului, oglinzilor, tetierelor. - Verificarea aleatorie a stării pneurilor, direcției, frânelor, luminilor, catadioptrilor, indicatoarelor de direcție și dispozitivului de avertizare sonoră. - Verificarea sistemelor de frânare asistată și direcție asistată; verificarea stării roților, a piulițelor de la roți, a apărătoarelor de noroi, a parbrizului, ferestrelor și ștergătoarelor, a fluidelor (de exemplu, uleiul de motor, lichidul de răcire, fluidul de spălare); verificarea și utilizarea tabloului de bord, inclusiv echipamentul de înregistrare. - Verificarea presiunii aerului, a rezervoarelor de aer și a suspensiilor. - Verificarea caroseriei, a ușilor de serviciu, a ieșirilor de urgență, a echipamentului de prim-ajutor, a stingătoarelor de incendiu și a altor echipamente de siguranță. - Diversitatea manevrelor de conducere: curbe, intersecții, viraje, sensuri giratorii, pante, depășiri etc. - Parcarea pentru a permite călătorilor accesul în autobuz sau coborârea din autobuz în siguranță. <ul style="list-style-type: none"> - Verificarea mecanismului de cuplare și a conexiunilor sistemului de frânare și ale circuitelor electrice. - Cuplarea, decuplarea, recuplarea remorcii.

Informațiile prezentate în tabelul 2.1 direcționează către conceptualizarea, proiectarea și realizarea, la nivel național, a formării profesionale a conducătorilor de autovehicule ca sistem

organizat de servicii de formare profesională, orientate spre asigurarea formării/corespunderii competențelor profesionale ale conducătorilor de autovehicule cu cerințele internaționale și naționale din domeniu. În acest context, Metodologia de elaborare a calificărilor distinge concepte de bază în formarea profesională:

- *standard de calificare* - descrierea cerințelor în termeni de realizare ale învățării necesare pentru a desfășura o anumită activitate asociată unuia sau mai multor locuri de muncă, dintr-o grupă de bază;
- *profil ocupațional* – descrierea unei meserii/profesii/specialități/ocupații, ce include atribuții funcționale și sarcini de muncă, precum și cunoștințe, capacități și deprinderi practice, calități profesionale, utilaje, instrumente și materiale de lucru necesare pentru a realiza cu succes activități specifice ocupației;
- *comitet sectorial* – asociație cu statut de persoană juridică, care se constituie benevol, la nivelul ramurilor economiei naționale stabilite conform Clasificatorului din Economia Republicii Moldova (CAEM), de către patronatele și sindicatele din ramura respectivă în scopul corelării formării profesionale a angajatorilor și salariaților cu cerințele pieții forței de muncă;
- *rezultate ale învățării/finalități de studiu* – descriu la modul general competențele necesare/cerute absolvenților programelor de studii pe domenii de formare profesională și cicluri ale învățământului și sunt definite în CNCRM și în Cadrul European al Calificărilor (EQF);
- *program de studiu/program de formare profesională/program de formare continuă* – totalitatea activităților de proiectare, organizare, conducere și realizare a predării, învățării, cercetării, creației artistice și evaluării care asigură formarea într-un domeniu academic sau profesional avansat, în conformitate cu cadrul normativ în vigoare și conduce la obținerea unei calificări certificate de către un organism abilitat [102, cap. I, p.6].

Cele expuse vizează aspecte definitorii în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, cum ar fi: reperele conceptuale, configurația sistemului, particularitățile sistemului și rezultatele așteptate, orientate spre formarea unui sistem de competențe profesionale, necesare pentru proiectarea carierei profesionale în tendința de învățare pe tot parcursul vieții, aspecte ce urmează a fi luate în considerație la elaborarea *curriculumului de formare*, care în „aspectul normativ-conceptual caracterizează actualitatea învățământului din Republica Moldova, reprezintă semnul definitoriu al integrării acestuia în modernitate, pentru că răspunde cel mai bine principiului constitutiv al învățământului formativ-productiv care guvernează astăzi sistemele de învățământ din cele mai multe țări ale lumii” [129, p.9].

În viziunea cercetătorilor Vl. Pâslaru, L. Papuc, I. Negură, M. Morărescu ș. a. curriculumul poate fi definit drept **totalitatea acțiunilor educaționale, proiectate-realizate** în contextul idealului și scopului educațional al poporului/națiunii și al practicii sale educaționale. Acesta producându-se în două formule: curriculum proiectat și curriculum realizat. Sensurile acordate curriculumului sunt: **document normativ principal**, care stabilește domeniul în care acesta se realizează, sistemul de obiective și finalități, valorile contextuale, mijloacele acțiunii educaționale, evaluarea produselor secvenționale și finale (Cf. L. D'Hainaut, 1981; Al. Crișan, 1991; G. Văideanu, 1988; M. Ionescu, G. Văideanu, 1982); **instrument didactic principal** de realizare efectivă a instruirii și educației (Vl. Pâslaru, V. Goraș-Postică et.al., 2000; Vl. Pâslaru, 2003). Și, curriculumul ca document normativ și instrument didactic n-a înlocuit la un moment dat programa școlară, dar reprezintă expresia normativ-instrumentală a unui nou concept educațional [129, p.16-22].

Sinteza concepțiilor curriculumului educațional:

- „ concepția *învățării sistemice a disciplinelor școlare*;
- concepția curriculumului *centrat pe sarcini de dezvoltare*;
- concepția curriculumului *holist*;
- concepția curriculumului *centrat pe taxonomia obiectivelor pedagogice*;
- concepția curriculumului *centrat pe elev*;
- concepția *focalizării asupra comprehensiuni și ameliorării societății*;
- concepția *centrată pe procesul de elaborare a curriculumului*;
- concepția curriculumului *centrat pe demersuri transdisciplinare*;
- concepția curriculumului *centrat pe competențe*;
- concepția curriculumului *integrat*” [72, p. 18-27; 56; 105; 108; 131; 142],

ne-a direcționat spre curriculum centrat pe competențe, ca *document* care în formarea profesională, conform art. 64, 123 al Codului Educației, se coordonează cu comitetele sectoriale, după caz, cu organele centrale de resort, și se aprobă de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, punându-se accentul pe formarea profesională în corespundere cu Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova [40], Metodologia de elaborare a calificărilor [102], Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităților, calificărilor și meseriilor/ profesiilor [111], Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova [46].

Din perspectivă metodologică, în formarea profesională, „proiectarea curriculară necesită a fi direcționată pe anumite orientări distincte:

- *raționalism academic*, care vizează aspectul cunoașterii domeniului de formare profesională, a culturii generale necesare devenirii ca specialist în domeniu și personalitate;

- *procesele cognitive*, care reflectă abilitățile formate și dezvoltate în urma raționalizării logice a informației în dependență de nivelul de formare/calificare pretins;
- *relevanță personală*, care se va concentra asupra condițiilor psihologice ale instruirii, dominate de individualitate și exprimare personală, transformând beneficiarul într-un subiect activ al propriei sale formări;
- *reconstrucție socială*, care să pună accentul pe condițiile sociale, pe realitatea socio-economică, influențând dimensiunile sistemului de competențe;
- *primatul abordărilor aplicative*, care se vor axa pe formarea și dezvoltarea competențelor funcționale, performanță și eficiență” [68, p.9-10].

Cele prezentate, le subordonăm prevederilor Metodologiei de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții [101] și le integrăm în *modelul Curriculumului național de formare profesională a conducătorilor auto, categoria B* (formare inițială), ca proiect de document normativ, orientat spre formarea competențelor profesionale în vederea obținerii permisului de conducere a autovehiculelor de categoria B (Anexa 2).

Elementul de bază al Curriculumului sunt competențele [106] ce trebuie formate în procesul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule. Acestea sunt clasificate în:

- *Competențe-cheie*, care reprezintă un ansamblu multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini necesare membrilor societății pentru împlinire și dezvoltare profesională, incluziune socială și găsirea unui loc de muncă, conform art. 11 *Finalitățile educaționale*, din Codul educației al Republicii Moldova [44];
- *Competențe profesionale*, care reprezintă capacitatea confirmată de a aplica cunoștințele, abilitățile și atitudinile personale și sociale în diverse situații ale traficului rutier și în diverse condiții rutiere. Sunt stabilite două categorii de competențe profesionale: generale și specifice, conform *cadrelor de referință al curriculumului pentru învățământul profesional tehnic*.

Competențele profesionale generale sunt proprii pentru formarea conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile, precum și în cadrul serviciilor de transport (rutier), asigură succesul/reușita profesională în toate situațiile de manifestare, influențând calitatea acestora printr-o corelație sistemică.

Competențele profesionale specifice reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități și atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individuală a sarcinilor stabilite de contextul conducerii autovehiculelor de categoria B, pentru a obține/deține permisul de conducere și pentru a se integra în câmpul muncii/ în traficul rutier.

În procesul de proiectare curriculară, rezultatele așteptate ale învățării, asociate unităților de învățare sunt formulate în termeni de *unități de competență*, care reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități practice și/sau atitudini necesare pentru a realiza anumite atribuții și sarcini cognitive și/sau funcțional-acționare, conform *Ghidului practic de elaborare a curriculumului pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar* [68].

Parcursul integral a proiectului curriculumului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, în vederea obținerii permisului de conducere categoria B, va oferi posibilitatea de a dezvolta la beneficiari competențe profesionale generale și specifice și va asigura funcționalitatea ca:

- act normativ al procesului de predare, învățare, evaluare și certificare în contextul unei pedagogii axate pe competențe;
- reper pentru proiectarea didactică și desfășurarea procesului educațional orientat spre formarea competențelor;
- componentă de bază pentru elaborarea metodologiei de evaluare și certificare;
- componentă esențială pentru elaborarea suporturilor didactice, ghidurilor metodologice, testelor de evaluare.

Proiectul curriculumului de formare profesională a conducătorilor auto, în vederea obținerii permisului de conducere categoria B, este elaborat în baza următoarelor principii:

1. *Principiul integralității* – reflectă esența conceptuală a abordării modulare și constituie norma de bază, utilizată în stabilirea componentelor de structură a curriculumului și a interdependenței funcționale a acestora.
2. *Principiul funcțional* – stabilește sistemul de competențe funcționale și de selectare a conținuturilor din perspectiva valorii demersului educațional.
3. *Principiul receptivității și flexibilității față de cerințele pieței muncii* – presupune atât o stabilitate relativă a prevederilor curriculare, cât și o deschidere față de noutățile și inovațiile ce se produc pe segmentele specifice ale serviciilor de transport și în tehnologiile din domeniu.

Planul de învățământ din proiectul curriculumului de formare profesională a conducătorilor auto, în vederea obținerii permisului de conducere categoria B, include componentele definiției: *temporală*, care reprezintă modul de planificare în timp a procesului de formare, unitatea principală de măsură a procesului de formare fiind creditul de studiu SECEFP; *formativă*, care reprezintă modul de distribuție a unităților de curs: modul/(unități de conținut)/; *acumulare*, care

reflectă modalitățile de alocare a creditelor de studiu ECTS¹⁵; *evaluare*, care reprezintă modalitățile de evaluare curentă și finală a rezultatelor învățării și competențele obținute de formabil la unitate de curs/modul.

Planul de învățământ din proiectul curriculumul de formare profesională a conducătorilor auto, în vederea obținerii permisului de conducere categoria B, este în acord cu *Clasificatorul ocupațiilor*, prin care conducătorii de autovehicule se încadrează în „grupa majoră 8: operatori la mașini și instalații; asamblori de mașini și echipamente, nivelul de calificare 2 – conducerea mijloacelor de transport, subgrupa 83, grupa minoră 832, grupa de bază 8321 – conducători de motociclete, 8322 – șoferi de autoturisme și camionete [46].

Planul de învățământ din proiectul curriculumul de formare profesională a conducătorilor auto, în vederea obținerii permisului de conducere categoria B, include cinci module, numărul de ore contact direct și studiu individual, forma de evaluare și numărul de credite alocate fiecărui modul, tabelul 2.2.

Tabelul 2.2 Planul de învățământ în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, categoria B

Nr. ord	Module	Numărul de ore					Forma de evaluare	Nr. de credite
		Total	Contact direct	Studiul individual	Contact direct			
					Teoretice	Practice/ Seminare		
1	Bazele legislației în traficul rutier	240	60	180	20	40	Test	8
2	Comportament și siguranță în conducerea autovehiculului	120	30	90	10	20	Test	4
3	Construcția și exploatarea autovehiculelor	60	15	45	10	5	Test	2
4	Educația antidrog și acordarea primului ajutor	60	15	45	5	10	Test	2
5	Instruirea în conducerea autovehiculului	240	60	180	-	60	Examen	8
Total:		720	180	540	45	135		24

¹⁵ SECEFP este aplicabil tuturor rezultatelor învățării, dobândite prin intermediul diferitor trasee educationale și de învățare la toate nivelurile Cadrelui European al Calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții (CEC), vizează facilitarea transferului, recunoașterii și acumulării rezultatelor evaluate ale învățării persoanelor care doresc să obțină o calificare. Acest aspect are menirea de a îmbunătăți modul în care sunt înțelese în general rezultatele învățării cetățenilor, transparența acestora, mobilitatea transnațională și transferabilitatea lor între statele member UE și, dacă este cazul, în interiorul acestora, într-un spațiu al învățării de-a lungul vieții nelimitate, precum și mobilitatea și transferabilitatea calificărilor la nivel național între diversele sectoare ale economiei și în interiorul pieței muncii; de asemenea, acest sistem va contribui la dezvoltarea și extinderea cooperării europene în domeniul educației și formării [201];

Orele sunt repartizate orientativ pe unități de învățare per modul. Unitățile de învățare corelează unitățile de conținut cu unitățile de competență și abilitățile ce urmează a fi formate/dezvoltate, întregite cu materii pentru studiu individual ghidat de cadrul didactic.

Exemplificăm prin prezentarea modulului *Bazele legislației în traficul rutier*: unitățile de învățare; repartizarea numărului de ore: teoretice, practice; studiul individual ghidat, tabelul 2.3.

Tabelul 2.3. Modulul: Bazele legislației în traficul rutier

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Dispoziții generale	16	2	2	12
2	Responsabilități în traficul rutier	24	2	4	18
3	Organizarea și dirijarea circulației rutiere	80	6	14	60
4	Reguli pentru circulația vehiculelor	80	8	12	60
5	Contravenții și infracțiuni în traficul rutier	40	2	8	30
	Total:	240	20	40	180

Unitățile de învățare: unitățile de competență (UC); unități de conținut; abilități (A)
figura 2.4.

Tabelul nr. 2.4 Unități de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Dispoziții generale		
UC1. Utilizarea conceptelor rutiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemul național și internațional de organizare a circulației rutiere; ▪ Formarea conducătorului de autovehicul; ▪ Regulamentul circulației rutiere: noțiuni și termeni de bază. 	A1. Explicarea conceptelor rutiere
2. Responsabilități în traficul rutier		
UC2. Descrierea responsabilităților în traficul rutier	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drepturi, obligații și restricții pentru conducătorii de autovehicul. 	A2. Respectarea drepturilor, obligațiilor, restricțiilor în traficul rutier
3. Organizarea și dirijarea circulației rutiere		
UC3. Configurarea sistemului de organizare și dirijarea circulației rutiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mijloace de organizare și dirijare a circulației rutiere; ▪ Semnalele agentului de circulație; ▪ Semnalele luminoase; ▪ Indicatoarele rutiere; ▪ Marcajele rutiere; ▪ Semnalizarea lucrărilor de drum; ▪ Mijloace de identificare a unor vehicule. Semne distinctive. 	A3. Identificarea mijloacelor de organizare și dirijarea circulației rutiere A4. Caracterizarea mijloacelor de organizare și dirijarea circulației rutiere

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semnalele conducătorilor de vehicule și folosirea dispozitivelor de iluminare. 	
4. Reguli pentru circulația vehiculelor		
UC4. Expunerea regulilor pentru circulația participanților la trafic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Începutul deplasării și schimbarea direcției de mers; ▪ Poziția vehiculelor pe carosabil; ▪ Viteza de deplasare și spațiul între vehicule; ▪ Depășirea și trecerea în sensuri opuse; ▪ Circulația în intersecții; ▪ Traversarea căilor ferate; ▪ Oprirea, staționarea, parcare vehiculelor; ▪ Remorcarea autovehiculelor rămase în pană și tractarea remorcilor; ▪ Transportul de persoane; ▪ Transportarea încărcăturilor; ▪ Circulația pe autostrăzi; ▪ Circulația autovehiculelor în traficul internațional; ▪ Circulația prin zonele rezidențiale și pietonale; ▪ Reguli pentru circulația vehiculelor cu regim prioritar; ▪ Circulația bicicletelor, vehiculelor cu tracțiune animală și pietonilor cu cărucioare manuale; ▪ Circulația pietonilor și a coloanelor; ▪ Instruirea în conducerea autovehiculelor. 	<p>A5. Descrierea manevrelor în traficul rutier</p> <p>A6. Analiza regulilor pentru circulația participanților la trafic</p> <p>A7. Respectarea regulilor pentru circulația participanților la trafic</p>
5. Contravenții și infracțiuni în traficul rutier		
UC5. Identificarea contravențiilor și infracțiunilor în traficul rutier	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contravenții în domeniul protecției mediului; ▪ Contravenții ce atentează la regimul din transporturi; ▪ Contravenții în domeniul circulației rutiere: codul contravențional, codul civil, codul penal. 	A8. Recunoașterea, corectarea și evitarea erorilor în traficul rutier

Studiul individual ghidat: materiile pentru studiul individual; produsele recomandate; modalități de evaluare recomandate; termen de realizare recomandat, figura 2.5.

Tabelul nr. 2.5 Studiu individual ghidat de cadrul didactic

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Dispoziții generale			
Cercetarea sistemului național și european de organizare a circulației rutiere	Comunicare	Prezentare orală	2
Sistemul traficului rutier	Clustering	Prezentare scrisă	2
Structura și componentele Regulamentului Circulației rutiere	Conspect reper	Prezentare scrisă	2

Termenii cheie din Regulamentul Circulației rutiere	Hartă conceptuală	Prezentare scrisă	6
2. Responsabilități în traficul rutier			
Drepturile conducătorului de vehicul	Clustering	Prezentare scrisă	2
Obligațiile conducătorului de vehicul			2
Restricțiile conducătorului de vehicul			2
Responsabilități în traficul rutier	Lanț cognitiv: descrie, compară, asociază, analizează, explică, aplică	Prezentare publică	12
3. Organizarea și dirijarea circulației rutiere			
Relaționare: semnalele, somațiile, indicațiile agentului de circulație	Agendă de idei	Prezentare publică	6
Semnalele luminoase	Comunicare	Prezentare orală	10
Indicatoare rutiere	Rezumat în baza RCR	Prezentare scrisă	16
Marcaje rutiere	Rezumat în baza RCR	Prezentare scrisă	12
Semnalizarea lucrărilor de drum	Plan de idei: ce? unde? când? cine? de ce?	Prezentare publică	4
Mijloace de identificare a unor vehicule	Comunicare	Prezentare orală	4
Semnalele conducătorilor de vehicule	Descriere	Prezentare orală	4
Folosirea dispozitivelor de iluminare ale vehiculului	Agenda argumentelor: corectitudinea folosirii dispozitivelor de iluminare	Prezentare publică	4
4. Reguli pentru circulația vehiculelor			
Manevre în traficul rutier: începutul deplasării, preselectarea benzii, schimbarea direcției de mers / interval, distanță, viraj, depășire, ocolire	Algoritm	Prezentare scrisă	10
Viteza de deplasare și spațiul între vehicule	Acumulare în tabel: limite de viteză	Prezentare scrisă	6
Circulația în intersecții	Clustering Relaționare: tipul intersecției → ordinea traversării	Prezentare scrisă	16
Traversarea căilor ferate	Descriere	Prezentare orală	4
Oprirea, staționarea, parcare vehiculelor	Hartă conceptuală	Prezentare scrisă	6
Remorcarea	Lanț cognitiv: ce? unde? când? cine? de ce?	Prezentare scrisă	6
Transportul de persoane	Conspect reper	Prezentare scrisă	2
Transportarea încărcăturilor	Conspect reper	Prezentare scrisă	2
Circulația pe autostrăzi. Circulația în trafic internațional	Scriere liberă	Prezentare scrisă	4
Circulația prin zonele rezidențiale și pietonale	Scriere liberă	Prezentare scrisă	2
Circulația pietonilor și coloanelor	Scriere liberă	Prezentare scrisă	2
5. Contravenții și infraacțiuni în traficul rutier			
Contravenții în domeniul protecției mediului	Sistematizare	Prezentare scrisă	6
Contravenții în domeniul circulației rutiere	Lectură rezumativă	Prezentare publică	6
Codul contravențional în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sancțiuni	Prezentare scrisă	6

Codul civil în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sanțiuni	Prezentare scrisă	6
Codul penal în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sanțiuni	Prezentare scrisă	6

În baza celor prezentate, este oportun să expunem următoarele considerații:

1. formarea profesională a conducătorilor de autovehicule este realizată în contextul integrării europene: ca conținut și finalitate;
2. formarea profesională a conducătorilor de autovehicule conturează un proces sistemic planificat, organizat în baza documentelor oficiale;
3. conținuturile dominant ingineresti necesită a fi expuse/predate exact științific, raportate la particularitățile categoriei/subcategoriei de vehicule și la particularitățile de învățare a beneficiarilor:

- ✓ învățarea de către beneficiari a limbajului tehnic;
- ✓ formarea și dezvoltarea gândirii tehnice;
- ✓ învățarea părților componente ale sistemelor tehnice;
- ✓ înțelegerea dependențelor funcționale dintre elementele unui sistem tehnic;
- ✓ formarea și dezvoltarea vederii în perspectivă (spațiu) a elementelor și sistemelor tehnice;
- ✓ realizarea reprezentărilor schematice;
- ✓ formarea priceperilor și deprinderilor de a mânui dispozitive de acționare asupra autovehiculului de diferite categorii/subcategorii;
- ✓ formarea priceperilor și deprinderilor de apreciere a situațiilor și contextelor rutiere etc.

Procesul de învățare devine condiție necesară pentru formarea și adaptarea la cerințele profesionale, sociale, economice și informaționale solicitate de domeniul transportului rutier, dar totodată, se întrevăd și un set de activități care să pună în aplicare oferta de formare, activități realizate de către un cadru didactic care să asigure calitatea rezultatelor. Ne referim la:

- ✓ selectarea din cadrul specialității, ca știință, a ideilor științifice, a noțiunilor și problemelor importante care trebuie să fie învățate de cursanți;
- ✓ coordonarea conținutului legislației rutiere, siguranței rutiere, mecanicii, conducerii autovehiculului în vederea prezentării unitare;
- ✓ organizarea predării – învățării- evaluării și obținerii permisului de conducere;
- ✓ găsirea modalităților pentru a mări accesibilitatea activităților de formare pe categorii/subcategorii de autovehicule, pentru activizarea gândirii cursanților, pentru dezvoltarea spiritului critic și a capacității acestora de apreciere a diversității traficului rutier; admiterea și susținerea ritmurilor deferite de învățare; încurajarea inițiativei și

creativității în învățare; raportarea performanțelor cursanților la posibilitățile și nivelul de aspirație al acestora; completarea cunoașterii teoretice cu experiențele practice realizate în context real; asigurarea confortului psihoemoțional prin respectarea diferitor criterii de ordin ergonomic;

- ✓ valorificarea conținutului științific în dezvoltarea intelectuală, morală și a deprinderilor practice necesare viitorilor conducători de autovehicule pentru inserția profesională și socială.

Raportând formarea profesională a conducătorilor de autovehicule la particularitățile învățării adulților, ca cel mai diversificat sector al învățării pe tot parcursul vieții, înțelegem că nu există căi de calificare standardizate pentru personalul care lucrează în acest domeniu: profesor, formator, trainerul, consilier, formator pentru formatori.

În contextul cercetării, optăm pentru sintagma *cadre didactice* (profesori, instructori în conducerea auto/instructori auto), conformată Regulamentului privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 4/2013 [2] și relaționăm acest subiect cu dezideratele statutului profesional solicitat și așteptat de societate.

Astfel, pornind de la premisa andragogică care se referă la „arta de a ajuta adulții să învețe”, în mod clar această învățare o subordonăm definiției cuprinzătoare a educației adulților: *totalitatea proceselor în dezvoltare ale învățării formale și de altă natură cu ajutorul cărora adulții, în spiritul societății în care trăiesc, își dezvoltă capacitățile, își îmbogățesc cunoștințele și își perfecționează calificarea tehnică și profesională sau le aplică în alt mod pentru folos personal și social.*¹⁶

Guy Avanzini, profesor de științele educației la Universitatea Lyon II, insistă asupra nevoii adultului de „*perfectiune*” de „*creștere*” și de „*independență*”. Individul aflat în proces de „*maturizare*” caută autonomie, statut profesional, inserare într-o rețea relaționară caracterizată prin afecțiune și stabilitate socială. Maturizarea implică o unificare a personalității prin integrarea factorilor afectivi, intelectuali, sociali, ceea ce conduce la armonizarea vieții private și a vieții publice [213, p. 15]. Schimbările majore din modelul interior al lumii adulților, cu ajutorul căruia gândesc, acționează, apreciază sunt restructurate, deschizându-se noi posibilități de dezvoltare în diverse domenii ale vieții sociale și individuale.

Educația și formarea au fost definite ca aspecte esențiale ale strategiei Uniunii Europene de la Lisabona (2000) pentru locuri de muncă, dezvoltare și coeziune socială. În acest context, s-a

---

¹⁶ Declarației de la Hamburg cu privire la educația adulților (1997);

stabilit programul de activitate *Educație și Formare 2010*. Primul obiectiv al programului de activitate – **îmbunătățirea pregătirii și formării cadrelor didactice și formatorilor**¹⁷ – subliniază importanța atragerii și păstrării în sistem a persoanelor calificate și motivate în profesia de cadru didactic, dar și importanța identificării aptitudinilor de care au nevoie cadrele didactice pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale societății, a asigurării condițiilor pentru sprijinirea prin formare inițială și continuă la locul de muncă. Astfel, un grup de experți la nivel UE au căutat cele mai bune modalități de a stabili priorități cheie și principii europene comune pentru competențele și calificările profesorilor în sprijinirea experienței de învățare a tinerilor și adulților, incluse ulterior în *cadrul general al Strategiei Europa 2020*. Sunt propuse inițiative emblematic:

1. *creșterea inteligentă*: O Uniune a inovării, O Agendă Digitală pentru Europa; Tineret în mișcare;

2. *creșterea durabilă*: O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor; O politică industrială pentru era globalizării;

3. *creșterea incluzivă*: O agendă pentru noi competențe și noi locuri de muncă; Platforma europeană de combatere a sărăciei.

Profesorii trebuie să fie capabili să răspundă la provocările mereu în evoluție a societății, să poată angaja în procesul de predare-învățare: materia de studiu, pedagogia, inovația, cercetarea și dimensiunile sociale și culturale ale educației. Principiile comuni europene propuse trebuie să fie percepute ca instrumente pentru sprijinirea politicilor cu privire la educația și formarea profesorilor:

1. *Pregătire universitară* – profesorii trebuie să fie absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior. Orice profesor trebuie să aibă posibilitatea de a-și continua studiile până la cel mai înalt nivel pentru a-și dezvolta competențele profesionale și a progresa în profesiunea sa. În consecință trebuie să dețină:

- a) cunoștințe specifice disciplinei/disciplinelor predate;
- b) cunoștințe pedagogice;

---

¹⁷ În aspectul și conținutul programelor de asociere cu UE, este definit standardul educațional al *Formatorului*, ca specialist în formare care **proiectează, derulează, evaluează și revizuieste** activități teoretice/ practice și/ sau programe de formare și dezvoltare a competențelor profesionale, derulate în instituții specializate sau la locul de muncă. Standardul este valabil pentru **toate domeniile de calificare** în care lucrează formatorul și se aplică tuturor categoriilor de formatori: **1.** formatorul responsabil cu activitățile teoretice și practice de dezvoltare de competențe, indiferent de nivelul de calificare la care lucrează; **2.** formatorul responsabil cu activități practice de dezvoltare a competențelor profesionale; **3.** îndrumătorul de practică din cadrul întreprinderilor și altor organizații; **4.** maestrul de ucenicie; **5.** formator de formatori. Formatorul este persoana atestată, iar pentru atestare trebuie să îndeplinească următoarele condiții cumulative: **1.** să dețină diplomă de licență; **2.** să aibă o experiență profesională de cel puțin 3 ani din ultimii 5 ani în ocupația/ calificarea pentru care solicită atestarea; **3.** să fi participat la cursuri care să ateste pregătirea necesară în formarea adulților, finalizate cu certificate (curs Formator acreditat) [172].

- c) abilități și competențe necesare pentru a îndruma și ajuta pe cel ce învață;
- d) înțelegere a dimensiunii sociale și culturale a educației.

2. *Profesie amplasată în contextul învățării pe tot parcursul vieții* – dezvoltarea profesională trebuie să continue pe toată durata cariere, susținută și încurajată de sisteme coerente naționale, locale.

3. *Profesie mobilă* - mobilitatea trebuie să fie o componentă centrală a programelor de educație inițială și continuă a profesorilor. Profesorii ar trebui să studieze sau să lucreze în alte țări europene în scopul dezvoltării profesionale. Țara gazdă le va recunoaște statutul, iar țara lor va recunoaște și aprecia participarea. Mobilitatea se referă atât la diferitele niveluri de educație, cât și la alte profesii din cadrul sectorului educației.

4. *Profesie bazată pe parteneriat* - instituțiile care asigură formarea profesorilor ar trebui să lucreze în parteneriat cu școli, societăți economice, întreprinderi industriale, furnizori de pregătire profesională [213].

În același ordine de idei sunt expuse *competențele cheie* aferente *profesiei didactice*.

Predarea și educația trebuie văzute în sensul lor cel mai larg. Ele se adaugă nu numai aspectelor economice, dar și celor culturale ale societății, deaceia sunt indicate trei arii care se suprapun:

1. *Să lucreze cu informația, tehnologia și cunoașterea* - profesorii, prin educația lor, trebuie să aibă acces la cunoaștere/învățare, să analizeze, să reflecteze, să valideze și să transmită cunoștințele și atunci când este necesar să facă uz de tehnologie. Măiestria lor pedagogică trebuie să le permită să mențină și să susțină libertatea intelectuală, inovația și creativitatea, folosirea TIC și integrarea acestora în predare și învățare. Profesorii trebuie să cunoască foarte bine disciplina pe care o predau, abilitățile lor teoretice și practice trebuie să le permită să învețe din propria lor experiență, dar și să folosească o gamă largă de strategii de predare-învățare concordante cu nevoile celor ce învață.

2. *Să lucreze cu elevi, colegi și alți parteneri în educație* - ei trebuie să cunoască natura umană și să aibă încredere în munca de echipă. Cei care învață trebuie tratați ca indivizi separați și ajutați să devină membri activi ai societății. Profesorii trebuie să pregătească și să dezvolte activități în colaborare pentru a îmbunătăți inteligența colectivă a elevilor, ei trebuie să coopereze și să colaboreze cu colegii lor pentru a-și dezvolta propriul lor sistem de predare-învățare.

3. *Să lucreze cu și în societate* - la nivel local, regional, național, european și, mai larg, global. Profesorii contribuie la pregătirea elevilor pentru rolul lor de cetățeni, îi ajută pe elevi să înțeleagă importanța învățării pe parcursul întregii vieți. Ei trebuie să înțeleagă factorii care creează coeziunea și excluderea în societate, să cunoască dimensiunile etice ale societății. Profesorii

trebuie să lucreze eficient cu comunitatea locală, cu parteneri, acționari, părinți, instituții, grupuri reprezentative [apud 213].

Munca profesorilor în toate aceste arii, trebuie să fie întărită *de o pregătire profesională continuă*, iar calificarea și realizările lor trebuie înțelese prin prisma Cadrului European al Calificărilor, pentru care se fac următoarele recomandări:

1. Profesorii trebuie să fie *absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior*.
2. *Programele de formare a profesorilor trebuie distribuite în toate cele 3 cicluri de învățământ superior* (conform procesului Bologna) pentru a le asigura locul în învățământul superior european și pentru a crește oportunitatea de avansare și mobilitate în cadrul profesiei.
3. *Contribuția în cercetare și în rezolvarea problemelor practice care duc la dezvoltarea noilor cunoștințe privind educația și pregătirea profesională trebuie promovate*.
4. *Parteneriatele între instituțiile unde profesorii sunt angajați, industrie, cei ce asigură pregătirea profesională și instituțiile de învățământ superior, trebuie încurajate să sprijine pregătirea de înaltă calitate și practica efectivă și să dezvolte rețele de inovație la nivel local și regional*.
5. *Strategiile de învățare de-a lungul întregii vieți prin resurse coerente și adecvate, care să cuprindă activități de dezvoltare formale și informale, sunt necesare pentru a asigura dezvoltarea profesională continuă a profesorilor. Aceste activități, care includ pregătirile de specialitate și pedagogice, trebuie puse la dispoziție pe întregul parcurs al carierei lor și trebuie recunoscute în mod corespunzător*.
6. *Programele de formare profesională inițială și continuă trebuie să reflecte importanța abordărilor interdisciplinare și în colaborare pentru învățare*.
7. *Proiectele de mobilitate pentru profesori trebuie facilitate și promovate ca parte integrantă a programelor de formare profesională inițială și continuă*.
8. *Programele de pregătire profesională inițială și continuă a cadrelor didactice trebuie să asigure formarea de cunoștințe și dobândirea de experiență în cooperarea europeană, pentru a le permite acestora să aprecieze și să respecte diversitatea culturală și să-i educe pe elevi pentru a deveni cetățeni ai Uniunii Europene*.
9. *Oportunitățile pentru a studia limbile europene, inclusiv vocabularul de specialitate, pe parcursul formării inițiale a profesorilor și a programelor de formare profesională continuă, trebuie să fie disponibile și promovate*.
10. *Trebuie acordată prioritate dezvoltării încrederii și transparenței mai mari a calificărilor profesorilor în Europa pentru a permite o recunoaștere reciprocă și o mobilitate crescândă [213]*.

Considerăm necesar a preciza că în țările europene există două modele principale pentru organizarea studiilor de pregătire inițială pentru profesia didactică: *modelul simultan* și *modelul consecutiv*. În cazul modelului simultan de pregătire, orice student poate parcurge în timpul studiilor de licență și programul de calificare pentru profesia didactică. Modelul consecutiv de pregătire presupune absolvirea studiilor de licență într-un domeniu și realizarea ulterioară a pregătirii pentru profesia didactică. Unele țări asigură ambele opțiuni. Durata studiilor este diferită de la o țară la alta, Tabelul 2.6¹⁸ [213]

Tabelul 2.6. Pregătirea inițială pentru cariera didactică în UE

Durata	Modelul simultan	Modelul consecutiv
3 - 3,5 ani	Belgia, Austria, Islanda	
4 - 4,5 ani	Danemarca, Irlanda, Olanda, Suedia, Anglia, Norvegia, Cehia, Lituania, Ungaria, România	Spania, Irlanda, Anglia, Norvegia, Bulgaria
5 - 5,5 ani	Polonia, Finlanda, Portugalia	Franța, Finlanda, Lituania
6 ani și peste 6 ani	Germania, Scoția	Italia, Scoția, Portugalia

Trebuie menționat faptul că perioada de pregătire inițială a profesorilor din câteva țări (Franța, Germania) se finalizează cu o etapă de calificare la locul de muncă, în timpul căreia tânărul, deja absolvent al studiilor universitare, este angajat într-o instituție școlară, dar nu are statutul de profesor calificat, *desfășoară un fel de ucenicie, sub îndrumarea unui mentor experimentat*. În tabelul prezentat, această perioadă de pregătire a fost luată în considerare ca făcând parte din formarea inițială.

În UE variază semnificativ de la o țară la alta rolurile și **profilurile cadrelor didactice care pregătesc profesorii**:

- ✓ personalul academic din instituțiile învățământului superior care sunt profesori ce predau diverse discipline;
- ✓ cercetători în educație;
- ✓ alți profesori sau cadre didactice care predau discipline generale;
- ✓ supraveghetorii practicii în școli în strânsă legătură cu institutele pentru pregătirea inițială a profesorilor;
- ✓ profesori pregătiți și cu experiență care supraveghează practica în alte școli;
- ✓ tutori (consilieri, coordonatori, mentori, ghizi etc.) care supraveghează profesorii aspiranți în faza de calificare „la locul de muncă”;

¹⁸ Sinteză a informațiilor despre durata și modele aplicate de țările europene în privința studiilor destinate pregătirii inițiale pentru cariera didactică, având ca sursă baza de date on-line Eurydice pentru anul 2006 a Comisiei Europene [213, p. 65];

- ✓ rețele de suporteri din faza de calificare „la locul de muncă”.

Pregătirea profesorilor este asigurată de universități (facultăți de științele educației și multe altele), institute echivalente și, prin intermediul practicii¹⁹, de anumite școli în cooperare/parteneriate cu institutele. Programele de pregătire a profesorilor trebuie să asigure o pregătire solidă în:

- 1) *cunoașterea specialității predate și a disciplinelor teoretice;*
- 2) *experiența metodologică;*
- 3) *practica didactică.*

Subiect important la nivelul politicilor educaționale UE este și formarea *profesională a specialiștilor pentru învățarea adulților*. Acest subiect a fost scos clar în evidență începând cu prima comunicare a Comisiei Europene privind învățarea adulților (Comisia Europeană 2006), apoi în planul de acțiuni privind învățarea la adulți, care a urmat un an mai târziu (Comisia Europeană 2007), în rezoluția Consiliului din 2011 privind agenda Europeană reînnoită pentru învățarea adulților (Consiliul 2011). Numeroase proiecte de cooperare, naționale, transfrontaliere, au fost inițiate de atunci încolo pentru identificarea cerințelor în abordarea competențelor, definirea standardelor și dezvoltarea ofertelor de formare în domeniul educației adulților pentru cadrele didactice și formatorii din formarea profesională (ex. CEDEFOP 2013 (European Centre for the Development of Vocational Training)). Acest subiect de interes a condus spre inițiativa comună a Institutului German pentru Educația adulților – Centrul Leibniz pentru învățarea pe tot parcursul vieții (DIE) și a Institutului pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane de Educație a Adulților (DVV Internațional), în scopul dezvoltării, testării și diseminării unui curriculum de bază, privind formarea specialiștilor pentru adulți din afara sectorului universitar, care ar fi conceput în conformitate cu principiile de bază ale educației adulților (EA), ar satisface standardele științifice internaționale și ar fi adecvat utilizării la scară transnațională și ar realiza un obiectiv tridimensional:

- sporirea gradului de profesionalizare a formatorilor pentru adulți, prin promovarea unui cadru comun de referință;
- sprijinirea furnizorilor de educație pentru adulți în elaborarea și implementarea programelor pentru formare de formatori;

---

¹⁹ Baza de date Eurydice a Comisiei Europene (2006) ne oferă informații în legătură cu *proporția pregătirii practice*, din totalul pregătirii pentru profesia didactică în diverse sisteme de învățământ europene: Belgia (54%), Germania (57%) - luându-se în considerare și etapa finală de calificare din școală, Danemarca (32%), Spania (9%), Franța (25%), Italia (33%), Austria (40%), Portugalia (33%), Finlanda (21%), Suedia (22%), Marea Britanie (40%), Norvegia (39%), Bulgaria (0,5%), Lituania (17%), Ungaria (22%), Polonia (14%), România (18%) [213, p. 69];

- încurajarea schimbului de cunoștințe și crearea unor percepții comune pentru formatorii adulților la nivel mondial [53, p. 2].

În Republica Moldova *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 Educația 2020* face o diagnoză a sistemului de educație și stabilește direcțiile de acțiuni pe fiecare domeniu pentru îmbunătățirea situației existente. În mod special, Strategia vizează obiective și acțiuni pentru:

- ✓ sporirea atractivității profesiei de cadru didactic,
- ✓ atragerea și menținerea cadrelor performante în sistem,
- ✓ asigurarea unui echilibru cantitativ și structural între oferta și cererea de cadre didactice la toate nivelurile sistemului educațional,
- ✓ reconceptualizarea formării inițiale a cadrelor didactice prin dezvoltarea competențelor necesare pentru realizarea noului parcurs educațional într-o societate globală a cunoașterii,
- ✓ eficientizarea și flexibilizarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice și manageriale.

Recomandările Comisiei Europene în domeniu, pentru țările membre, care sunt perfect valabile și pentru sistemul educațional din Republica Moldova, cu accent pe îmbunătățirea calității resurselor umane, și anume:

„Cinci acțiuni esențiale pentru sprijinirea profesorilor și a formatorilor de cadre didactice:

- Definirea competențelor și a calităților necesare cadrelor didactice;
- Actualizarea sistemului de recrutare a celor mai buni candidați pentru profesia didactică; Asigurarea unui sprijin sistematic cadrelor didactice debutante pentru inserție profesională;
- Revizuirea ofertei de formare continuă pentru asigurarea participării profesorilor în învățarea profesională prin colaborare pe tot parcursul activității;
- Construirea dezvoltării profesionale a cadrelor didactice pe baza feedback-ului permanent privind performanța lor.

Trei acțiuni esențiale pentru consolidarea leadershipului educațional în școli:

- Crearea condițiilor optime pentru ca managerii școlari să se concentreze asupra îmbunătățirii învățării, mai mult decât asupra administrării;
- Îmbunătățirea mecanismelor de recrutare și menținere în școală a liderilor școlari;
- Dezvoltarea căilor eficiente de evoluție profesională pentru leadershipul educațional.

Două acțiuni esențiale pentru sprijinirea educatorilor/formatorilor de cadre didactice:

- Dezvoltarea unui profil explicit al competențelor solicitate de la educatorii/formatorii de cadre didactice;

- Consolidarea colaborării între toți actorii-cheie la toate etapele de pregătire a cadrelor didactice” [143, p.25-26].

Pe aceeași linie a profesiei didactice, în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule în vederea obținerii permisului de conducere, funcția de cadru didactic este ocupată, conform prevederilor Legii nr. 131/2007 privind siguranța traficului rutier, de *instructori* de conducere auto și *profesori de legislație rutieră* [96]. În diferite țări aceștia se numesc și acced în profesia didactică diferit. „În statele membre ale Uniunii Europene, funcția de cadru didactic pentru pregătirea conducătorilor de autovehicule este ocupată de:

- instructor de conducere auto – în Belgia;
- instructor de conducere auto – în Bulgaria;
- instructor auto, instructor auto școlar, examinator probă practică de conducere auto – în Republica Cehă;
- instructor de conducere auto și siguranță rutieră – în Franța;
- instructor de conducere auto; profesor de legislație rutieră – în România [186; 187; 190];
- monitor pentru școala de conducere auto – în Elveția;
- instructor autorizat de conducere auto – în Anglia și Irlanda de Nord ”[62];
- „profesor și maestru la instruirea practică – în Rusia” [233; 234].

Pentru formarea profesională a conducătorilor de autovehicule - transportatori rutieri de mărfuri și persoane în vederea obținerii certificatului de competență profesională, funcția de cadru didactic este ocupată de *jurisți, economiști, ingineri în transportul auto* [45].

Particularitățile formării profesionale a conducătorilor de autovehicule, ca activitate de învățare, *identifică nevoia în formarea cadrelor didactice*. În timp ce cadrele didactice școlare, înainte să-și înceapă activitatea, sunt pregătite/formate, de obicei, în cadrul unor programe de educație/formare profesională, de cele mai multe ori la nivel universitar, acesta nu se întâmplă și în cazul persoanelor care îi învață pe adulții – conducătorii de autovehicule.

Prin urmare, ***pregătirea cadrelor didactice este elementul – cheie*** în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule.

Considerăm oportun elaborarea și punerea în aplicare a unei ***Metodologiei de formare profesională a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*** (Anexa 3).

2.2. Elaborarea Modelului pedagogic de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare a conducătorilor de autovehicule

În conformitate cu Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova (în continuare Concepția), formarea profesională a conducătorilor de autovehicule în vederea obținerii permisului de conducere se realizează în unități cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a conducătorilor auto autorizate/acreditate, în condițiile legii (școli auto) și include:

- *formarea inițială a conducătorilor de autovehicule* – proces de instruire/formare în urma căruia se dobândesc/formează competențe profesionale necesare calificări, atestată prin permis de conducere la categoriile/subcategoriile: AM; A1; A2; A; B1; **B**; BC1/C; H; F;
- *formarea continuă a conducătorilor de autovehicule* – proces de instruire/formare, urmat de formarea inițială, care completează cunoștințele profesionale prin aprofundare în cadrul categoriei sau prin dobândirea/formarea competențelor profesionale necesare pentru obținerea unei noi calificări, atestată prin permis de conducere la o altă categorie/subcategorie: AM→A1→A2→**A**; A→**B**; B→BE; B→C1→C1E; B→**C**→CE; B→D1→D1E; B→**H**; BC→**D**→DE.

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule în vederea obținerii certificatului de competență profesională se realizează în unități cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a transportatorilor rutieri autorizate/acreditate, în condițiile legii (centre de instruire) și include:

- *formarea inițială a conducătorilor de autovehicule pentru transportul rutier de marfă* – proces de instruire/formare în urma căruia se dobândesc/formează competențe profesionale necesare calificări, atestată prin certificat de competență profesională;
- *formarea continuă a conducătorilor de autovehicule pentru transportul rutier de marfă* – proces de instruire/formare în urma căruia se formează/dezvoltă/completează competențe profesionale necesare calificări, atestată prin certificat de competență profesională;

În cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule sunt semnificative: *a)* diversificarea traseelor de formare profesională; *b)* funcționalitatea componentelor de formare profesională, deschiderea către piața muncii și cerințele acesteia; *c)* posibilitatea re(venirii) în sistemul de formare profesională dinspre piața muncii; *d)* construirea unui traseu individualizat de formare profesională în dependență de posibilitățile/oportunitățile vieții și nevoile de integrare socio-profesională.

Acestea vizează și valorifică aspecte definitorii ale sistemului, cum ar fi: reperele conceptuale, configurația, particularitățile și rezultatele așteptate, orientate spre formarea unui

sistem de competențe profesionale, necesare pentru proiectarea carierei profesionale și a tendinței de învățare pe tot parcursul vieții a conducătorilor de autovehicule.

Untr-un răspuns al căutărilor de soluții, valabile, menite să asigure performanța și progresul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule evidențiem *cadrul didactic – inginer*. Prin formare, competențele sale profesionale vor fi în acord cu cerințele educaționale. Actualmente abordarea tradițională a studiilor pentru o perioadă finită de timp înainte de încadrare pe piața forței de muncă este înlocuită de conceptul de învățare continuă, pe tot parcursul vieții, ca o cerință a economiei bazate pe cunoaștere. Aceasta presupune actualizarea și completarea continuă a cunoștințelor, aptitudinilor, competențelor. Se impune ca programele de formare să asigure creșterea șanselor de ocupare a forței de muncă. De aceea, programele de conversie profesională, programele de studii corespunzătoare unei specializări din alt domeniu sunt menite să faciliteze pentru fiecare solicitant și o mai bună inserție socio-profesională. În acest sens, N. Vicol sintetizează modalități concrete prin care adulții își pot continua, relua sau dezvolta traiectul progresului individual, în vederea unei mai bune adăpări socioprofesionale:

– *programele formale*, recunoscute prin certificare: reconversia profesională, formarea continuă – desfășurate după toate demersurile pedagogice, ca activități didactice de tip curs – unele dintre acestea fiind obligatorii pentru adulții activi profesional;

– *programele nonformale*, într-o varietate foarte mare de posibilități, de la cele pentru timpul liber până la activitățile pentru dezvoltarea unor competențe personale și profesionale (cursuri pentru utilizarea computerului, pentru învățarea unor limbi străine, pentru formarea abilităților de comunicare și de îmbunătățire a vieții de familie, participarea la evenimente științifice sau de interes pentru activitatea socială etc.);

– *activitățile informale* care au sau nu legătură cu mediul profesional și sunt alese de adulți în funcție de preferințe, hobby-uri, dar și de doza de timp liber pe care și-o pot permite.

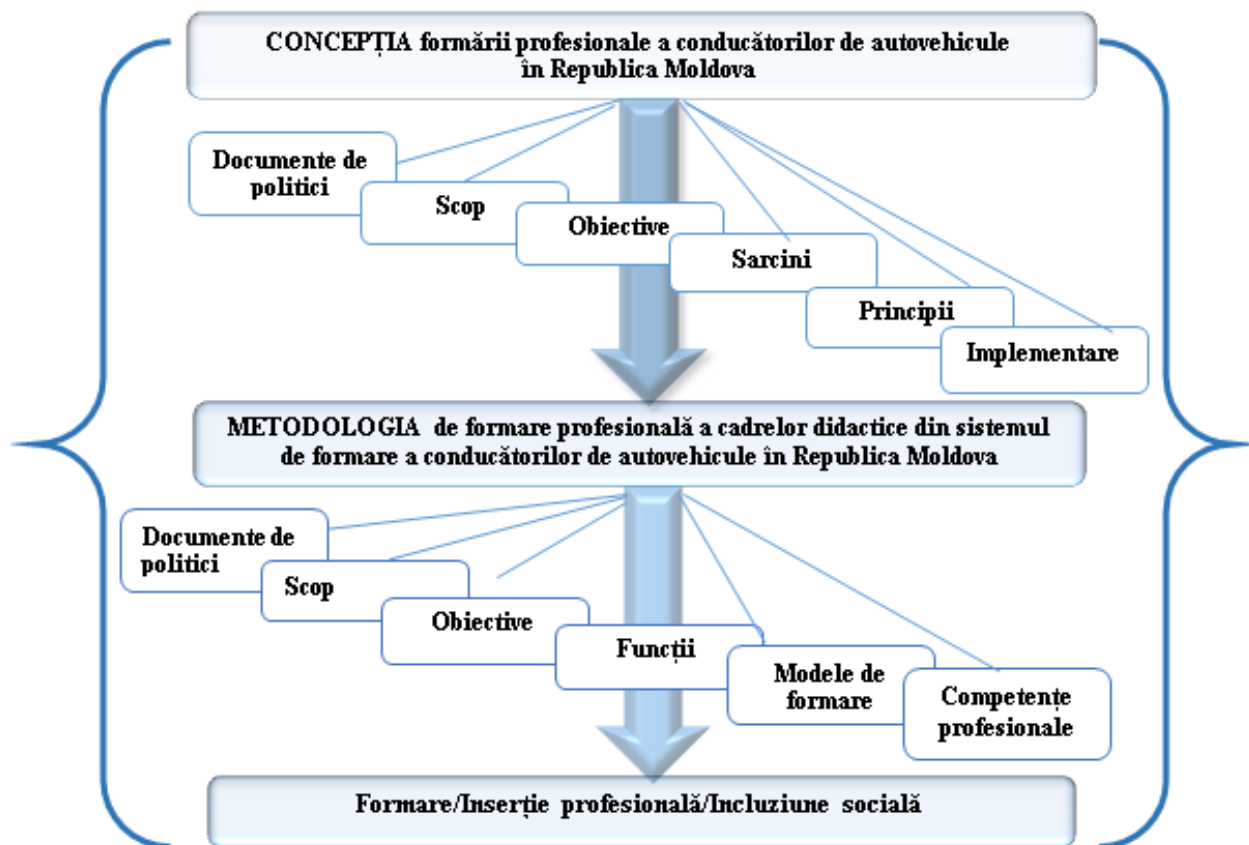
Aceste aspecte necesită o abordare integrată aplicată pe relația dintre *Concepția* formării profesionale a conducătorilor de autovehicule ca determinantă a *Metodologiei* de formare profesională a cadrelor didactice necesare sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, Figura 2.1.

CONCEPȚIA formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova ***Documente de politici***

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova necesită a fi conformată unui larg spectru de documente, ca condiție a politicilor de asociere cu UE,

asigurarea mobilității și recunoașterea reciprocă între diferite state a permisului de conducere. În acest sens enumerăm câteva dintre acestea:

- ✓ Acordul de Asociere RM-UE [1];
- ✓ Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2006/126/CE din 20.12.2006 cu privire la permisul de conducere [169];

Figura 2.1 Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

- ✓ Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2003/59/CE din 15.07.2003 privind calificarea inițială și formarea periodică a conducătorilor auto ai anumitor vehicule rutiere destinate transportului de mărfuri sau de pasageri [64];
- ✓ Codul Transporturilor Rutiere, Cod nr.150/2014 [45];
- ✓ Legea nr. 131-XVI din 07.06.2007 privind siguranța traficului rutier [96];
- ✓ Strategia de transport și logistică pentru anii 2013-2022 [144];
- ✓ Strategiei naționale pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță” [145];
- ✓ Regulamentul circulației rutiere [137];
- ✓ Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova [46];

Concepția **are drept scop** crearea unui sistem național unic de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, organizarea în cadrul sistemului a activităților de proiectare, realizare, management, evaluare continuă a competențelor profesionale, interconex, interactiv, funcțional, direcționate spre performanță, spre prevenirea și reducerea numărului de accidente rutiere. Sistemul are menirea să asigure formarea și utilizarea eficientă a potențialului creativ al personalității, să contribuie la creșterea profesionalismului, competenței și competitivității profesionale, la sporirea mobilității și flexibilității ei sociale, la adaptarea la cerințele în schimbare a pieții muncii.

Obiectivele de bază ale Concepției sunt:

- a) determinarea direcțiilor și priorităților de bază ale formării profesionale a conducătorilor de autovehicule, ținându-se cont de schimbările continue pe piața muncii;
- b) crearea, pe principiul parteneriatului social, a unei baze normative, metodologice și organizatorice moderne de reglementare a activităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, axate pe formarea competențelor profesionale și social-adaptive;
- c) stabilirea scopurilor, sarcinilor de bază, conținuturilor, finalităților programelor de formare profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile și a transportatorilor rutieri de persoane și mărfuri;
- d) elaborarea și aplicarea standardelor ocupaționale, profesionale și educaționale pentru conducătorii de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile și pentru transportatorii rutieri de persoane și mărfuri;
- e) stabilirea scopului, sarcinilor de bază, a elementelor structurale ale testărilor psihologice obligatorii a candidaților pentru obținerea permisului de conducere și a conducătorilor de autovehicule implicați în toate activitățile de transport rutier.

Sarcinile de bază ale Concepției sunt;

- a) diminuarea necorespunderii între cerere și ofertă pe piața muncii, pe piața serviciilor educaționale în aspectul formării profesionale a conducătorilor de autovehicule;
- b) asigurarea unei legături reciproce între componentele sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule la toate nivelurile de funcționare a lor;
- c) asigurarea flexibilității și mobilității sociale și profesionale a persoanelor în procesul adaptării/integrării lor la condițiile social-economice în permanentă schimbare;
- d) dezvoltarea parteneriatului social în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;

- e) modernizarea continuă a sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- f) elaborarea sistemelor de certificare pentru conducătorii de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile și pentru transportatorii rutieri de persoane și mărfuri în corespundere cu cele similare ale comunității europene;
- g) **formarea profesională și perfecționarea cadrelor didactice** în vederea aplicării unor metode de formare profesională adaptate sistemului;
- h) elaborarea componentelor structurale ale testărilor psihologice obligatorii a candidaților pentru obținerea permisului de conducere și a conducătorilor de autovehicule implicați în toate activitățile de transport; formarea specialiștilor în psihologia participanților la traficul rutier;
- i) asigurarea pentru toate persoanele a egalității de șanse și a accesului liber la serviciile de formare profesională în cadrul sistemului, stimularea persoanelor pentru o viață activă.

Principiile de bază ale formării profesionale a conducătorilor de autovehicule sunt: caracterul științific; umanismul; obiectivitatea; caracterul activ, benevol și motivant al acțiunilor; profesionalismul; axarea pe personalitate; accesibilitatea; egalitatea de șanse; echitatea socială; continuitatea; transparența, succesivitatea; durabilitatea.

Implementar

Rolul principal în organizarea și dezvoltarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule revine Guvernului Republicii Moldova, care aprobă strategii și programe naționale în domeniu, strâns legate de politica națională de dezvoltare durabilă.

Elaborarea cadrului normativ, metodologic, organizatoric a strategiilor, programelor, standardelor, curriculumului, procedurilor de evaluare, certificare precum și monitorizarea implementării Concepției, țin de competența autorităților administrației publice centrale și se coordonează de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Economiei și Infrastructurii, după cum urmează:

A: Elaborarea actelor normativ-reglatorii care vor permite implementarea Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule de către instituțiile prestatoare de servicii educaționale în domeniu, Tabelul 2.7.

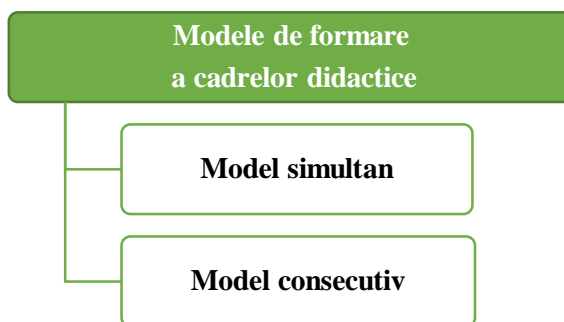
Tabelul 2.7. Acte normativ-reglatorii pentru implementarea Concepției

Atribuții	
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării,	în contextul <i>Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020</i> „Educația-2020”, <i>Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022</i> ,

- orientarea personalității spre asimilarea activă a diversității de modele;
- formarea personalității sociale active și necesare la nivel profesional;
- crearea condițiilor pentru autodezvoltare și autorealizare;
- adaptarea procesului educațional la dinamica provocărilor societății.

Confruntând opiniile exprimate în documentele de politici, în literatura de specialitate referitoare la formarea cadrelor didactice, constatăm un consens general - **necesitatea formării** pentru cariera didactică, Figura 2.2.

Figura 2.2. Modele de formare a cadrelor didactice

Exigențele societății contemporane impun formarea **competențelor profesionale** sub spectrul pluralismului și concurenței între mai multe concepte: formare profesională, funcție, competențe solicitate/așteptate/adaptate, drepturi, obligații, responsabilități [40, p. 3, p.10].

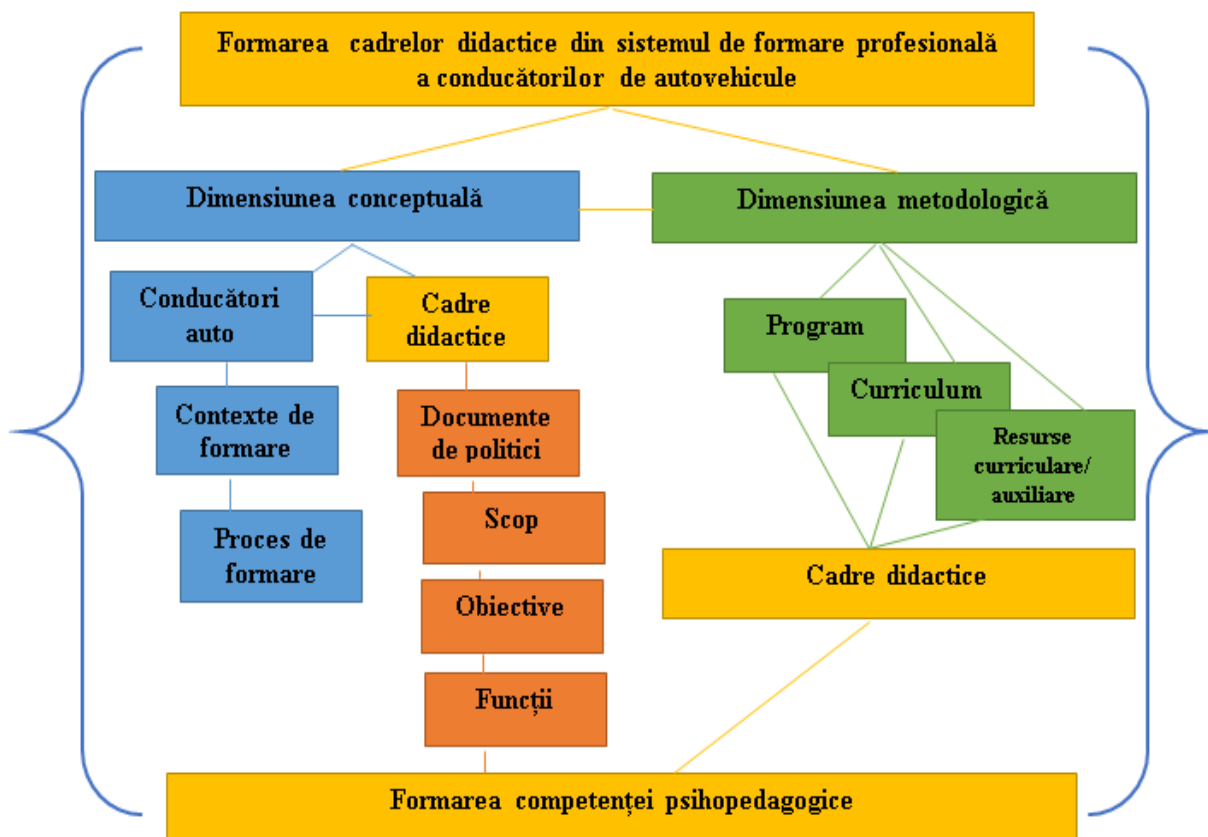
Pentru a realiza activități cerute la locul de muncă la un nivel calitativ specificat în cadrul ocupațional este nevoie de:

- *competențe cognitive*, care vizează utilizarea conceptelor teoretice și capacitatea de cunoaștere dobândite prin experiență; cunoștințele sunt acele informații pe care angajatul trebuie să le posede pentru a înțelege/a putea să facă (know-how);
- *competențe funcționale*, deprinderi sau capacități de utilizare a cunoștințelor în situații concrete, într-un anumit domeniu de activitate, context de învățare sau activitate socială;
- *competențe personale*, care vizează capacitatea adoptării unei atitudini și/sau comportament adecvat într-o situație particulară;
- *competențe etice*, presupun demonstrarea anumitor valori personale și profesionale [10].

În baza sintezei opiniilor mai multor cercetători cu referire la competențele cadrelor didactice, competențelor pedagogice ale cadrelor didactice, statusul și rolurile cadrelor didactice, [51; 52; 60; 72] utilizăm conceptul *competenței psihopedagogice a cadrului didactic din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule* – ca capacitatea de a se pronunța asupra unei probleme pedagogice, pe temeiul cunoașterii aprofundate a legităților și

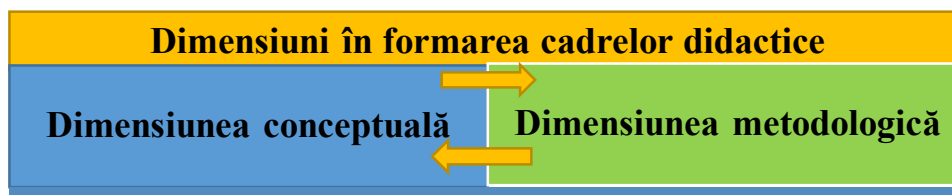
determinărilor educației și de a realiza la un nivel de performanță, totalitatea sarcinilor didactice specifice formării profesionale a conducătorilor de autovehicule (după S. Panțuru) [128].

Nota distinctivă a cercetării, direcționată spre cariera didactică în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule prezumă componentele și caracteristicile Modelului pedagogic de formare a cadrelor didactice, Figura 2.3.

Figura 2.3. Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Concepția constructivă a Modelului pedagogic valorifică dimensiunile conceptuală și metodologică, care sunt interdependente și îi asigură unitatea prin modul de structurare și organizare, prin fondul specific, particular al sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, Figura 2.4.

Figura 2.4. Dimensiuni ale Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

Dimensiunea conceptuală

Pentru logica expunerii dimensiunii conceptuale prezentăm relația conducători de autovehicule ↔ context de formare (organizare, conținut, activitatea cadru didactic-cursant) ↔ proces de formare a competențelor din perspectivă personală, profesională, socială, Tabelul 2.9. Relația însumă particularitățile planului de învățământ, conținuturilor predate – învățate - evaluate, referințelor metodologice de organizare a procesului de formare în vederea formării competențelor, durata [53; 131].

Tabelul 2.9. Conexiuni conceptuale: conducători de autovehicule, contexte de formare, procese de formare

Conducători de autovehicule/vârstă	Context de formare	Proces de formare
Conducerea autovehiculului în trafic național și/sau internațional		
16 ani	AM	Competențe de a conduce moped
16 ani	A1	Competențe de a conduce motocicletă
18 ani	A2	Competențe de a conduce motocicletă
24 ani	A	Competențe de a conduce motocicletă
18 ani	B	Competențe de a conduce autoturisme
18 ani	B/B1	Competențe de a conduce autoturisme/ cuadricicla motorizată
21 ani	BC/C1	Competențe de a conduce autoturisme/ autocamioane
24 ani	F	Competențe de a conduce troleibuze
18 ani	H	Competențe de a conduce tractoare
18 ani	B→BE	Competențe de a conduce ansamblu de vehicule
18 ani	B→C1→C1E	Competențe de a conduce autocamioane/ ansamblu de vehicule
18 ani	B→A2	Competențe de a conduce motocicletă
21 ani	B→D1→D1E	Competențe de a conduce autovehicul destinat transportului de persoane
21 ani	BC→CE	Competențe de a conduce ansamblu de vehicule
16 ani→18 ani	A1→A2	Competențe de a conduce motocicletă
18 ani→24 ani	A2→A	Competențe de a conduce motocicletă
16 ani	B1→B	Competențe de a conduce autoturisme
18 ani→21 ani	BC1→C	Competențe de a conduce autocamioane
21 ani→24 ani	BD1→D	Competențe de a conduce autovehicul destinat transportului de persoane
24 ani	D→DE	Competențe de a conduce autovehicul destinat transportului de persoane/ansambluri de vehicule
Transportare de mărfuri în trafic național și/sau internațional		
de la 18 ani	BE	Competențe de a transporta mărfuri alimentare (cu congelare, refrigerare);
de la 16 ani	AM/A1/A2/A	

de la 18 ani	C1/C1E	Competențe de a transporta mărfuri periculoase; Competențe de a transporta deșeuri, gunoaie; Competențe de a transporta mărfuri agabaritice; Competențe de a transporta animale vii;
de la 21 ani	C/CE	
Transportare de persoane/călători în trafic național și/sau internațional		
de la 18 ani	B	Competențe de a transporta persoane/călători
de la 21 ani	D1/D1E	
de la 24 ani	D/DE	
de la 24 ani	F	

Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule necesită a fi coreletă cu:

Documente de politici

- ✓ Codul Educației al Republicii Moldova, Cod nr. 152/2014 [44];
- ✓ Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” [143];
- ✓ Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților [134];
- ✓ Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova [40];
- ✓ Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior [110];
- ✓ Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă și a Regulamentului de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă [103];
- ✓ Metodologia de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții [101];
- ✓ Regulamentul privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule [136];
- ✓ Curriculumul *Conducători de vehicule* privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile [54];
- ✓ Ordinul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor nr. 9 din 10 februarie 2015 cu privire la elaborarea Programelor de formare profesională continuă, cu completările ulterioare [188].

Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule are **scopul** de a contribui la îmbunătățirea calității serviciilor

educaționale/ofertelor de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și a transportatorilor rutieri prin:

- 1) organizarea ofertelor de învățare cât mai aproape de nevoile beneficiarilor serviciilor de formare, susținute de echipamente bazate pe tehnologiile informaționale și comunicații;
- 2) dezvoltarea culturii de investiții în formarea resurselor umane necesare sistemului, facilitarea integrării sociale, în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;
- 3) promovarea oportunităților și posibilităților de învățare pe tot parcursul vieții;
- 4) promovarea siguranței traficului rutier.

Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule are ca **obiective**:

- a) pregătirea specialiștilor calificați capabili să contribuie la creșterea competitivității sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, a transportatorilor rutieri și la dezvoltarea durabilă a societății;
- b) facilitarea integrării sociale a persoanelor în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;
- c) însușirea unor cunoștințe avansate, metode și procedee moderne pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- d) actualizarea cunoștințelor și perfecționarea formării profesionale în ocupația de bază, precum și în ocupații înrudite;
- e) recalificarea, determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacității de muncă;
- f) asigurarea incluziunii digitale;
- g) crearea posibilităților de certificare a competențelor;
- h) asigurarea protecției și reintegrării sociale a specialiștilor;
- i) promovarea învățării pe tot parcursul vieții.

Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule este orientată să îndeplinească următoarele **funcții**:

- a) favorizarea dezvoltării personalității;
- b) dezvoltarea competențelor și creșterea competitivității profesionale;
- c) oferă șanse de a obține o calificare;
- d) introducerea abordării sistemice: formare profesională inițială și continuă;
- e) fortifică capacitățile de utilizare a beneficiilor oferite de tehnologiile informaționale și comunicaționale în educație și formare profesională a conducătorilor de autovehicule;

- f) contribuie la promovarea intereselor individuale pentru îndeplinirea rolurilor sociale;
- g) promovează acțiunea personală.

Dimensiunea metodologică

Specificul și complexitatea prestației profesionale, în special, didactice în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule ne trimite la competențele profesionale în contextul formării psihopedagogice, condiționate de aptitudinea pedagogică. Relevant subiectului este sistematizarea mai multor abordări teoretice, realizată de Sava M., printre care:

- „cele mai importante competențe ale unui profesor sunt **psihopedagogică** și psihosocială (S. Adam.);
- competența profesorului este competență profesională – capacitatea/abilitatea de a rezolva diverse sarcini determinate de obiectivele activității profesionale (Vl. Guțu, O. Dandara, E. Muraru);
- competența didactică se operaționalizează în competențe specifice: cognitivă, afectivă, exploratorie, competența legată de performanță, competența de a produce modificări observabile ale elevilor în urma **relației pedagogice** (R. Gherghinescu);
- competențele pentru activitatea didactică sunt: de a fi proactiv, de a proiecta finalități, de a planifica, de a raționa avantaj/avantaj, a înțelege și a fi înțeles, de a coopera creativ, autoreînnoire echilibrată (L. Papuc, I. Negură, Vl. Pâslaru);
- competențele specifice cadrului didactic: a) competențe fundamentale; b) profilul cadrului didactic: competența de specialitate, **psihopedagogică**, psihorelațională (L. Papuc, M. Cojocaru, L. Sadovei, A. Rurac);
- competențe specifice pentru cadrul didactic: informațională, teleologică, instrumentală, decizională, apreciativă (M. Călin);
- competențele cadrului didactic: politică, morală, psihologică, profesională, socială (A. Dragu);
- competențele cadrului didactic: politico-morală, profesional-științifică, **psihopedagogică**, psihosocială, condiționate de aptitudinea pedagogică și nivelul culturii profesionale (N. Mitrofan);
- competențe: de specialitate, **psihopedagogică**, psihosocială și managerială (I. Jinga)” [140, p. 67-71].

A. Afanas sintetizează un „sistem de competențe cu cinci categorii fundamentale: competențe profesionale: *competențe cognitive, competențe funcțional-acțiionale; competențe*

complementare: competențe digitale, competențe lingvistice, competențe de consiliere;
competențe transversale: competențe de rol, competențe de dezvoltare personală și profesională;
competențe de conducere, de îndrumare și de control; competențe dobândite prin programe de conversie profesională” [154].

S. Cristea prezintă „ansamblul *capacităților pedagogice* necesar profesorilor pentru proiectarea activităților cu funcție de formare-dezvoltare a personalității educatului, realizabile în cadrul sistemului și al procesului de învățământ și în diferite medii comunitare, inclusiv profesionale, implicit și de formare-dezvoltare a profesorului însuși”, ca ***aptitudinea pedagogică*** [50, p.141].

S. Panțuru ș.a. o consideră ca „particularitate individuală care surprinde și transpune în practică modalitatea optimă conform particularităților elevilor de transmitere a cunoștințelor și de formare a intereselor de cunoaștere, a întregii personalități” [128, p.117].

Cele expuse ne permite să evidențiem, că *aptitudinea pedagogică* are un nucleu psihologic, care condiționează performanța în activitate și peste care se adaugă elementele de experiență didactică, cunoștințe, deprinderi necesare muncii didactice. Structurarea acestor elemente este dependentă de personalitatea individului. În context, S. Panțuru ș.a. enunță ***competența pedagogică*** ca „capacitate a unui educator de a se pronunța asupra unei probleme pedagogice, pe temeiul cunoașterii aprofundate a legităților și determinărilor educative, realizând la un nivel de performanță, totalitatea sarcinilor tipice de muncă specifice profesiei didactice” [*ibidem*, p.119].

Observăm, că ***competența pedagogică*** se constituie pe un fundament psihologic (aptitudinea), că este dinamică, ***se formează la intersecția între cerințele externe ale profesiunii, posibilitățile individuale, aptitudinile, trăsăturile de personalitate și experiența didactică.***

În linia subiectului prezentat I. Bontaș susține: „pentru îndeplinirea la un înalt nivel de performanță și eficiență a activității sale complexe, profesorul trebuie să-și formeze și să manifeste câteva categorii de competențe: competența cognitivă, psihosocială, managerială, ***psihopedagogică***” [9, p. 297-303].

Toate aceste surse au făcut obiectul unei analize de conținut pentru a identifica nucleul comun al activităților și elementele de *competență psihopedagogică*, determinându-ne în adaptarea conceptului la particularitățile sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule - ca *capacitatea de a se pronunța asupra unei probleme pedagogice, pe temeiul cunoașterii aprofundate a legităților și determinărilor educației și de a realiza la un nivel de performanță, totalitatea sarcinilor didactice specifice formării profesionale a conducătorilor de*

autovehicule (după S. Panțuru) [128] și elaborarea Metodologiei de formare profesională a cadrelor didactice pentru sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Program de formare profesională a cadrelor didactice ca componentă a Modelului pedagogic

Prevederile Codului Educației, art. 132, p.4 stipulează că pentru ocuparea funcțiilor didactice, absolvenții programelor de studii superioare nepedagogice trebuie să urmeze o formare profesională la psihopedagogie, formare echivalentă cu 60 de credite de studii transferabile, *ca condiție necesară în activitatea didactică*²⁰ [44]; prevederile Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților p.53, stipulează că furnizorii de formare a adulților trebuie să prezinte dovezi că realizează programele de formare profesională cu formatori care au profiluri sau specialitatea corespunzătoare programei de pregătire și, respectiv, *care au pregătirea psihopedagogică specifică educației adulților, conform standardelor ocupaționale* [134].

Mai mult, în urma unui studiu național, c-a constatat că dintre 384 de subiecți (cadre didactice, care reprezentau 58 de unități de formare profesională a conducătorilor de autovehicule) au promovat formarea psihopedagogică (60 credite), doar 7% [26].

În acest context, considerăm oportun elaborarea Programului de recalificare profesională *specialitatea psihopedagogie* pentru inginerii din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, care desfășoară activitate didactică (Anexa 3).

Modelul Programului:

- ✓ *este accesibil personalului didactic* (din considerentul resurselor alocare);
- ✓ *se înscrie într-un proiect de evoluție permanentă* (progres în timp și totalitatea activităților/instrumentelor de formare într-un ansamblu coerent);
- ✓ *corespunde cu nevoile și așteptările personale* (autonomie, profesionalism, progres, satisfacție în corelație cu nevoile unității de formare din care face parte);
- ✓ *este adaptat serviciilor de formare și nevoilor sociale/domeniului* (pentru a realiza diferite schimbări este necesar ca profesorii să achiziționeze noi cunoștințe și să dezvolte noi competențe profesionale);

---

²⁰ România, Legea Educației Naționale *pentru a obține altă specializare, absolvenții studiilor de licență pot urma un modul de minimum 90 de credite transferabile care atestă obținerea de competențe de predare a unei discipline din domeniul fundamental aferent domeniului de specializare înscris pe diploma de licență. Acest modul poate fi urmat în paralel cu masterul didactic sau după finalizarea acestuia* [95]; Federația Rusă, Legea învățământului dreptul de a desfășura activitate pedagogică se acordă persoanelor, absolvente a învățământului superior și care corespund cerințelor de calificare și standardelor profesionale (didactice), au promovat atestarea pentru ocuparea funcției [238];

- ✓ *este axat pe varietate mijloace și experiențe de bune practici* (angajarea în construirea competențelor profesionale a diferitor surse: stagii de formare; cercetare-acțiune; schimb de experiență, adaptate domeniului);
- ✓ *constitue obiectul unei evaluări formative* (implementarea unei practice reflexive vizavi de acțiuni ca contribuție la dezvoltare individuală/ profesională);
- ✓ *ca aspect de valorizare* (valorizarea personalului didactic și a traseului de formare profesională; recunoașterea formării valorizează progresul și favorizează mobilitatea) [153, p. 93-94].

și valorifică principii de formare continuă:

- ✓ *formarea profesională la psihopedagogie: necesitate* (model de formare și transfer în practica formării conducătorilor de autovehicule a teoriilor pedagogice);
- ✓ *formarea profesională la psihopedagogie: responsabilitate individuală* (respectarea responsabilității de a fi la curent cu toate schimbările; adaptarea la particularitățile domeniului auto; angajamentul de dezvoltare personală/profesională);
- ✓ *formarea profesională la psihopedagogie: responsabilitate colectivă* (angajamentul domeniului auto de conformare la documentele de politici și practici educaționale) [*ibidem*, p. 93].

Curriculum ca componentă a Modelului pedagogic

În contextul cercetării [71] am optat pentru curriculumul *cu structură tematică subordonată a două perspective: științifică (obiectul de studiu) și psihopedagogică (transpunerea conținuturilor într-o structură adecvată cerințelor psihopedagogice, gradului de pregătire a cursanților, relevanța, coerența, consistența)* (Anexa 4).

Curriculumul descrie parcursul didactic al disciplinelor în cadrul Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie.

Documentul curricular recomandă conținuturi pentru ca fiecare beneficiar să fie capabil să-și dezvolte propriile abilități prin valorificarea activităților de formare, folosind tehnologiile informaționale și comunicaționale, demonstrând competențe și atitudini, valori, comportamente civice și morale în activitatea didactică. Din perspectivă normativă și reglatorie, curriculumul obiectivează crearea condițiilor favorabile inginerului de a asimila conținuturile recomandate pentru formarea lui psihopedagogică într-un ritm adecvat, de a-și forma competențe integratoare de receptare, exprimare, interpretare a mesajelor didactice, de însușire a metodelor și tehnicilor de

muncă cu viitorii conducători de autovehicule de diferite categorii/subcategorii și cu viitorii conducători de autovehicule, transportatori de mărfuri și persoane.

Prin curriculum se realizează eșalonarea conținuturilor, conformă planului de învățământ al Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie. Inginerii sunt formați prin oferirea de variate informații și variante didactico-metodice despre modul de organizare a procesului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, a transportatorilor rutieri. Este propus modelul flexibil și deschis al proiectării curriculare, care să ofere posibilități autentice de opțiune pentru cadrele didactice/formatori, care pot dezvolta temele curriculumului după criterii logice, valorificând: competențe, unitățile de competență și conținuturile recomandate în sarcini și situații de învățare din propria experiență, de tip interactiv, în proiecte, studii de caz, etc.

Curriculumul contribuie la asigurarea unei concepții/construcții unitare curriculare pentru implementarea Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie, ca abordare axată pe finalități și pe formare de competențe, într-un caracter integrator, ca expresie a calificării profesionale ulterioare, *psihopedagogie* care nu se limitează la anumite deprinderi, dar la capacitatea de a gestiona situații profesionale/pedagogice.

Curriculumul are menirea să:

- ✓ valorifice politicile educaționale, aplicabile în cadrul sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ interrelaționeze noțiunile fundamentale ale științelor educației cu cele ale științelor ingineresti în activitatea de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ valorifice strategiile și tehnologiile educaționale din perspectiva pedagogiei competențelor;
- ✓ integreze în activitatea didactică a rezultatelor de ultimă oră din practica pedagogică;
- ✓ integreze creativ teoriile și legitățile didacticii funcționale în activitatea de formare;
- ✓ identifice și să aplice strategii, forme, instrumente de evaluare în vederea sporirii performanțelor învățării;
- ✓ promoveze tehnologiile educaționale și comunicaționale în activitatea didactică.

Curriculumul este elaborat în contextul sistemului de competențe pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Competențele-cheie, competențe de care au nevoie toți cetățenii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială, un stil de viață durabil, o viață de succes în cadrul unor societăți pașnice, o gestionare a vieții care ține seama de aspecte legate de sănătate și cetățenie activă:

- ✓ competențe multilingvistice;

- ✓ competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii;
- ✓ competențe digitale;
- ✓ competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;
- ✓ competențe cetățenești;
- ✓ competențe antreprenoriale;
- ✓ competențe de sensibilizare și expresie culturală²¹.

Competențe specifice disciplinei derivă din competențele-cheie, reprezintă sisteme integrate de cunoștințe, abilități, valori și atitudini preconizate a fi dobândite la finele disciplinelor componente ale Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie, după cum urmează:

Pedagogie:

- promovarea valorilor postmodernismului în educație;
- valorificarea legităților psihosociale ale educației moderne;
- transpunerea cadrului epistemologic pedagogic/andrologic în activitatea didactică.

Psihologie educațională:

- aplicarea adecvată a mecanismelor integratoare ale personalității în procesul educațional;
- valorificarea în procesul educațional a reperelor psihologice ale învățării adulților;
- aplicarea celor mai eficiente metode de motivare pentru activitatea de învățare, incliv pe tot parcursul vieții.

Didactica funcțională:

- valorificarea diferitor modele de învățare, inclusiv modele de învățare a adulților;
- organizarea și desfășurarea unui proces de formare interactiv, centrat pe formabil și pe formare de competențe profesionale;
- evaluarea rezultatelor învățării/formării din perspectiva competențelor profesionale.

Didactica Legislației traficului rutiere:

- valorificarea legislației rutiere în context socio-profesional/didactic;
- transpunerea particularităților de gestionare a componentelor contextelor rutiere în practica profesională/didactică;
- formarea comportamentului preventiv-responsabil a conducătorilor de autovehicule, manifestat în diverse contexte și situații rutiere.

---

²¹ Cadrul de referință UE/2018

Didactica Siguranței traficului rutier:

- valorificarea componentelor didactice a siguranței traficului rutier în practica profesională/didactică;
- transpunerea particularităților siguranței traficului rutier în diverse contexte rutiere și în practica profesională/didactică;

Didactica Conducerii autovehiculului:

- valorificarea componentelor didacticii în conducerea autovehiculului;
- adaptarea componentelor didacticii în formarea competențelor de conducere a autovehiculului de toate categoriile/subcategoriile.

Didactica Transportului rutier de călători:

- aplicarea în activitatea didactică a modelelor de învățare a adulților a tehnologiei transportului rutier de călători;
- valorificarea în procesul de formare profesională a particularităților învățării adulților;
- organizarea și desfășurarea unui proces de formare interactiv, centrat pe formabil și pe formare de competențe profesionale în transportul rutier de mărfuri.

Didactica Transportului rutier de mărfuri:

- aplicarea în activitatea didactică a modelelor de învățare a adulților a tehnologiei transportului rutier de mărfuri;
- valorificarea în procesul de formare profesională a particularităților învățării adulților;
- organizarea și desfășurarea unui proces de formare interactiv, centrat pe formabil și pe formare de competențe profesionale în transportul rutier de mărfuri.

Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație:

- valorificarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale în activitatea didactică de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Branding profesional:

- valorificarea reperelor praxiologice ale brandingului personal și profesional;
- dezvoltarea profesională și personală continuă.

Unități de competență, achiziții care trebuie să fie dobândite de către beneficiari la finele unității de învățare/formare, Acestea vor fi evaluate formativ și/sau sumativ, la finele unității de învățare/formare.

Unități de conținut, care contribuie la dobândirea achizițiilor determinate prin unitățile de competențe proiectate la formarea competențelor specifice disciplinelor și a competențelor - cheie.

Activități de învățare/formare contexte semnificative de manifestare a unităților de competențe proiectate pentru formarea/dezvoltarea și evaluarea în cadrul unității de învățare.

Produse curriculare ca componentă a Modelului pedagogic

Din perspectiva interpretării curriculumului; procesual, structural și al produselor, evidențiem documente curriculare: *principale* (curriculum, manuale), *auxiliare* (suporturi didactice, ghiduri metodologice, seturi multimedia, soft-uri educaționale), *produse curriculare pentru cadru didactic* (tipurile de proiectare didactică).

Produsele curriculare concretizează curriculumul în diferite unități didactice sau experiențe de învățare, operaționalizabile în relația cadru didactic-elev/cursant, îndeplinind mai multe funcții:

- ✓ *de informare* (selecția cunoștințelor în concordanță cu prevederile curriculumului și accesibilitatea);
- ✓ *de structurare și organizare a învățării* (de la practică la teorie, de la teorie la exerciții practice, de la exerciții practice la elaborarea teoriei, teorie – ilustrări, ilustrări – observare și analiză);
- ✓ *de dirijare a învățării* (memorare, imitarea modelelor; activitatea deschisă și creative a celor ce învață)

Argumente care susțin utilitatea auxiliarelor didactice:

1. *asigură formarea competențelor* (fixarea noțiunilor alături de dobândirea și extenderea competențelor cheie, cât și a celor specifice);
2. *pot fi utilizate atât în clasă cât și pentru studiu individual* (îndrumar pentru cadru didactic: în sala de curs, în sesiuni de lucru suplimentar, pentru studiu individual - acasă);
3. *sunt în sincron cu curriculumul* (material perfect adaptat nevoilor de învățare și evaluare);
4. *stimulează gândirea interdisciplinară și învățarea active* (abordare dinamiă și variată, creative care stimulează relaționarea cu alte domenii ale cunoașterii și cu realitatea înconjurătoare);
5. *completează o abordare formală pentru un context specific* (adaptare specific unui domeniu);
6. *stimulează colaborarea;*
7. *propune o abordare de învățare personalizată* (autoorganizarea procesului de învățare);
8. *asigură asimilarea noțiunilor pe termen lung* (aplică diverse noțiuni în context variate și complexitate diferită);
9. *încurajează transpunerea celor învățate la realitate* (prin migrarea către conțente mai complexe și raportări la propriile experiențe);

10. sunt concepute pentru stiluri diferite de învățare (valorifică premise resurselor interne ale cursantului).

2. 3. Asigurarea metodologică a Modelului pedagogic

Respectarea reperelor de natură pedagogică ne-a permis și ne-a condus către elaborarea dimensiunii metodologice a Modelului pedagogic - *Programul de recalificare profesională*²², elaborat și structurat în conformitate cu Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14) [46]; Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior, Hotărârea Guvernului nr. 482/2017 [110]; prevederile Metodologiei de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții, Ordinul MECC nr. 70/2019 [101].

În cadrul acestui program, inginerii sunt formați pentru desfășurarea activităților didactice în cadrul sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, de toate categoriile/subcategoriile: A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F și a conducătorilor auto – transportatori rutieri de mărfuri și persoane. De asemenea, beneficiarii programului vor avea acces la studiile de masterat și doctorat în domeniul științelor educației, Tabelul 2.10.

Tabelul 2.10. Program de recalificare profesională

Domeniul general de studiu	011 Științe ale educației
Domeniul de formare profesională	0111 Științe ale educației
Specialitatea	0111.3 Psihopedagogie
Numărul total de ore/credite	1800/60
Baza admiterii	Nivelul 6 ISCED
Forma de organizare	cu frecvență

Traseul educațional este orientat spre formarea *psihopedagogică*, care vizează:

- valorificarea politicilor educaționale în cadrul sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- operarea cu noțiunile fundamentale ale științelor educației interrelaționate cu cele ale științelor ingineresti în comunicarea didactică;
- valorificarea strategiilor și tehnologiilor educaționale din perspectiva pedagogiei competențelor;
- integrarea în activitatea didactică a rezultatelor de ultimă oră din practica pedagogică;

²² Modelul programului a fost prezentat în cadrul Simpozionului CREATICON: CREATIVITATE – FORMARE – PERFORMANȚĂ, 2017, Iași, România [Apud 29]; în *Acta Et Commentationes*, 2017 [Apud 31];

- valorificarea creativă a teoriilor și legităților didacticei funcționale în activitatea educațională/de formare profesională;
- identificarea și aplicarea strategiilor, formelor, instrumentelor de evaluare în vederea sporirii performanțelor;
- valorificarea particularităților de vârstă individuale de învățare ale conducătorilor de autovehicule și ale particularităților de grup în proiectarea și realizarea activităților de formare profesională;
- promovarea tehnologiilor educaționale și comunicaționale în activitatea didactică.

Formarea psihopedagogică va permite cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule:

- să soluționeze eficient situațiile problemă cu diferit grad de dificultate, respectând principiile și normele de etică profesională, promovând o atitudine responsabilă față de domeniul științelor educației;
- să aplice eficient tehnicile de comunicare, de relaționare la nivel organizațional și de grup profesional în condițiile asumării de roluri specifice, adaptate la diverse contexte;
- să estimeze necesitățile de formare profesională continuă; să realizeze obiectivele de formare prin diverse activități de documentare, antrenare, prin participări la proiecte și programe de dezvoltare personală și profesională.

Durata studiilor de recalificarea profesională cu frecvență, este de un an. Anul este divizat în semestre, iar acestea în sesiuni. Fiecare sesiune include activități didactice contact direct și studiu individual.

Numărul total de ore de studii este de 1800, ceea ce este echivalent cu 60 de credite, distribuite pe componentele fundamentală (F), de specialitate (S), obligatorii și la libera alegere (L). Numărul de ore de contact direct este de 300, numărul orelor de studiu individual este 1500, cu următoarea pondere, adaptată anexei nr. 1 la Metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă și curriculum-ului în cadrul învățării pe tot parcursul vieții [101]:

- ✓ componentei de discipline (module) fundamentale (F) în planul de învățământ, îi revin 27%;
- ✓ (16 credite ECTS – 120 de ore de contact direct, 360 ore de studiu individual)
- ✓ componentei de discipline (module) de specializare (S) în planul de învățământ, îi revin 33%;
- ✓ (20 credite ECTS – 150 de ore de contact direct, 450 de ore de studiu individual)
- ✓ componentei de discipline (module) la libera alegere (L) în planul de învățământ, îi revin 7%;

- ✓ (4 credite ECTS – 30 de ore de contact direct, 90 de ore de studiu individual)
- ✓ stagiului de practică în planul de învățământ, îi revin 20%;
- ✓ (12 credite ECTS – 360 de ore de studiu individual)
- ✓ tezei de recalificare în planul de învățământ, îi revin 13%;
- ✓ (8 credite ECTS – 240 de ore de studiu individual), Tabelul 2.11.

Tabelul 2.11. Relația: Componente – Discipline - Credite ECTS

Componente	Discipline	Credite ECTS
Componenta fundamentală (F)	Pedagogie Psihologie educațională Didactica funcțională	16
Componenta de specialitate (S)	Didactica Legislației traficului rutier Didactica Siguranței traficului rutier Didactica Conducerii autovehiculului Didactica Transportului rutier de persoane/călători Didactica Transportului rutier de mărfuri	20
Componenta la libera alegere (L)	Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație Branding profesional	4
Stagiul de practică pedagogică		12
Elaborarea și susținerea tezei		8

Programul de recalificare profesională este însoțit de curriculumul la fiecare disciplină, elaborat, respectând repererele de natură pedagogică:

- preliminarii;
- reperi conceptuale;
- administrare;
- competențe specifice;
- distribuirea orelor pe unități de învățare/formare;
- desfășurarea activităților de formare;
- sugestii metodologice;
- bibliografie (Anexa 5).

Programul de recalificare profesională include stagii de practică, care constituie o parte integrantă obligatorie a procesului de formare profesională psihopedagogică, destinată să asigure condiții favorabile de aplicare a competențelor formate, continuitatea și interdisciplinaritatea cunoștințelor teoretico-practice achiziționate în aspectul psihopedagogic.

Stagiile de practică se finalizează cu realizarea portofoliului profesional de practică pedagogică, care poate integra: fișe de observare a activităților didactice, fișe de observare a comportamentului cursanților, fișe de caracterizare psihopedagogică, proiecte pe unități de învățare, proiecte de lecții, proiecte ale studiului individual ghidat de profesor, probe de evaluare, proiecte de cercetare, chestionare.

Programul de recalificare profesională finalizează cu susținerea publică a tezei de recalificare profesională. Absolvenții obțin Diplomă de studii de recalificare profesională, însoțită de supliment, în limbile română și engleză [101, cap. III. 4, p.43].

Programul de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie a fost prezentat și aprobat în ședința Consiliului Științific – Didactic al Institutului de Științe ale Educației la 17.11.2017, coordonat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării la 22.02.2018 și implementat în cadrul catedrei Psihopedagoge și Management Educațional, IȘE în perioada 2019-2020.

În conjunctura cercetării [7; 16; 17; 57; 67; 107; 122; 123; 124] și în baza sintezei opiniilor subiecților experimentali am considerat necesar elaborarea și implementarea produselor curriculare/auxiliare: *suportul didactic* Reguli de circulație [19] și *ghidul metodologic* Conducerea în siguranță a vehiculului [15]. Acestea:

- pun accent pe educația formală, susținută de cea nonformală, informală; asigură influențele transunerii informațiilor ca proces creativ și de exersare a gândirii; ca proces aplicativ de racordare a situațiilor de învățare/formare la diverse contexte rutiere: de interpretare și descoperire a conexiunii dintre date, scheme, etc. pentru stimularea înțelegerii profunde, pentru desfășurarea operațiilor logice complexe: transfer, inducție, deducție, evidențiere, asociere; rezolvarea problemelor utilizând cunoștințe și experiențe proprii; autoevaluarea/evaluarea propriului progres;
- fac remarcată deschiderea spre autoinstruire prin studiu individual ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții, prin valorificare metodologică;
- atribuie atenție prioritara resurselor interne ale cursanților; modelele propuse ghidează cadrul didactic spre valorificarea tuturor resurselor: capacitățile, priceperile, deprinderile, orientate spre formarea *aptitudinii tehnice* necesară conducătorului de autovehicul: percepția spațială, gândirea tehnică, componenta afectivă, componenta motivațională; pun accent pe acțiunile intelectuale, repetate conștient în scopul formării priceperilor și deprinderilor de a învăța, prin respectarea prescripțiilor orientate la finalități prestabilite (conducerea în siguranță a autovehiculului) [99]; ghidul metodologic include și descrie un lanț de exerciții (manevre preventive), care ordonează și integrează la nivel de schemă de acțiune didactică conținuturile conducerii în siguranță a autovehiculului;

- consolidează relațiile funcționale între componentele interrelaționate ale sistemului CADM, în conformitate cu prevederile legislației rutiere, cu forță educațională autentică de predicție în coerența curriculumului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Modelul pedagogic elaborat integrează dimensiunile conceptuală și metodologică în formarea profesională a cadrelor didactice pentru sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

2.4 Concluzii la capitolul 2

1. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I, *în esență*, mijlocește caracterul bilateral între: conducătorul de autovehicul ca cursant, responsabil de învățare și *cadrul didactic*, responsabil de proiectarea, organizarea, conducerea, îndrumarea, consilierea cursanților și de asigurarea predării – învățării- evaluării la nivelul solicitat, așteptat al sistemului.

Se impune formarea cadrelor didactice în acord cu cerințele educaționale, integrate în *Metodologia* formării profesional a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

2. Formare profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I relevă coordonate conceptuale, corelate cu particularitățile învățării adulților ca componentă a învățării pe tot parcursul vieții (*Modelul teoretic*), integrate în *Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova* și valorificate prin *Modelul pedagogic* de de formare a cadrele didactice din cadrul sistemului.

3. *Formarea profesională a cadrelor didactice* necesare sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule derivă din prevederile documentelor de politici [94], este elementul cheie de implementare a Concepției, îi conferă sens, valoare și configurează, integrează pe deplin *Modelul pedagogic*.

4. Modelul pedagogic elaborat și implementat asigură sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I cu cadre didactice formate.

5. Dimensiunea/asigurarea metodologică a Modelului pedagogic încheagă consistent forma și conținutul sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, cu accent semnificativ pe formarea cadrelor didactice, prin implementarea:

- *Programului* de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie;
- *Curriculumului* – componentă a programului de recalificare;
- *Produselor curriculare/auxiliare, suportul didactic* Reguli de circulație și *ghidul metodologic* Conducerea în siguranță a autovehiculului, care asigură cadrele didactice în promovarea calității procesului educațional, particularizat prin rezultate relevante, corelate cu cerințele și așteptările sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (conducerea în siguranță a autovehiculelor și promovarea siguranței traficului rutier); susțin cadrele didactice în flexibilitatea academică și profesională în contextul învățării pe tot parcursul vieții.

III. DEMERSUL EXPERIMENTAL ÎN FORMAREA CADRELOR DIDACTICE DIN SISTEMUL DE FORMARE PROFESIONALĂ A CONDUCĂTORILOR DE AUTOVEHICULE

3.1. Constatarea nivelului de formare a competenței psihopedagogice a cadrelor didactice

Eficiența formării profesionale a conducătorilor de autovehicule este determinată, în mare măsură, de formarea cadrelor didactice ca resurse pentru acest sistem din perspectiva asigurării unui echilibru structural, cantitativ și calitativ, astfel încât procesul de formare din toate unitățile/instituțiile domeniului să fie asigurat cu cadre calificate.

*Demersul experimental a fost precedat de realizarea unui studiu*²³ [26], pentru a elucida contextul existent de formare a conducătorilor de autovehicule, care a scos în evidență următoarele:

1. *personalul didactic/cadrele didactice* implicate în formarea conducătorilor de autovehicule este alcătuit din profesori, instructori auto²⁴, profesori care cumulează și funcția de director, instructori auto care cumulează și funcția de director sau persoane care dețin funcția de director și cumulează funcțiile de profesor, instructor auto, Figura 3.1.

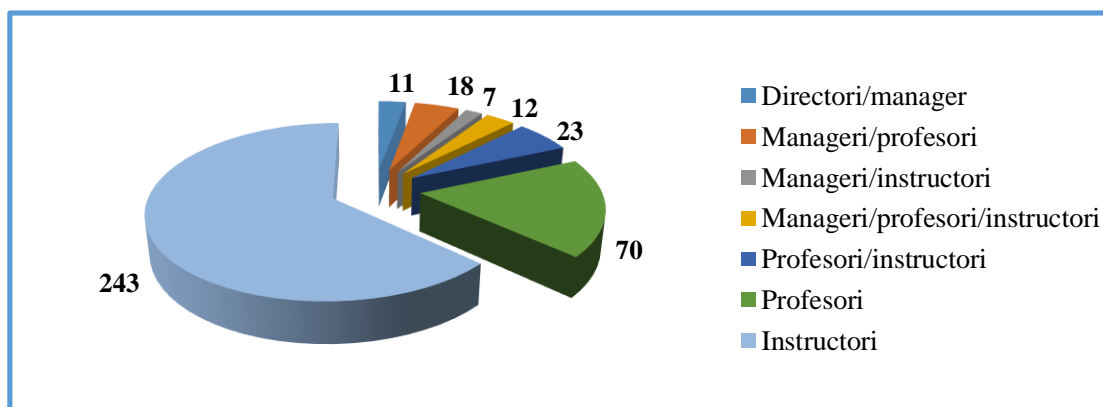

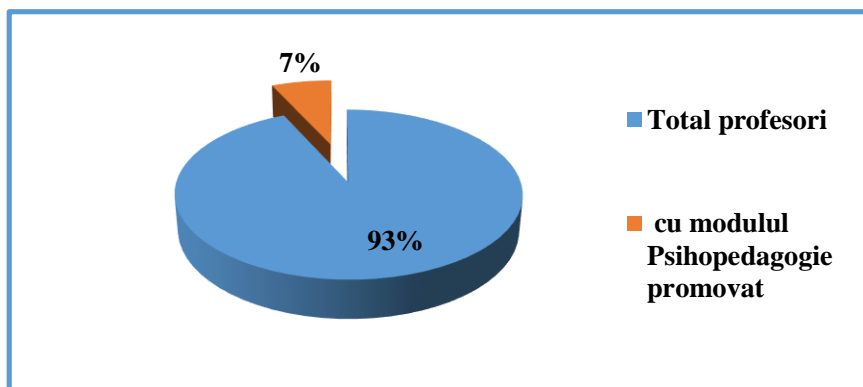
Figura 3.1. Personalul didactic implicat în formarea conducătorilor de autovehicule

2. *formarea (inițială) profesională a profesorilor* s-a realizat în diverse unități de formare cu diferit nivel de calificare, după cum urmează: Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM), inginer mecanic, mecanizarea agriculturii; Academia de Transporturi, Informatică și

²³ Studiul a cuprins 50 de unități de formare a conducătorilor de autovehicule și 384 de subiecți: manageri, profesori, instructori auto;

²⁴ Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr.4 din 30.09.2013 cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Regulamentului privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule [136, p. 39];

Comunicații (ATIC), inginer-licențiat, exploatarea tehnică a transportului auto; Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM), inginer licențiat, ingineria și tehnologia transportului auto; Colegiul de Transporturi (CT), tehnic mecanic; Colegiul industrial pedagogic (CIP), tehnic mecanic, maistru la instruirea în producere; Universitatea de Stat din Moldova (USM), jurist. Din totalul de 123 de persoane au promovat modulul psihopedagogie 9 persoane, Figura 3.2.

Figura 3.2. Profesorii care au promovat modulul psihopedagogie (60 credite)

3. *formarea (inițială) profesională a instructorilor auto* s-a realizat în diverse unități de formare, prin cursuri de scurtă durată, după cum urmează:

- ✓ Combinatul Republican de Instruire Auto (CRIA)²⁵;
- ✓ Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională (CPSpAN)²⁶;
- ✓ Uniunea Conducătorilor Auto din Republica Moldova (UCA)²⁷;
- ✓ S.C. „Autotest” SRL²⁸;
- ✓ Universitatea Tehnică a Moldovei, Centrul de Formare continuă și Cercetare „Siguranța rutieră” (UTM)²⁹.

Din totalul de 243 de persoane au promovat modulul psihopedagogie 49 de persoane, componentă a programului de formare profesională continuă a UTM.

4. *experiența profesională a cadrelor didactice*: tânăr specialist până la 3ani; 3 ani - 8 ani; 8 ani – 13 ani; 13 ani – 18 ani; mai mult de 18 ani.

Din totalul de 384 de persoane: 120 de persoane sunt cu experiență de până la 3 ani; 102 persoane sunt cu experiență de până la 8 ani; 73 de persoane sunt cu experiență de până la 13 ani;

²⁵ CRIA actualmente nu realizează programe de formare profesională a instructorilor auto;

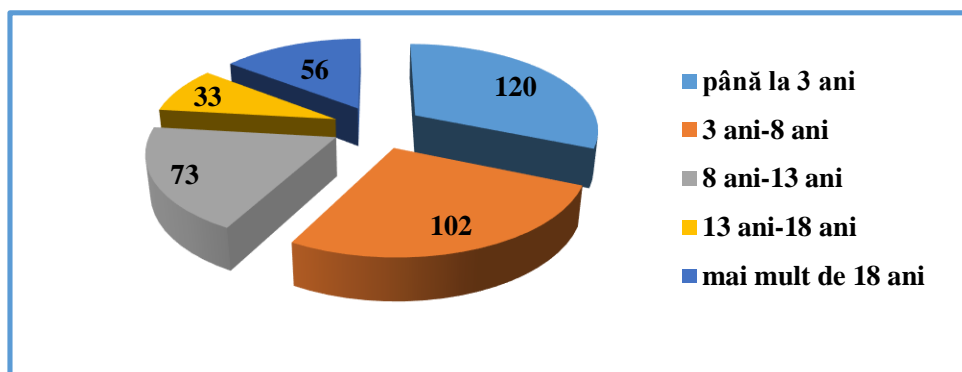
²⁶ CPSpAN actualmente nu realizează programe de formare profesională a instructorilor auto;

²⁷ UCA actualmente nu realizează programe de formare profesională a instructorilor auto;

²⁸ S.C. „Autotest” SRL actualmente nu realizează programe de formare profesională a instructorilor auto;

²⁹ UTM realizează programe de formare profesională a instructorilor auto, conform Ordinului Ministerului Educației nr. 912 din 19 septembrie 2013 cu privire la ridicarea calității și nivelului de instruire a participanților la trafic [2, p.33];

33 de persoane sunt cu experiență de până la 18 ani; 56 de persoane sunt cu experiență mai mult de 18 ani, Figura 3.3.

Figura 3.3. Experiența profesională a personalului didactic

Printre concluziile studiului pot fi nominalizate următoarele:

1. formarea conducătorilor de autovehicule este realizată de personal didactic/cadre didactice: profesori și instructori auto; numărul instructorilor auto prevalează;
2. formarea conducătorilor de autovehicule este realizată de cadre didactice: profesori, instructori auto, care nu întrunesc condițiile minime de calificare pentru ocuparea funcțiilor didactice (nu au promovat *formarea psihopedagogică*);
3. cadrele didactice: profesorii, instructorii auto au experiență profesională între 3 ani – 8 ani;
4. posibilitățile pedagogice ale cadrelor didactice sunt limitate [*apud* 26].

Această realitate ne-a determinat *demersul experimental*, direcționat spre formarea psihopedagogică a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule. **Scopul major** al demersului experimental a fost validarea prin experiment a *Modelului pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*, având drept criteriu de bază formarea psihopedagogică - competența psihopedagogică.

În concordanță cu scopul cercetării, s-au stabilit următoarele **obiective ale experimentului pedagogic**:

1. Determinarea nivelului competenței psihopedagogice solicitate cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (etapa de constatare a experimentului).

2. Formarea competenței psihopedagogice a cadrelor didactice necesare sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (Programul de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie).
3. Stabilirea nivelului competenței psihopedagogice a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule la etapa de control/postformare.

Timul de cercetare experiențială a inclus perioada anilor 2018 - 2020 în consecutivitatea următoarelor etape: experiment de constatare (2018); experiment de formare (2019-2020); experiment de control (2020).

Lotul experimental l-a constituit **52 de cadre didactice.**

Menționăm că experimentul pedagogic este unul *natural*, cu activități specifice de cercetare a cadrelor didactice în mediul lor obișnuit; *specific*, realizat pe parcursul studiilor de recalificare; după tehnica eșantionării este de *design experimental intrasubiecti*, care presupune urmărirea subiecților în toate etapele experimentului pedagogic și analiza evoluției lor. Experimentul pedagogic a fost unul sistematic, organizat și realizat de către cercetător în cadrul Institutului de Științe ale Educației din mun. Chișinău și în unitățile de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Obiectivul experimentului de constatare: determinarea nivelului de formare a competenței psihopedagogice solicitate cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (etapa de constatare a experimentului).

În cadrul experimentului de constatare au fost incluși toți cei 52 subiecți (cadre didactice ingineri, care au nivel de formare 6 ISCED): din CPSPAN, filialele: Drochia; Dondușeni; Edineț; Bălți; Chișinău; Criuleni; Hîncești; Ungheni; Orhei; Rezina; Șoldănești; Căușeni; Ștefan Vodă, Cahul, Vulcănești; SRL „Pridriver”, or. Ialoveni; SRL „Autotest Celebrity” mun. Orhei; SRL „Autocentru Select”, mun. Orhei; SRL „Rusu Studio”, mun. Chișinău; SRL „Sanfor Service”, mun. Comrat; SRL „VRN Auto”, or. Anenii Noi; SRL „Concept Unic”, mun. Chișinău; SRL „Insauto Grup”, mun. Chișinău; ÎI „I. Sîrbu”, mun. Chișinău; ÎI „Rutcovschi Andrieș”, mun. Chișinău; ÎI „Vehicul”, mun. Chișinău; Academia Militară, mun. Chișinău.

S-au selectat cele două grupuri: grupul experimental cu formare (GEF) și grupul experimental de control (GEC).

La această etapă, pentru a constata nivelul competenței psihopedagogice a cadrelor didactice (sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori), am aplicat un *Chestionar* (Anexa 6).

Întrebările au fost distribuite: cunoștințe³⁰ – întrebările 1, 8; abilități – întrebările 2, 3, 4, 10; atitudini și valori – întrebările 5, 6, 7, 9.

Prezentăm rezultatele pentru fiecare întrebare separat.

1. Ce înțelegeți prin: învățare, formare profesională, curriculum, competențe profesionale, unități de competență, tehnologie didactică, evaluare?

Cunoștințele sunt încadrate în planul dimensiunii noțional-terminologice reprezentat de caracterul limbajului psihopedagogic corelat cu cel de specialitate (ingineresc), căruia i-au fost atribuite anumite criterii și evaluate în baza descriptorilor de performanță în funcție de niveluri, Tabelul 3.1.

Tabelul 3.1. Criterii și descriptori de performanță a dimensiunii noțional-terminologice

Criteriu	Descriptori de performanță în funcție de niveluri		
	Scăzut	Mediu	Înalt
Definirea/explicarea exactă, detaliată a noțiunilor	- Nu poate explica sau explică vag - Creează confuzii în înțelegere - Nu reușește să formuleze științific	- Definește/explică cu anumite inexactități - Explică cu unele abateri de la subiect - Formulează științific parțial	- Definește/explică corect noțiunile - Explică accentuat și accesibil subiectul - Stabilește cu precizie mesajul științific
Adaptarea noțiunilor la particularitățile categoriilor/subcategoriilor de conducători auto	- Adaptează cu dificultate - Nu reușește să mențină atenția cursantului - Creează confuzii cursantului	- Adaptează parțial - Reușește să mențină atenția cursantului parțial - Întâmpină dificultăți la situații neprevăzute	- Adaptează elocvent - Menține atenția și interesul - Orientează și susține cursantul în orice situație

Rezultatele constatatoare sunt incluse în Tabelul 3.2 și Figurile 3.4, 3.5.

Tabelul 3.2. Dimensiunea noțional-terminologică: constatare

Dimensiunea noțional-terminologică	Grup/ nr. de subiecți	Constatare în funcție de niveluri		
		Scăzut (Nr/%)	Mediu (Nr/%)	Înalt (Nr/%)
Învățare	GEF/28	14 (50,00)	10 (35,71)	4 (14,29)
	GEC/24	16 (66,67)	6 (25,00)	2 (8,33)
Formare profesională	GEF/28	10 (35,71)	12 (42,86)	6 (21,43)
	GEC/24	10 (41,67)	8 (33,33)	6 (25,00)
Curriculum	GEF/28	16 (57,14)	8 (28,57)	4 (14,29)
	GEC/24	16 (66,67)	5 (20,83)	3 (12,50)
Competențe profesionale	GEF/28	14 (50,00)	10 (35,71)	4 (14,29)
	GEC/24	14 (58,33)	6 (25,00)	4 (16,67)
Unități de competență	GEF/28	16 (57,14)	6 (21,43)	6 (21,43)

³⁰ teoria generală a educației; - teoria generală a instruirii; - teoria generală a curriculumului; - teoria managementului educațional;

	GEC/24	16 (66,67)	6 (25,00)	2 (8,33)
Tehnologie didactică	GEF/28	20 (71,43)	6 (21,43)	2 (7,14)
	GEC/24	18 (75,00)	4 (16,67)	2 (8,33)
Evaluare	GEF/28	22 (78,57)	4 (14,29)	2 (7,14)
	GEC/24	18 (75,00)	4 (16,67)	2 (8,33)

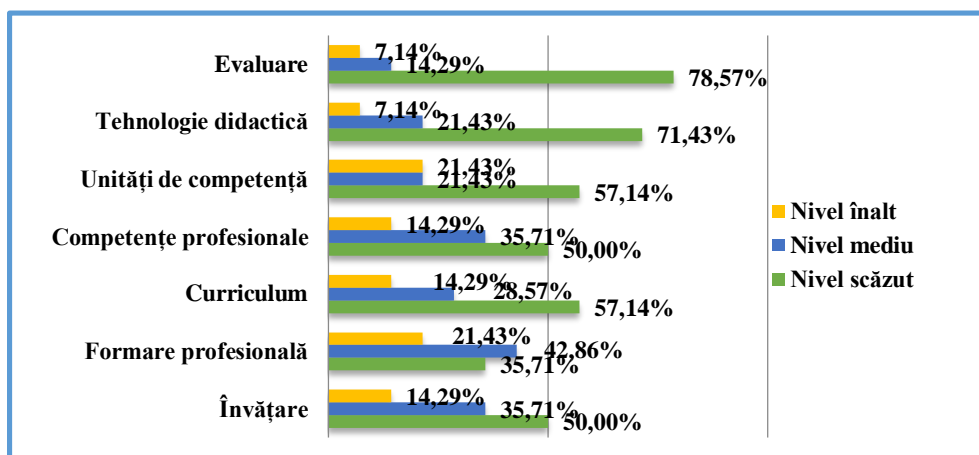

Figura 3.4. Rezultate constatatoare a dimensiunii noțional-terminologice (GEF)

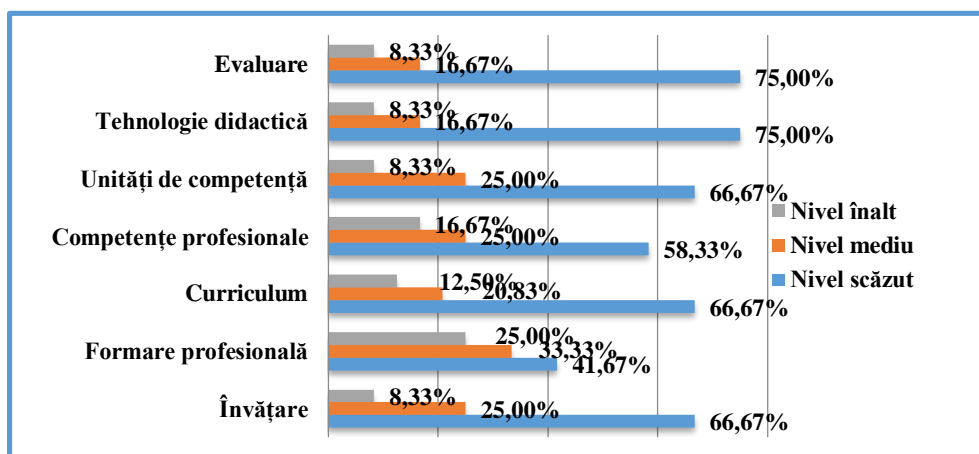

Figura 3.5. Rezultate constatatoare a dimensiunii noțional-terminologice (GEC)

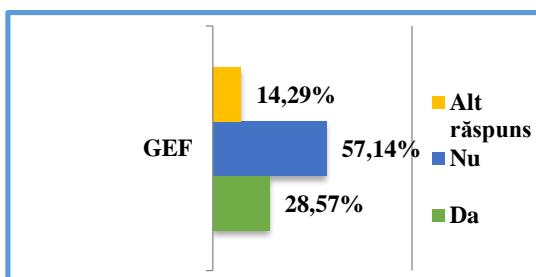
2. *Dvs considerați că sunteți competent în proiectarea activităților didactice?*

Consideră că sunt competenți să proiecteze activitățile didactice, din GEF – 8 subiecți (28,57%); din GEC – 6 (25,00%) subiecți; consideră că nu sunt competenți să proiecteze activitățile didactice, din GEF – 16 (57,14%) subiecți, din GEC – 14 (58,33%) subiecți, ceilalți au oferit alte răspunsuri, din GEF – 4 (14,29%) subiecți, din GEC – 4 (16,67%) subiecți.

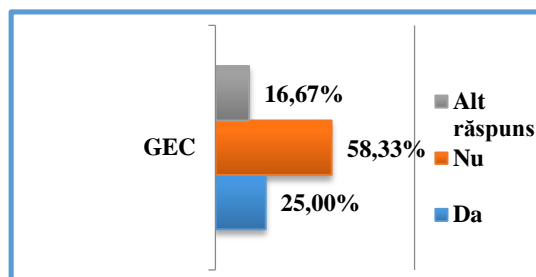
De exemplu:

- ✓ proiectarea didactică este necesară doar tinerilor specialiști;
- ✓ preluăm anumite modele de la alți colegi;
- ✓ proiectarea didactică subsumează ceea ce inginerii nu cunosc etc.

Aceste constatări sunt reprezentate grafic în Figurile 3.6, 3.7.

Figura 3.6 Proiectarea activităților didactice: constatare (GEF)

Figura 3.7 Proiectarea activităților didactice: constatare (GEC)

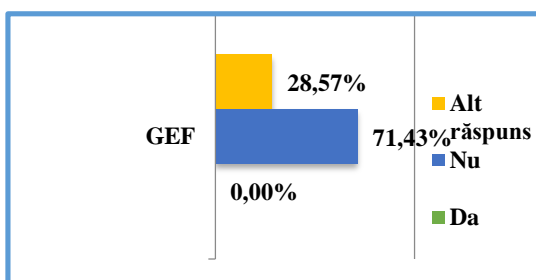
3. Dvs puteți elabora suporturi didactice la curs/modulul pe care îl predați?

Majoritatea subiecților au răspuns că nu pot să elaboreze suporturi didactice, din GEF – 20 (71,43%) subiecți, din GEC – 22 (91,67%) subiecți, ceilalți au oferit alte răspunsuri, din GEF – 8 (28,57%) subiecți, din GEC – 2 (8,33%) subiecți.

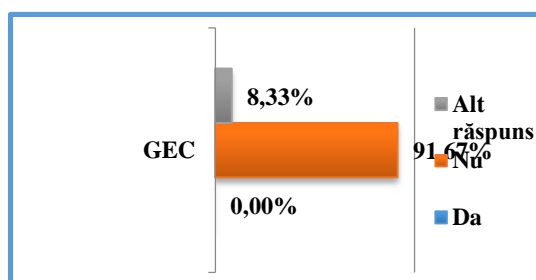
Printre alte răspunsuri evidențiem următoarele:

- ✓ suporturile didactice trebuie să fie elaborate de specialiști în domeniu;
- ✓ planșele didactice țin locul suporturilor didactice;
- ✓ se folosesc conspecte rezumative în loc de suporturi;
- ✓ se elaborează doar unele prezentări Power Point etc.

Aceste constatări sunt reprezentate grafic în Figurile 3.8, 3.9.

Figura 3.8 Elaborarea suporturilor didactice: constatare (GEF)

Figura 3.9 Elaborarea suporturilor didactice: constatare (GEC)

4. În cadrul lecțiilor Dvs adaptați conținuturile la particularitățile individuale de învățare ale cursanților?

Adaptează conținuturile la stilurile de învățare ale cursanților, la particularitățile de percepție, la tipurile de abilități și inteligență (kinestezică, logico-matematică, spațială, interpersonală, intrapersonală), la particularitățile categoriilor/subcategoriilor, din GEF – 4 (14,29%) subiecți, din GEC – 4 (8,33%) subiecți; nu pot să adapteze, din GEF – 20 (71,43%) subiecți, din GEC – 18 (75,00%) subiecți; alt răspuns au oferit din GEF – 4 (14,29%) subiecți, din GEC – 4 (16,67%) subiecți.

Prezintă interes alte răspunsuri oferite:

- ✓ profesorul este responsabil de predarea cunoștințelor;
- ✓ formarea conducătorilor de autovehicule valorifică conținuturi tradiționale (același program pentru toți);
- ✓ toți cursanții sunt receptori ai cunoștințelor;
- ✓ particularitățile individuale de învățare se manifestă în activitatea individuală de învățare;
- ✓ este nevoie doar de interacțiunea cu profesorul.

Constatățile sunt reprezentate grafic în Figurile 3.10, 3.11.

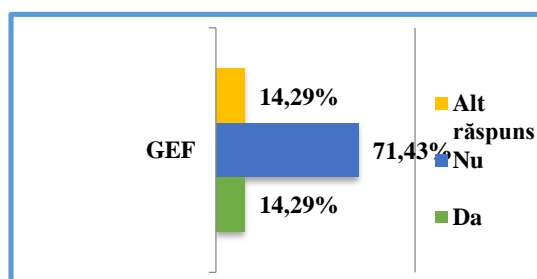

Figura 3.10 Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: constatare (GEF)

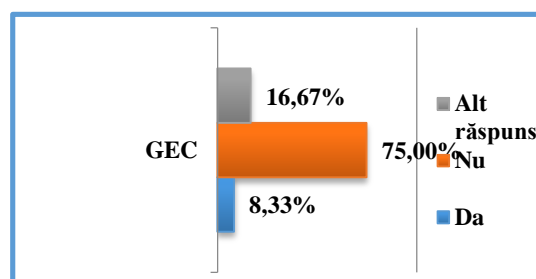

Figura 3.11 Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: constatare (GEC)

5. Considerați necesară formarea continuă la psihopedagogie pentru cariera didactică a inginerilor ?

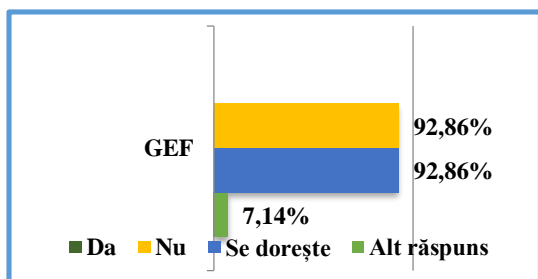
În condițiile în care cadrele didactice încadrate în sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule nu reușesc să facă față în totalitate exigențelor actuale și caută permanent soluții în această privință, este firesc ca majoritatea profesorilor să-și propună formarea profesională continuă, psihopedagogică, pentru a corespunde cerințelor societății actuale și viitoare.

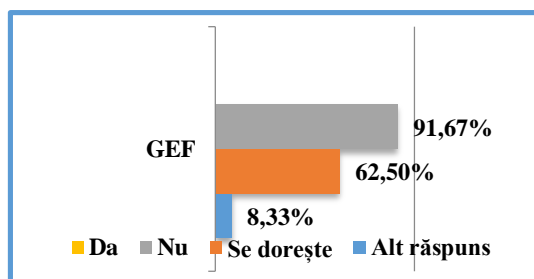
În acest context, *toți subiecții au recunoscut că au nevoie de o astfel de formare*, în contextul confruntării cu diversitatea și cerințele în creștere a factorilor interesați din educație, a societății contemporane, susținerea cursanților în cea mai potrivită și așteptată manieră în formarea lor profesională, pentru a putea înțelege lumea transporturilor rutiere și pentru a-și dezvolta întregul spectru de capacități.

6. În instituția dvs sunt organizate activități/programe de formare psihopedagogică?

Formarea continuă este considerată pe bună dreptate una dintre modalitățile de dezvoltarea personală și profesională. Or, în orice domeniu, este necesar de a cunoaște noutățile, de a aplica metode inovative, de a utiliza tehnologii noi, de a sopi calitatea muncii și a rezultatelor. În acest context, subiecții au recunoscut că *în instituțiile din care fac parte nu se organizează activități/programe de formare psihopedagogică*: din GEF – 26 (92,86%) subiecți, din GEC – 22 (91,67%) subiecți; *se dorește acest lucru*: din GEF – 26 (92,86%) subiecți, din GEC – 15 (62,50%) subiecți; alte răspunsuri au oferit din GEF – 2 (7,14%) subiecți, din GEC – 2 (8,33%), Figurile 3.12, 3.13. Mai mult, documentele de politici în domeniu [91] dispun formarea continuă obligatorie la psihopedagogie a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule. Astfel, fiecare cadru didactic promovează un curs de formare continuă odată la fiecare 5 ani în instituții specializate în formarea profesională continuă. Dar, extinderea ariilor de activitate (formarea profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I impun o formare psihopedagogică mai profundă, ca contribuție și promovare a culturii educaționale, ca performanță în acest sistem.

Figura 3.12 Organizarea activităților/ programelor psihopedagogice: constatare (GEF)

Figura 3.13 Organizarea activităților/ programelor psihopedagogice: constatare (GEC)

7. *Cât de des au loc activități/programe de formare psihopedagogică în instituția dvs?*

În corelare cu reglementările specifice domeniului, formarea continuă a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule se realizează prin stagii de formare obligatorii, organizate modular pe componente: psihopedagogie, didactica specialității, branding profesional (în total 10 credite per sesiune de curs) [117].³¹ Formarea psihopedagogică nu este organizată de instituțiile de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, Tabelul 3.3, dar de instituții specializate în formarea continuă, care asigură actualizarea și dezvoltarea competențelor personalului didactic, în funcție de evoluțiile din planul nevoilor de formare și al curriculumului *Conducători de vehicule*, precum și în funcție de exigențele pentru adaptarea competențelor cadrelor didactice la schimbările din educație și formare profesională. Din obligație, formarea continuă a cadrelor didactice este promovată, odată la fiecare 5 ani, în instituții specializate în formarea profesională continuă.

Acesta este răspunsul subiecților.

Tabelul 3.3. Organizarea și realizarea activităților/programelor de formare psihopedagogică : constatare

Grup/ nr. de subiecți	Organizare și realizare activităților/programelor				
	Lunar	Trimestrial	Semestrial	Anual	Alt răspuns
GEF/28	-	-	-	-	28
GEC/24	-	-	-	-	24
Total:	-	-	-	-	52

8. *Ce acțiuni întreprindeți dvs personal pentru formare psihopedagogică?*

Din responsabilitatea cu care cadrele didactice caută să-și formeze cunoștințe și deprinderi de predare a conținuturilor ingineresti, se angajează în activitățile de formare rar, remarcând necesitatea respectării cerințelor administrației instituției din care fac parte, pentru a nu intra în conflict. Astfel, de multe ori, participarea la activități de formare devine imposibilă, care, în plus, afectează durata serviciului (timpul petrecut la cursuri nu intră în durata serviciului) și salariul. Sunt acceptate formările pentru a obține un certificat, fără de care inginerul nu poate fi angajat în

³¹ Instituția Publică Centrul de Excelență în Transporturi propune stagii de formare, organizate modular – 20 de credite per sesiune;

școala auto, iar aceasta nu poate să-și obțină autorizarea de funcționare provizorie sau acreditarea. În asemenea condiții, acțiunile personale pentru formarea psihopedagogică sunt limitate.

9. *Evidențiați probleme cu care vă confrunțați în activitatea didactică?*

Sinteza opiniilor subiecților experimentali conturează mai multe probleme comune cu care se confruntă în activitatea didactică, printre care:

- ✓ *lipsa formării psihopedagogice* (lipsa cunoștințelor cu privire la metodici și tehnici de predare, planificarea cursurilor/modulelor, metode de evaluare, tehnici motivaționale etc., împreună cu lipsa sprijinului din partea administrației în exercitarea funcției didactice);
- ✓ *lipsa mijloacelor materiale și a resurselor didactice* necesare pentru buna desfășurare a activității didactice (lipsa mijloacelor materiale se datorează modelului serviciilor educaționale prestate în cadrul sistemului: săli de studii cu anumite echipamente costisitoare, vehicule de instruire costisitoare, terenuri de instruire costisitoare etc., împreună cu lipsa resurselor didactice: ghiduri, suporturi metodologice etc.);
- ✓ *lipsa de timp* pentru a desfășura în mod adecvat ceea ce își propun și pentru a se dezvolta din punct de vedere profesional;
- ✓ *lipsa spațiilor/birourilor* pentru a pregăti activitățile didactice;
- ✓ *altele* (care nu au concis între ele și nu au putut fi incluse în categoriile anterioare: salariul scăzut, corelarea neadecvată între activitățile teoretice și practice, schimbări frecvente, participarea/implicarea scăzută a cursanților, necorelarea programelor de formare cu necesitățile și așteptările cursanților, oboseala, supraîncărcarea cu ore de predare).

10. *Propuneți subiecte de interes pentru formarea dvs psihopedagogică?*

Cadrele didactice consideră că trebuie să fie pregătite când trec pragul școlii/clasei. Conștientizează necesitatea de a oferi cursanților situații de învățare diversificate și sintetizând listăm următoarele subiecte de interes:

- ✓ Implementarea curriculumului Conducători de vehicule - modele și stiluri de învățare;
- ✓ Proiectarea didactică în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ Modele individuale de formare a deprinderilor de conducere a autovehiculului;

- ✓ Evaluarea și monitorizarea rezultatelor învățării;
- ✓ Designul și redactarea suportului de curs etc.

În sinteză, analiza rezultatelor obținute privind nivelul inițial al competenței psihopedagogice a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, constatăm următoarele:

- *nivel scăzut* al dimensiunii noțional-terminologice;
- 57 % din subiecții GEF și 58,33% din subiecții GEC consideră că *nu sunt competenți* să proiecteze activitatea didactică;
- 71,43 % din subiecții GEF și 91,67% din subiecții GEC *nu pot* să elaboreze suporturi de curs;
- 71,43 % din subiecții GEF și 75,00% din subiecții GEC *nu reușesc* să adapteze conținuturile la particularitățile individuale de învățare ale cursanților;
- Majoritatea subiecților consideră *necesară formarea psihopedagogică*, își doresc această formare 92,86 % din subiecții GEF și 62,50% din subiecții GEC.

Atfel, rezultatele obținute constituie puncte de reflecție și premise pentru organizarea și desfășurarea experimentului de formare prin elaborarea, aprobarea și implementarea Programului de recalificare la psihopedagogie, care să contribuie la formarea competenței psihopedagogice a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

3.2. Formarea competenței psihopedagogice a cadrelor didactice

În baza reperelor teoretice, a rezultatelor experimentului de constatare a fost elaborat, aprobat, implementat *Programul de recalificare profesională la psihopedagogie*.

Pentru această etapă am urmărit *obiectivul de a forma competența psihopedagogică a cadrelor didactice necesare sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*.

În experimentul de formare au fost incluși 28 de subiecți – *ingineri*.

Programul de recalificare profesională, specialitatea psihopedagogie a fost implementat în perioada 2019 - 2020, în cadrul IȘE, catedra Psihopedagogie și Management Educațional.

Prezentăm succint informații despre fiecare sesiune.

Sesiunea 1

Componente	Disciplina	Nr. de ore		Numele, Prenumele cadrului didactic
		Prelegeri	Seminarii	
Componenta fundamentală (F)	Pedagogie	15	30	Buimestru L., lect. univ.

Sesiunea 2

<i>Componente</i>	<i>Disciplina</i>	<i>Nr. de ore</i>		<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
		<i>Prelegeri</i>	<i>Seminarii</i>	
Componenta fundamentală (F)	Psihologie educațională	15	30	Vrabii V., dr. psih., lect. univ.
Componenta la libera alegere (L)	Branding profesional	5		Vrabii V., dr. psih., lect. univ.
			10	Buimestru L., lect. univ.

Sesiunea 3

<i>Componente</i>	<i>Disciplina</i>	<i>Nr. de ore</i>		<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
		<i>Prelegeri</i>	<i>Seminarii</i>	
Componenta fundamentală (F)	Didactica funcțională	15	30	Achirii I., dr., conf. univ.
Examene				
Psihologie educațională				Vrabii V., dr. psih., lect. univ.
Branding profesional				Vrabii V., dr. psih., lect. univ.

Sesiunea 4

<i>Componente</i>	<i>Disciplina</i>	<i>Nr. de ore</i>		<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
		<i>Prelegeri</i>	<i>Seminarii</i>	
Componenta de specialitate (S)	Didactica Legislației traficului rutier	10		Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
			20	Manole N., asis. univ., ing.
	Didactica Siguranței traficului rutier	10		Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
			20	Manole N., asis. univ., ing.

<i>Stagii de practică</i>	<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
practica de inițiere în pedagogie – 60 ore practica de inițiere în psihologie – 120 ore practica pedagogică – 180 ore	Achirii I., dr., conf. univ. Vrabii V., dr. psih., lect. univ. Onceanu V., dr., conf. univ., ing.

<i>Elaborarea tezelor de recalificare</i>	<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
	Achirii I., dr., conf. univ. Vrabii V., dr. psih., lect. univ. Onceanu V., dr., conf. univ., ing.

Sesiunea 5

<i>Componente</i>	<i>Disciplina</i>	<i>Nr. de ore</i>		<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
		<i>Prelegeri</i>	<i>Seminarii</i>	
Componenta de specialitate (S)	Didactica Conducerii autovehiculului	20		Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
			10	Manole N., asis. univ., ing.
	Didactica Transportului rutier de călători	10		Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
			20	Manole N., asis. univ., ing.

Sesiunea 6

<i>Componente</i>	<i>Disciplina</i>	<i>Nr. de ore</i>		<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
		<i>Prelegeri</i>	<i>Seminarii</i>	
Componenta de specialitate (S)	Didactica Transportului rutier de mărfuri	10		Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
			20	Manole N., asis. univ., ing.
Componenta la libera alegere (L)	Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație	5	10	Moraru V. dr., conf. univ.,

<i>Examene</i>	<i>Numele, Prenumele cadrului didactic</i>
Pedagogie	Cebanu L., dr. ped.
Didactica funcțională	Achirii I., dr., conf. univ.
Didactica Legislației traficului rutier	Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
Didactica Siguranței traficului rutier	Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
Didactica Conducerii autovehiculului	Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
Didactica Transportului rutier de călători	Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
Didactica Transportului rutier de mărfuri	Onceanu V., dr., conf. univ., ing.
Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație	Moraru V. dr., conf. univ.,

<i>Presusținerea tezelor de recalificare</i>	<i>Componenta comisiei</i>
	Vicol N., dr., conf. univ., președinte Cebanu L., dr. ped., Achirii I., dr., conf. univ. Vrabii V., dr. psih., lect. univ. Emilianov V., metodist superior, secretar

<i>Susținerea tezelor de recalificare</i>	<i>Componenta comisiei</i>
	Patrașcu D., dr. hab., prof. univ., președinte Vicol N., dr., conf. univ., vicepreședinte Cebanu L., dr. ped.,

Din condiții obiective, 5 subiecți au fost nevoiți să abandoneze programul.

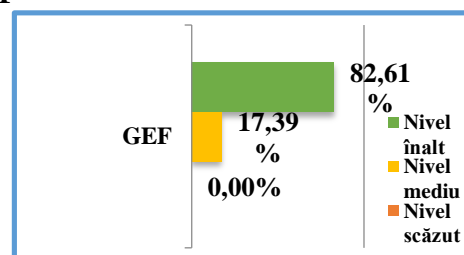
3.3. Validarea formării competenței psihopedagogice a cadrelor didactice

Pentru faza de control a experimentului pedagogic am fixat *obiectivul de a valida rezultatele experimentale: formarea competenței psihopedagogice a cadrelor didactice, ingineri* (sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori) prin aplicarea unui *Chestionar* (Anexa 7) în cele două grupuri: grupul experimental cu formare (GEF) și grupul experimental de control (GEC). Utilizăm scara de apreciere a nivelului de realizare a itimilor prin acordarea valorii numerice între 1-10 puncte, 1p pentru fiecare răspuns corect, distribuite pe niveluri, *scăzut 1-5 p., mediu 6-8 p., înalt 9-10 p.*

Conform rezultatelor înregistrate dintre cei 23 de subiecți din GEF: 19 (82,61%) demonstrează competența psihopedagogică la nivel înalt; 4 (17,39%) – de nivel mediu; 0 – de nivel scăzut, tabelul 3.4, figura 3.14.

Tabelul 3.4. Rezultate experimentale: etapa de control/GEF

Grup/GEF	Nivel de formare (etapa de control)		
	Scăzut	Mediu	Înalt
23 subiecți	0	4 (17,39)	19 (82,61)

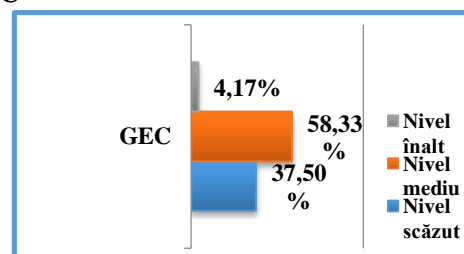

Figura 3.14. Rezultate experimentale: etapa de control/GEF

Dintre cei 24 de subiecți din GEC: 1 (4,17%) demonstrează competența psihopedagogică la nivel înalt; 14 (58,33%) – de nivel mediu; 9 (37,50) – de nivel scăzut. Aceste rezultate sunt prezentate în tabelul 3.5, figura 3.15.

Tabelul 3.5. Rezultate experimentale: etapa de control/GEC

Grup/GEF	Nivel de formare (etapa de control)		
	Scăzut	Mediu	Înalt
23 subiecți	9 (37,50)	14 (58,33)	1 (4,17)

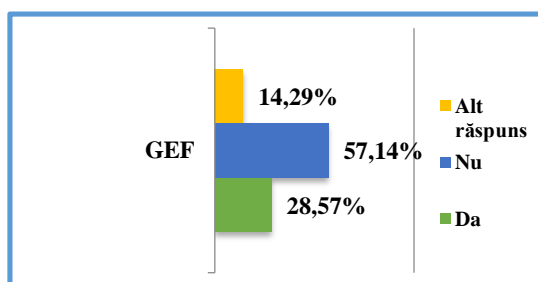
Figura 3.15. Rezultatele experimentale: etapa de control/GEC

Considerăm necesar a prezenta dovezi experimentale.

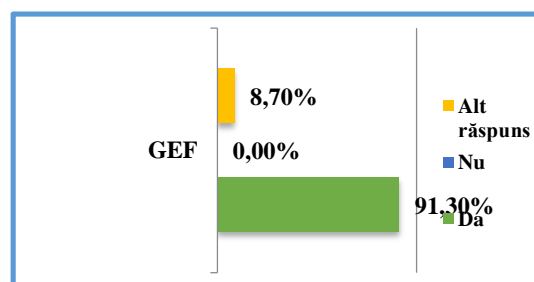
S-a constata că cadrele didactice, ingineri implicate în cadrul experimentului de formare demonstrează următoarele rezultate:

Considerați că sunteți competent în proiectarea activităților didactice?

La etapa de constatare din GEF considerau că sunt competenți să proiecteze activitățile didactice – 8 subiecți (28,57%); considerau că nu sunt competenți să proiecteze activitățile didactice – 16 (57,14%) subiecți, ceilalți au oferit alte răspunsuri – 4 (14,29%). După formare din același GEF, consideră că sunt competenți să proiecteze activitățile didactice – 21 (91,30%) de subiecți necompetenți să proiecteze activitățile didactice – 0 subiecți, 2 (8,70%) subiecți au oferit alte răspunsuri, figurile 3.6, 3.16. Mai mult, au fost elaborate și susținute teze la acest subiect: *Proiectarea curriculară în formarea profesională a conducătorilor auto; Particularitățile proiectării didactice în școala auto; Proiectarea curriculară centrată pe competențe în formarea conducătorilor auto – transportatori rutieri.*

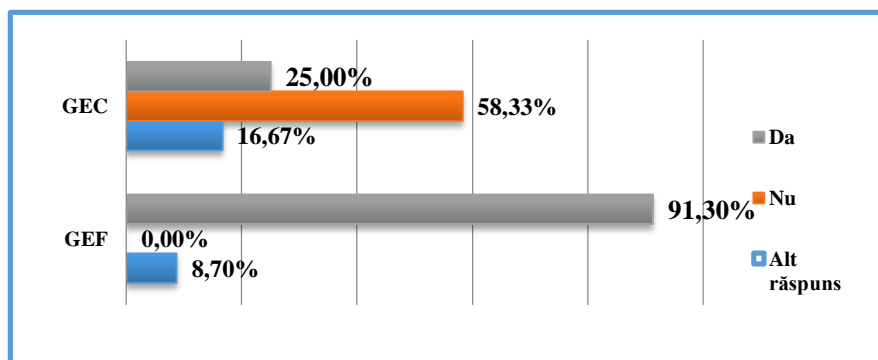
Figura 3.6 Proiectarea activităților didactice: constatare (GEF)

Figura 3.16 Proiectarea activităților didactice: după formare (GEF)

Rezultatele cu referire la competența în proiectarea activităților didactice din GEF: pot să proiecteze activitățile didactice - 21 (91,30%) dintre subiecți; necompetenți să proiecteze activitățile didactice – 0 subiecți; 2 (8,70%) subiecți au oferit alte răspunsuri, le comparăm cu rezultatele din GEC: pot să proiecteze activitățile didactice - 6 (25,00%) dintre subiecți; necompetenți să proiecteze activitățile didactice – 14 (58,33%) subiecți; 4 (16,67%) subiecți au oferit alte răspunsuri, figura 3.17.

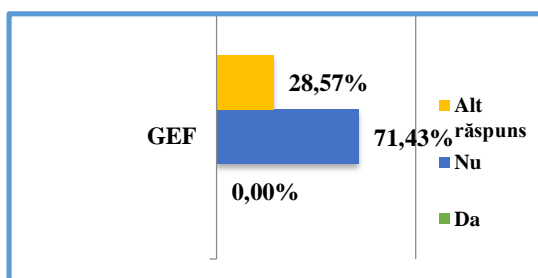

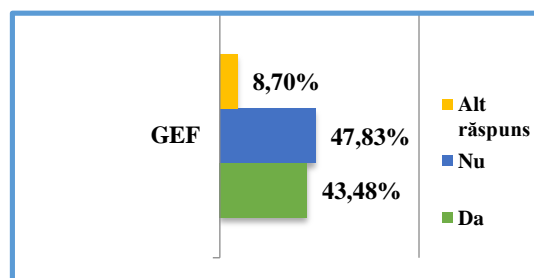
Figura 3.17. Proiectarea activităților didactice: rezultate comparative GEF/GEC

Dvs puteți elabora suporturi didactice la curs/modulul pe care îl predați?

La etapa de constatare, majoritatea subiecților au răspuns că nu pot să elaboreze suporturi didactice, din GEF – 20 (71,43%) subiecți, ceilalți 8 subiecți au oferit alte răspunsuri (28,57%). După formare, rezultatele demonstrează reducerea numărului subiecților care nu pot să elaboreze suporturi didactice la curs/modul de la 20 (71,43%) la 11 (47,83%) și crește semnificativ numărul celor care pot să elaboreze suporturi didactice de la 0 la 10 (43,48%), figurile 3.8, 3.18.

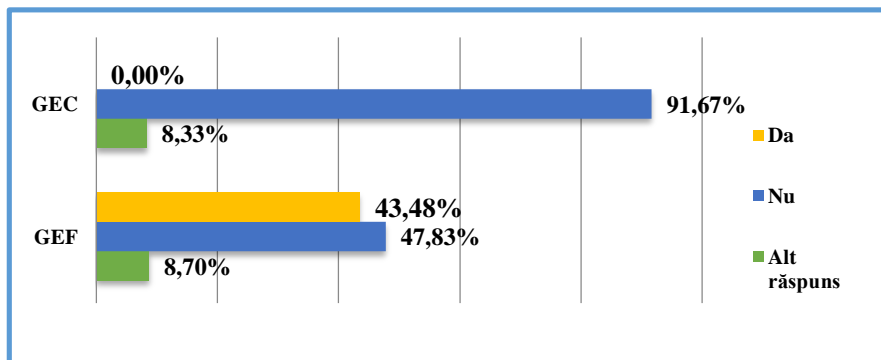
Figura 3.8. Elaborarea suporturilor didactice: constatare (GEF)

Figura 3.18. Elaborarea suporturilor didactice: după formare (GEF)

Rezultatele în plan comparativ a posibilităților de elaborare a suporturilor didactice la curs/modul, le distribuim pe grupurile experimentale:

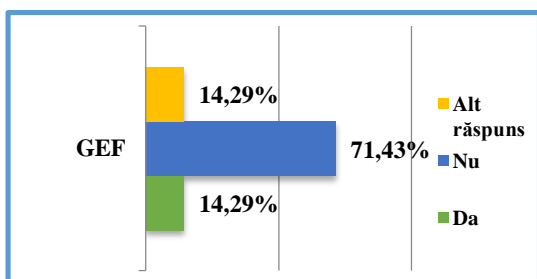
- GEF: pot să elaboreze suporturi didactice - 10 (43,48%) dintre subiecți; nu pot să elaboreze suporturi didactice - 11 (47,83%) dintre subiecți, alt răspuns au oferit 2 (8,70%) subiecți;
- GEC: pot să elaboreze suporturi didactice – 0 subiecți; nu pot să elaboreze suporturi didactice - 22 (91,67%) dintre subiecți, ceilalți 2 (8,33%) subiecți au oferit alt răspuns, figura 3.19.

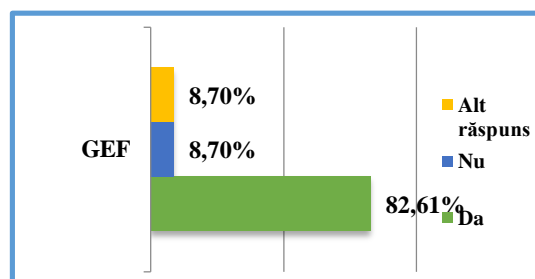
Figura 3.19. Elaborarea suporturilor didactice: rezultate comparative GEF/GEC

În cadrul lecțiilor Dvs adaptați conținuturile la particularitățile individuale de învățare ale cursanților?

Subiecții experimentale la etapa de constatare din GEF confirmau că adaptează conținuturile la particularitățile individuale de învățare - 4 (14,29%) subiecți; nu pot să adapteze - 20 (71,43%) subiecți; alt răspuns au oferit – 4 (14,29%) subiecți. După formare (modulul psihologia educației), a devenit clar pentru inginei, că adaptarea conținuturilor ingineresti (de multe ori prea complicate) trebuie să aibă în vedere atât aspectul cantitativ (volumul de cunoștințe), cât și aspectul calitativ (procesele cognitive ale cursanților implicate în învățare, viteza de învățare, stilul de învățare și conexiunile intermodulare și trăsăturile de personalitate). Adaptarea programelor de formare a conducătorilor de autovehicule de diferite categorii/subcategorii A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I la potențialul de învățare al fiecărui cursant, adaptarea conținuturilor prin aprofundare sau extindere etc contribuie essential la rezultatele învățării. Rezultatele după formare în GEF se distribuie astfel: adaptează conținuturile la particularitățile individuale de învățare - 19 (82,61%) subiecți; nu reușesc - 2 (8,70%) subiecți; alt răspuns au oferit – 2 (8,70%) subiecți. Numărul subiecților care nu pot s-a deminuat de la 20 (71,43%) la 2 (8,70%), figurile 3.10, 3.20.

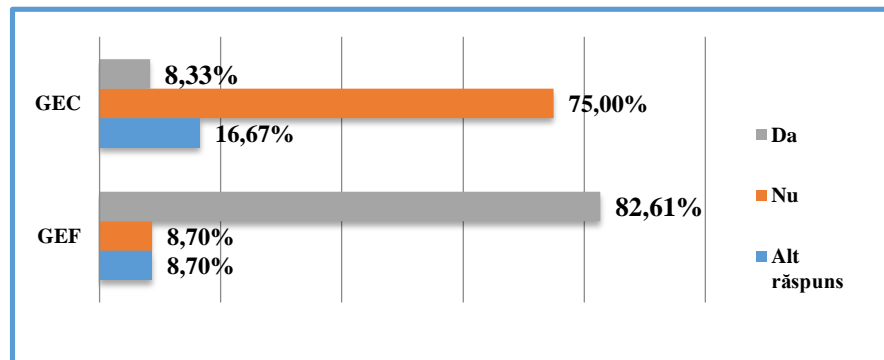
Figura 3.10. Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: constatare (GEF)

Figura 3.20. Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: după formare (GEF)

Subiecții din GEF au demonstrat rezultate relevante în comparație cu GEC:

- GEF: pot să adapteze conținuturile la particularitățile individuale de învățare - 19 (82,61%) subiecți; nu reușesc - 2 (8,70%) subiecți; alt răspuns au oferit – 2 (8,70%) subiecți;
- GEC: pot să adapteze conținuturile la particularitățile individuale de învățare - 2 (8,33%) subiecți; nu reușesc - 18 (75,00%) subiecți; alt răspuns au oferit – 4 (16,67%) subiecți, figura 3.21.

Figura 3.21. Adaptarea conținuturilor la particularități individuale de învățare: rezultate comparative GEF/GEC

Analiza comparativă a datelor etapa experimentului pedagogic de constatare și etapa experimentului pedagogic postformare a scos în evidență diferențe semnificative între grupele de subiecți GEF, GEC, fapt ce confirmă că *Programul de recalificare profesională la psihopedagogie*, dezvoltă efectiv *competența psihopedagogică* a cadrelor didactice ingineri:

- *în aspect psihologic* – capacitate de a produce anumite conduite a conducătorilor de autovehicule;
- *în aspect pedagogic* – valorificarea semnificațiilor psihologice în contextul angajării lor la nivelul activității de educație/formare a conducătorilor de autovehicule;
- *în aspect operațional* – set de capacități cognitive, afective, acționale, susținute informațional prin cunoștințe de bază (inginerești) și metodologice prin deprinderi, strategii cognitive, atitudini, angajate în realizarea unor performanțe concrete, exprimate comportamental, observabile pe parcursul activității didactice în formarea conducătorilor de autovehicule (după S. Cristea) [50].

Mai mul, absolvenților (subiecții GEF) *Programului de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie*, în baza rezultatelor obținute, li s-au eliberat *Diplome de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie*.

În grupa de subiecți GEC, în baza faptului că nu au fost antrenați în experimentul pedagogic de formare, situația privind rezultatele sunt aproximativ la același nivel, comparativ cu situația de la etapa de constatare. Prin urmare, în grupa de subiecți GEC nu se înregistrează o dezvoltare competenței psihopedagogice.

3.4. Concluzii la capitolul III.

1. Demersul experimental s-a axat pe *formarea psihopedagogică a cadrelor didactice ingineri*, cu complexitate deosebită, ca componentă de formare a conducătorilor de autovehicule.
2. Experimentul de constatare a conturat nesiguranța cadrelor didactice, ingineri în predarea conținuturilor ingineresti - componentă a curriculumului *Conducători de vehicule*. Principalele constatări denotă că subiecții puțin cunosc cadrul de referință în domeniu, sunt limitați în posibilitatea de analiză a condițiilor presupuse de implementarea curriculumului: selecția și organizarea conținuturilor, demersul didactic, resurse, evaluarea rezultatelor.
3. Experimentul de formare s-a întemeiat pe soluții constructive: *Programului de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie*, curriculum, produse curriculare: *suport didactic Reguli de circulație; ghid metodologic Conducerea în siguranță a autovehiculului*.
4. Rezultatele obținute demonstrează progresul subiecților, iar în baza rezultatelor obținute, li s-au eliberat *Diplome de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie*.
5. O componentă a *Programului de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie* este inclus în componenta psihopedagogică a Programului de formare inițială a instructorilor auto în cadrul Departamentului Transporturi, Universitatea Tehnică a Moldovei³² [14].

---

³² Proces verbal nr. 3 din 9 octombrie 2019 al Departamentului Transporturi, UTM;

Concluzii generale și recomandări

Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule devine componentă indispensabilă în dezvoltarea transporturilor rutiere și în garantarea siguranței traficului rutier. Logica investigației în aspectul complexității, conexității conceptelor teoretico – metodologice ale sistemului, relevanței și interrelaționării lor, ne-a permis **să soluționăm problema științifică de cercetare** – *conceptualizarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule* și asigurarea sistemului cu cadre didactice, prin implementarea *Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*.

Rezultatele obținute autentifică ipoteza, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a cercetării.

Demersul cercetării a condus spre următoarele concluzii:

1. *S-a demonstrat* că sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule pune într-o relație conceptual-constructivă: diverse teorii ale învățării, modele ale învățării, particularitățile învățării adulților – conducători de autovehicule, în contextul învățării pe tot parcursul vieții subordonată prevederilor legislative și normative în vigoare [94], relație care ne-a permis să elaborăm reperele conceptuale care au stat la baza *modelului teoretic al sistemului*, ca ansamblul structurilor organizatorice, procedurilor, proceselor și resurselor, care să faciliteze eficientizarea serviciilor educaționale/ofertelor de formare, la nivelul solicitat/așteptat al sistemului, orientate spre promovarea siguranței traficului rutier [145].
2. Identificarea reperelor conceptuale specifice formării profesionale a conducătorilor de autovehicule, raportarea acestora la situația reală a sistemului, la nivel relațional politică și practică educațională, politică și practică în transporturi rutiere, a permis *elaborarea Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova*, ca viziune de ansamblu a sistemului în contextul integrării europene a Republicii Moldova [48].
3. Având drept reper conceptualizarea sistemului de pregătire a conducătorilor de autovehicule a *fost elaborat Modelul pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*, relevant în raport cu coordonatele conceptuale: formarea conducătorilor de autovehicule în vederea obținerii permisului de conducere de categoriile/subcategoriile A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F și formarea profesională în vederea obținerii certificatului de competență profesională.

Modelul demonstrează:

- *viziune integratoare* a sistemului;

- *actualitate* în raport cu documente de politici;
- *caracter prospectiv* în raport cu direcțiile de dezvoltare a educației și formării profesionale;
- *flexibilitate și adaptare* la particularitățile unităților cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare a conducătorilor de autovehicule;
- *oferă mecanism* de promovare a ofertelor de formare.

4. *S-a stabilit*, prin analiza diferitor concepte științifice, modele de formare, că în contextul fluxului continuu de schimbări în educație și societate, performanța sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule depinde de *contribuția cadrelor didactice*, ca subiecți ai propriei formări profesionale, axate pe dimensiunile: cognitiv-axiologică, motivațional-atitudinală, acțional-strategică [154], care a devenit reper în *elaborarea Programului de recalificare profesională*, specialitatea *psihopedagogie*.

5. *A fost elaborată curricula* la disciplinele din *planul de învățământ* al Programului de recalificare profesională, ca paradigmă educațională, ca valorificare a coordonatelor conceptuale ale sistemului de pregătire a conducătorilor de autovehicule; ca ofertă praxiologică și unitară pentru formarea cadrelor didactice; ca abordare axată pe *formarea competenței psihopedagogice* [27].

6. Cadrul metodologic al cercetării, realizat prin sinteza diferitor abordări a *creat contextul implementării Metodologiei de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova* prin intermediul *Programului de recalificare profesională* în cadrul demersului experimental, care a furnizat suficiente dovezi de validare a competenței psihopedagogice

În acest temei, cercetarea conturează *identitatea științifică* prin:

- Conceptualizarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, configurată praxiologic de tip produs în *Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova*.
- Fundamentarea și elaborarea *Modelului teoretic* al al sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
- Fundamentarea și elaborarea a *Modelului pedagogic de formare a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*.
- Elaborarea și implementarea *Programului de recalificare profesională* la specialitatea *psihopedagogie*, ca componentă a modelului pedagogic.
- Elaborarea curricula disciplinare din cadrul Planului de învățământ a *Programului de recalificare profesională*, a produselor curriculare: *Suport didactic Reguli de circulație*;

Ghid metodologic Conducerea în siguranță a autovehiculului, ca componente ale modelului pedagogic.

Recomandări

În intenția de a rezuma concluziile și rezultatele cercetării științifice, formulăm următoarele recomandări:

Pentru conceptorii de curriculum:

Conceptualizarea, elaborarea, actualizarea:

- curricula *Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule/* categoriile AM; A1; A2; A; C1; C; D1; D; BE; C1E; CE; D1E; DE; H; F;
- Curricula *Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule/ transportatori rutieri de mărfuri și persoane.*

Pentru cercetătorii din domeniul științelor educației:

Elaborarea ghidurilor și suporturilor metodologice privind:

- formarea profesională a conducătorilor de autovehicule de diferite categorii/ subcategorii;
- formarea profesională a conducătorilor de autovehicule/ transportatori rutieri de mărfuri și persoane;

Pentru instituțiile de formare profesională continuă a cadrelor didactice:

Implementarea *Programului de recalificare profesională*, specialitatea psihopedagogie.

Pentru managerii și cadrele didactice din Unitățile de formare profesională a conducătorilor de autovehicule:

Implementarea:

- Ghidului metodologic *Conducerea în siguranță a autovehiculului*;
- Suportului didactic *Reguli de circulație.*

BIBLIOGRAFIE

Limba română

1. ACORD DE ASOCIERE între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014. În: *Monitorul Oficial*, 2014, nr. 185-199. Ratificat prin Legea nr. 112 din 02.07.2014.
2. *Acte reglatorii de funcționare a sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*. Chișinău: UTM, 2013, 67 p.
3. AIZENȘTADT, C., ONCEANU, V. *Regulamentul circulației rutiere: ilustrat și comentat succint*. Chișinău: (Tipogr. „Vite-jesc”), 2018, 144 p. ISBN 978-9975-3068-7-4.
4. ANTOCI, A., PLĂMĂDEALĂ, V. *Condițiile rutiere și siguranța traficului rutier*. În: *Transporturi: inginerie, economie și management: materialele conf. naț. șt.-prac.*, 17-18 noiembrie. 2017. Chișinău: UTM, 2017, pp. 17-22. ISBN 978-9975-45-511-4.
5. ANTOCI, A., PLĂMĂDEALĂ, V. *Sisteme moderne de gestiune a traficului rutier și contribuțiile lor la fluidizarea circulației rutiere din municipiul Chișinău*. În: *Transporturi: inginerie, economie și management: materialele conf. naț. șt.-prac.*, 17-18 noiembrie. 2017. Chișinău: UTM, 2017, pp. 63-67. ISBN 978-9975-45-511-4.
6. ARDELEANU, A., DORNEANU, S., BALȚĂ, N. ș.a. *Marele dicționar al psihologiei*. București: Ed. Trei, 2006. 1358 p. ISBN (10) 973-707-099-2; ISBN (13) 978-973-707-009-9.
7. AVRAMESCU, N., STANCU, LEPĂDATU, M., SANDOR G. *Conducerea preventivă*. Miercurea-Ciuc: Alutus S.A., 2000. 303 p. ISBN 973-99757-6-3.
8. BEȘLEAGA, IG., BANARI, E., JEMAN, V. *Consecințele transportului auto asupra mediului ambiant*. În: *Inginerie arară și transport auto, Lucrări științifice*. 2018, vol. 51, pp. 340-345. ISBN 978-9975-64-271-2.
9. BONTAȘ, I. *Tratat de pedagogie*. București, Editura BIC ALL, 2007, 407 p.; ISBN 978-973-571-738-4.
10. BOTGROS, I., FRANȚIZAN, L. *Competența școlară – un construct educațional în dezvoltare*. Chișinău: „Print-Caro”SRL, 2010. 130 p. ISBN 978-9975-9691-9-2.
11. BOTNARIUC, Gh. *Administrarea sistemului de siguranță rutieră din Republica Moldova: obiectul și subiecții*. În: *Teoria și practica administrării publice: materiale ale conferinței internaționale științifico-practice*. 20 mai 2013, Chișinău: AAP, 536p. ISBN 978-9975-4241-5-8.

12. BRICEAG, S. *Psihologia educațională*. Suport de curs. Bălți: Ed. (Tipogr. "Indigou Color"), 2019. 233p. ISBN 978-9975-3267-7-3.
13. **BUIMESTRU, L.**, Perspective curriculare în formarea conducătorilor auto În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: materialele conf. șt.-pr. intern.*, ediția III-a, 08 mai 2020. Bălți: USARB, 2020, pp.264-273. ISBN 978-9975-3422-5-4.
14. **BUIMESTRU, L.**, *Metodologia cu privire la instruirea inițială în conducerea autovehiculului*. Chișinău: MS Logo, 2020. 63 p. ISBN 978-9975-3327-8-1.
15. **BUIMESTRU, L.**, MANOLE, N. *Conducerea în siguranță a autovehiculului. Ghid metodologic*. Chișinău: (F.E.-P. "Tipografia Centrală"), 2020.
16. **BUIMESTRU, L.** *Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, categoria B: Proiectare didactică*. Chișinău: MS Logo, 2019. 120 p. ISBN 978-9975-3327-0-5.
17. **BUIMESTRU, L.** *Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule, categoria C: Proiectare didactică*. Chișinău: MS Logo, 2019. p. ISBN 978-9975-3327-3-6.
18. **BUIMESTRU, L.**, CEBAN, V. Implementarea documentelor de politici în formarea transportatorilor rutieri: context normativ și metodologic. În: *Univers Pedagogic*. 2019, nr 4(64), pp. 81-86. ISSN 1811-5470.
19. **BUIMESTRU, L.**, MANOLE, N. *Reguli de circulație. Suport didactic*. Chișinău: (F.E.-P. "Tipografia Centrală"), 2019. 202 p. ISBN 978-9975-146-45-6. 656.1.5 (075).
20. **BUIMESTRU, L.** Rolul politicilor educaționale în promovarea siguranței rutiere. În: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale: materialele conf. șt. intern.*, 11 – 12 octombrie 2019. Chișinău: IȘE, 2019, pp. 184-189. ISBN 978-9975-48-156-4.
21. **BUIMESTRU, L.** Managementul organizatoric în școala auto. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: materialele conf. șt.-pr. intern.*, ediția II-a, 27 aprilie 2018. Bălți: USARB, 2018, pp.83-87. ISBN 978-9975-3260-0-1.
22. **BUIMESTRU, L.** Asigurarea serviciilor educaționale de calitate în școala auto. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: materialele conf. șt.-pr. intern.*, ediția II-a, 27 aprilie 2018. Bălți: USARB, 2018, pp.24-29. ISBN 978-9975-3260-0-1.
23. **BUIMESTRU, L.** De la formarea inițială la învățarea pe tot parcursul vieții: construcția identității profesionale a cadrelor didactice. În: *Educația din perspectiva valorilor*. Materialele Conferinței Internaționale, Alba Iulia, 2018 pp. 323-328. ISBN 978-606-711-902-2.

24. **BUIMESTRU, L.** Curriculumul modular în contextul învățării pe tot parcursul vieții. În: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare: materialele conf. șt. intern.*, 7 – 8 decembrie 2018. Chișinău: IȘE, 2018, pp. 608-613. ISBN 978-9975-3275-0-3.
25. **BUIMESTRU, L.** Examinarea psihologică a conducătorilor auto: sens și necesitate. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2018, nr 9(119), pp. 119-123. ISSN 1857-2103.
26. **BUIMESTRU, L.** Nivelul de formare a cadrelor didactice și manageriale din sistemul de pregătire a conducătorilor auto. În: *Univers Pedagogic*. 2018, nr 3(59), pp. 43-50. ISSN 1811-5470.
27. **BUIMESTRU, L.** Competența pedagogică solicitată inginerului (profesor) din școala auto. În: *Acta Et Commentationes*. 2017, nr 2(11), pp. 174-182. ISSN 1857-0623.
28. **BUIMESTRU, L.** Evaluarea conducerii auto din perspectiva formării competențelor. În: *Univers Pedagogic*. 2017, nr 3(55), pp. 58-64. ISSN 1815-7041.
29. **BUIMESTRU, L.** Rolul e-Guvernării în promovarea siguranței rutiere. În: *Teoria și practica administrării publice: materialele conf. șt. cu part. intern.*, 19 mai 2017. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2017, pp.525-528. ISBN 978-9975-3019-8-5.
30. **BUIMESTRU, L.** Tendințe de integrare în spațiul european a conducătorilor auto din R. Moldova. În: *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: materialele conf. șt. intern.*, 7 iunie 2017. Vol. II. Cahul: Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu”, 2017, pp.55-58. ISBN 978-9975-88-019-0; 978-9975-88-021-3.
31. **BUIMESTRU, L.** Managementul formării profesionale a instructorilor auto. În *CREATICON: CREATIVITATE – FORMARE – PERFORMANȚĂ: simpozion național*, 24 martie 2017. Volum de rezumate. Iași: EDITURA PIM, 2017, p. 43. ISSN 2559-0782, ISSN-L 2559-0782.
32. **BUIMESTRU, L.** Individualitatea conducătorului auto raportată la stilul de conducere. În: *Structura și dinamica personalității umane în epoca globalizării: perspective psihosocio-pedagogice: materialele conf. șt. cu part. intern.*, 26-27 mai 2017. Bălți: USARB, 2017, pp.63-66. ISBN 978-9975-50-205-4.
33. **BUIMESTRU, L.** Acreditarea programelor școlii auto – referențial al evaluării de calitate. În: *Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar: materialele conf. șt.-pr. naț. cu part. intern.*, 27-28 octombrie 2017. Chișinău: UST, 2017, pp.107-113. ISBN 978-9975-76-215-1.

34. **BUIMESTRU, L.** Conducătorul auto – element reprezentativ al sistemului CADM. În: *Transporturi: inginerie, economie și management: materialele conf. șt.-pr. naț., 17-18 noiembrie 2017*. Chișinău: UTM, 2017, pp.94-98. ISBN 978-9975-45-511-4.
35. **BUIMESTRU, L.** Conducerea auto – aptitudine personală/performanță profesională. În: *Monitorizarea cunoașterii axată pe obținerea performanțelor: materialele conf. șt.-pr. naț. cu part. intern., 22-23 apr. 2016*. Chișinău: UST, 2016, pp.353-360. ISBN 978-9975-76-168-0.
36. **BUIMESTRU, L., MANOLE, N.** *Conducători de vehicul: suport didactic pentru profesori*. Chișinău: Print-Caro, 2016. 81 p. ISBN 978-9975-56-358-1.
37. **BUIMESTRU, L., MANOLE, N., ERMURACHE, Gh.** *Conducători de vehicul: suport didactic pentru instructori*. Chișinău: Print-Caro, 2016. 75 p. ISBN 978-9975-56-359-8.
38. **BULMAGA, V.** *Obiectivele constituirii sistemului național de management în domeniul siguranței traficului rutier*. În: *Studia Universitas*. 2012, nr. 8 (58), pp.185-188. ISSN 1814-3199.
39. **BURLACU, F.** *Influența caracteristicilor drumului asupra siguranței circulației/ Teză de doctorat*, București, 2014;
40. *Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova* aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 23.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 421-427.
41. **CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, ș. a.** *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*, Chișinău, Centrul Editorial PRO DIDACTICA, 2008, 204p. ISBN 978-9975-9763-4-3.
42. **CEBAN, V., CEBAN, D.** *Prevederi conceptuale privind formarea inițială a conducătorilor de autovehicule de categoria B*. În: *Transporturi: inginerie, economie și management: materialele conf. șt.-pr. naț., 17-18 noiembrie 2017*. Chișinău: UTM, 2017, pp.165-172. ISBN 978-9975-45-511-4.
43. **CHELCEA, S.** *Psihologie: teorii, cercetări, aplicații*. Iași: Polirom, 2008. 424 p. ISBN 978-973-46-0868-3.
44. *Codul Educației al Republicii Moldova*, Cod nr. 152 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324, 24.10.2014, data intrării în vigoare: 23.11.2014.
45. *Codul Transporturilor Rutiere*, Cod nr.150 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 247-248, 15.08.2014, data intrării în vigoare: 15.09.2014.
46. *Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14)*, Ordinul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 22 din 03.03.2014.

47. COJOCARU, Gh., *Schimbarea în educație și Schimbarea managerială*. Chișinău: Ed. Lumina, 2004. 336 p. ISBN 9975-65-205-0.
48. *Concepția formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova*, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1542 din 18 octombrie 2018.
49. CREȚU, R., Z. *Evaluarea personalității: modele alternative*. Iași: Polirom, 2005. 240 p. ISBN 973-46-0083-4.
50. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie (Vol.I)*. București: Didactica Publishing House, 2015, 831p. ISBN 978-606-683-295-3.
51. CUCOS, C. (coord.) *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Ed. a 2-a rev. Iași: Polirom, 2008, 732p. ISBN 978-973-46-1089-1.
52. CUCOS, C. *Pedagogie*. Ed. II-a. Iași: Polirom, 2002. 464 p. ISBN 973-681-063-1.
53. *Curriculum globALE pentru Educația Adulților*. DVV Internațional, 2017, 41p. ISBN 978-9975-60-266-2;
54. *Curriculumul „Conducători de vehicule”* privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile (aprobat prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum din 08.10.2013).
55. *Culegere de planuri tematice și curriculumuri privind instruirea, calificarea și recalificarea conducătorilor de autovehicule*. Chișinău: (Tipogr. „Vite-jesc”), 2009, 152 p. ISBN 978-9975-4041-6-7;
56. *Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Materialele Conferinței Științifice internaționale, 7-8 decembrie 2018. Chișinău: Liceum, 2018, 652 p., ISBN 978-9975-3275-0-3;
57. *Curs de legislație rutieră, conducere preventivă, mecanică, prim ajutor și peste 800 de întrebări conform noului program de examinare*. Târgu-Mureș: S. C. Ed. Calipso, 2007, 573 p. ISBN 978-973-86569-0-1.
58. DAFINOIU, I. *Personalitatea. Metode calitative de abordare. Observația și interviul*. Iași: Polirom, 2002. 244 p. ISBN 973-683-885-4.
59. DAICU, A. Impactul denivelărilor artificiale asupra siguranței traficului rutier. În: *Inginerie arară și transport auto, Lucrări științifice*. 2018, vol. 51, pp. 304-308. ISBN 978-9975-64-271-2.
60. DANDARA, O. (coord.) *Pedagogie. Suport de curs*. Chișinău: CEP USM, 2011, 219p. ISBN 978-9975-71-056-5.

61. DAICU, A., ONCEANU, V. Accidentele în traficul rutier și elucidarea legăturii de cauzalitate ce ține de factorul uman. În: *Sisteme de transport și logistică: materialele conf. intern.*, 27 – 30 octombrie 2015. Chișinău: ATIC, 2015.
62. DEBELEAC, C. *Ghid privind certificarea competențelor și recunoașterea calificării pentru profesii din sectorul transporturilor rutiere: instructor de conducere auto și profesor de legislație rutieră.* În cadrul proiectului Rețeaua autorităților Competente pentru Calificările Profesionale din România – (IMI OQ NET România), 2013.
63. *Decizia Uniunii Europene 2016/1945 a Comisiei din 14 octombrie 2016* privind echivalențele între categoriile de permise de conducere. Publicată în Jurnalul oficial al Uniunii Europene L 302/62 din 09 noiembrie 2016.
64. *Directiva 2003/59/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene* din 15 iulie 2003 privind calificarea inițială și formarea periodică a conducătorilor auto ai anumitor vehicule rutiere destinate transportului de mărfuri sau de pasageri. Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 226 din 10 septembrie 2003.
65. *Directiva 2002/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene* din 18 martie 2002 privind omologarea autovehiculelor cu două sau trei roți. Publicată în Jurnalul oficial al Uniunii Europene L 124/1 din 09 mai 2002.
66. ERMURACHE Gh. *Bazele legislației în traficul rutier: Regulamentul circulației rutiere explicat și completat prin ilustrații.* Chișinău: Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională, 2011, 208 p. ISBN 978-9975-4206-0-0.
67. FRĂȚILĂ, HG., FRĂȚILĂ, M. *Automobile: cunoaștere, întreținere și reparare.* București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2018, 475 p. ISBN 978-606-31-0488-6.
68. *Ghid practic de elaborare a curriculumului pentru învățământul tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 296 din 21 aprilie 2016.
69. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea de competențe profesionale în contextul actual al învățământului superior. În: *Studia Universitatis Moldaviae.* 2013, nr. 5 (65), pp.31-36. ISSN 1857-2103.
70. GREMALSCHI, A. *Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri: Studiu de politici educaționale: Institutul de Politici Publice, Chișinău: Tipogr. „Lexon-Prim”, 2015, 88p. ISBN 978-9975-9609-8-4.*
71. GUȚU, VI. *Curruculum educațional: Cercetare. Dezvoltare. Optimizare.* Chișinău: CEP USM, 2014, 230 p. ISBN 978-9975-71-526-3.

72. GUȚU, VI., VICOL, M. *Tratat de pedagogie între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, 2014, 553p. ISBN 978-606-685-170-1.
73. HADÎRCĂ, M. (coord. șt.). *Educația integrală: Fundamente teoretico-paradigmatice și aplicative*. Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației. Chișinău: (Tipogr. „Cavaioli”), 2015, 248p. ISBN 978-9975-48-096-3.
74. HASAN, M., COZARI, I., BERESTEANU, C. ș. a. *Planuri și Planuri și programe privind instruirea și reciclarea conducătorilor de autovehicule*. Ch.: CCRE „PRESA”, 2005, 160 p. ISBN 9975-9883-2-6.
75. HAVÂRNEANU, C. *Evaluarea psihologică a conducătorilor auto*. Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, 235 p. ISBN 978-973-703-633-9.
76. HORST, SCHAUB. *Dicționar de pedagogie*. Iași: Polirom, 2001. 344 p. ISBN: 973-683-665-7.
77. Hotărârea Guvernului nr.690 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Economiei și Infrastructurii. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
78. Hotărârea Guvernului nr.691 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
79. Hotărârea Guvernului nr.692 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Apărării. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
80. Hotărârea Guvernului nr.693 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
81. Hotărârea Guvernului nr.694 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
82. Hotărârea Guvernului nr.695 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 322-328.
83. Hotărârea Guvernului nr. 539 din 23.04.2008 cu privire la crearea Instituției Publice *Agenția Națională Transport Auto*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 82, cu completările ulterioare.

84. Hotărârea Guvernului nr. 1127 din 07.10.2008 cu privire la aprobarea modelelor permiselor de conducere de tip nou. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 183-185.
85. Hotărârea Guvernului nr. 155 din 13.02.2003 cu privire la Consiliul Național pentru Securitatea Circulației Rutiere. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 23-24, cu modificările ulterioare.
86. Hotărârea Guvernului nr. 1434 din 07.11.2002 cu privire la măsurile de prevenire a conducerii mijloacelor de transport în stare de ebrietate. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 151-153, cu modificările ulterioare.
87. Hotărârea Guvernului nr. 607 din 28.06.1999 cu privire la Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Tehnică „Intehagro” al Ministerului Agriculturii și Industriei Prelucrătoare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 73-77, cu modificările ulterioare.
88. *Instrucțiuni privind desfășurarea examenului și condițiile de obținere a permisului de conducere*, aprobate prin Ordinul Agenției Servicii Publice a Republicii Moldova nr.240 din 14.12.2017.
89. *Instrucțiuni cu privire la personalizarea automatizată, eliberarea, evidența și păstrarea actelor de sudii pentru furnizorii de formare a adulților*, aprobate prin Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 1247 din 31 ianuarie 2015.
90. IUCU, R., B. *Instruirea școlară: perspective teoretice și aplicative*. Iași: Polirom, 2008, 220p. ISBN 978-973-46-1151-5.
91. KOROLIOV, N. *Automobilul și securitatea la trafic*. Ch.: H&M DESIGN (Tipogr. Sirius SRL), 2010, 148 p. ISBN 978-9975-4143-4-0.
92. Legea nr. 136 din 07.07.2017 cu privire la Guvern. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 252.
93. Legea nr. 244 din 23.11.2017 cu privire la comitetele sectoriale pentru formarea profesională. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 441-450, cu modificările ulterioare.
94. Legea nr. 166 din 11.07.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 245-247, modificată și completată prin Legea nr.121 din 03.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 293-296.

95. Legea Educației Naționale nr. 1 din 5 ianuarie 2011, data intrării în vigoare 9 februarie 2011. În: *Monitorul oficial al României*, 2011, nr.18, actualizată. În: *Monitorul oficial al României*, 2016, nr.943.
96. Legea privind siguranța traficului rutier: nr. 131-XVI din 07 iunie 2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 103-106, cu modificările ulterioare;
97. LUNGU, V., BODRUG, V. Răspunsul sistemului educațional în promovarea siguranței traficului rutier. În: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale: materialele conf. șt. intern.*, 11 – 12 octombrie 2019. Chișinău: IȘE, 2019, pp. 179-184. ISBN 978-9975-48-156-4.
98. LUNGU, E., ROȘCOVAN, M. Evaluarea capacității de management al siguranței rutiere din Republica Moldova. În: *Transporturi: inginerie, economie și management: materialele conf. naț. șt.-prac.*, 17-18 noiembrie 2017. Chișinău: UTM, 2017, pp. 80-84. ISBN 978-9975-45-511-4.
99. MACAVEI, E. *Pedagogie: teoria educației (Vol.I)*. București: ARAMIS PRINT, 2001, 352 p. ISBN 973-8294-00-2.
100. *Memorandul asupra Învățării Permanente*. Brussels, 30.10.2000.
101. *Metodologia de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții*, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.70 din 25.01.2019.
102. *Metodologia de elaborare a calificărilor*, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 217 din 28 februarie 2018.
103. Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă și a Regulamentului de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 616 din 18.05.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 134-139, cu completările ulterioare.
104. MINCU, G. *Educația pentru dezvoltare durabilă prin standarde ocupaționale și de calificare noi solicitate de piață*. În: *DIDACTICA PRO*. 2019, nr. 2(114), pp. 15-17. ISSN 1810-6455.
105. MÎNDRUȚ, O., ARDELEAN, A. *Contribuții la teoria curriculumului: proiectarea documentelor reglatoare și metodologice*. Arad, 2015, 94 p. ISBN 978-973- 664-713-0.

106. MÎNDRUȚ, O., ARDELEAN, A. *Didactica formării competențelor: cercetare-dezvoltare-inivare-formare*. Arad, 2012, 212p.
107. NAHABA, L. (coord.) *Ghid de proiectare a activităților de formare în educația adulților*. Chișinău, Centrul educațional „Pro Didactica” (Tipogr. „Bons Offices”), 2016, 86p. ISBN 978-9975-9544-8-8.
108. NEGREȚ-DEBRIOR, I. *Teoria generală a curriculumului educațional*. Iași: POLIROM, 2008, 436p. ISBN 978-973-46-0870-6.
109. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*. București: ARAMIS PRINT, 2003, 575 p. ISBN 973-8473-64-0.
110. *Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 482 din 28.06.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 216-228.
111. *Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 425 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 177-184.
112. *Nomenclatorul domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 853 din 14.12.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 340-346.
113. *Norme privind examinarea medicală a conducătorilor de vehicule și a candidaților pentru obținerea permisului de conducere*, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 12 din 19.01.2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 19-21/78.
114. ONCEANU, V., NOVOROJDIN, D. Educație, cultură și comportament – elemente necesare ale sistemului de siguranță rutieră. În: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale: materialele conf. șt. intern.*, 11 – 12 octombrie 2019. Chișinău: IȘE, 2019, pp. 189-196. ISBN ISBN 978-9975-48-156-4.
115. ONCEANU, V., BULGAC, A. *Bazele comportamentului în conducerea autovehiculului și siguranța traficului rutier*. Chișinău: „Vite-jesc”SRL, 2018. 250p. ISBN 978-9975-4012-0-3.
116. ONCEANU, V., NOVOROJDIN, D. Cadrul normativ și practici europene privind siguranța participanților la traficul rutier. În: *Transport: economie, inginerie și management: materialele conf. șt.-pr. cu part. intern.*, 25-26 octombrie 2013. Chișinău: UTM, 2013, pp.123.

117. ONCEANU, V., NOVOROJDIN, D., COZMA, D. Principii și instrumente de ridicare a nivelului de siguranță pe drumurile publice interurbane și rurale în baza practicii europene. În: *Inginerie agrară și transport auto*. Lucrări științifice, vol. 38. Chișinău: UASM, 2013, p.217.
118. ONCEANU, V., NOVOROJDIN, D., IGNATIUC, Ig. Practici europene de ridicare a siguranței circulației vehiculelor în intersecții. În: *Transport: economie, inginerie și management: materialele conf. șt.-pr. cu part. intern., 26-27 octombrie 2012*. Chișinău: UTM, 2012, pp.24
119. ONCEANU, V., ARMAȘU, S. *Management și audit în siguranța traficului rutier*. Chișinău: UTM, 2011, 240p. ISBN 978-9975-45-175-8.
120. ONCEANU, V. *Organizarea și siguranța traficului rutier*. Chișinău: Tipogr. „Elena V. I.” 2006. 273p. ISBN 978-9975-935-94-4.
121. Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 02 din 07 ianuarie 2017 cu privire la aprobarea nomenclatorului și tarifelor pentru serviciile prestate de Centrul Tehnologiilor Informațional și Comunicaționale în Educație.
122. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1216 din 07.12.2014 cu privire la aprobarea materialului didactic „Întrebări și teste (tematice) pentru pregătirea de examenul teoretic și obținerea permisului de conducere subcategoriile/categoriile „A1”, „A2”, „A”, „B1”, „B”, „BE”, „C1/C”, „C1E/CE”, „D1/D”, „D1E/DE”, „F”.
123. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 92 din 03.02.2020 cu privire la formarea profesională continuă a cadrelor didactice și manageriale.
124. Ordinul Ministerului Educației nr. 912 din 19 septembrie 2013 cu privire la ridicarea calității și nivelului de instruire a participanților la trafic.
125. Ordinul Ministerului Sănătății nr. 79 din 20.03.2009 cu privire la ordinea examinării medicale a conducătorilor de vehicule și a candidaților pentru obținerea permisului de conducere. publicat la 05.06.2009 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 99-100.
126. PALOȘ, R., SAVA, S., UNGUREANU, D., *Educația adulților. Baze teoretice și repere practice*. Iași: Ed. Polirom, 2007. 342 p. ISBN 978-973-46-0673-3.
127. PATRAȘCU, D., URSU, A., JINGA, I., *Management educațional preuniversitar*. Chișinău: Ed. ARC, 1997. 383 p. ISBN 9975-61-016-1;
128. PANȚURU, S. ș. a. *Fundamentele pedagogiei: teoria și metodologia curriculum-ului: aspecte de management al curriculum-ului*. Brașov, Editura Universității „Transilvania”, 2008, 216 p. ISBN 978-973-598-239-3.

129. PÂSLARU, VI. et al. *Construcție și dezvoltare curriculară: cadru teoretic*. Chișinău, ÎS. F.E.-P. „Tipogr. Centrală”, 2005, 176 p., ISBN 9975-78-384-8.
130. PIÉRON, H. *Vocabularul psihologiei*. București: Univers Enciclopedic, 2001, 467 p. ISBN 973-8240-00-X.
131. POGOLȘA, L. *Teoria și praxiologia managementului curriculumului*. Chișinău: Liceum, 2013, 368 p. ISBN 978-9975-4394-7-3.
132. Propuneri de politică publică Instruirea și examinarea conducătorilor auto. 2016, Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale a Republicii Moldova.
133. Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale pentru siguranța rutieră, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 972 din 21.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 233-236.
134. *Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților*. Hotărârea Guvernului nr. 193 din 24.03.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 92-102/266, cu modificările ulterioare.
135. *Regulamentul privind organizarea și funcționarea Sistemului automatizat de supraveghere a circulației rutiere „Controlul traficului” și modificarea Concepției Sistemului automatizat de supraveghere a circulației rutiere „Controlul Traficului”*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 965 din 17.11.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 352-357.
136. *Regulamentul privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule*. Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr.4 din 30.09.2013.
137. *Regulamentul circulației rutiere*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 357 din 13.05.2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 92-93, 15, data intrării în vigoare: 15.07.2009, cu completările ulterioare.
138. *Regulamentul cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1452 din 24.12.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 8-10, data intrării în vigoare: 15.06.2008, cu modificările ulterioare.
139. *Regulamentul cu privire la modul de atestare și conferire a calificării persoanelor ce posedă profesia de tractorist și de eliberarea acestora a certificatului de conducere a tractoarelor și altor mașini agricole autopropulsate și mașini rutiere*, aprobat prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 244 din 09.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 047.

140. SAVVA, M. Specificul structurii personalității cadrului didactic: abordări teoretice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2018, nr. 5 (115), pp.67-70. ISSN 1857-2103.
141. STOG, L., CALUSCHI, M., GUGIUMAN, A., ș.a. *Psihologia managerială*. Ed. 1. București: Cartier, 2002, 296 p. ISBN 9975-79-141-7.
142. *Suport metodologic pentru proiectarea curriculumului în învățământul profesional tehnic secundar*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 676 din 13 iulie 2016.
143. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 345-351.
144. *Strategia de transport și logistică pe anii 2013-2022*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 827 din 28.10.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, 01 noiembrie, nr. 243-247.
145. *Strategia națională pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță”*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1214 din 27.12.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 43-45.
146. ȘCHIOPU, U. *Dicționar de psihologie*. București: Babel, 1997. 740 p. ISBN 973-48-1027-8;
147. ȘTEFAN, M. *Lexicon pedagogic*. București: Aramis Print, 2006, 383p. ISBN (10) 973-679-303-6; ISBN (13) 978-973-679-303-5.

Limba rusă

148. ИВАНОВ, О. В. *Учись управлять автомобилем*. Лениздат, 1975.
149. ИВАНОВ, В. Н. *Учебное пособие для подготовки к сдаче экзамена по вождению в ГИБДД*. М: Астрель, 2007. ISBN 978-5-271-19100-8.
150. УДУДОВИЧ, Д. *Безопасность дорожного движения*. Ch: Colograf-Com; Epigraf SRL (Tipografia Centrală), 2001, 128p. ISBN 9975-9645-7-5 (Colograf Com) 9975-903-37-1 (Epigraf).
151. ЦЫГАНКОВ, Э. С. *120 приемов контраварийного вождения*. М.: РИПОЛ классик, Престиж книга, 2007, 320 стр. ISBN 978-5-7905-3560-4.

e-Bibliografie

152. AFANAS, A. Eficacitatea și calitatea programelor de formare profesională continuă în sistemul educațional. În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației* [online]. Cahul, 2017, vol. II, pp. 44-48 [citată 01.03.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/57292.
153. AFANAS, A. Principii acționale în formarea profesională continuă a cadrelor didactice. În: *Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar* [online]. Chișinău, 2017, vol. I, pp. 18-23 [citată 09.08.2019]. ISBN 978-9975-76-214-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/68193.
154. AFANAS, A. Formarea continuă a profesorului – deziderat al școlii contemporane. În: *Univers Pedagogic* [online]. 2016, nr. 2(50), pp. 92-96 [citată 11.12.2019]. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/47201.
155. AXENTII, I. Educația în schimbare în context social postmodern. În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației* [online]. Cahul, 2017, vol. II, pp. 7-12 [citată 24.07.2018]. ISBN 978-9975-88-019-0; 978-9975-88-021-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/57282.
156. AXENTII, I. *Paradigma pedagogică a instruirii active a subiecților educației*. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat „B. P. Hașdeu”* [online]. 2014, nr.10, pp. 87-96 [citată 12.09.2019]. ISSN 1875-2170. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/39633.
157. Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale din România [online]. Disponibil: <http://vechi.anpcdefp.ro/anpcdefp.php?id=1&link=15>.
158. Baza de date a programelor de scurtă durată și formare continuă ale Instituțiilor publice, SRL, ONG, acreditate de MEEC [online]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/invatare-pe-tot-parcursul-vietii>.
159. BOTNARI, I., POTÂNG, A. Factori individuali și sociali în manifestarea agresivității la conducătorii auto. În: *Studia Universitatis* [online]. 2018, nr. 9(119), pp. 114-118 [citată 21.12.19]. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/author_articles/10850.

160. BUJU, S. Psihologia educației. Iași: Ed. PIM, 2014, 160 p. ISBN 978-706-13-2132-2 [citat 28.03.2020]. Disponibil: <https://dppd.tuiasi.ro/wp-content/uploads/2020/01/Psihologia-educatiei-suport-curs.pdf>.
161. Cadrul de politică al UE privind siguranța rutieră 2021-2030 – Următorii pași în direcția „Viziunii zero”, Bruxelles, 19.6.2019, [citat 20.03.2020]. Disponibil: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/move-2019-01178-01-00-ro-tra-00.pdf.
162. Cadrul european al calificărilor (EQF) [online]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/cadrul-european-al-calificarilor>.
163. Centre de instruire, ANTA, [online]. Disponibil: <https://anta.gov.md/content/lista-centrelor-de-instruire-perfec%C5%A3ionare-%C5%9Fi-atestare-profesional%C4%83>.
164. Competențe profesionale în Elaborarea, Monitorizarea și Evaluarea Învățării în rândul adulților. Profilul competențelor europene. Supporting quality in adult learning (DEMAL), Bonn, 2018. [citat 26.04.2020]. Disponibil: <http://www.demalproject.eu/>.
165. CRISTEA, S. Tehnologia instruirii [citat 25.03.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-56_16.pdf.
166. Convenția asupra circulației rutiere nr. 1968 din 08.11.1968. În: *Tratate Internaționale*, 30.12.1998, nr. 6, art. 87 [online]. Disponibil: www.lex.justice.md.
167. DANDARA, O. Curriculum modular, o abordare orientată spre creșterea calității în formarea profesională. În: *PRO DIDACTICA* [online]. 2015, nr. 5-6 (93-94), pp.14-18 [citat 11.10.2019]. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/53147.
168. DAVIDESCU, E. Tehnici de formare a deprinderilor de studiu individual prin învățare personalizată. În: *PRO DIDACTICA* [online]. 2018, nr. 6 (112), pp.7-11 [citat 11.08.2020]. ISSN 1810-6455. Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_112.pdf.
169. Directiva 2006/126/CE a Parlamentului European și Consiliului din 20 decembrie 2006 privind permisele de conducere [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0126>.
170. Educația europeană a adulților în afara UE. Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane a Universităților Populare (*dvv international*), 2010, 167p. ISBN 978-9975-109-38-3. Disponibil: http://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/files/eastern-neighbors/publications_Moldova/A_EducatiaAdultilor-ilovepdf-compressed__1_.pdf.

171. Europa 2020: strategia Uniunii Europene pentru ocuparea forței de muncă și creștere economică [online]. Disponibil: http://publications.europa.eu/resource/cellar/8d8026dc-d7d7-4d04-8896-e13ef636ae6b.0014.02/DOC_5.
172. Formarea inițială a cadrelor didactice și a formatorilor care sunt implicați în educația și formarea adulților [online]. Disponibil: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-and-trainers-working-adult-education-and-training-58_ro.
173. Ghid de evaluare externă a programelor de formare profesională continuă [online]. Aprobă de Consiliul de Conducere al ANACIP, proces verbal nr.9 din 23.06.2016. Disponibil: <http://www.anacip.md/index.php/ro/legislatie/anacip/ghiduri>.
174. GUȚU, VI., HUNCĂ, M. Conceptul de paradigmă în formarea profesională și continuă a cadrelor didactice. În: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2015, nr. 9(89), pp. 99-10 [cită 22.03.2019]. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/18.p.99-104_89.pdf.
175. GUȚU, VI., ȚURCANU, C. Concepții filosofico-pedagogice între modernism și postmodernism. În: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2015, nr. 9(89), pp. 3-9 [cită 22.03.2020]. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/01.p.03-09_89.pdf.
176. JIPA, L. Educația adulților. Pedagogie [cită 26.02.2020]. Disponibil: <https://vdocuments.site/educatia-adultilor-pedagogie.html>.
177. JIPA, L. Didactica sau Teoria instruirii [cită 26.04.2020]. Disponibil: [tet.pub.ro>Pedagogie>curs1](http://tet.pub.ro/Pedagogie/curs1).
178. Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare privizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă [online]. Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 616 din 18 mai 2016. Disponibil: <http://www.anacip.md/index.php/ro/legislatie/anacip/metodologii>.
179. MÎSLIȚCHI, V., GUȚU, T. Relația dintre inteligența emoțională și comportamentul agresiv în trafic la tinerii conducători auto. În: *Psihologie, revistă științifico-practică* [online]. 2018, nr. 1-2(32), pp. 12-20 [cită 25.03.2020]. ISSN 1857-2502/ISSNe 2537-6276. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/62609.
180. MÎSLIȚCHI, V., Abordări teoretice ale comportamentului agresiv manifestat de tinerii conducători auto. În: *Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu*

- Hașdeu” din Cahul [online]. 2017, nr. 1(15), pp.121-135 [citată 26.02.2020]. ISSN 2345-1858/ISSNe2345-1904. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/54279.
181. MOGONEA, F. R. Teorii și modele ale învățării. În: ANNALS OF THE UNIVERSITY OF CRAIOVA, Psychology – Pedagogy [online]. 2014, an XIII, nr. 29-30, pp.43-60 [citată 26.02.2020]. Disponibil: https://aucpp.ro/wp-content/uploads/2018/03/Annals_Psychology_Pedagogy_2014.pdf.
182. NEGOVAN, V. Psihologia învățării. Universitatea din București. [citată 26.04.2020]. Disponibil: <https://vdocuments.site/psihologia-invatarii-valeria-negovan.html>.
183. Notă informativă privind situația accidentară pentru perioada 01.01.2019-31.12.2019 [online]. Disponibil: http://politia.md/sites/default/files/situatia_accidentara_12_luni_2019.pdf.
184. ONCEANU, V., VOLEAC, P. Considerații privind amenajarea sensurilor giratorii. În: Inginerie agrară și transport auto. Materialele Simpozionului Științific Internațional Realizări și perspective în ingineria agrară și transport auto, dedicat aniversării a 85 de ani de la fondarea Universității Agrare de Stat din Moldova [online]. 2018, V. 51, pp. 352-359. ISBN 978-9975-64-300-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/96370.
185. ONCEANU, V., DAICU, A. Corelația conducător-autovehicul ca element fundamental al siguranței traficului rutier. În: Inginerie agrară și transport auto. Simpozion Științifico-Practic Internațional ”Realizări și perspective în ingineria agrară și transport auto” [online]. 2015, UASM, V. 45, pp. 301-306. ISBN 978-9975-64-276-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/74547.
186. Ordinul comun al Ministerului Transporturilor și a Ministerului Sănătății 1260/1390/2013 pentru aprobarea Normelor metodologice privind examinarea medicală și psihologică a personalului cu atribuții în siguranța transporturilor și periodicitatea examinării [citată 27.09.18]. Disponibil: <http://www.mt.ro/web14/domenii-gestionate/rutier/domenii-rutier-reglementari>.
187. Ordinul Ministerului Transporturilor 733/2013 pentru aprobarea Normelor privind autorizarea școlilor de conducători auto și a instructorilor auto, a Normelor privind atestarea profesorilor de legislație rutieră și a instructorilor de conducere auto, a Metodologiei de organizare și desfășurare a cursurilor de pregătire teoretică și practică a persoanelor în vederea obținerii permisului de conducere, a Programei de școlarizare, precum și privind condițiile și obligațiile pentru pregătirea teoretică și practică a

- persoanelor în vederea obținerii permisului de conducere [citată 27.09.18]. Disponibil: <http://www.mt.ro/web14/domenii-gestionate/rutier/domenii-rutier-reglementari>.
188. Ordinul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor nr. 9 din 10 februarie 2015 cu privire la elaborarea Programelor de formare profesională continuă, cu completările ulterioare [online]. Disponibil: <https://anta.gov.md>.
189. Ordinul Ministerului Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova, a autorității administrative Agenția Națională Transport Auto nr. 103 din 10 decembrie 2018 privind aprobarea procedurii de descriere a etapelor de organizare a procesului de perfecționare și atestare profesională a personalului de specialitate din domeniul transporturilor rutiere și eliberarea certificatelor de competență profesională [online]. Disponibil: <https://anta.gov.md>.
190. Ordonanța de urgență nr. 195 din 12 decembrie 2002 republicată, privind circulația pe drumurile publice [online]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/74028>.
191. PALICICA, M. Prelegeri de psihopedagogie. Timișoara: Ed. Orizonturi universitare, 2002. 240p. ISBN 973-8391-31-837.015.3 [citată 20.03.2020]. Disponibil: <https://www.usab-tm.ro/downloads/cpp/Maria%20Palicica%20-%20Prelegeri%20de%20psihopedagogie.pdf>.
192. Pentru un spațiu european de siguranță rutieră: Orientări pentru politica de siguranță rutieră 2011-2020, [citată 20.02.2019]. Disponibil: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/road_safety_citizen/road_safety_citizen_100924_ro.pdf.
193. Plan de acțiune privind siguranța rutieră pentru anii 2020-2021, 29.01.2020, [citată 20.02.2020]. Disponibil: <https://gov.md/ro/content/pentru-aprobarea-planului-de-actiuni-privind-siguranta-rutiera-pentru-anii-2020-2021-0>.
194. Politica UE privind învățarea în rândul adulților [online]. Disponibil: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_ro.
195. POPA, C. Noțiuni de psihologia educației și managementul clasei de elevi. București: Ed. U.N.A.T.C Press, 2017, 195p. ISBN 978-606-8757-22-3 [citată 20.02.2019]. Disponibil: https://www.unatc.ro/cercetare/pedagogie/pdf/CameliaPopa-Notiuni_de_Psihologia_Educatiei.pdf.
196. POSTĂN, L. Dimensiunea politică a conceptului și strategiilor de educație pe parcursul vieții. În: Studia Universitatis [online]. 2007, nr. 9, pp. 269-273 [citată 11.12.19]. ISSN 1857-2103. Disponibil: <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/57-p-269-273.pdf>.

197. POTÂNG, A. Forme de manifestare a furiei șoferilor. În: Integrare prin cercetare și inovare. Științe socioumanistice. Vol. 2, 28-29 septembrie, 2016, USM, pp. 10-13. ISBN 978-9975-71-818-9 [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/76125.
198. Psihopedagogia învățării. Modul de pregătire pentru profesiunea didactică. Universitatea din Craiova [citat 20.04.2020]. Disponibil: [cis01.ucv.ro>DPPD](http://cis01.ucv.ro/DPPD). Psihopedagogie.
199. Raport comun privind datele statistice și atitudinea publică față de siguranța rutieră în Chișinău și Tiraspol în cadrul proiectului Dezvoltarea Parteneriatului pentru reducerea numărului accedentelor rutiere în Chișinău și Tiraspol. [citat 20.10.2019]. Disponibil: <http://saferoads.md/information/DTP-ro.pdf>.
200. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18.06.2009 privind stabilirea unui Cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională [online]. Disponibil: <http://anacip.md/index.php/ro/component/jdownloads/summary>.
201. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18.06.2009 privind stabilirea unui Sistem european de credite pentru educație și formare profesională (SECEFP) [online]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(02\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(02)&from=RO).
202. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23.04.2008 privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții [online]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/cadrul-european-al-calificarilor>.
203. Regulamentul de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă [online]. Anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 616 din 18 mai 2016. Disponibil: <http://www.anacip.md/index.php/ro/legislatie/anacip/regulamente>.
204. Regulament cu privire la modul de organizare și efectuare a Controlului treziei [online]. Anexa la Ordinul Ministerului Sănătății nr. 269 din 31 martie 2014. Disponibil: <https://gov.md/ro/content/pentru-approbarea-regulamentului-privind-modul-de-organizare-si-efectuare-controlului-treziei>.
205. SARANCIUC-GORDEA, L., SADOVEI, L. Teoria și metodologia instruirii (suport de curs). Chișinău, 2013 (Tipogr. UPS „I. Creangă”), 336p. ISBN 978-9975-46-177-1. Disponibil: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/63/Saranciuc-Gordea%2C%20Liliana.%20Sadovei%2C%20Larisa%20-%20Teoria%20si%20metodologia%20instruirii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

206. SĂLĂVĂSTRU, D. Psihologia educației. Iași: Polirim, 2004, 288p. ISBN 973-681-553-6 [citat 11.04.2020]. Disponibil: <https://alingavreliuc.files.wordpress.com/2010/10/dorina-salavastru-psihiologia-educatiei.pdf>.
207. SION, G. Psihologia vârstelor. București, Ed. Fundației România de Mâine, 2007, 255p. ISBN 978-973-163-013-7 citat 21.05.2020]. Disponibil: <https://vdocuments.mx/psihiologia-varstelor-gratiela-sion.html>.
208. SÎRGHI, A. Demersuri psihopedagogice ale învățării la adulți. În: Studia Universitatis [online]. 2018, nr. 5 (115), pp. 88-93 [citat 11.10.19]. ISSN 1857-2103.ISSN online 2345-1025 [citat 12.05.2020]. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/13.p.88-93_115.pdf.
209. Sprijin pentru educația și formarea profesională în Europe: Comunicatul de la Bruges. 2012, Luxemburg. ISBN 978-92-79-2465-1[online]. Disponibil: https://step4-sfc.eu/IMG/pdf/brochure_bruges_ro.pdf.
210. SUDITU, M. (coord.) Metode interactive de predare-învățare [citat 11.04.20]. Disponibil: https://programareliceu.files.wordpress.com/2014/07/metode_interactive_de_predare-Invatare.pdf.
211. ȘAVGA, L. Implementarea modelului european de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova. În: Akademos, nr. 1, 2020, p. 122-129. [citat 11.09.20]. Disponibil: http://www.akademos.asm.md/files/1_20_122-129.pdf.
212. Școli auto, ASP [citat 11.05.2020]. Disponibil: <http://www.asp.gov.md/ro/calificarea-documentarea-conduc%C4%83torilor-auto>.
213. ȘERBĂNESCU, L. Formarea profesională a cadrelor didactice – repere pentru managementul carierei. București, 2011, 220p. ISBN 978-606-521-793-5. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/301823079_Formarea_profesionala_a_cadrelor_didactice_-_repere_pentru_managementul_carierei.
214. Tendințe internaționale în domeniul învățării pe tot parcursul vieții. [citat 02.05.2020]. Disponibil: <http://carte.psihologie.md/tendinte%D0%B5-internationale-in-domeniul-Invatarii-pe-tot-parcursul-vietii/>.
215. Teorii cu privire la învățare. PROFORM [citat 02.05.2020]. Disponibil: <https://proform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-resurse-educationale-pentru-sustinerea-educatiei-incluzive-de-calitate/teorii-cu-privire-la-Invatare>.

216. Teoria și metodologia instruirii. Departamentul pentru Pregătirea Personalului didactic. Universitatea „Spiru Haret” România. [citată 11.05.2020]. Disponibil: <https://www.spiruharet.ro/data/zone/da9eb2e0160dd984dc8fc29a75e2899c.pdf>.
217. TERZI, D. Exodul adulților în instruire. În: PRO DIDACTICA. 2001, nr. 3 (7), pp.56-66 [citată 11.05.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Exodul%20adulților%20in%20instruire.pdf.
218. Annual Accident Report 2018 [citată 22.05.19]. Disponibil: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/statistics/dacota/asr2018.pdf.
219. Global Plan for the Decade of Action for Road Safety 2011-2020. [citată 25.05.17]. Disponibil: https://www.who.int/roadsafety/decade_of_action/plan/en/.
220. Strategic Action Plan on Road Safety, Brussels, 17.5.2018, Annex to the communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions Europe on the move./Sustainable Mobility for Europe: safe, connected and clean, [citată 20.01.2019]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar%3A0e8b694e-59b5-11e8-ab41-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_2&format=PDF.
221. Recommendation of the European Parliament and of the council of 22 may 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01) [online]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning>.
222. The future of road transport [online]. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7ff51acb-25fb-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-122665531>.
223. АГАПОВ, А. Роль психических познавательных процессов в деятельности водителя [online]. Портал психологических изданий PsyJournals.ru. 2019. ISBN 978-5-94051-186-1 [citată 10.03.2020]. Disponibil: <https://psyjournals.ru/topic/pedpsy/index.shtml>.
224. БОРИСОВА, С. Влияние психологических установок водителей на безопасность дорожного движения. În: Психология и право [online]. 2011, nr. 4 [citată 25.09.18]. ISSN – online: 2222-5196. Disponibil: www.psyandlaw.ru.
225. ЗАЙЦЕВА, Е. И., Зарубежные модели эффективности обучения водителей безопасному вождению [online]. Портал психологических изданий PsyJournals.ru.

2019. ISBN 978-5-94051-186-1[citat 10.03.2020]. Disponibil: <https://psyjournals.ru/topic/pedpsy/index.shtml>.
226. ЗЕЛЕНИН, С. Ф. Учебник по вождению автомобиля: техника управления, вождение автомобиля по дорогам, маневрирование задним ходом, экзаминационные упражнения [online]. М.: Мир автокниг, 2006. ISBN 5-903091-02-4. Disponibil: https://school-ukraine.com.ua/load/uchebnik_po_vozhdeniyu_avto.pdf.
227. КАПСКИЙ, Д. В., ЛОБАЧЬ, И. И., ПЕГИН, П. А. Психофизиология участников дорожного движения [online]. Repository of Belorussian National Technical University. Minsk, 2016. ISSN 2310-7405. Disponibil: <https://rep.bntu.by/handle/data/29828>.
228. КОЧЕТОВА, Т., ПЛОТНИКОВА, М. К вопросу оценки профессиональной пригодности водителя: краткий обзор зарубежного опыта [online]. Портал психологических изданий PsyJournals.ru. 2019. ISBN 978-5-94051-186-1[citat 10.03.2020]. Disponibil: <https://psyjournals.ru/topic/pedpsy/index.shtml>.
229. КУДРЯШОВА, Е. А., ЛИТВИНОВА, Е. Ю. Особенности переживания ПТСР у водителей с различным уровнем эмоционального интеллекта [online]. Портал психологических изданий PsyJournals.ru. 2019. ISBN 978-5-94051-186-1[citat 10.03.2020]. Disponibil: <https://psyjournals.ru/topic/pedpsy/index.shtml>.
230. ЛОГАЧЕВ, В., ТЮЛЬКИН, В., КУЧЕРЕНКО, И., ЛЫСАКОВА, Н. Возрастные изменения психофизиологических свойств водителей. [citat 01.08.18]. Disponibil: ivdon.ru/ru/magazine/archive/n1y2015/2837.
231. ЛОМАКИН, В. В. Влияние элементов системы водитель-автомобиль-дорога-среда и безопасность дорожного движения. М.: МГТУ «МАМИ», 2011, 171с. [online]. Портал Астраханского государственного технического университета. Disponibil: <https://studfile.net/preview/2983861/>.
232. ПАВЛОВ, В. Педагогические основы деятельности мастера производственного обучения по вождению автомобиля по подготовке водителей автотранспортных средств [citat 01.08.18]. Disponibil: http://muk2.edusite.ru/DswMedia/uchebnoe_posobie_po_podgotovki_mastero_v_proizvodstvennogo_obucheniya_po_vojdeniyu_avtomobiley.pdf.
233. Постановление Правительство Российской Федерации от 3.10.2013г. N864 о федеральной целевой программе Повышение безопасности дорожного движения в 2013-2020 годах. [citat 01.08.18]. Disponibil: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102168120&rdk=2>.

234. Приказ Министерство Внутренних Дел Российской Федерации от 4 февраля года N 49 Об утверждении Порядка согласования основных программ профессионального обучения водителей транспортных средств соответствующих категорий и подкатегорий [online]. Disponibil: <http://docs.cntd.ru/document/552443250>.
235. Приказ Министерство Образования и Науки Российской Федерации АК – 2924/06 от 11.09.2014. О реализации примерных программ профессионального обучения водителей транспортных средств. [citat 26.01.2017]. Disponibil: www.минобрнауки.рф.
236. РОМАНОВ, А. Н. Автотранспортная психология [online]. М.: Издательский центр «Академия», 2002, 224стр. ISBN 5-7695-1003-X. Disponibil: <https://obuchalka.org/20190521109547/avtotransportnaya-psihologiya-uchebnoe-posobie-romanov-a-n-2002.html>.
237. СМИРНОВА, С., ДОЛГОВ, К., ДЯТЛОВ, М., РОДИН, Е. Значимость и методы диагностики психологических качеств будущих водителей пассажирского автотранспорта на этапе профессионального отбора, [citat 27.09.18]. Disponibil: <https://moluch.ru/conf/tech/archive/123/6317>.
238. Федеральный закон „Об образовании в Российской Федерации” от 29.12.2012, N 273-ФЗ с изменениями от 19.12.2016, [citat 20.02.2017]. Disponibil: www.право.гов.ру.

Anexa 1

Ordinul MECC nr. 1542 din 18.10.2018

*Cu privire la aprobarea Concepției formării profesionale a conducătorilor
de autovehicule în Republica Moldova*

CONCEPȚIA

**formării profesionale a conducătorilor de autovehicule
în Republica Moldova**

Chișinău, 2018

I. Dispoziții generale

1.1 Descrierea situației

Sectorul transporturilor și infrastructurii reprezintă domeniul cu cele mai multe conotații economice în măsură să contribuie la creștere economică vizibilă a țării și să înlesnească dezvoltarea altor domenii. În R. Moldova principalul operator de transport terestru de mărfuri și călători este sectorul rutier, cu 97 % din traficul de pasageri și 87 % din traficul de mărfuri.

Creșterea numărului de vehicule, atât în plan mondial, cât și în Republica Moldova, pe lângă influența benefică ce o are asupra economiei statului, crearea confortului celor care le utilizează au creat și multiple probleme. Dintre care mai stringente fiind considerate: suprasolicitarea străzilor cu vehicule în regim de staționare din cauza lipsei locurilor de parcare; ambuteiajele în traficul rutier care reduc considerabil viteza de circulație și implicit contribuie la creșterea consumului de combustibil și poluarea masivă a mediului cu gaze nocive de eșapament și zgomote și, nu în ultimul rând, la pierderi enorme materiale și de vieți omenești, din cauza accidentelor rutiere.

Analiza datelor statistice rutiere evidențiază multipli factori și cauze, care într-un mod sau altul se referă la comportamentul conducătorilor de vehicule, ca rezultată a pregătirii lor profesionale, în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.

Actualmente, transportul rutier este de importanță majoră, iar calitatea, eficiența și siguranța acestuia depinde direct de formarea profesională a conducătorilor auto.

Concepția formării conducătorilor auto este elaborată în temeiul prevederilor actelor legislative în domeniu și determină scopul, obiectivele, caracteristicile de bază, direcțiile strategice și stabilește cadrul conceptual și metodologic de dezvoltare a sistemului de formare profesională a conducătorilor auto în contextul integrării europene.

1.2. Definirea detaliată a problemei

1. Integrarea europeană a Republicii Moldova, în contextul dezvoltării durabile a economiei și finalizării procesului de tranziție spre economia de piață prin promovarea schimburilor comerciale, investițiilor și relațiilor economice armonioase, necesită punerea în concordanță a legislației și practicii naționale în domeniul formării profesionale a conducătorilor auto cu legislația și practica internațională.

2. Formarea profesională a conducătorilor auto este o activitate de interes sectorial, face parte din sistemul național de educație și formare profesională, în contextul învățării pe tot parcursul vieții și reprezintă un aspect fundamental al siguranței rutiere, în interiorul căruia actualmente se desfășoară haotic:

- complexul de activități de proiectare, realizare, management, evaluare continuă a competențelor profesionale,
- totalitatea acestor acțiuni și rezultatele lor,
- funcționalitatea sistemului instituțiilor de formare profesională a conducătorilor auto.

3. Sistemul de formare profesională a conducătorilor auto, evidențiază lipsa sinergiei componentelor:

- **pe verticală:** în aspectul planurilor naționale și de acțiune a programelor și a strategiilor sectoriale, a politicilor și strategiilor privind dezvoltarea resurselor umane în domeniul

transporturilor rutiere, inclusiv calificările și formarea profesională a conducătorilor auto în mod distinct, pe niveluri de pregătire: categorii/subcategorii de permis de conducere, profesii, ocupații, meserii și specializări: transporturi rutiere de mărfuri și persoane, ținându-se seama de competențele profesionale generale și specifice, de nevoile angajatorilor/angajaților, de cerințele posturilor pe care le ocupă, de posibilitățile de promovare sau de încadrare în muncă, de cerințele de pe piața muncii;

- **pe orizontală**, în aspectul realizării ansamblului de procese organizate în vederea formării competențelor profesionale, prin formare inițială sau continuă, prin care persoanele adulte își dezvoltă aptitudinile, își completează cunoștințele, își perfecționează sau își înnoiesc calificarea profesională și fac posibilă evoluția aptitudinilor și comportamentelor lor, capabile să contribuie la dezvoltarea personală, la dezvoltarea serviciilor transporturilor rutiere și implicit la dezvoltarea economică a țării.

4. Formarea profesională a conducătorilor auto în Republica Moldova nu include testarea psihologică obligatorie a candidaților pentru obținerea permisului de conducere și a conducătorilor auto implicați în toate activitățile de transport, care ar determina corespunderea/necorespunderea lor posturilor pe care le solicită sau le ocupă.

5. În Republica Moldova lipsesc politici de stat pentru atragerea, pregătirea și menținerea în sistemul de formare profesională a conducătorilor auto a cadrelor didactice și manageriale, fapt care afectează considerabil procesul de formare, beneficiarii sistemului, sectorul transporturilor rutiere, precum și societatea în ansamblu.

1.3. Termeni – cheie

În sensul prezentei Concepții, formarea profesională a conducătorilor auto semnifică orice proces de instruire/formare a adulților în cadrul învățării pe tot parcursul vieții, prin formare profesională inițială, formare profesională continuă, calificare, perfecționare, specializare, recalificare necesare pentru dobândirea/formarea sau dezvoltarea competențelor profesionale și transpune următorii termeni-cheie:

- *conducător auto* – persoana care posedă permis de conducere, după caz și certificat de competență profesională, care conduce pe drum un autovehicul de o anumită categorie/subcategorie, pentru transport personal, de mărfuri, persoane sau alte servicii;
- *calificarea conducătorilor auto* – ansamblu de competențe profesionale, certificate, care permit persoanei interesate să desfășoare activități specifice unei ocupații sau profesii;
- *perfecționarea conducătorilor auto* – dezvoltarea competențelor profesionale în cadrul aceleiași calificări;
- *specializarea conducătorilor auto* – obținerea de cunoștințe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații;
- *formarea profesională inițială a conducătorilor auto* asigură pregătirea pentru dobândirea/formarea competențelor profesionale minime necesare pentru obținerea permisului de conducere sau a certificatului de competență profesională;
- *formarea profesională continuă a conducătorilor auto* este ulterioară formării inițiale și asigură fie dezvoltarea competențelor profesionale deja dobândite/formate, fie dobândirea de noi competențe;

- *competență profesională* – capacitatea de a aplica, transfera și combina cunoștințe și deprinderi în situații și medii de muncă diverse, pentru a realiza activitățile cerute la locul de muncă, la nivelul calitativ specificat în standardul ocupațional;
- *învățarea pe tot parcursul vieții* cuprinde învățământul general, profesional-tehnic, superior și formarea profesională continuă a adulților;
- *adult* este persoana care are vârsta la care poate stabili raporturi de muncă și poate participa la programe de formare profesională, în condițiile legii;
- *formarea profesională a adulților* cuprinde formarea profesională inițială și formarea profesională continuă;
- *transportatori rutieri* – operatori de transport, care desfășoară operațiuni de transportare a mărfurilor sau a persoanelor în traficul național și/sau internațional, cu vehicule rutiere;
- *conducător auto pentru transport rutier de marfă* – transportator rutier de marfă care conduce autocamioane (autovehicule specializate);
Tipuri de transport rutier de mărfuri: transporturi de mărfuri generale; transporturi de mărfuri perisabile; transporturi de mărfuri periculoase; transporturi de animale vii; transporturi de mărfuri cu mase și/sau dimensiuni depășite (agabaritice); transporturi cu vehicule specializate; transporturi speciale cu vehicule;
- *conducător auto pentru transport rutier de persoane* - transportator rutier de persoane care conduce autoturisme, microbuze, autobuze, autocare;
- *trafic național* - operațiune de transport rutier care se efectuează între două localități situate pe teritoriul aceluiași stat;
- *trafic internațional* - operațiune de transport rutier care se efectuează între o localitate de plecare și o localitate de destinație, situate pe teritoriul a două state diferite, cu sau fără tranzitarea unuia sau mai multor state.

II. Scopul, obiectivele, principiile de bază ale

Concepției formării profesionale a conducătorilor auto

Concepția formării profesionale a conducătorilor auto **are drept scop** crearea unui sistem național unic de formare profesională a conducătorilor auto, organizarea în cadrul sistemului a activităților de proiectare, realizare, management, evaluare continuă a competențelor profesionale, interconex, interactiv, funcțional, direcționate spre performanță, spre prevenirea și reducerea numărului de accidente rutiere. Sistemul are menirea să asigure formarea și utilizarea eficientă a potențialului creativ al personalității, să contribuie la creșterea profesionalismului, competenței și competitivității profesionale, la sporirea mobilității și flexibilității ei sociale, la adaptarea la piața muncii în schimbare.

Obiectivele de bază ale Concepției sunt:

- f) determinarea direcțiilor și priorităților de bază ale formării profesionale a conducătorilor auto, ținându-se cont de schimbările continue pe piața muncii;
- g) crearea, pe principiul parteneriatului social, a unei baze normative și metodico-organizatorice moderne de reglementare a activităților de formare profesională a conducătorilor auto, axate pe formarea competențelor profesionale și social-adaptive;

- h) stabilirea scopurilor, sarcinilor de bază, conținuturilor, finalităților programelor de pregătire și instruire profesională a conducătorilor auto de toate categoriile/subcategoriile și a transportatorilor rutieri de persoane și mărfuri;
- i) elaborarea și aplicarea standardelor ocupaționale, profesionale și educaționale pentru conducătorii auto de toate categoriile/subcategoriile și pentru transportatorii rutieri de persoane și mărfuri;
- j) elaborarea/conformarea standardelor, criteriilor, indicatorilor de evaluare a activităților de formare profesională a conducătorilor auto de toate categoriile/subcategoriile și a transportatorilor rutieri de persoane și mărfuri;
- k) stabilirea scopului, sarcinilor de bază, a elementelor structurale ale testărilor psihologice obligatorii a candidaților pentru obținerea permisului de conducere și a conducătorilor auto implicați în toate activitățile de transport.

Sarcinile de bază ale Concepției sunt;

- j) diminuarea necorespunderii între cerere și ofertă pe piața muncii, pe piața serviciilor educaționale în aspectul formării profesionale a conducătorilor auto;
- k) asigurarea unei legături reciproce între componentele sistemului de formare profesională a conducătorilor auto la toate nivelurile de funcționare a lor;
- l) asigurarea flexibilității și mobilității sociale și profesionale a persoanelor în procesul adaptării/integrării lor la condițiile social-economice în permanentă schimbare;
- m) dezvoltarea parteneriatului social în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor auto;
- n) modernizarea continuă a sistemului de formare profesională a conducătorilor auto;
- o) elaborarea noilor strategii, a planurilor de învățământ, standardelor ocupaționale, profesionale și educaționale și a sistemelor de certificare pentru conducătorii auto de toate categoriile/subcategoriile și pentru transportatorii rutieri de persoane și mărfuri în corespundere cu cele similare ale comunității europene;
- p) formarea profesională și perfecționarea cadrelor didactice în vederea aplicării unor metode de formare profesională adaptate sistemului;
- q) elaborarea componentelor structurale ale testărilor psihologice obligatorii a candidaților pentru obținerea permisului de conducere și a conducătorilor auto implicați în toate activitățile de transport și formarea specialiștilor în psihologia participanților la traficul rutier;
- r) asigurarea pentru toate persoanele a egalității de șanse și a accesului liber la serviciile de formare profesională în cadrul sistemului, stimularea persoanelor pentru o viață activă.

Principiile de bază ale formării profesionale a conducătorilor auto sunt: caracterul științific; umanismul; obiectivitatea; caracterul activ, benevol și motivant al acțiunilor; profesionalismul; axarea pe personalitate; accesibilitatea; egalitatea de șanse; echitatea socială; continuitatea; transparența, succesivitatea; durabilitatea.

Funcționarea eficientă a sistemului național de formare profesională a conducătorilor auto este condiționată de structura lui, ale cărui elemente componente sunt interdependente și se completează reciproc, asigurând unitatea, flexibilitatea, continuitatea și durabilitatea întregului sistem.

III. Documente de politici și acte legislative relevante

1. Acordul de Asociere RM-UE, semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia. Ratificat de Parlamentul RM pe 2 iulie 2014, iar de Parlamentul European pe 13 noiembrie 2014;
2. Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2006/126/CE din 20.12.2006 cu privire la permisul de conducere, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L403/18 din 30.12.2006;
3. Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2003/59/CE din 15.07.2003 privind calificarea inițială și formarea periodică a conducătorilor auto ai anumitor vehicule rutiere destinate transportului de mărfuri sau de pasageri, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L226 din 10.09.2003;
4. Cartea de Calitate pentru operațiuni de transporturi rutiere de mărfuri în cadrul sistemului multilateral de cote CEMT (ITF), 2015;
5. Codul Educației al Republicii Moldova, Cod nr. 152 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324, 24.10.2014, data intrării în vigoare: 23.11.2014;
6. Codul Transporturilor Rutiere, Cod nr.150 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 247-248, 15.08.2014, data intrării în vigoare: 15.09.2014;
7. Legea nr. 166 din 11.07.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 245-247, 30.11.2012, modificată și completată prin Legea nr.121 din 03.07.2014, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 293-296, 03.10.2014;
8. Legea nr. 131-XVI din 07.06.2007 privind siguranța traficului rutier, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 103-106, 20.07.2007, cu modificările ulterioare;
9. HG nr. 172 din 09.12.2005 cu privire la aprobarea Normelor de consum de combustibil și lubrifianți în transportul auto, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 59-62, 14.04.2006;
10. HG nr. 12 din 19.01.2009 pentru aprobarea Normelor privind examinarea medicală a conducătorilor de vehicule și a candidaților pentru obținerea permisului de conducere;
11. HG nr.1452 din 24.12.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 8-10, 15.01.2008, data intrării în vigoare: 15.06.2008, cu modificările ulterioare;
12. HG nr. 1434 din 07.11.2002 cu privire la măsurile de prevenire a conducerii mijloacelor de transport în stare de ebrietate, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 151-153, 14.11.2002, cu modificările ulterioare;
13. HG nr. 827 din 28.10.2013 cu privire la aprobarea Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 243-247, 01.11.2013;
14. HG nr. 1214 din 27.12.2010 cu privire la aprobarea Strategiei naționale pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 43-45, 25.03.2011;

15. HG nr. 944 din 14 noiembrie 2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 345-351, art. 1014;
16. HG nr. 357 din 13.05.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-93, 15.05.2009, data intrării în vigoare: 15.07.2009, cu completările ulterioare;
17. HG nr. 193 din 24.03.2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-102/266, 31.03.2017;
18. HG nr. 1016 din 23.11.2017 cu privire la aprobarea Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 421-427, 01.12.2017;
19. HG nr. 482 din 23.06.2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 216-228, 30.06.2017;
20. HG nr. 853 din 14.12.2015 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 340-346, 18.12.2015;
21. HG nr. 425 din 03.07.2015 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 177-184, 10.07.2015;
22. HG nr. 616 din 18.05.2016 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă și a Regulamentului de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 134-139, 20.05.2016;
23. Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr.4 din 30.09.2013 cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Regulamentului privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și a Metodologiei de evaluare a unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
24. Curriculumul „Conducători de vehicule” privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile (aprobat prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum din 08.10.2013);
25. Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova, aprobat prin Ordinul Ministerului muncii, protecției sociale și familiei nr. 22 din 3 martie 2014;
26. Ordinul Ministerului Educației nr.600 din 06 iulie 2017 cu privire la coordonarea și autorizarea provizorie sau acreditarea programelor de formare continuă;
27. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.217 din 28 februarie 2018 cu privire la aprobarea Metodologiei de elaborare a calificărilor.

IV. Caracteristicile de bază ale formării profesionale a conducătorilor auto

Formarea profesională a conducătorilor auto este parte componentă a învățării pe tot parcursul vieții și reprezintă un sistem organizat de servicii complexe de calificare, recalificare și perfecționare profesională, orientate spre asigurarea corespunderii competențelor profesionale și sociale ale conducătorilor auto cu cerințele pieții muncii în toate sectoarele economiei, la toate nivelurile de calificare și responsabilitate.

Formarea profesională a conducătorilor auto se va organiza pe cale formală, în mod distinct, pe niveluri de pregătire: categorii/subcategorii de permis de conducere A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F profesii, ocupații, meserii și specializări: transporturi rutiere de mărfuri și persoane, ținându-se seama de competențele profesionale generale și specifice, de nevoile angajatorilor/angajaților, de cerințele posturilor pe care le ocupă, de posibilitățile de promovare sau de încadrare în muncă, de cerințele de pe piața muncii și a propriilor aspirații. Formarea profesională a conducătorilor auto categoria H se va organiza în învățământul profesional tehnic secundar (nivelul 3) și învățământul profesional tehnic postsecundar (nivelul 4). Formarea profesională (inițială și continuă) a conducătorilor auto categoria F se va organiza în învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiat (nivelul 5).

Formarea profesională a conducătorilor auto se va realiza prin programe de formare profesională autorizate/acreditate care vor include totalitatea activităților de pregătire teoretică și/sau practică în vederea realizării obiectivelor de formare de competențe profesionale pentru domeniul transporturilor rutiere:

- **în școli auto**, pentru obținerea permisului de conducere A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F;
- **în centre de formare a transportatorilor rutieri**, pentru obținerea certificatului de competență profesională: manageri în transport auto; experți în transport auto; consilieri de siguranță rutieră; conducători auto transport mărfuri în trafic național/internațional, conducători auto transport persoane în trafic național/internațional.

Formarea profesională a conducătorilor auto se va finaliza cu permis de conducere A1, A2, A, B1, B, C1, C, D1, D, BE, C1E, CE, D1E, DE, H, F, I, recunoscut național și internațional, sau cu certificat de competență profesională recunoscut național și internațional.

V. Asigurarea normativă, metodică-organizatorică și didactică a realizării Concepției

5.1 Elaborarea cadrului normativ-juridic

Pentru asigurarea formării profesionale a conducătorilor auto este necesar de un suport normativ-juridic care va cuprinde următoarele:

- a) elaborarea cadrului normativ-juridic privind organizarea și desfășurarea formării profesionale a conducătorilor auto;
- b) elaborarea standardelor educaționale relevante organizării și desfășurării formării profesionale a conducătorilor auto;
- c) elaborarea exigențelor minime față de infrastructura instituțiilor de formare profesională a conducătorilor auto;
- d) actualizarea și completarea Clasificatorului ocupațiilor cu calificările specifice sistemului de formare a conducătorilor auto;

- e) elaborarea și aprobarea Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a Unităților de formare profesională a conducătorilor auto;
- f) elaborarea și aprobarea Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a Unităților de formare profesională a transportatorilor rutieri;
- g) elaborarea și aprobarea Regulamentului și Metodologiei de testare psihologică a candidaților în conducători auto și a conducătorilor auto implicați în toate activitățile de transport;
- h) crearea unor mecanisme de formare a specialiștilor în psihologia participanților la traficul rutier;
- i) crearea unor mecanisme de formare și motivare a cadrelor didactice din sistemul de formare a conducătorilor auto;
- j) elaborarea criteriilor și indicatorilor de evaluare a programelor de formare profesională a conducătorilor auto;
- k) elaborarea recomandărilor pentru asigurarea managementului calității procesului de formare profesională a conducătorilor auto;
- l) elaborarea unor măsuri de susținere a agenților economici care contribuie la realizarea procesului de formare profesională a conducătorilor auto.

5.2 Crearea cadrului organizatoric

Formarea profesională a conducătorilor auto se va realiza în instituții de stat ori private, care sunt persoane juridice, au prevăzut în actele de constituire prestarea serviciilor educaționale, au atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a conducătorilor auto autorizate/acreditate, în condițiile legii. Instituțiile, în activitatea lor, vor asigura accesul la studii al persoanelor care doresc să obțină permis de conducere și a celor care doresc să-și ridice calificarea în domeniul transporturilor rutiere; vor organiza procesul de instruire, implementând diverse forme, metode și tehnologii de instruire și evaluare.

În cadrul formării profesionale a conducătorilor auto se va implementa sistemul de credite transferabile:

- creditele sunt valori numerice întregi, care se alocă fiecărei unități de curs/modul/activități distincte din planul de învățământ, nu sunt divizibile;
- 1 unitate de credit este constituită din 30 ore de activitate de învățare (în auditoriu și lucru individual);
- corelarea ore auditoriale și ore de activitate individuală de învățare se stabilește în funcție de specificul și asigurarea didactico-metodică a unității de curs/a modulului conform prevederilor din planul de învățământ, de 1:3;
- creditele măsoară cantitatea de muncă solicitată formabilului, timpul necesar realizării tuturor activităților de studiu;
- creditele nu măsoară importanța, gradul de dificultate sau gradul de aprofundare/detalieră a unei unități de curs/modul; nu măsoară munca profesorului.

Programele de formare profesională a conducătorilor auto vor fi elaborate în conformitate cu sugestiile metodologice elaborate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, ministerul de resort și vor asigura dobândirea competențelor profesionale în conformitate cu standardele ocupaționale. Formarea profesională a conducătorilor auto va fi asigurată de către formatori titulari

din țară sau din străinătate cu titluri științifico-didactice, didactice și formatori invitați: specialiști și practicieni de performanță din domeniul transportului rutier.

Programele de formare profesională a conducătorilor auto vor include următoarele elemente esențiale:

- misiunea, obiectivele programei, competențele profesionale ce urmează să fie dobândite de fiecare persoană/formabil care urmează programul;
- condiții de realizare a programei: durata programului; conținuturile, numărul de credite; dotările, echipamentele și materialele necesare formării; procedura de evaluare; calificarea persoanelor – formatori.

Formarea profesională a conducătorilor auto se va efectua cu întreruperi, fără întrerupere sau cu întreruperea parțială a muncii. Formele de formare profesională se vor stabili de instituțiile cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a conducătorilor auto, în funcție de gradul de complexitate a programelor de studii și în conformitate cu cerințele beneficiarului, în baza acordului încheiat cu acesta. Formele de organizare a formării profesionale a conducătorilor auto vor fi:

- cursuri organizate de prestatorii de servicii educaționale;
- cursuri de perfecționare organizate de angajatori pentru angajații din subordine;
- stagii de practică și specializare în unități din țară și din străinătate.

Participanții/formabilii la programele de formare profesională a conducătorilor auto, la terminarea stagiilor, vor susține examene.

5.3 Asigurarea metodică-didactică

Implementarea Concepției formării profesionale a conducătorilor auto este condiționată de asigurarea metodică-didactică. Pentru funcționarea eficientă a sistemului de formare profesională a conducătorilor auto sunt necesare:

- actualizarea curriculumului privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile, *Conducători de vehicule*;
- elaborarea curriculumului privind formarea profesională inițială și continuă a conducătorilor auto transport persoane și transport mărfuri, *Transportatori rutieri*;
- elaborarea *testelor de evaluare finală* privind formarea profesională inițială și continuă a conducătorilor auto transport persoane și transport mărfuri;
- elaborarea și aprobarea *Programei model* de formare a conducătorilor auto și *Curriculum modular*;
- elaborarea și aprobarea *Programei model* de formare a conducătorilor auto, transport persoane/mărfuri și *Curriculum modular*;
- elaborarea și aprobarea *Suporturilor didactice*;
- elaborarea și aprobarea *Ghidurilor metodice*.

5.4 Asigurarea tehnico-materială

Baza tehnico-materială a sistemului de formare a conducătorilor auto, la nivel de instituție de formare profesională se constituie din următoarele componente:

- centre de instruire, subdiviziuni didactice, centre de cercetare, săli de curs;

- mijloace tehnico-materiale: planșe didactice, echipamente video, tehnică de calcul, echipamente, teren de instruire în conducerea auto, autovehicule de instruire corespunzătoare categoriilor/subcategoriilor;
- Mijloace de comunicare moderne: clase de calculatoare, rețele prin acces Wi-Fi în câmpul instituțiilor de formare profesională, alte dispozitive mobile (iPad, SmartPhone).

Dezvoltarea bazei tehnico-materiale va fi asigurată din contul mijloacelor instituțiilor de formare profesională.

VI. Implementarea Concepției formării profesionale a conducătorilor auto

6.1 Acțiuni de implementare

Rolul principal în organizarea și dezvoltarea sistemului național de formare profesională a conducătorilor auto revine Guvernului, care aprobă strategii și programe naționale în domeniu, strâns legate de politica națională de dezvoltare durabilă.

Elaborarea cadrului normativ, metodic-organizatoric și didactic, strategiilor, programelor, standardelor, curriculum-urilor, procedurilor de certificare și a indicilor de evaluare, precum și monitorizarea realizării Concepției, țin de competența autorităților administrației publice centrale și se coordonează de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Economiei și Infrastructurii; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, după cum urmează:

- A. Elaborarea actelor normativ-reglatorii care vor permite implementarea Concepției formării profesionale a conducătorilor auto de către instituțiile prestatoare de servicii educaționale.

Atribuții	
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, <i>va aproba</i> <i>va coordona</i>	<p>în contextul <i>Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022, Strategiei naționale pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță”</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a Unităților de formare profesională a conducătorilor auto; ▪ Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a Unităților de formare profesională a transportatorilor rutieri; ▪ Regulamentului și Metodologia de testare psihologică a candidaților în conducători auto și a conducătorilor auto; ▪ Curriculum de formare profesională a conducătorilor auto; ▪ Metodologia de evaluare în vederea obținerii permisului de conducere; ▪ <i>Programe model</i> de formare profesională a conducătorilor auto; ▪ <i>Programe model</i> de formare profesională a transportatorilor rutieri; ▪ <i>Teste de evaluare finală</i> pentru transportatorii rutieri de mărfuri și persoane;
Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, <i>vor</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elabora Standardele ocupaționale; ▪ elabora măsuri de susținere a agenților economici care contribuie la realizarea procesului de formare profesională a conducătorilor auto;
Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, <i>va</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ actualiza și completa Clasificatorului ocupațiilor cu calificările specifice sistemului de formare a conducătorilor auto;

ANACEC, <i>va elabora/implementa</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Standarde minime de calitate pentru autorizarea provizorie/acreditarea instituțiilor și programelor de formare profesională a conducătorilor auto; ▪ Standarde minime de calitate pentru autorizarea provizorie/acreditarea instituțiilor și programelor de formare profesională a transportatorilor rutieri;
Instituțiile de formare profesională a conducătorilor auto, <i>vor elabora</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regulamentul propriu de organizare și funcționare; alte acte necesare activităților de formare profesională; ▪ Programe de formare profesională și curriculum la module;

B. Asigurarea implementării Concepției formării profesionale a conducătorilor auto.

Atribuții	
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, <i>va</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ întocmi Registrul prestatorilor de servicii educaționale autorizați/acreditați;
ANACEC, <i>va</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ autoriza provizoriu/acredita instituțiile și programele de formare profesională a conducătorilor auto; ▪ autoriza provizoriu/acredita instituțiile și programele de formare profesională a transportatorilor rutieri;
Instituțiile de formare profesională continuă, <i>vor</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ instrui personalul didactic necesar desfășurării eficiente a procesului didactic; ▪ instrui specialiști în psihologia participanților la traficul rutier;
Instituțiile de formare profesională a conducătorilor auto, <i>vor</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ asigura baza tehnico-materială necesară formării conducătorilor auto; ▪ selecta, personalul didactic necesar desfășurării eficiente a procesului didactic; ▪ asigura în aspect metodic-didactic eficiența și calitatea procesului de instruire.

C. Acreditare.

ANACEC va evalua programele/instituțiile de formare profesională a conducătorilor auto în baza rapoartelor de autoevaluare, elaborate de instituțiile ofertante, în urma căreia Ministerul Educației, Culturii și Cercetării va aproba deciziile.

6.2 Finanțare

Formarea profesională a conducătorilor auto se finanțează din mijloace achitate de persoane fizice și juridice, din mijloace ale asociațiilor profesionale și ale patronatelor, din sponsorizări, donații, taxe pentru studii, contribuții personale, fonduri externe (proiecte) și din alte surse legale.

VII. Acte normative ce urmează a fi modificate

În context, se impune modificarea și completarea următoarelor acte normative:

1. Codul Transporturilor Rutiere, Cod nr.150 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 247-248, 15.08.2014, data intrării în vigoare: 15.09.2014;

2. Legea nr. 131 din 07.06.2007 privind siguranța traficului rutier, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 103-106, 20.07.2007, cu modificările ulterioare;
3. HG nr.1452 din 24.12.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 8-10, 15.01.2008, data intrării în vigoare: 15.06.2008, cu modificările ulterioare;
4. HG nr. 1434 din 07.11.2002 cu privire la măsurile de prevenire a conducerii mijloacelor de transport în stare de ebrietate, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 151-153, 14.11.2002, cu modificările ulterioare;
5. HG nr. 193 din 24.03.2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-102/266, 31.03.2017;
6. Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr.4 din 30.09.2013 cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Regulamentului privind funcționarea unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și a Metodologiei de evaluare a unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
7. Curriculumul „Conducători de vehicule” privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile (aprobat prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum din 08.10.2013);
8. Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova, aprobat prin Ordinul Ministerului muncii, protecției sociale și familiei nr. 22 din 3 martie 2014;
9. Ordinul Ministerului Educației nr.600 din 06 iulie 2017 cu privire la coordonarea și autorizarea provizorie sau acreditarea programelor de formare continuă.

VIII. Evaluarea impacturilor

Aspect politic: în contextul obiectivului de integrare europeană al politicii externe a Republicii Moldova este necesară ajustarea/armonizarea formării conducătorilor auto, la prevederile Directivelor Parlamentului Europei și Consiliului Uniunii Europene nr. 2006/126/CE din 20 decembrie 2006, nr. 2003/59/CE din 15.07.2003.

Aspect normativ: aprobarea modificărilor actelor normative va asigura eficiența sistemului, elementele componente se vor completa reciproc, asigurându-i unitatea, flexibilitatea, continuitatea și durabilitatea.

Aspect organizatoric: în vederea elaborării documentelor solicitate nu este necesară înființarea structurilor noi sau modificarea celor existente.

Aspect social: aprobarea și implementarea prezentei Concepții va contribui la o mai bună pregătire a conducătorilor auto și implicit la prestarea serviciilor educaționale de calitate, la prestarea serviciilor de transport de calitate, la sporirea siguranței traficului rutier, la reducerea numărului de accidente rutiere.

Aspect economico-financiar: implementarea prezentei Concepții ține direct de competența administrației publice centrale și nu implică angajamente financiare suplimentare din partea statului.

Conducători de autovehicule categoria „B”

**Curriculum modular
pentru formare profesională**

Chișinău 2020

Aprobat:
prin ordinul Ministrului Educației, Culturii
și Cercetării nr. _____ din _____

Coordonator

Lilia BUIMESTRU, șef Centru Național de Educație Rutieră, Institutul de Științe ale Educației

Autori:

Lilia BUIMESTRU, lect. univ., IȘE

Nicolae MANOLE, master în științele educației, inginer, IȘE

Vasile ONCEANU, conf. univ., dr., inginer, Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Victor CEBAN, conf. univ., dr., inginer, Universitatea Tehnică a Moldovei

Consultat cu:

Anatolie DAICU, lect. univ., inginer, școala auto „Start”

Artur CECAN, master în științele educației, inginer, școala auto „Artur Cecan”

Alexandru RĂILEANU, master în științele educației, inginer, școala auto „Nicomalex Auto”

Vladislav GOLBAN, master în transport auto și logistică, master în științele educației, jurist, școala auto „Autocentru Select”

Recenzenți:

Ion BOTGROS, dr., conf. univ., IȘE

Svetlana NASTAS, dr., IȘE

Cuprins

I	Preliminarii	4
II	Motivația, utilitatea curriculumului pentru formarea profesională	5-6
III	Competențele profesionale	6
IV	Administrarea curriculumului modular	6
V	Module de instruire	6-19
	Modulul 1. Bazele legislației în traficul rutier	7-8
	1.1 <i>Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare</i>	7
	1.2 <i>Unitățile de învățare</i>	7-8
	1.3 <i>Studiu individual ghidat de profesor</i>	8-9
	Modulul 2. Comportament și siguranță în conducerea autovehiculului	9-11
	2.1 <i>Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare</i>	9
	2.2 <i>Unitățile de învățare</i>	9-10
	2.3 <i>Studiu individual ghidat de profesor</i>	10-11
	Modulul 3. Construcția și exploatarea autovehiculului	11-13
	3.1 <i>Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare</i>	11
	3.2 <i>Unitățile de învățare</i>	11-12
	3.3 <i>Studiu individual ghidat de profesor</i>	12-13
	Modulul 4. Educația antidrog și acordarea primului ajutor	13-15
	4.1 <i>Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare</i>	13
	4.2 <i>Unitățile de învățare</i>	13-14
	4.3 <i>Studiu individual ghidat de profesor</i>	14-15
	Modulul 5. Instruirea în conducerea autovehiculului	15-18
	5.1 <i>Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare</i>	15
	5.2 <i>Unitățile de învățare</i>	15-16
	5.3 <i>Studiu individual ghidat de instructor</i>	16-18
VI	Sugestii metodologice	19-20
VII	Sugestii de evaluare	20
VII	Resurse necesare pentru desfășurarea procesului de studii	21

I. Preliminarii

Contextul social și economic. Republica Moldova își propune eforturi susținute în promovarea reformelor solicitate de societate și de aspectele integrării europene. Transportul rutier reprezintă domeniul cu cele mai multe conotații economice, iar calitatea, eficiența și siguranța acestuia depinde direct de formarea profesională a conducătorilor auto, deziderat fixat în Strategia de transport și logistică pe anii 2013-2022, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 827/2013, capabili să contribuie la reducerea numărului de accidente rutiere conform Strategiei naționale pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1214/2010.

În aspect de acțiune educațională, raportată la Codul educației al Republicii Moldova, titlul VII Învățarea pe tot parcursul vieții, formarea profesională a conducătorilor de autovehicule este orientată spre formarea competențelor profesionale necesare în conducerea autovehiculului, a integrării ulterioare în traficul rutier, în prevenirea accidentelor rutiere și acționării responsabile în situațiile de risc rutier.

Statutul. Curriculum modular *Conducători de autovehicule categoria „B”* este un act normativ în baza căruia se va realiza procesul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule în conformitate cu:

- Cadrul Național al Calificărilor;
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor.

Curriculumul modular *Conducători de autovehicule categoria „B”* a fost conceput în corespundere cu prevederile documentelor de politici educaționale în vigoare. Modulele din Curriculum, în ansamblu, vor fi utilizate în cadrul programei de formare profesională a conducătorilor de autovehicule categoria „B”.

Cadrul conceptual. Concepția Curriculum-ului modular este orientată spre formarea competențelor profesionale în conducerea autovehiculelor a conducătorilor de autovehicule categoria „B”.

Taxonomia competențelor. Elementul de bază al Curriculum-ului sunt competențele ce trebuie dezvoltate în procesul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule. Acestea sunt clasificate în următoarele categorii:

- Competențe-cheie – reprezintă un ansamblu multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini necesare membrilor societății pentru împlinire și dezvoltare profesională, incluziune socială și găsirea unui loc de muncă, conform finalităților educaționale înscrise în Codul educației al Republicii Moldova.
- Competențe profesionale – reprezintă capacitatea confirmată de a aplica cunoștințele, abilitățile și atitudinile personale și sociale în diverse situații ale traficului rutier și în diverse condiții rutiere. Sunt stabilite două categorii de competențe profesionale: generale și specifice, conform cadrului de referință al curriculum-ului pentru învățământul profesional tehnic (Ordinul nr. 1128/2015).

Competențele profesionale generale sunt proprii pentru formarea conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile, în cadrul serviciilor de transport (rutier), asigură

succesul/reușita profesională în toate situațiile de manifestare, influențând calitatea acestora printr-o corelație sistemică.

Competențele profesionale specifice reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități și atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individuală a sarcinilor stabilite de contextul conducerii autovehiculelor de categoria „B”, pentru a deține permisul de conducere și pentru a se integra în câmpul muncii.

În procesul de proiectare curriculară, rezultatele așteptate ale învățării, asociate unităților de învățare sunt formulate în termeni de *unități de competență*, care reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități practice și/sau atitudini necesare pentru a realiza anumite atribuții și sarcini cognitive și/sau funcțional-acționare, conform *Ghidului practic de elaborare a curriculum-ului pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar* (Ordinul MECC nr. 296/2016).

Parcurgerea integrală a prezentului curriculum va oferi posibilitatea de a dezvolta la formabili competențe profesionale generale și specifice.

Funcțiile Curriculumului. Funcțiile de bază ale Curriculumului sunt:

- act normativ al procesului de predare, învățare, evaluare și certificare în contextul unei pedagogii axate pe competențe;
- reper pentru proiectarea didactică și desfășurarea procesului educațional orientat spre formarea competențelor;
- componentă de bază pentru elaborarea metodologiei de evaluare și certificare;
- componentă esențială pentru elaborarea suporturilor didactice, ghidurilor metodologice, testelor de evaluare.

Beneficiarii Curriculumului. Curriculum-ul este destinat:

- profesorilor din unitățile de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- autorilor de suporturi de curs și de ghiduri metodologice;
- formabililor care studiază conducerea autovehiculelor;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare din cadrul Agenției Servicii Publice.

II. Motivația, utilitatea curriculumului pentru formarea profesională

Curriculumul modular *Conducători de autovehicule categoria „B”* a fost elaborat în baza următoarelor principii:

4. *Principiul integralității* – reflectă esența conceptuală a abordării modulare și constituie norma de bază, utilizată în stabilirea componentelor de structură a Curriculum-ului și a interdependenței funcționale a acestora.
5. *Principiul funcțional* – stabilește sistemul de competențe funcționale și de selectare a conținuturilor din perspectiva valorii demersului educațional.
6. *Principiul receptivității și flexibilității față de cerințele pieței muncii* – presupune atât o stabilitate relativă a prevederilor curriculare, cât și a deschidere față de noutățile și inovațiile ce se produc pe segmentele specifice ale serviciilor de transport și în tehnologiile din domeniu.

Valoarea formativă a Curriculum-ului modular *Conducători de autovehicule categoria „B”* constă în:

- studierea legislației rutiere naționale și internaționale, a siguranței traficului rutier, a particularităților constructive ale autovehiculului aplicativ, care să contribuie la formarea competențelor în conducerea autovehiculelor;
- formarea deprinderilor practice de conducere a autovehiculului în spații limitate și în condiții reale ale traficului rutier.

III. Competențe profesionale

Curriculum-ul modular *Conducători de autovehicule categoria „B”* are drept scop formarea:

- Competențelor-cheie – art. 11, Codul educației al Republicii Moldova.
- Competențelor profesionale generale:
  - ✓ aplicarea comprehensivă, integratoare a conceptelor circulației rutiere în activitatea de conducere în siguranță a autovehiculelor în diverse contexte ale traficului rutier;
  - ✓ întreținerea tehnică a autovehiculului, utilizarea sistemelor de siguranță și a dispozitivelor de comandă, de iluminare, semnalizare.
- Competențelor profesionale specifice:
  - ✓ formarea deprinderilor practice de aplicare a prevederilor legislației rutiere în activitatea de conducere a autovehiculelor (autoturismelor);
  - ✓ formarea deprinderilor practice de conducere în siguranță a autovehiculelor (autoturismelor) în diverse situații și condiții rutiere;
  - ✓ formarea deprinderilor practice de acționare în situații de risc rutier.

IV. Administrarea curriculumului modular

Nr. ord	Module	Numărul de ore					Forma de evaluare	Nr. de credite
		Total	Contact direct	Studiul individual	Contact direct			
					Teoretice	Practice/ Seminare		
1	Bazele legislației în traficul rutier	240	60	180	20	40	Test	8
2	Comportament și siguranță în conducerea autovehiculului	120	30	90	10	20	Test	4
3	Construcția și exploatarea autovehiculelor	60	15	45	10	5	Test	2
4	Educația antidrog și acordarea primul ajutor	60	15	45	5	10	Test	2
5	Instruirea în conducerea autovehiculului	240	60	180	-	60	Examen	8
Total:		720	180	540	45	135		24

Curriculum-ul este valabil și pentru subcategoria B1, cu unele particularități la Modulul 5*.

V. Module de instruire

Modulul 1. Bazele legislației în traficul rutier

1.1 Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Dispoziții generale	16	2	2	12
2	Responsabilități în traficul rutier	24	2	4	18
3	Organizarea și dirijarea circulației rutiere	80	6	14	60
4	Reguli pentru circulația vehiculelor	80	8	12	60
5	Contravenții și infracțiuni în traficul rutier	40	2	8	30
	Total:	240	20	40	180

1.2 Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
6. Dispoziții generale		
UC1. Utilizarea conceptelor rutiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemul național și internațional de organizare a circulației rutiere; ▪ Formarea conducătorului de autovehicul; ▪ Regulamentul circulației rutiere: noțiuni și termeni de bază. 	A1. Explicarea conceptelor rutiere
7. Responsabilități în traficul rutier		
UC2. Descrierea responsabilităților în traficul rutier	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drepturi, obligații și restricții pentru conducătorii de autovehicul. 	A2. Respectarea drepturilor, obligațiilor, restricțiilor în traficul rutier
8. Organizarea și dirijarea circulației rutiere		
UC3. Configurarea sistemului de organizare și dirijarea circulației rutiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mijloace de organizare și dirijare a circulației rutiere; ▪ Semnalele agentului de circulație; ▪ Semnalele luminoase; ▪ Indicatoarele rutiere; ▪ Marcajele rutiere; ▪ Semnalizarea lucrărilor de drum; ▪ Mijloace de identificare a unor vehicule. Semne distinctive. ▪ Semnalele conducătorilor de vehicule și folosirea dispozitivelor de iluminare. 	A3. Identificarea mijloacelor de organizare și dirijarea circulației rutiere A4. Caracterizarea mijloacelor de organizare și dirijarea circulației rutiere
9. Reguli pentru circulația vehiculelor		
UC4. Expunerea regulilor pentru circulația participanților la trafic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Începutul deplasării și schimbarea direcției de mers; ▪ Poziția vehiculelor pe carosabil; ▪ Viteza de deplasare și spațiul între vehicule; ▪ Depășirea și trecerea în sensuri opuse; 	A5. Descrierea manevrelor în traficul rutier A6. Analiza regulilor pentru circulația participanților la trafic

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Circulația în intersecții; ▪ Traversarea căilor ferate; ▪ Oprirea, staționarea, parcare vehiculelor; ▪ Remorcarea autovehiculelor rămase în până și tractarea remorcilor; ▪ Transportul de persoane; ▪ Transportarea încărcăturilor; ▪ Circulația pe autostrăzi; ▪ Circulația autovehiculelor în traficul internațional; ▪ Circulația prin zonele rezidențiale și pietonale; ▪ Reguli pentru circulația vehiculelor cu regim prioritar; ▪ Circulația bicicletelor, vehiculelor cu tracțiune animală și pietonilor cu cărucioare manuale; ▪ Circulația pietonilor și a coloanelor; ▪ Instruirea în conducerea autovehiculelor. 	A7. Respectarea regulilor pentru circulația participanților la trafic
10. Contravenții și infracțiuni în traficul rutier		
UC5. Identificarea contravențiilor și infracțiunilor în traficul rutier	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contravenții în domeniul protecției mediului; ▪ Contravenții ce atentează la regimul din transporturi; ▪ Contravenții în domeniul circulației rutiere: codul contravențional, codul civil, codul penal. 	A8. Recunoașterea, corectarea și evitarea erorilor în traficul rutier

1.3 Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
6. Dispoziții generale			
Cercetarea sistemului național și european de organizare a circulației rutiere	Comunicare	Prezentare orală	2
Sistemul traficului rutier	Clustering	Prezentare scrisă	2
Structura și componentele Regulamentului Circulației rutiere	Conspect reper	Prezentare scrisă	2
Termenii cheie din Regulamentul Circulației rutiere	Hartă conceptuală	Prezentare scrisă	6
7. Responsabilități în traficul rutier			
Drepturile conducătorului de vehicul	Clustering	Prezentare scrisă	2
Obligațiile conducătorului de vehicul			2
Restricțiile conducătorului de vehicul			2
Responsabilități în traficul rutier	Lanț cognitiv: descrie, compară, asociază, analizează, explică, aplică	Prezentare publică	12

8. Organizarea și dirijarea circulației rutiere			
Relaționare: semnalele, somațiile, indicațiile agentului de circulație	Agendă de idei	Prezentare publică	6
Semnalele luminoase	Comunicare	Prezentare orală	10
Indicatoare rutiere	Rezumat în baza RCR	Prezentare scrisă	16
Marcaje rutiere	Rezumat în baza RCR	Prezentare scrisă	12
Semnalizarea lucrărilor de drum	Plan de idei: ce? unde? când? cine? de ce?	Prezentare publică	4
Mijloace de identificare a unor vehicule	Comunicare	Prezentare orală	4
Semnalele conducătorilor de vehicule	Descriere	Prezentare orală	4
Folosirea dispozitivelor de iluminare ale vehiculului	Agenda argumentelor: corectitudinea folosirii dispozitivelor de iluminare	Prezentare publică	4
9. Reguli pentru circulația vehiculelor			
Manevre în traficul rutier: începutul deplasării, preselecția benzii, schimbarea direcției de mers / interval, distanță, viraj, depășire, ocolire	Algoritm	Prezentare scrisă	10
Viteza de deplasare și spațiul între vehicule	Acumulare în tabel: limite de viteză	Prezentare scrisă	6
Circulația în intersecții	Clustering Relaționare: tipul intersecției → ordinea traversării	Prezentare scrisă	16
Traversarea căilor ferate	Descriere	Prezentare orală	4
Oprirea, staționarea, parcare vehiculelor	Hartă conceptuală	Prezentare scrisă	6
Remorcarea	Lanț cognitiv: ce? unde? când? cine? de ce?	Prezentare scrisă	6
Transportul de persoane	Conspect reper	Prezentare scrisă	2
Transportarea încărcăturilor	Conspect reper	Prezentare scrisă	2
Circulația pe autostrăzi. Circulația în trafic internațional	Sciere liberă	Prezentare scrisă	4
Circulația prin zonele rezidențiale și pietonale	Sciere liberă	Prezentare scrisă	2
Circulația pietonilor și coloanelor	Sciere liberă	Prezentare scrisă	2
10. Contravenții și infracțiuni în traficul rutier			
Contravenții în domeniul protecției mediului	Sistematizare	Prezentare scrisă	6
Contravenții în domeniul circulației rutiere	Lectură rezumativă	Prezentare publică	6
Codul contravențional în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sanctiuni	Prezentare scrisă	6
Codul civil în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sanctiuni	Prezentare scrisă	6
Codul penal în domeniul circulației rutiere	Agendă cu notițe paralele: încălcări/sanctiuni	Prezentare scrisă	6

Modulul 2. Comportament și siguranță în conducerea autovehiculului

2.1 Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Exigențe ergonomice în conducerea autovehiculului	8	2	-	6
2	Aspectul teleologic al utilizării dispozitivelor de comandă, de iluminare și semnalizare în conducerea autovehiculului	16	2	2	12
3	Sistemul CADM	48	4	8	36
4	Particularitățile de conducere a autovehiculului în diverse situații și condiții rutiere	48	2	10	36
Total:		120	10	20	90

2.2 Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Exigențe ergonomice în conducerea autovehiculului		
UC1. Așezarea corectă la volan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poziționarea optimă a conducătorului la volan; ▪ Igiena locului de muncă. 	A1. Caracterizarea indicilor ergonomici, relația cu particularitățile antropometrice
2. Aspectul teleologic al utilizării dispozitivelor de comandă, de iluminare și semnalizare în conducerea autovehiculului		
UC2. Utilizarea corectă a dispozitivelor de comandă, iluminare și semnalizare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utilizarea autovehiculului cu dispozitive de comandă, iluminare și semnalizare. Modalități de utilizare; ▪ Demarajul; ▪ Frânarea în siguranță. 	A2. Identificarea dispozitivelor de comandă, iluminare și semnalizare A3. Deosebirea demarajului de serviciu, de urgență A4. Compararea tipurilor de frânare
3. Sistemul CADM		
UC3. Utilizarea eficientă/sigură a particularităților constructive ale autovehiculului și drumului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Factorul uman în cadrul CADM; ▪ Autovehiculul și siguranța traficului rutier; ▪ Drumul și mediul; ▪ Accidentele în traficul rutier. 	A5. Descrierea componentelor sistemului CADM A6. Aplicarea aspectelor de siguranță pentru prevenirea accidentelor rutiere
7. Particularitățile de conducere a autovehiculului în diverse situații și condiții rutiere		
UC4. Expunerea particularităților de conducere a autovehiculului (cu remorcă) în diverse	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conducerea autovehiculului în spațiul limitat; ▪ Conducerea autovehiculului în flux dens de transport; 	A7. Analiza particularităților de conducere a autovehiculului (cu remorcă) în diverse situații și condiții rutiere

situații și condiții rutiere	▪ Conducerea autovehiculului (cu remorcă) în diverse situații și condiții rutiere.	A8. Determinarea acțiunilor conducătorului de autovehicul în spații limitate, flux dens de transport, diverse situații și condiții rutiere
------------------------------	--	--

2.3 Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Exigențe ergonomice în conducerea autovehiculului			
Așezarea corectă la volan	Algoritm	Prezentare publică	2
Igiena locului de muncă	Plan de idei	Prezentare scrisă	2
Particularitățile antropometrice	Studiu	Prezentare scrisă	2
2. Aspectul teleologic al utilizării dispozitivelor de comandă, de iluminare și semnalizare în conducerea autovehiculului			
Modalități de utilizare a dispozitivelor de comandă, iluminare și semnalizare	Rezumat	Prezentare scrisă	2
Mânuirea volanului	Descriere	Prezentare scrisă	2
Demarajul: de serviciu, de urgență	Grafic T	Prezentare scrisă	2
Frânarea. Spațiul de oprire. Spațiul de frânare	Diagramă cauză-efect: frânare parțială frânare de serviciu frânare de urgență frânare de avarie frânare pentru staționare	Prezentare scrisă	6
3. Sistemul CADM			
Fiabilitatea conducătorului auto	Studiu	Prezentare scrisă	2
Măiestria în conducerea autovehiculului	Psihosociograma conducătorului auto	Prezentare scrisă	2
Parametrii constructivi ai vehiculului și siguranța de deplasare	Clustering Plan de idei: capacitatea de trecere	Prezentare scrisă	4
Informativitatea autovehiculului	Comentariu: informativitate vizuală internă, internă sonoră, vizuală externă pasivă și activă, tactilă	Prezentare scrisă	2
Norme tehnice de utilare a autovehiculului cu dispozitive de comandă, iluminare și semnalizare	Rezumat: Regulamentul ECE-ONU	Prezentare scrisă	2
Proprietăți dinamice și de stabilitate ale autovehiculului	Hartă conceptuală	Prezentare scrisă	6
Maniabilitatea și stabilitatea autovehiculului	Conspect reper		6
Siguranța autovehiculului	Agendă informativă	Prezentare scrisă	4
Drumul. Mediul	Clustering: clasificarea drumurilor; elementele componente	Prezentare scrisă	4
Accidentele rutiere	Comunicare	Prezentare orală	4
4. Particularitățile de conducere a autovehiculului în diverse situații și condiții rutiere			

Conducerea autovehiculului în spațiul limitat	Algoritm	Prezentare scrisă	4
Conducerea autovehiculului în flux dens de transport	Algoritm	Prezentare scrisă	4
Conducerea autovehiculului în curbe periculoase	Diagrama Venn: deplasare liniară, deplasare în curbă	Prezentare scrisă	4
Conducerea autovehiculului pe timp de noapte și în condiții de vizibilitate redusă	Rezumat argumentat	Prezentare scrisă	6
Conducerea autovehiculului în condiții rutiere dificile	Rezumat argumentat	Prezentare scrisă	6
Conducerea preventivă	Proiect	Prezentare Power Point	12

Modulul 3. Construcția și exploatarea autovehiculelor

3.1 Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Generalizări	4	1	-	3
2	Motoare. Noțiuni de bază	12	2	1	9
3	Echipamentul electric	12	2	1	9
4	Transmisia	8	2	-	6
5	Partea rulantă și mecanismele de comandă	12	2	1	9
6	Sistemele de siguranță	4	-	1	3
7	Întreținerea tehnică, diagnosticarea și reparațiile curente	8	1	1	6
Total:		60	10	5	45

3.2 Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Generalizări		
UC1. Identificarea componentelor autovehiculului conform caracteristicilor tehnice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Clasificarea, construcția generală, componentele autovehiculului; ▪ Echipamentul autovehiculului prevăzut de RCR. 	A1. Clasificarea autovehiculelor A2. Analiza relațională componentelor constructive și conducerea în siguranță A3. Descrierea echipamentului prevăzut de RCR
2. Motoare. Noțiuni de bază		
UC2. Descrierea principiilor de funcționare a motoarelor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Destinație, componente, parametrii constructivi; ▪ Clasificarea motoarelor cu ardere internă și principiul de funcționare; 	A4. Clasificarea motoarelor auto A5. Caracterizarea componentelor motorului:

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Componentele motorului: mecanisme și instalații; ▪ Întreținerea tehnică. 	organe fixe, mobile, sisteme și instalații A6. Explicarea întreținerii tehnice a motorului în procesul exploatării
3. Echipamentul electric		
<i>UC3.</i> Aprecierea funcționării echipamentului electric conform informațiilor panoului de bord	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Destinație, componente; ▪ Instalațiile de alimentare, de distribuție; ▪ Consumatorii; ▪ Întreținerea tehnică. 	A7. Deosebirea componentelor instalațiilor de alimentare, de distribuție A8. Caracterizarea consumatorilor A9. Explicarea întreținerii tehnice a echipamentului electric în procesul exploatării
4. Transmisia		
<i>UC4.</i> Configurarea componentelor transmisiei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Destinație, componente; ▪ Întreținerea tehnică; 	A10. Descrierea rolului transmisiei A11. Explicarea întreținerii tehnice a echipamentului electric în procesul exploatării
5. Partea rulantă și mecanismele de comandă		
<i>UC1.</i> Interrelaționarea părții rulante și a mecanismelor de comandă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemul de direcție; ▪ Sistemul de frânare; ▪ Cadrul, caroseria; ▪ Întreținerea tehnică. 	A12. Clasificarea sistemelor de direcție A13. Caracterizarea condițiilor impuse sistemului de frânare A14. Descrierea tipurilor de anvelope A15. Explicarea întreținerii tehnice a părții rulante și mecanismelor de comandă în procesul exploatării
6. Sistemele de siguranță		
<i>UC6.</i> Utilizarea sistemelor de siguranță	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sisteme de siguranță activă, pasivă: destinație, componente; ▪ Întreținere, utilizare. 	A16. Descrierea elementelor constructive ale sistemelor de siguranță A17. Explicarea întreținerii tehnice a sistemelor de siguranță în procesul exploatării
7. Întreținerea tehnică, diagnosticarea și reparațiile curente		
<i>UC7.</i> Verificarea stării tehnice a autovehiculului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Condițiile tehnice pentru admiterea în circulație a autovehiculelor și remorcilor; ▪ Întreținerea tehnică; ▪ Sistemul de autoservice; ▪ Inspecția tehnică periodică; ▪ Rodajul. 	A18. Analiza prevederilor legislației în vigoare referitor la inspecția tehnică a autovehiculelor

3.3 Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Generalizări			
Criterii de clasificare a autovehiculelor	Clustering	Prezentare publică	1
Influența componentelor constructive ale vehiculului asupra conducerii în siguranță	Plan de idei	Prezentare scrisă	1
Echipamentul vehiculelor prevăzut de RCR	Schemă	Prezentare scrisă	1
2. Motoare. Noțiuni de bază			
Principiul de funcționare a motoarelor MAC și MAS	Diagrama Venn Motoare MAC/MAS	Prezentare publică	3
Întreținerea tehnică a motoarelor	Repere teoretice	Prezentare scrisă	2
Verificarea nivelului de ulei, completarea cu ulei, controlul etanșeității	Algoritm	Prezentare publică	2
Lichidele de răcire	Rezumat argumentat	Prezentare publică	2
3. Echipamentul electric			
Sursele de curent și consumatorii	Schemă	Prezentare publică	3
Defecțiunile dispozitivelor de iluminare, semnalizare și control ale vehiculului	Conspect reper	Prezentare scrisă	3
Norme tehnice de utilare a autovehiculului cu dispozitive de iluminare, semnalizare și control	Rezumat argumentat	Prezentare publică	3
4. Transmisia			
Construcția transmisiei: ambreiaj, cutia de viteze, transmisia longitudinală, transmisia principală, diferențialul, arborii planetari, transmisia finală	Repere teoretice	Prezentare scrisă	2
Defecțiunile transmisiei	Hartă asociativă	Prezentare publică	2
Ungerea subansamblurilor transmisiei	Algoritm	Prezentare publică	2
5. Partea rulantă și mecanismele de comandă			
Sistemele de direcție, frânare	Rezumat argumentat	Prezentare scrisă	3
Roțile: înlocuirea, echilibrarea	Comentariu	Prezentare publică	2
Lichidul de frână	Rezumat argumentat: 6 De ce?	Prezentare publică	2
Cadrul, caroseria, suspensia	Clustering	Prezentare scrisă	2
6. Sistemele de siguranță			
Rolul sistemelor de siguranță a autovehiculelor	Plan de idei	Prezentare scrisă	3
7. Întreținerea tehnică, diagnosticarea și reparațiile curente			
Condițiile tehnice pentru admiterea în circulație a autovehiculelor și remorcilor	Rezumat de reper	Prezentare scrisă	1
Sistemul de autoservice	Comunicare	Prezentare scrisă	1
Cerințe generale de securitate în exploatarea vehiculului	Conspect reper	Prezentare scrisă	1
Rodajul	Sinteza argumentelor	Prezentare scrisă	1
Lucrări de întreținere tehnică	Studiu	Prezentare scrisă	1
Reguli de stingere a incendiilor	Comentariu	Prezentare scrisă	1

Modulul 4. Educația antidrog și acordarea primului ajutor

4.1 Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Legislația în vigoare privind combaterea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope	4	-	1	3
2	Tabloul clinic al stării de ebrietate (etiologie diferită)	4	-	1	3
3	Regulamentul cu privire la ordinea efectuării examinării medicale neurologice	4	-	1	3
4	Bazele anatomiei și fiziologiei corpului uman. Sisteme de organe	16	2	2	12
5	Asistența de urgență a victimelor accidentului rutier	32	3	5	24
	Total:	60	5	10	45

4.2 Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Legislația în vigoare privind combaterea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope		
UC1. Identificarea medicamentelor și drogurilor contraindicate conducătorului auto	<ul style="list-style-type: none"> Legislația în vigoare privind combaterea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope. 	A1. Deosebirea semnelor persoanei în stare de ebrietate, sub influența drogurilor sau a altor substanțe psihotrope
2. Tabloul clinic al stării de ebrietate (etiologie diferită)		
UC2. Recunoașterea persoanelor în stare de ebrietate de diferită etiologie	<ul style="list-style-type: none"> Tabloul clinic al stării de ebrietate; Expertiza medicală narcologică pentru stabilirea stării de ebrietate; Legea lui Henry. 	A2. Descrierea tabloului clinic al stării de ebrietate de diferită etiologie; A3. Analiza factorilor care influențează concentrația alcoolului în sânge;
3. Regulamentul cu privire la ordinea efectuării examinării medicale neurologice		
UC3. Descrierea modului de efectuare a expertizei medicale narcologice pentru stabilirea stării de ebrietate	<ul style="list-style-type: none"> Regulamentul cu privire la ordinea efectuării examinării medicale narcologice. 	A4. Explicarea concentrației maxime admisibile de alcool pentru conducătorii auto; A5. Descrierea acțiunilor persoanei supuse testării alcoolscopice;
4. Bazele anatomiei și fiziologiei corpului uman. Sisteme de organe		
UC4. Aplicarea unor noțiuni din anatomia și fiziologia corpului	<ul style="list-style-type: none"> Bazele anatomiei și fiziologiei corpului uman; Sisteme de organe. 	A6. Definirea unor noțiuni din anatomia și fiziologia corpului uman;

uman în contexte de prim ajutor		A7. Analiza sistemelor de organe ale corpului uman;
5. Asistența de urgență a victimelor accidentului rutier		
UC5. Descrierea principiilor, tipurilor, volumului, sarcinilor și elementelor de prim ajutor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Principii de acordare a asistenței de urgență; ▪ Evacuarea primară a victimei; ▪ Mijloace de protecție; ▪ Resuscitarea în urgență cardiaci și respiratorii; ▪ Hemoragiile; ▪ Plăgile. Amputațiile. Pansamentele; ▪ Fracturile; ▪ Șocul termic. Arsurile; ▪ Incendii; ▪ Electrocutarea; ▪ Degerături; ▪ Intoxicații; ▪ Înecul; ▪ Alergii; ▪ Evacuarea și transportarea victimelor. 	<p>A8. Recunoașterea victimelor cu hemoragii, plăgi, fracturi, arsuri, degerături, intoxicații, alergii;</p> <p>A9. Descrierea elementelor de prim ajutor pentru victimele cu hemoragii, plăgi, fracturi, arsuri, degerături, intoxicații, alergii;</p> <p>A10. Descrierea metodelor de transportare a victimelor;</p>

4.3 Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Legislația în vigoare privind combaterea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope			
Aspecte etiologice, psihologice, fiziologice ale consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope	Sinteza argumentelor	Prezentare publică	1
Legea nr. 713/2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope;	Rezumat argumentat: 6 De ce?	Prezentare scrisă	2
2. Tabloul clinic al stării de ebrietate (etiologie diferită)			
Alcoolul: digestia, absorbția, eliminarea	Comunicare	Prezentare publică	1
Halena alcoolică, expirul prelungit	Studiu de caz	Prezentare publică	1
Modul sănătos de viață	Sinteza argumentelor	Prezentare publică	1
3. Regulamentul cu privire la ordinea efectuării examinării medicale neurologice			
Testarea alcoolscopică: persoana abilitată, concluzia, procesul-verbal, contestarea	Rezumat	Prezentare scrisă	1
Sanțiuni pentru consumul abuziv de alcool, consumul ilicit de droguri și alte substanțe psihotrope	Rezumat argumentat	Prezentare publică	2
4. Bazele anatomiei și fiziologiei corpului uman. Sisteme de organe			
Anatomia corpului uman: craniul, coloana vertebrală, cutia toracică, bazinul, membrele superioare și inferioare	Scheme cognitive	Prezentare scrisă	4

Sisteme de organe: locomotor, muscular-scheletar, respirator, circulator, nervos, digestiv. Pielea	Scheme cognitive	Prezentare scrisă	6
Sisteme de organe și rolul lor în asigurarea vitalității	Sinteza argumentelor	Prezentare scrisă	2
5. Asistența de urgență a victimelor accidentului rutier			
Urgențe medicale: resuscitarea cardio-respiratorie	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: obstrucția căilor respiratorii	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: hemoragiile	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: plăgile	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: amputațiile	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: pansamentele	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: fracturile	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: șocul termic	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: arsurile	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: incendiile	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: electrocutarea	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: degerături	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: intoxicații	Comunicare	Prezentare publică	2
Urgențe medicale: înecul	Comunicare	Prezentare publică	1
Urgențe medicale: alergii	Comunicare	Prezentare publică	2

Modulul 5. Instruirea în conducerea autovehiculului

5.1 Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Instruirea inițială	16	-	4	12
2	Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat	80	-	20	60
3	Instruirea în conducerea autovehiculului în condiții reale ale traficului rutier	32	-	8	24
4	Instruirea în conducerea autovehiculului pe timp de noapte și/sau în condiții de vizibilitate redusă	32	-	8	24
5	Instruirea în conducerea autovehiculului în diverse situații rutiere	80	-	20	60
Total:		240	-	60	180

5.2 Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Instruirea inițială		
<i>UC1.</i> Realizarea pornirii, opririi,	▪ Controlul și pregătirea autovehiculului de cursă;	<i>A1.</i> Prezentarea elementelor de control și pregătire a

deplasării rectilinii, demarării, accelerării, frânării și opririi pe terenul de instruire	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Așezarea la volan; ▪ Pornirea și oprirea motorului; ▪ Utilizarea ambreiajului și cutiei de viteze ; ▪ Deplasarea rectilinie; ▪ Deplasarea pe itinerarul de centură; ▪ Demararea; ▪ Accelerarea; ▪ Frânarea; ▪ Oprirea. 	autovehiculului înainte de cursă; A2. Explicarea și demonstrarea așezării la volan; A3. Identificarea componentelor panoului de bord; A4. Înțelegerea destinației componentelor panoului de bord; A5. Utilizarea dispozitivelor de comandă și semnalizare în timpul conducerii;
2. Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat		
UC2. Conducerea autovehiculului în spațiul limitat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pornirea și oprirea la linia STOP; ▪ Manevre în spațiul limitat: de intrare, întoarcere, ieșire; ▪ Intrarea în garaj cu fața, cu spatele stânga și din dreapta; ▪ Parcarea: sub unghi drept, oblic, paralel cu marginea carosabilului. Părăsirea spațiului de parcare; ▪ Pornirea și oprirea în rampă/pantă cu utilizarea frânei de staționare. 	A6. Demonstrarea pornirii, accelerării, frânării, opririi; A7. Acționarea volanului în viraje; A8. Demonstrarea intrării în garaj cu fața și spatele; A9. Demonstrarea elementelor de parcare; A10. Demonstrarea pornirii și opririi în pantă/rampă cu utilizarea frânei de parcare;
3. Instruirea în conducerea autovehiculului în condiții reale ale traficului rutier		
UC3. Conducerea autovehiculului în condiții reale de trafic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conducerea autovehiculului pe drumuri cu intensitatea de circulație redusă (itinerare 1,2); ▪ Conducerea autovehiculului pe drumuri cu intensitatea de circulație sporită (itinerare 3,4). 	A11. Poziționarea pe banda de circulație; A12. Selectarea și semnalizarea manevrelor în trafic; A13. Respectarea distanței și intervalului în trafic; A14. Aprecierea vitezelor în trafic;
4. Instruirea în conducerea autovehiculului pe timp de noapte și/sau în condiții de vizibilitate redusă		
UC4. Conducerea autovehiculului pe timp de noapte și/sau în condiții de vizibilitate redusă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conducerea autovehiculului pe timp de noapte, în condiții de vizibilitate redusă și câmp vizual limitat (itinerare 5,6). 	A15. Descrierea particularităților de conducere în condiții de vizibilitate redusă; A16. Demonstrarea conducerii în condiții de vizibilitate redusă;
5. Instruirea în conducerea autovehiculului în diverse situații rutiere		
UC5. Conducerea autovehiculului în diverse situații rutiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conducerea autovehiculului pe drumuri cu intensitatea de circulație sporită (itinerar 7); ▪ Conducerea autovehiculului pe drumuri cu intensitatea de circulație sporită și în condiții de vizibilitate redusă și câmp vizual limitat (itinerar 8); 	A17. Demonstrarea pornirii, accelerării, frânării, opririi în diverse situații rutiere; A18. Selectarea și semnalizarea manevrelor opririi în diverse situații rutiere;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conducerea autovehiculului pe drumuri cu intensitatea de circulație sporită (itinerar 9). 	<p>A19. Respectarea distanței și intervalului în diverse situații rutiere;</p> <p>A20. Aprecierea vitezelor în diverse situații rutiere;</p> <p>A21. Demonstrarea conducerii în condiții de vizibilitate redusă în diverse situații rutiere;</p>
--	---	--

5.3 Studiu individual ghidat de instructor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Instruirea inițială			
Controlul și pregătirea autovehiculului de cursă: alimentarea cu combustibil, cu materiale de exploatare	Schemă reper	Prezentare scrisă	2
Trusa medicală: componente	Rezumat argumentat	Prezentare scrisă	
Actele autovehiculului, actele conducătorului	Grafic T	Mini-expunere	
Controlul vizual al stării tehnice: roți, sistemele de direcție, de frânare, suspensia, dispozitive de iluminare și semnalizare, parbrizul și stergătoarele parbriz	Algoritm	Mini-expunere	2
Panoul de bord	Schemă	Reproducere	2
Așezarea la volan	Algoritm	Reproducere	2
Analiza: pornirii și opririi motorului, deplasării, frânării, opririi	Rezumat argumentat	Mini-expunere	4
2. Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat			
Așezarea la volan	Algoritm	Reproducere	4
Deplasarea cu schimbarea treptelor de viteză în ordine crescândă/ descrescândă	Rezumat argumentat	Mini-expunere	4
Aționarea volanului în viraje	Rezumat argumentat	Mini-expunere	2
Coordonarea acțiunilor mâinilor și picioarelor: raportarea la particularitățile individuale psihofiziologice	Caracterizare	Prezentare scrisă	10
Manevre în spațiu limitat: loc de intrare, întoarcere, ieșire	Algoritm: succesiunea acțiunilor și puncte de reper	Reproducere	20
Intrarea și ieșirea din garaj: loc de parcare, de virare, unghi de parcare	Algoritm: succesiunea acțiunilor și puncte de reper	Reproducere	20
3. Instruirea în conducerea autovehiculului în condiții reale ale traficului rutier			
Așezarea la volan	Algoritm	Reproducere	2
Pornirea motorului și funcționarea lui conform aparatelor de măsură și control	Rezumat argumentat	Mini-expunere	4

Poziționarea corectă pe banda de circulație	Schemă reper	Prezentare scrisă	2
Manevre în traficul rutier: ocolire, virare, întoarcere	Lanț cognitiv	Mini-expunere	4
Deplasarea pe drum cu sens unic, pe drum cu circulația dublu sens, pe drum cu una sau mai multe benzi de circulație pe sens	Comentariu	Mini-expunere	4
Deplasarea în curbă, în intersecții, în rampă/pantă	Comentariu	Mini-expunere	4
Traversarea trecerilor la nivel cu calea ferată, trecerilor de pietoni, pe lângă stațiile vehiculelor de rută	Comentariu	Mini-expunere	4
4. Instruirea în conducerea autovehiculului pe timp de noapte și/sau în condiții de vizibilitate redusă			
Individualitatea conducătorului auto: reacții la factorii iritanți în timpul conducerii în condiții de vizibilitate redusă	Caracterizare	Prezentare scrisă	8
Conducerea autovehiculului în siguranță: succesiune, corectitudine, rapiditatea acțiunilor conducătorului auto	Rezumat argumentat	Mini-expunere	6
Fiabilitatea conducătorului auto și stilul de conducere	Tabel: știu, pot, rămâne zonă incertă	Prezentare scrisă	10
5. Instruirea în conducerea autovehiculului în diverse situații rutiere			
Intervalul, distanța, semnalizarea, viteza	Rezumat argumentat	Mini-expunere	
Manevre în traficul rutier: ocolire, virare, întoarcere, depășire	Plan de idei <ul style="list-style-type: none"> ➤ Descrie ➤ Compară ➤ Asociază ➤ Analizează ➤ Explică ➤ Aplică 	Mini-expunere	
Deplasarea pe drum cu sens unic, pe drum cu circulația dublu sens, pe drum cu una sau mai multe benzi de circulație pe sens	Comentariu	Mini-expunere	
Deplasarea în curbă, în intersecții, în rampă/pantă	Rezumatul observațiilor personale	Mini-expunere	
Deplasarea pe poduri, sub poduri	Diagrama Venn	Mini-expunere	
Traversarea trecerilor la nivel cu calea ferată, trecerilor de pietoni, pe lângă stațiile vehiculelor de rută	Studiu de caz	Mini-expunere	
Diversitatea situațiilor și condițiilor rutiere	Comunicare	Mini-prezentare	
Diversitatea manevrelor în traficul rutier	Portofoliu	Mini-prezentare	

Modulul 5*. Instruirea în conducerea autovehiculului

5.1* Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. ord	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice	Practice/ Seminare	
1	Instruirea inițială	16	-	4	12
2	Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat	64	-	16	48
Total:		80	-	20	60

5.2* Unitățile de învățare

Unități de competență (UC)	Unități de conținut	Abilități (A)
1. Instruirea inițială		
UC1. Realizarea pornirii, opririi, deplasării rectilinii, demarării, accelerării, frânării și opririi pe terenul de instruire	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Controlul și pregătirea autovehiculului de cursă; ▪ Așezarea la ghidon; ▪ Pornirea și oprirea motorului; ▪ Utilizarea ambreiajului și cutiei de viteze (după caz); ▪ Deplasarea rectilinie; ▪ Deplasarea pe itinerarul de centură; ▪ Demararea; ▪ Accelerarea; ▪ Frânarea; ▪ Oprirea. 	<p>A1. Prezentarea elementelor de control și pregătire a autovehiculului înainte de cursă;</p> <p>A2. Explicarea și demonstrarea așezării la ghidon;</p> <p>A3. Identificarea componentelor panoului de bord;</p> <p>A4. Înțelegerea destinației componentelor panoului de bord;</p> <p>A5. Utilizarea dispozitivelor de comandă și semnalizare în timpul conducerii</p>
2. Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat		
UC2. Conducerea autovehiculului în spațiul limitat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pornirea și oprirea la linia STOP; ▪ Manevre în spațiul limitat: de intrare, întoarcere, ieșire; ▪ Intrarea în garaj cu fața, cu spatele stânga și din dreapta; ▪ Parcarea: sub unghi drept, oblic, paralel cu marginea carosabilului. Părăsirea spațiului de parcare; ▪ Pornirea și oprirea în rampă/pantă cu utilizarea frânei de staționare. 	<p>A6. Demonstrarea pornirii, accelerării, frânării, opririi;</p> <p>A7. Acționarea ghidonului în viraje;</p> <p>A8. Demonstrarea intrării în garaj cu fața și spatele;</p> <p>A9. Demonstrarea elementelor de parcare;</p> <p>A10. Demonstrarea pornirii și opririi în pantă/rampă cu utilizarea frânei de parcare</p>

5.3* Studiu individual ghidat de instructor

Materii pentru studiu individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Instruirea inițială			
Echipamentul de protecție: mănuși, cizme, îmbrăcăminte de protecție, cască de protecție	Rezumat argumentat	Mini-expunere	2
Controlul și pregătirea autovehiculului de cursă: alimentarea cu combustibil, cu materiale de exploatare	Schemă reper	Prezentare scrisă	
Actele autovehiculului, actele conducătorului	Grafic T	Mini-expunere	
Controlul vizual al stării tehnice: roți, sistemele de direcție, de frânare, suspensia, dispozitive de iluminare și semnalizare	Algoritm	Mini-expunere	2
Panoul de bord	Schemă	Reproducere	2
Așezarea la ghidon	Algoritm	Reproducere	2
Analiza: pornirii și opririi motorului, deplasării, frânării, opririi	Rezumat argumentat	Mini-expunere	4
2. Instruirea în conducerea autovehiculului în spațiul limitat			
Așezarea la ghidon	Algoritm	Reproducere	4
Deplasarea cu schimbarea treptelor de viteză în ordine crescândă/ descrescândă	Rezumat argumentat	Mini-expunere	4
Aționarea ghidonului în viraje	Rezumat argumentat	Mini-expunere	2
Coordonarea acțiunilor mâinilor și picioarelor: raportarea la particularitățile individuale psihofiziologice	Caracterizare	Prezentare scrisă	6
Manevre în spațiu limitat: loc de intrare, întoarcere, ieșire	Algoritm: succesiunea acțiunilor și puncte de reper	Reproducere	12
Intrarea și ieșirea din garaj: loc de parcare, de virare, unghi de parcare	Algoritm: succesiunea acțiunilor și puncte de reper	Reproducere	14
Pornirea și oprirea în rampă/pantă cu utilizarea frânei de staționare;	Algoritm: succesiunea acțiunilor și puncte de reper	Reproducere	6

VI. Sugestii metodologice

Competențele de bază ale tehnologiei didactice pentru predarea-învățarea Curriculum-ului modular, sunt:

1. Formarea de competențe profesionale ale candidaților în conducători auto.
2. Utilizarea metodelor centrate pe formabil.

Prezentul Curriculum folosește ca bază pentru proiectarea și organizarea procesului instructiv în cadrul Unităților de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, în special pentru categoria/subcategoria „B” și „B1” și are drept scop formarea competențelor specifice. Cadrele didactice vor proiecta și realiza procesul de predare-învățare-evaluare în conformitate cu specificul modulelor, cu particularitățile de vârstă și individuale ale fiecărui formabil/fiecărei grupe. Cadrele

didactice vor oferi tuturor formabililor o varietate mare de posibilități de învățare cu ajutorul cărora aceștia să devină conducători auto, să se încadreze cu ușurință în traficul rutier și să le permită formarea unei cariere profesionale de calitate.

Realizarea eficientă a Curriculum-ului modular necesită respectarea principiilor învățării centrate pe formabil, aplicarea unui ansamblu de tehnologii educaționale care să includă, preponderent, metode interactive, participativ-actives, acestea fiind cele mai eficiente în vederea dezvoltării în mod integrat a cunoștințelor în aspectul bazelor legislației și siguranței traficului rutier, a deprinderilor de conducere a autovehiculului în diverse situații și condiții rutiere, a atitudinilor și valorilor.

Modulele au un caracter accentuat explorator și practic-aplicativ, ceea ce presupune implicarea activă și directă a formabililor. Alături de lista unităților de conținut enunțate în curriculum, cadrele didactice vor valorifica experiențele personale ale formabililor, în integrare cu studiul individual, printr-o raportare permanentă la ceea ce gândesc și cum se comportă în trafic. Experiențele de învățare vor fi relevante atunci când formabilii vor aplica competențele de explorare, de exersare în diferite contexte de învățare.

În procesul de proiectare didactică, cadrul didactic va alege conținuturile și abordările metodologice care se potrivesc cel mai bine intereselor și capacităților formabililor. În funcție de acestea cadrele didactice vor utiliza următoarele metode interactive, participativ-actives:

- ✓ metode de comunicare: narațiunea, descrierea, explicația, conversația, discuția colectivă, problematizarea, instruirea cu ajutorul filmelor, tehnicile video;
- ✓ metode de explorare: lectura și demonstrarea imaginilor, demonstrarea echipamentelor și mostrelor, studiu de caz;
- ✓ metode de acțiune: exercițiul, simularea ș.a.;
- ✓ metode bazate pe învățare reflexivă: formularea de întrebări, realizarea unui plan personal de formare și carieră, portofoliul personal.

Spațiul desfășurării orelor de curs se va organiza în forma în care facilitează munca în echipă, activitatea individuală și frontală. Orele de instruire în conducerea autovehiculului se vor organiza individual pentru fiecare formabil.

Sunt încurajate contextele non-formale de realizare a modulelor: întâlniri cu persoane care reprezintă autorități cu competențe în domeniul traficului rutier, parteneriate ș.a.

VII. Sugestii de evaluare

Evaluarea este parte integrantă a procesului didactic și are scopul de a realiza conexiunea dintre predare și învățare, în procesul de formare profesională. La toate modulele componente ale Curriculumului accentul este pus pe evaluarea autentică și autoevaluare. Din această perspectivă se va încuraja evaluarea formativă și feedbackul constructiv.

Recomandăm utilizarea unui *Portofoliu personal de formare*, care va integra produsele rezultate din rezolvarea sarcinilor concrete din cadrul studiului individual, raportate la unitățile concrete de competență. Ținând cont de caracterul aplicativ al activității de formare, recomandăm utilizarea în portofoliul de formare de către formabili a diversității situațiilor rutiere, care nu pot fi proiectate conform unor indicații stricte. În realizarea portofoliului personal, cadrele didactice vor oferi feedback permanent formabililor, față de progresul personal, vor încuraja exprimarea argumentelor personale și punerea întrebărilor, vor valoriza produsele activității fiecărui formabil, vor organiza procesul de autoevaluare și de reflecție. Fiecare modul se va finaliza cu evaluare care va reflecta gradul de formare a competențelor specifice.

Pentru evaluarea formativă și sumativă la module se vor acorda note. Evaluarea va fi axată pe instrumente care să permită înregistrarea progresului fiecărui formabil. Progresele/dificultățile vor fi comunicate periodic și individual.

Evaluarea finală se va organiza în conformitate cu *Metodologia de evaluare în vederea obținerii permisului de conducere*.

VIII. Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studii

Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studii vor fi conformate reglementărilor stipulate în actele normative în vigoare.

METODOLOGIA

de formare profesională a cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

I. Dispoziții generale

1. Prezenta Metodologie reglementează cadrul general, conceptual și procedural, prin care se realizează formarea profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (SFPCA) și din unitățile conexe ale acestuia.
2. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA este componentă a învățării pe tot parcursul vieții și poate fi realizată conform Codului educației al Republicii Moldova de către furnizorii de formare continuă a adulților.
3. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se bazează pe următoarele **principii**:
  - a) asigurarea continuității în activitatea de formare/ dezvoltare a personalității umane;
  - b) pregătirea personalității în vederea adaptării optime la condițiile de schimbare rapidă a sistemului de învățământ;
  - c) adaptarea formării profesionale a cadrelor didactice/formatori din SFPCA la cerințele societății în continuă schimbare;
  - d) profesionalismul;
  - e) accesibilitatea;
  - f) egalitatea de șanse.
4. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA are **scopul** de a contribui la îmbunătățirea calității serviciilor educaționale/ofertelor de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și a transportatorilor rutieri prin:
  - a) organizarea ofertelor de învățare cât mai aproape de nevoile beneficiarilor serviciilor de formare, susținute de echipamente bazate pe tehnologiile informaționale și comunicații;
  - b) dezvoltarea culturii de investiții în formarea resurselor umane, facilitarea integrării sociale, în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;
  - c) dezvoltarea contextelor și metodelor de predare-învățare necesare în asigurarea continuității învățării pe tot parcursul vieții;
  - d) asigurarea reintegrării sociale a specialiștilor;
  - e) promovarea oportunităților și posibilităților de învățare și dezvoltare continuă.
5. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA are ca **obiective**:
  - j) pregătirea specialiștilor calificați capabili să contribuie la creșterea competitivității sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule, a transportatorilor rutieri și la dezvoltarea durabilă a societății;
  - k) facilitarea integrării sociale a persoanelor în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;
  - l) însușirea unor cunoștințe avansate, metode și procedee moderne pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu;

- m) actualizarea cunoștințelor și perfecționarea formării profesionale în ocupația de bază, precum și în ocupații înrudite;
  - n) recalificarea, determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacității de muncă;
  - o) asigurarea incluziunii digitale;
  - p) crearea posibilităților de certificare a competențelor;
  - q) asigurarea protecției și reintegrării sociale a specialiștilor;
  - r) promovarea învățării pe tot parcursul vieții.
- 6.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA îndeplinește următoarele *funcții*:
- h) favorizează dezvoltarea personalității;
  - i) crește competența și competitivitatea profesională;
  - j) oferă șanse de a obține o calificare;
  - k) introducerea abordării sistemice: formare profesională inițială și continuă;
  - l) fortifică capacitățile de utilizare a beneficiilor oferite de tehnologiile informaționale și comunicaționale în educație și formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
  - m) asigură dobândirea competențelor și aptitudinilor necesare pentru exercitarea drepturilor și responsabilităților sociale;
  - n) contribuie la promovarea intereselor individuale pentru îndeplinirea rolurilor sociale;
  - o) promovează acțiunea personală.
- 7.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se realizează pe niveluri de formare și specialități, ținându-se cont de nevoile sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule/angajatorilor, de competențele generale, de cerințele înaintate pentru funcțiile pe care aceștea le exercită, de posibilitățile lor de promovare sau de încadrare în muncă.
- 8.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se realizează prin programe de formare profesională inițială și continuă (recalificare, calificare suplimentară, specializare, perfecționare).
- 9.** Formare profesională inițială și continuă sunt concepute ca procese interdependente, între care se stabilesc interacțiuni de autoreglare menite să adapteze permanent formarea profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA la dinamica proceselor sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
- 10.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA poate fi realizat simultan în timpul studiilor de licență/masterat (inginerie și activități ingineresti în transportul auto) și program de calificare pentru profesia didactică.
- 11.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA poate fi realizat consecutiv, după absolvirea studiilor de licență (inginerie și activități ingineresti în transportul auto) prin realizare ulterioară a programului de (re)calificare pentru profesia didactică.
- 12.** Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se întemeiază pe modelul abordării prin competențe: a) capacitatea cadrului didactic/formator de a mobiliza, a combina, a utiliza în mod autonom capacitățile de cunoaștere, abilitățile, competențele generale și profesionale în acord cu evoluția curriculum-ului național *Conducători de vehicule (de toate categoriile/subcategoriile)* și *Transportatori rutieri* și cu schimbările din cadrul sistemul educațional și din afara lui; b) capacitatea cadrului didactic/formator de a face față schimbării, situațiile complexe, precum și a unor situații de criză.

II. Formarea profesională a cadrelor didactice din sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

13. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se realizează la (profesiile), specialitățile, specializările incluse în Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova și în nomenclatoarele respective ale specialităților și specializărilor din Republica Moldova.
14. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se realizează în baza programelor, elaborate și organizate de către instituțiile și organizațiile cu activitate în domeniu, utilizându-se metode interactive cu accent pe demersurile multimedia.
15. Programele de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA se elaborează de către furnizorii de educație și se coordonează cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în conformitate cu normele metodologice aprobate prin ordin al ministrului educației, culturii și cercetării.
16. Procesele curriculare în formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA se bazează pe principiul formării competențelor profesionale elaborate în baza standardelor ocupaționale și a Cadrului Național al Calificărilor.
17. Programele de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA pot fi structurate pe module sau discipline sau adaptate la necesitățile sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și transportatorilor rutieri, astfel încât să asigure accesul egal și nediscriminatoriu la formarea profesională conform standardelor de asigurare a calității.

III. Organizarea formării profesionale a cadrelor didactice din sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

18. Formarea profesională continuă a cadrelor didactice din SFPCA se realizează prin programe de formare profesională acreditate, care cuprind totalitatea activităților de pregătire teoretică și practică în vederea realizării obiectivelor de formare de competențe necesare domeniului de activitate (conducători de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile; transportatori rutieri de mărfuri și persoane).
19. Formarea profesională a cadrelor didactice din SFPCA poate cuprinde forme și modalități diferite, în funcție de particularitățile domeniului de activitate (conducători de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile; transportatori rutieri de mărfuri și persoane).
20. Modalitățile principale de organizare a formării profesionale a cadrelor didactice din SFPCA sunt:
  - a) studii universitare de licență (inginerie și activități ingineresti în transportul auto) și program de calificare pentru profesia didactică;
  - b) studii universitare de master (inginerie și activități ingineresti în transportul auto) și program de calificare pentru profesia didactică;
  - c) stagii de formare profesională continuă de specialitate și psihopedagogică;
  - d) stagii periodice de informare științifică, de specialitate și în domeniul științelor educației;
  - e) cursuri organizate de societăți științifice și alte organizații profesionale în formarea personalului didactic;
  - f) cursuri postuniversitare de specializare;
  - g) programe postuniversitare;

- h) activități științifico-metodice, psihopedagogice, realizate la diferite nivele de formare;
- i) sesiuni științifico-metodice, comunicări, simpozioane, schimb de experiență, parteneriate educaționale pe probleme de specialitate și psihopedagogie;
- j) stagii de studiu și documentare, burse realizate în țară și peste hotare;
- k) mese rotunde, ateliere, seminare, conferințe;
- l) studii universitare de doctorat.

21. Programele de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA vor cuprinde toate elementele constituente descrise în metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă și curriculum-ului în cadrul învățării pe tot parcursul vieții, aprobată prin ordinul ministrului educației, culturii și cercetării.

22. Rezultatele formării profesionale a cadrelor didactice din SFPCA vor fi confirmate prin diplome sau certificate în conformitate cu Instrucțiunile cu privire la personalizarea automatizată, eliberarea, evidența și păstrarea actelor de studii pentru furnizorii de formare a adulților, aprobate prin ordinul ministrului educației, culturii și cercetării.

23. Programele de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA se supun evaluării în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acridității, în condițiile legii. După obținerea acreditării programele de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA sunt supuse evaluării periodice, în vederea acreditării, cel puțin o dată la 5 ani.

IV. Evaluarea și certificarea formării profesionale a cadrelor didactice din sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

24. La finalizarea programelor de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA absolvenții susțin probe de absolvire, care reprezintă un set de probe teoretice și/sau practice specificate în programele de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA și primesc certificate sau diplome, însoțite de câte o anexă, prin care se constată dobândirea competențelor specifice programului de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA, cu respectarea criteriilor de asigurare a calității (teste, lucrări practice, examene de absolvire, susținerea proiectelor de diplomă).

25. În cazul programelor de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA structurate pe module, la finalizarea fiecărui modul, după susținerea probelor de absolvire, se eliberează certificatul de absolvire, însoțit de o anexă, cu menționarea competențelor profesionale dobândite, cuantificate în credite transferabile.

26. Auditorii care au încheiat cu succes cursurile tematice, seminarele, conferințele, mesele rotunde, atelierele, cursurile de perfecționare, etc. și au susținut probe de evaluare primesc certificate de perfecționare, cuantificate în credite transferabile.

27. Probele de absolvire se susțin în fața unei comisii de examinare, constituite minim din 3 membri:

- 1) specialist/specialiști din afară;
- 2) specialist/specialiști interni;

Probele de examinare finală au caracter public.

IV. Finanțarea formării profesionale a cadrelor didactice din sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule

28. Furnizorii care oferă programe de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA pot fi finanțate din următoarele surse:

- a) mijloacele achitate de persoanele fizice și juridice prin taxe pentru studii, fonduri externe (proiecte);
- b) mijloacele asociațiilor profesionale și ale patronatelor;
- c) mijloacele oferite din sponsorizări și donații;
- d) veniturile din alte activități legale.

29. Relațiile dintre furnizorii de programe de formare profesională a cadrelor didactice din SFPCA (indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare) și persoanele fizice și juridice se reglementează printr-un contract de prestare a serviciilor educaționale, în care sunt specificate drepturile și obligațiile părților, durata studiilor și mărimea taxei de studii.

30. Condițiile și formele în care se acordă sprijin financiar din surse externe furnizorilor de programe de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA trebuie să corespundă legislației în vigoare sau prevederilor acordurilor internaționale de cooperare la care Republica Moldova este parte.

V. Dispoziții speciale

31. Programele de formare profesională a cadrelor didactice/formatori din SFPCA urmează a fi modificate în funcție de cerințele pieții muncii și inovațiile din domeniul de specialitate și al științelor educației.

PROGRAM
DE RECALIFICARE PROFESIONALĂ

Domeniul general de studiu: 011 Științe ale educației

Domeniul de formare profesională: 0111 Științe ale educației

Specialitatea: 0111.3 Psihopedagogie

Numărul total de ore/credite: 1800/60

Baza admiterii: Nivelul 6 ISCED

Limba de instruire: Româna

Forma de organizare: cu frecvență

Chișinău, 2019

Planul de învățământ

Cod	Denumirea disciplinei	Numărul de ore					Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Contact Direct			
					Teoretice	Practice		
F .01O.001	Pedagogie	180	45	135	15	30	E	6
F .02O.002	Psihologie educațională	180	45	135	15	30	E	6
F .03O.003	Didactica funcțională	120	30	90	20	10	E	4
S.01O. 004	Didactica <i>Legislației traficului rutier</i>	120	30	90	10	20	E	4
S.02 O. 005	Didactica <i>Siguranței traficului rutier</i>	120	30	90	10	20	E	4
S.03 O. 006	Didactica <i>Conducerii autovehiculului</i>	120	30	90	20	10	E	4
S.04 O. 007	Didactica <i>Transportului rutier de călători</i>	120	30	90	10	20	E	4
S.06 O. 008	Didactica <i>Transportului rutier de mărfuri</i>	120	30	90	10	20	E	4
L.01O. 009	Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație	60	15	45	5	10	E	2
L.02O .0010	Branding profesional	60	15	45	5	10	E	2
	Stagii de practică	360	-	360	-	-	Portofoliu	12
	Teza de recalificare profesională	240	-	240	-	-	Susținere publică	8
	Total ore:	1800	300	1500	120	180		60

Calendarul activităților

Repartizarea sesiunilor pe semestre						
Semestrul I			Semestrul II			
Sesiunea I	Sesiunea II	Sesiunea III	Sesiunea IV	Sesiunea V	Sesiunea VI	Sesiunea VII
<i>Aprilie</i>	<i>Iunie</i>	<i>August</i>	<i>Octombrie</i>	<i>Decembrie</i>	<i>Februarie</i>	<i>Aprilie</i>

Repartizarea orelor pe sesiuni

Sesiunea I

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
F 01O 001	Pedagogie	180	45	135	15	30		6
	Total ore:	180	45	135	15	30		6
					45			

Sesiunea II

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
F 02O 002	Psihologia educațională	180	45	135	15	30		6
L01O 0010	Branding profesional	60	15	45	5	10		2
Total ore:		240	60	180	20	40		8
					60			

Sesiunea III

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
F 03O 003	Didactica funcțională	120	30	90	20	10	E	4
F 01O 001	Pedagogie						E	
F 02O 002	Psihologia educațională						E	
L01O 0010	Branding profesional						E	
Total ore:		140	30	90	20	10		4
					30			

Sesiunea IV

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
S04 O 004	Didactica <i>Legislației traficului rutier</i>	120	30	90	10	20	E	4
S04 O 005	Didactica <i>Siguranței traficului rutier</i>	120	30	90	10	20	E	4
Total ore:		240	60	180	20	40		8
					60			

Sesiunea V

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
S05 O 006	Didactica <i>Conducerii autovehiculului</i>	120	30	90	20	10	E	4
L05O 009	Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație	60	15	45	5	10	E	2
Total ore:		180	45	135	25	20		6
					45			

Sesiunea VI

Cod	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
S06 O 007	Didactica <i>Transportului rutier de călători</i>	120	30	90	10	20	E	4
S06 O 008	Didactica <i>Transportului rutier de mărfuri</i>	120	30	90	10	20	E	4
	Total ore:	240	60	180	20	40		8
					60			

Stagii de practică

Stagiu de practică	Semestrul	Nr. ore	Perioada	Forma de evaluare	Număr de credite
Practica de inițiere în pedagogie	I	60	2019	portofoliu	12
Practica de inițiere în psihologie	II	120	2020		
Practica pedagogică	II	180	2020		
Total:		360			

Teza de recalificare profesională

Denumirea activității	Semestrul	Nr. ore	Perioada	Număr de credite
Elaborarea și susținerea Tezei	II	240	2020 (susținerea publică)	8

Module la libera alegere

Nr. d/o	Denumirea disciplinei	Total ore			Contact direct		Forma de evaluare	Număr de credite
		Total	Contact direct	Studiu individual	Teoretice	Practice		
1	Acordarea primului ajutor în traficul rutier	60	15	45	5	10	E	2
2	Branding profesional	60	15	45	5	10	E	2
3	Psihologia transporturilor rutiere	60	15	45	5	10	E	2
4	Tehnologii informaționale și comunicaționale în educație	60	15	45	5	10	E	2

*Din modulele propuse se vor alege 2

NOTĂ DE PREZENTARE

Preliminarii

Programul de recalificare profesională, specialitatea *psihopedagogie* este conformat modificărilor operate în Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 104/2019, Metodologia de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și

Cercetării nr. 70/2019, Metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 92/2019.

Programul de recalificare profesională, specialitatea *psihopedagogie* stabilește într-un mod unitar obiectivele, structura procesului de formare, finalitățile și conținutul recalificării profesionale de la nivelele 6 ISCED: Ingineria transportului auto (0716.1) la nivelul 6 ISCED: Psihopedagogie (0111.3).

Programul de recalificare profesională, specialitatea *psihopedagogie* este destinat:

- formării cadrelor didactice pentru instituțiile cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a conducătorilor auto de toate categoriile/subcategoriile, a transportatorilor rutieri în corespundere cu schimbările continue pe piața serviciilor educaționale și piața muncii;

Planul de învățământ al Programului de recalificare profesională, specialitatea *psihopedagogie*, include patru componente definitorii:

- componenta temporală, care reprezintă modul de planificare în timp a procesului de formare: semestru, an, cu unitatea principală de măsură a procesului de formare - creditul de studiu ECTS;
- componenta formativă, care reprezintă modul de distribuire a unităților de curs/discipline obligatorii: fundamentale, de specialitate, la libera alegere, stagii de practică, stagii de cercetare;
- componenta acumulare, care reflectă alocarea creditelor de studiu ECTS pentru unitățile de curs/discipline, stagii de practică, stagii de cercetare;
- componenta evaluare, care reprezintă modalitățile de evaluare la unitățile de curs/discipline, stagii de practică, stagii de cercetare.

Cadru normativ relevant în baza căruia a fost elaborat Programul de recalificare profesională, specialitatea *psihopedagogie*:

- Codul Educației al Republicii Moldova, Cod nr. 152 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324, 24.10.2014, data intrării în vigoare: 23.11.2014;
- Codul Transporturilor Rutiere, Cod nr.150 din 17.07.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 247-248, 15.08.2014, data intrării în vigoare: 15.09.2014;
- Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova, aprobat prin Ordinul Ministerului muncii, protecției sociale și familiei nr. 22 din 3 martie 2014;
- Curriculumul „Conducători de vehicule” privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile (aprobat prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum din 08.10.2013);
- Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2006/126/CE din 20.12.2006 cu privire la permisul de conducere, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L403/18 din 30.12.2006;
- Hotărârea Guvernului nr.1452 din 24.12.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier, în Monitorul Oficial al

- Republicii Moldova nr. 8-10, 15.01.2008, data intrării în vigoare: 15.06.2008, cu modificările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 827 din 28.10.2013 cu privire la aprobarea Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 243-247, 01.11.2013;
  - Hotărârea Guvernului nr. 1214 din 27.12.2010 cu privire la aprobarea Strategiei naționale pentru siguranță rutieră 2011-2020 „Respect și siguranță”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 43-45, 25.03.2011;
  - Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14 noiembrie 2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 345-351, art. 1014;
  - Hotărârea Guvernului nr. 357 din 13.05.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-93, 15.05.2009, data intrării în vigoare: 15.07.2009, cu completările ulterioare;
  - Hotărârea Guvernului nr. 193 din 24.03.2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-102/266, 31.03.2017, cu completările ulterioare;
  - Hotărârea Guvernului nr. 616 din 18.05.2016 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă și a Regulamentului de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 134-139, 20.05.2016, cu completările ulterioare;
  - Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 23.11.2017 cu privire la aprobarea Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 421-427, 01.12.2017;
  - Hotărârea Guvernului nr. 482 din 28.06.2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 216-228, 30.06.2017;
  - Legea nr. 166 din 11.07.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 245-247, 30.11.2012, modificată și completată prin Legea nr.121 din 03.07.2014, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 293-296, 03.10.2014;
  - Legea nr. 131 din 07.06.2007 privind siguranța traficului rutier, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 103-106, 20.07.2007, cu modificările ulterioare;
  - Ordinul nr. 9 din 10.02.2015 al Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, cu privire la elaborarea Programelor de formare profesională continuă;
  - Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.1542 din 18 octombrie 2018 cu privire la aprobarea Concepției formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în Republica Moldova;
  - Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.70 din 25 ianuarie 2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de elaborare a programelor și curriculum-ului din cadrul învățării pe tot parcursul vieții.

- Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.92 din 30 ianuarie 2019 privind aprobarea Metodologiei de elaborare a programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice.

Concepția formării specialistului

Argumente privind solicitarea specialistului pe piața muncii

Republica Moldova își propune eforturi susținute în promovarea reformelor solicitate de societate și de aspectele integrării europene, care se materializează prin nenumărate transformări de ordin intern și extern. Formarea profesională a conducătorilor de autovehicule este o activitate de interes sectorial a economiei naționale, face parte din sistemul de educație și formare profesională, în contextul învățării pe tot parcursul vieții și reprezintă un aspect fundamental al siguranței rutiere. Formarea conducătorilor de autovehicule, în aspect de acțiune educațională orientată spre formarea competențelor profesionale necesare în conducerea unui vehicul, a integrării ulterioare în traficul rutier, în prevenirea accidentelor rutiere și acționarea responsabilă în situațiile de risc rutier, impune necesități reale de formare a cadrelor didactice pentru acest domeniu, prin recalificare profesională la *Psihopedagogie*.

În conformitate cu prevederile Codului Educației (*art. 132, p.4*), pentru ocuparea funcțiilor didactice, absolvenții programelor de studii superioare nepedagogice trebuie să urmeze o *formare profesională la psihopedagogie*, formare echivalentă cu 60 de credite de studii transferabile, fiind condiția necesară în activitatea didactică.

În conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la formarea continuă a adulților (*p.53*), furnizorii de formare a adulților trebuie să prezinte dovezi că realizează programele de formare profesională cu formatori care au profiluri sau specialitatea corespunzătoare programei de pregătire și, respectiv, care au *pregătirea psihopedagogică* specifică educației adulților, conform standardelor ocupaționale.

Calificarea specialistului

În cadrul acestui program, inginerii sunt formați pentru desfășurarea activității didactice în instituțiile cu atribuții în domeniul organizării programelor de formare profesională a conducătorilor auto de toate categoriile/subcategoriile, a transportatorilor rutieri în corespundere cu schimbările continue pe piața serviciilor educaționale și piața muncii. De asemenea, beneficiarii programului vor avea acces la studiile de masterat în domeniul științelor educației.

Finalitățile formării

Traseul educațional al studiilor de recalificare profesională este orientat spre formarea *Competențelor profesionale ale cadrelor didactice din domeniu*, care vizează:

- valorificarea politicilor educaționale în cadrul sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- operarea cu noțiunile fundamentale ale științelor educației interrelaționate cu cele ale științelor ingineresti în comunicarea didactică;
- valorificarea strategiilor și tehnologiilor educaționale din perspectiva pedagogiei competențelor;
- integrarea în activitatea didactică a rezultatelor de ultimă oră din practica pedagogică;

- valorificarea creativă a teoriilor și legităților didacticei funcționale în activitatea educațională;
- identificarea și aplicarea strategiilor, formelor, instrumentelor de evaluare în vederea sporirii performanțelor formabililor;
- valorificarea particularităților de vârstă individuale de învățare ale formabililor și ale particularităților de grup în proiectarea și realizarea activităților de formare profesională;
- promovarea tehnologiilor educaționale și comunicaționale în activitatea didactică.

Competențele formate vor permite cadrelor didactice din sistemul național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule:

- să soluționeze eficient situațiile problemă cu diferit grad de dificultate, respectând principiile și normele de etică profesională, promovând o atitudine responsabilă față de domeniul științelor educației;
- să aplice eficient tehnicile de comunicare, de relaționare la nivel organizațional și de grup profesional în condițiile asumării de roluri specifice, adaptate la diverse contexte;
- să estimeze necesitățile de formare profesională continuă; să realizeze obiectivele de formare prin diverse activități de documentare, antrenare, prin participări la proiecte și programe de dezvoltare personală și profesională.

Termenul de studii și structura programului

Durata studiilor de recalificarea profesională cu frecvență la zi, este de un an. Anul este divizat în două semestre, iar acestea în a sesiuni. Fiecare sesiune include activități didactice contact direct și studiu individual.

Numărul total de ore de studii este de 1800, ceea ce este echivalent cu 60 de credite, distribuite pe componentele fundamentală, de specialitate, obligatorii și la libera alegere. Numărul de ore de contact direct este de 300, numărul orelor de studiu individual este 1500, cu următoarea pondere:

- componentei de discipline fundamentale (F) în planul de învățământ, îi revin 27%;
(16 credite ECTS – 120 de ore de contact direct, 360 ore de studiu individual)
- componentei de discipline de specializare (S) în planul de învățământ, îi revin 33%;
(20 credite ECTS – 150 de ore de contact direct, 450 de ore de studiu individual)
- componentei de discipline la libera alegere (L) în planul de învățământ, îi revin 7%;
(4 credite ECTS – 30 de ore de contact direct, 90 de ore de studiu individual)
- stagiului de practică în planul de învățământ, îi revin 20%;
(12 credite ECTS - 360 de ore de studiu individual)
- tezei de recalificare în planul de învățământ, îi revin 13%;
(8 credite ECTS - 240 de ore de studiu individual).

Stagii de practică

Stagiile de practică constituie o parte integrantă obligatorie a procesului de recalificare profesională, care asigură condiții favorabile de aplicare a competențelor formate, continuitatea și interdisciplinaritatea cunoștințelor teoretico-practice achiziționate în aspect psihopedagogic. Practica de inițiere în pedagogie și psihologie este coordonată de titularul disciplinei și include activitate observativă, de analiză și evaluare a lecțiilor asistate.

Practica pedagogică este coordonată de titularul disciplinei și include predare și autoevaluare/evaluare a lecțiilor predate.

Stagiile de practică se finalizează cu realizarea portofoliului profesional de practică pedagogică, care va integra: fișe de observare a activităților didactice, fișe de observare a comportamentului cursanților, fișe de caracterizare psihopedagogică, proiecte pe unități de învățare, proiecte de lecții, proiecte ale studiului individual ghidat de profesor, probe de evaluare, proiecte de cercetare, chestionare.

Teza de recalificare profesională

Studiile se finalizează cu susținerea publică a tezei de recalificare profesională. Absolvenții obțin Diplomă de studii de recalificare profesională, însoțită de supliment, în limbile română și engleză (*Metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă și curriculum-ului în cadrul învățării pe tot parcursul vieții, cap. III.4, p.43*).

La susținerea publică sunt admiși absolvenții care au realizat integral prevederile planului de învățământ și au susținut cu succes prezentarea preventivă a tezei de recalificare. Teza este o inițiere în domeniul activității didactico-științifice și are un caracter de cercetare. Tematica tezelor de recalificare profesională și conducătorii științifici sunt aprobați la ședința Catedrei Psihopedagogie și Management Educațional al IȘE. Teza de recalificare profesională este însoțită de avizul conducătorului științific. Conținutul și nivelul tezelor de recalificare profesională, modalitatea de prezentare a lor sunt expuse în *Recomandări metodologice cu privire la elaborarea și susținerea Tezei de recalificare profesională / Tezei de calificare profesională suplimentară*, ale IȘE, aprobate de CȘD al IȘE.

Curriculum
la disciplina PEDAGOGIE

componentă a Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie

Chișinău, 2019

CUPRINS

Preliminarii	3
1. Repere conceptuale	3-4
2. Administrarea modulului	4
3. Competențe specifice	4
4. Distribuirea orelor pe unități de învățare/teme	4-5
5. Desfășurarea activităților de formare	5-6
6. Sugestii metodologice.....	6
7. Bibliografie.....	7-8

Preliminarii

Curriculumul descrie parcursul didactic particular disciplinei Pedagogie ca componentă a Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie.

Curriculumul este proiectat în baza Cadrului de referință a Curriculumului Național (2017), Cadrului de referință a Curriculumului universitar (2015), promovează principiile și strategiile educaționale din Codul educației al Republicii Moldova (2014); Strategia sectorială „Educația 2020” (2014); Cadrul european de referință privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006).

Documentul curricular recomandă conținuturi pentru ca fiecare beneficiar să fie capabil să-și dezvolte propriile abilități prin valorificarea activităților de formare, folosind tehnologiile informaționale și comunicaționale, demonstrând competențe și atitudini, valori, comportamente civice și morale în activitatea didactică. Din perspectivă normativă și reglatorie, curriculumul obiectivează crearea condițiilor favorabile inginerului de a asimila conținuturile recomandate pentru formarea psihopedagogică într-un ritm adecvat, de a-și forma competențe integratoare de receptare, exprimare, interpretare a mesajelor didactice, de însușire a metodelor și tehnicilor de muncă cu viitorii conducători de autovehicule de diferite categorii/subcategorii și cu viitorii conducători de autovehicule, transportatori de mărfuri și persoane. Prin prezentul curriculum se realizează eșalonarea conținuturilor, conformă planului de învățământ al Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie.

Curriculumul valorifică contextele: competențe, unitățile de competență și conținuturile recomandate în sarcini și situații de învățare din propria experiență, de tip interactiv, în proiecte, studii de caz, etc.

Curriculumul este instrumentul didactic pentru formarea psihopedagogică necesară inginerului ulterior, în activitatea didactică în cadrul sistemului național de formare profesională a conducătorilor de autovehicule și a transportatorilor rutieri. Curriculumul contribuie la asigurarea unei concepții/construcții unitare curriculare pentru implementarea Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie, ca abordare axată pe finalități și pe formare de competențe, într-un caracter integrator, ca expresie a calificării profesionale ulterioare, *psihopedagogie* care nu se limitează la anumite deprinderi, dar la capacitatea de a gestiona situații profesionale/pedagogice.

1. Repere conceptuale

Componentele curriculumului la disciplina Pedagogie ca componentă a Programului de recalificare profesională, specialitatea Psihopedagogie oferă cunoștințe despre pedagogie versus andragogie necesar aplicate și adaptate diversității contextelor și situațiilor de formare profesională a conducătorilor de autovehicule (vârsta formabililor, categoria/subcategoria de vehicule de instruire).

Astfel, curriculumul are menirea să:

- ✓ valorifice politicilor educaționale, relevante sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;
- ✓ interrelaționeze noțiunile fundamentale ale științelor educației cu cele ale științelor ingineresti în activitatea didactică;
- ✓ valorifice strategiile și tehnologiile educaționale din perspectiva pedagogiei competențelor;
- ✓ integreze în activitatea didactică rezultatele de ultimă oră din practica pedagogică;

Sistemul de competențe

Curriculumul este elaborat în contextul sistemului de competențe pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Competențele-cheie, competențe de care au nevoie toți cetățenii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială, un stil de viață durabil, o viață de succes în cadrul unor societăți pașnice, o gestionare a vieții care ține seama de aspecte legate de sănătate și cetățenie activă:

- ✓ competențe de alfabetizare;
- ✓ competențe multilingvistice;
- ✓ competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii;
- ✓ competențe digitale;
- ✓ competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;
- ✓ competențe cetățenești;
- ✓ competențe antreprenoriale;
- ✓ competențe de sensibilizare și expresie culturală³³.

Competențe specifice derivă din competențele-cheie, reprezintă sisteme integrate de cunoștințe, abilități, valori și atitudini preconizate a fi dobândite la finele disciplinei.

Unități de competență, achiziții care trebuie să fie dobândite de către beneficiari la finele unității de învățare/formare, Acestea vor fi evaluate formativ și/sau sumativ, la finele unității de învățare/formare.

Unități de conținut, care contribuie la dobândirea achizițiilor determinate prin unitățile de competențe proiectate la formarea competențelor specifice și a competențelor - cheie.

Activități de învățare/formare contexte semnificative de manifestare a unităților de competențe proiectate pentru formarea/dezvoltarea și evaluarea în cadrul unității de învățare.

2. Administrarea disciplinei

Cod	Disciplina	Numărul de ore					Forma de evaluare	Nr. de credite
		Total	Contact direct	Studiul individual	Contact direct			
					Teoretice	Practice/ Seminare		
F 01O 001	Pedagogie	180	45	135	15	30	E	6
	Total:	180	45	135	15	30	E	6

3. Competențe specifice

- ✍ promovarea valorilor postmodernismului în educație;
- ✍ valorificarea legităților psihosociale ale educației moderne;
- ✍ transpunerea cadrului epistemologic pedagogic/andrologic în activitatea didactică.

³³ Cadrul de referință UE/2018

4. Distribuirea orelor

Nr. o/d	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiul individual
			Teoretice / Prelegeri	Practice/ Seminare	
1	Pedagogia – știință și artă a educației. Andragogia	40	4	6	30
2	Clasic și modern în educație. Învățarea pe tot parcursul vieții	24	2	4	18
3	Finalitățile educației: nivel macro- și micro structural	24	2	4	18
4	Dimensiuni ale educației. Educația rutieră	24	2	4	18
5	Educația și provocările lumii contemporane	32	2	6	24
6	Sistemul de educație/de învățământ	28	3	4	21
	Evaluare/schimb de experiență	8	-	2	6
	Total:	180	15	30	135

5. Desfășurarea activităților de formare

Unități de competență	Unități de conținut	Tehnologii didactice
<i>Pedagogia – știință și artă a educației. Andragogia</i>		
UC 1. Aplicarea cadrului epistemologic pedagogic/andragogic în activitatea didactică;	Evoluția științelor pedagogice/educației. Normativitatea pedagogică. Axiome. Legități. Principii. Teorii. Taxonomia științelor pedagogice/educației. Pedagogia în sistemul de științe socio-umane. Andragogia.	Mini prelegerea Explicația Conversația euristica Graficul T
<i>Clasic și modern în educație. Învățarea pe tot parcursul vieții</i>		
UC 2. Relaționarea între clasic și modern în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule; UC 3. Argumentarea interdependenței formelor generale ale educației în activitatea didactică; UC 4. Încadrarea formării profesionale a conducătorilor de autovehicule în contextul învățării pe tot parcursul vieții;	Tradiție, modernitate, postmodern în educației. Funcțiile și caracteristicile educației. Structura și funcționarea educației. Interdependența formelor generale ale educației: educația formală, nonformală, informală. Direcții de evoluție ale educației. Educația permanentă, autoeducația.	Mini prelegerea Explicația Organizatori grafici Modelarea, simularea de situații Dezbaterea
<i>Finalitățile educației: nivel macro- și micro structural</i>		
UC 5. Identificarea și formularea finalităților în sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule;	Finalitățile educației/pedagogice: la nivel de sistem și de proces. Finalitățile pedagogice macro - structurale. Idealul educațional în Republica Moldova. Finalitățile micro - structurale.	Lectura ghidată Lucrul cu suportul de curs Conversația euristica Dezbaterea Graficul T

<i>Dimensiuni ale educației</i>		
UC 6. Analiza relației: aspirații, deprinderi, aptitudini, interese, vocație ca contribuție în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule;	Conținuturile generale ale educației. Dimensiunile educației: educația morală, educația intelectuală, educația estetică, educația psihofizică, educația tehnologică. Metode de educație.	Prelegere interactivă Plan de idei Prezentare de modele Studiu de caz Analiza modelelor
<i>Educația și provocările lumii contemporane</i>		
UC 7. Proiectarea reușitei și succesului profesional în educația/securitatea rutieră și formarea profesională a conducătorilor de autovehicule;	Educația și problematica lumii contemporane. Noile educații: educația ecologică/relativă la mediu; educația pentru pace și cooperare; educația pentru sănătate; educația axiologică; educația pentru democrație și drepturile omului; educația pentru comunicare și mass-media; educația rutieră.	Conversația euristică Dezbaterea Graficul T
<i>Sistemul de educație/de învățământ</i>		
UC 8. Integrarea sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule în sistemul de învățământ al Republicii Moldova.	Sistemul de educație, sistemul de învățământ. Sistemul de învățământ din Republica Moldova. Managementul sistemului de învățământ. Reforma sistemului de învățământ.	Simularea de situații Dezbaterea Lectură ghidată
Evaluare/schimb de experiență.		

6. Sugestii metodologice

Este definitorie conceperea și realizarea unui demers educațional atractiv, parcurs educațional explicit, structură didactică deschisă, comunicare interactivă, managementul timpului, dezvoltare de competențe specifice, aplicare creativă a tehnologiilor educaționale, realizarea unui feedback autentic etc.

Formatorul poate alege metodele și tehnicile de predare, poate adapta practicile pedagogice în funcție de ritmul de învățare și particularitățile beneficiarilor. Axarea pe formarea și dezvoltarea de competențe specifice este însoțită de reevaluarea și înnoirea continuă a strategiilor, tehnologiilor și metodelor aplicate în practica educațională:

- aplicarea strategiilor, tehnologiilor, metodelor centrate pe cel ce învață, pe activizarea structurilor lor cognitive și operatorii, pe transformarea beneficiarului programului în coparticipant la propria formare;
- accentuarea caracterului formativ al strategiilor, tehnologiilor, metodelor utilizate în activitatea didactică, intervenției active și eficiente asupra potențialului individual al beneficiarului programului care să exploreze contextele de învățare prin valorificarea experiențelor personale, prin stimularea reflecției, a gândirii critice, a capacităților de a opera cu informațiile asimilate, de a investiga ipotezele și de a căuta soluții adecvate de rezolvare a situațiilor-problemă în context didactic;
- îmbinarea și alternarea sistematică a activităților bazate pe efortul individual al beneficiarului programului: observația proprie, exercițiul personal, lucrul individual cu activitățile ce solicită efort colectiv: discuții, asaltul de idei etc.;

- folosirea metodelor de informare și de documentare independentă, utilizând tehnologiile informaționale și comunicaționale adecvate, cu deschidere spre autoinstruire și învățare continuă.

Formatorul poate alege diferite *tipuri de activități*:

- formularea de sarcini de prelucrare variată a informațiilor etc.;
- solicitarea corelației intra- și inter-disciplinare (particularitățile constructive ale autovehiculului, fiabilitatea conducătorului auto, respectarea regulilor de circulație, siguranța pietonilor);
- punerea beneficiarului programului în situația ca el însuși să formuleze sarcini de lucru;
- organizarea activităților de învățare ce permit realizarea sarcinilor de lucru în ritmuri diferite;
- ordonarea sarcinilor și sugerarea unui algoritm al învățării.

Formatorul are libertatea de a alege forme de organizare a lecției:

- atelier de lectură a documentelor, discuție, dezbateri;
- masă rotundă, controversa constructivă etc.

Formatorul are libertatea de a propune subiecte pentru studiul individual ghidat.

Formatorul va valorifica principiile evaluării - evaluarea ca proces permanent; ca dimensiune a procesului educațional; ca stimulente al învățării, formării și dezvoltării competențelor; ca proces reglator. Se va promova evaluarea curentă, evaluarea formativă, evaluarea sumativă. Se va adapta/utiliza un instrumentar evaluativ divers: probe orale; text al legii memorat; interogarea frontală; răspunsuri rezumative sau ample; realizarea orală a diferitor sarcini la o temă studiată; probe scrise; expunerea; rezumatul argumentat; probe practice care vizează prezentări gen Power Point, Prezi; lucrări grafice ce presupun scheme, diagrame, contextualizându-le rolul și eficiența la etapa concretă de învățare.

Paralel cu formele tradiționale de evaluare, se va pune un anumit accent și pe metodele/tehnicele alternative de evaluare: investigația, proiectul, harta conceptuală etc.

Bibliografie

1. AIZENȘTADT, C., ONCEANU, V. *Întrebări și teste tematice pentru pregătirea de examenul teoretic și obținerea permisului de conducere subcategoriile/categoriile „A1”, „A2”, „A”, „B1” și „B”*. Ch.: Tipogr. „Vite-jesc” SRL, 2018. 197 p.
2. BOCOȘ, M. *Instruirea interactivă*. Iași, Polirom, 2013.
3. BONTAȘ, I., *Tratat de pedagogie*. București: BICALL, 2007.
4. BUIMESTRU, L., MANOLE, N. *Reguli de circulație. Suport didactic*. Chișinău: (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”), 2019. 202p. ISBN 978-9975-146-45-6.656.1.05(075).
5. BUIMESTRU, L. Competența pedagogică solicitată inginerului (profesor) din școala auto. În: *Acta Et Commentationes*. 2017, nr 2(11), pp. 174-182. ISSN 1857-0623.
6. BUIMESTRU, L. Evaluarea conducerii auto din perspectiva formării competențelor. În: *Univers Pedagogic*. 2017, nr 3(55), pp. 58-64. ISSN 1815-7041.
7. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V. et al. *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. Centrul Educațional Pro Didactica, Chișinău, 2008.
8. CERGHIT, I. *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii*. Polirom, 2008.
9. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*, ediția a IV-a. Iași, Editura „Polirom”, 2006.

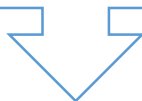

10. CRISTEA, S. Dicționar de pedagogie. (Vol.I). București: Didactica Publishing House, 2015, 831p. ISBN 978-606-683-295-3.
11. Codul Educației al Republicii Moldova. Chișinău: 2014.
12. CUCOȘ, C. Teoria și metodologia evaluării. Iași: Polirom, 2008.
13. *Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Materialele Conferinței Științifice internaționale, 7-8 decembrie 2018. Chișinău: Liceum, 2018, 652 p., ISBN 978-9975-3275-0-3;
14. Curriculumul „Conducători de vehicule” privind formarea profesională inițială și continuă de toate categoriile/subcategoriile (aprobat prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum din 08.10.2013).
15. Educația centrată pe cel ce învață. Ghid metodologic. Coordonator Vl. Guțu. Chișinău: CEP USM, 2009.
16. DEBELEAC, C. *Ghid privind certificarea competențelor și recunoașterea calificării pentru profesii din sectorul transporturilor rutiere: instructor de conducere auto și profesor de legislație rutieră*. În cadrul proiectului Rețeaua autorităților Competente pentru Calificările Profesionale din România – (IMI OQ NET România), 2013.
17. Directiva Parlamentului și Consiliului Uniunii Europene nr. 2006/126/CE din 20.12.2006 cu privire la permisul de conducere. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L403/18 din 30.12.2006.
18. FRĂȚILĂ, Gh., ș. a. *Automobile: cunoaștere, întreținere și reparare*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2001. 439 p.
19. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea de competențe profesionale în contextul actual al învățământului superior. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2013, nr. 5 (65), pp.31-36. ISSN 1857-2103.
20. GREMALSCHI, A. *Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri: Studiu de politici educaționale*: Institutul de Politici Publice, Chișinău: Tipogr. „Lexon-Prim”, 2015, 88p. ISBN 978-9975-9609-8-4.
21. GUȚU, Vl. *Curriculum educațional: Cercetare. Dezvoltare. Optimizare*. Chișinău: CEP USM, 2014, 230 p. ISBN 978-9975-71-526-3.
22. GUȚU, Vl., VICOL, M. *Tratat de pedagogie între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, 2014, 553p. ISBN 978-606-685-170-1.
23. HORST, SCHAUB. *Dicționar de pedagogie*. Iași: Polirom, 2001. 344 p. ISBN: 973-683-665-7.
24. Hotărârea Guvernului nr. 827 din 28.10.2013 cu privire la aprobarea *Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022*, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 243-247, 01.11.2013.
25. Hotărârea Guvernului nr. 1214 din 27.12.2010 cu privire la aprobarea *Strategiei naționale pentru siguranță rutieră*, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 43-45, 25.03.2011.
26. Hotărârea Guvernului nr. 357 din 13.05.2009 cu privire la aprobarea *Regulamentului circulației rutiere*, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-93, 15.05.2009, data intrării în vigoare: 15.07.2009, cu completările ulterioare.
27. MACAVEI, E. *Pedagogie: teoria educației (Vol.I)*. București: ARAMIS PRINT, 2001, 352 p. ISBN 973-8294-00-2.
28. MÎNDRUȚ, O., ARDELEAN, A. *Contribuții la teoria curriculumului: proiectarea documentelor reglatoare și metodologice*. Arad, 2015, 94 p. ISBN 978-973- 664-713-0.
29. MÎNDRUȚ, O., ARDELEAN, A. *Didactica formării competențelor: cercetare-dezvoltare-inivare-formare*. Arad, 2012, 212p.
30. NEGREȚ-DEBRIOR, I. *Teoria generală a curriculumului educațional*. Iași: POLIROM, 2008, 436p. ISBN 978-973-46-0870-6.

31. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*. București: ARAMIS PRINT, 2003, 575 p. ISBN 973-8473-64-0.
32. OPREA, C. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007.
33. PALOȘ, R., SAVA, S., UNGUREANU, D., *Educația adulților. Baze teoretice și repere practice*. Iași: Ed. Polirom, 2007. 342 p. ISBN 978-973-46-0673-3.
34. PANȚURU, S. ș. a. *Fundamentele pedagogiei: teoria și metodologia curriculum-ului: aspecte de management al curriculum-ului*. Brașov, Editura Universității „Transilvania”, 2008, 216 p. ISBN 978-973-598-239-3.
35. PÂSLARU, VI. et al. *Construcție și dezvoltare curriculară: cadru teoretic*. Chișinău, ÎS. F.E.-P. „Tipogr. Centrală”, 2005, 176 p., ISBN 9975-78-384-8.
36. POGOLȘA, L. *Teoria și praxiologia managementului curriculumului*. Chișinău: Liceum, 2013, 368 p. ISBN 978-9975-4394-7-3.
37. SAVVA, M. Specificul structurii personalității cadrului didactic: abordări teoretice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2018, nr. 5 (115), pp.67-70. ISSN 1857-2103.
38. ȘCHIOPU, U. *Dicționar de psihologie*. București: Babel, 1997. 740 p. ISBN 973-48-1027-8;
39. ȘTEFAN, M. *Lexicon pedagogic*. București: Aramis Print, 2006, 383p. ISBN (10) 973-679-303-6; ISBN (13) 978-973-679-303-5.
40. AFANAS, A. Formarea continuă a profesorului – deziderat al școlii contemporane. În: *Univers Pedagogic* [online]. 2016, nr. 2(50), pp. 92-96. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/47201.
41. AXENTII, I. *Paradigma pedagogică a instruirii active a subiecților educației*. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat „B. P. Hașdeu”* [online]. 2014, nr.10, pp. 87-96. ISSN 1875-2170. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/39633
42. DANDARA, O. Curriculum modular, o abordare orientată spre creșterea calității în formarea profesională. În: *PRO DIDACTICA* [online]. 2015, nr. 5-6 (93-94), pp.14-18. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/53147.
43. Formarea inițială a cadrelor didactice și a formatorilor care sunt implicați în educația și formarea adulților [online]. Disponibil: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-and-trainers-working-adult-education-and-training-58_ro.
44. GUȚU, VI., HUNCĂ, M. Conceptul de paradigmă în formarea profesională și continuă a cadrelor didactice. În: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2015, nr. 9(89), pp. 99-104. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/18.p.99-104_89.pdf.
45. NAHABA, L. Coord. *Ghid de proiectare a activităților de formare în educația adulților* [online]. Chișinău, 2016, Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Disponibil: http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/04/DVV_ghid.pdf.

Chestionar 1
Constatare Competența psihopedagogică
 a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională
 a conducătorilor de autovehicule

Vă rugăm mult să răspundeți la întrebările propuse ce vizează nivelul inițial de formare a competenței psihopedagogice a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule. Vă rugăm să răspundeți complet și deplin la toate întrebările, inclusiv sugestiile și comentariile Dstră. Garantăm confidențialitatea răspunsurilor Dvs.!
Vă mulțumim anticipat!

Date generale

Vârsta: a. 25-30 ani   b. 31-40 ani   c. 41-50 ani   d. peste 51 ani

Stagiu de activitate didactică în formarea profesională a conducătorilor de autovehicule:

a. 1-5 ani   c. 11-15 ani   e. 21 -25 ani   g. peste 31 ani
 b. 6-10 ani   d. 16-20 ani   f. 26 -30 ani

1. Indicați în spațiul de mai jos ce înțelegeți prin:

Învățare _____
Formare profesională _____
Curriculum _____
Competențe profesionale _____
Unități de învățare _____
Tehnologii didactice _____
Evaluare _____

2. Dvs considerați că sunteți competent în proiectarea activităților didactice?

- Da*
 Nu

Alt răspuns: _____

3. Dvs puteți elabora suporturi didactice la curs/la modul?

- Da*
 Nu

Alt răspuns: _____

4. În cadrul lecțiilor, adaptați conținuturile la particularitățile individuale de învățare ale cursanților?

- Da*
 Nu

Alt răspuns: _____

5. Considerați necesară formarea psihopedagogică pentru cariera didactică a inginerilor?

- Da*
 Nu

Alt răspuns: _____

6. În instituția dvs sunt organizate activități/programe de formare psihopedagogică?

- Da*

- Nu*
  - Se dorește acest lucru*
- Alt răspuns* _____

7. Cât de des au loc activități/programe de formare psihopedagogică în instituția dstră?

- Lunar*
- Trimestrial*
- Semestrial*
- Anual*

Alt răspuns _____

8. Ce acțiuni întreprindeți dvs. personal pentru formare psihopedagogică?

---

9. Evidențiați probleme cu care vă confrunțați în activitatea didactică

---

10. Propuneți subiecte de interes pentru formarea dvs psihopedagogică

Mulțumim pentru colaborare!

Chestionar 2
Validarea rezultatelor experimentale
 Competența psihopedagogică
 a cadrelor didactice, ingineri din sistemul de formare profesională
 a conducătorilor de autovehicule

*Vă rugăm mult să răspundeți la întrebările propuse ce vizează competența psihopedagogică a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule.
 Garantăm confidențialitatea răspunsurilor Dvs.!
 Vă mulțumim anticipat!*

Alegeți un singur răspuns

Nr d/o	Itim	Variante de răspuns	Puncte acordate
1	Învățarea este ...	☐ reflecție emoțională ☐ stare de confort ☐ activitatea sistematică orientată în direcția asimilării de cunoștințe și formare a competențelor	1p
2	Educația modernă promovează învățământul centrat pe...	☐ obiective ☐ competențe ☐ interese	1p
3	Perspectiva asupra învățării orientează cadrul didactic (inginer) să pună accent sporit pe...	☐ valorificarea obiectivelor operaționale ☐ valorificarea resurselor educaționale ☐ formarea competențelor profesionale	1p
4	Asigurarea legăturii dintre necesitățile pieții muncii și conținutul curriculumului se exprimă prin relația...	☐ standarde ocupaționale → calificările profesionale → curriculum ☐ calificările profesionale → curriculum ☐ standarde ocupaționale → curriculum	1p
5	Principiul individualizării învățării vizează:	☐ ajustarea conținuturilor educaționale la ritmul propriu de învățare al cursantului ☐ memorarea diferitor noțiuni ☐ activități în clase/grupuri speciale	1p
6	Proiectarea didactică se referă la...	☐ organizarea activităților didactice ☐ gestiunea pedagogică a resurselor didactice ☐ anticiparea, prefigurarea demersului didactic într-un mod operațional ușor de aplicat în practică	1p
7	Taxonomia obiectivelor educaționale după E. J. Simpson se referă la...	☐ domeniul cognitiv ☐ domeniul afectiv ☐ domeniul psiho-motor	1p
8	Metodele de predare activ-participative sunt centrate pe...	☐ transmiterea de cunoștințe ☐ cursant și pe activitate ☐ autoritatea cadrului didactic	1p
9	Evaluarea...	☐ depistează și stimulează succesul cursanților ☐ trebuie să evedențieze insuccesul și lacunele	1p

		☐ <i>măsoară</i> care cât știe	
10	Dezvoltarea profesională contribuie la...	☐ echilibrul stării emoționale ☐ la creșterea abilităților și competențelor pentru o anumită profesie, pentru carieră ☐ menținerea unui model propriu de comportament	1p
Total:			10 p

Notă: Scara de apreciere a nivelului de realizare a itemilor cuprinde acordarea valorii numerice între 1-10 puncte, distribuite:

Nivel înalt: 9-10 puncte;

Nivel mediu: 6-8 puncte;

Nivel scăzut: 1-5 puncte